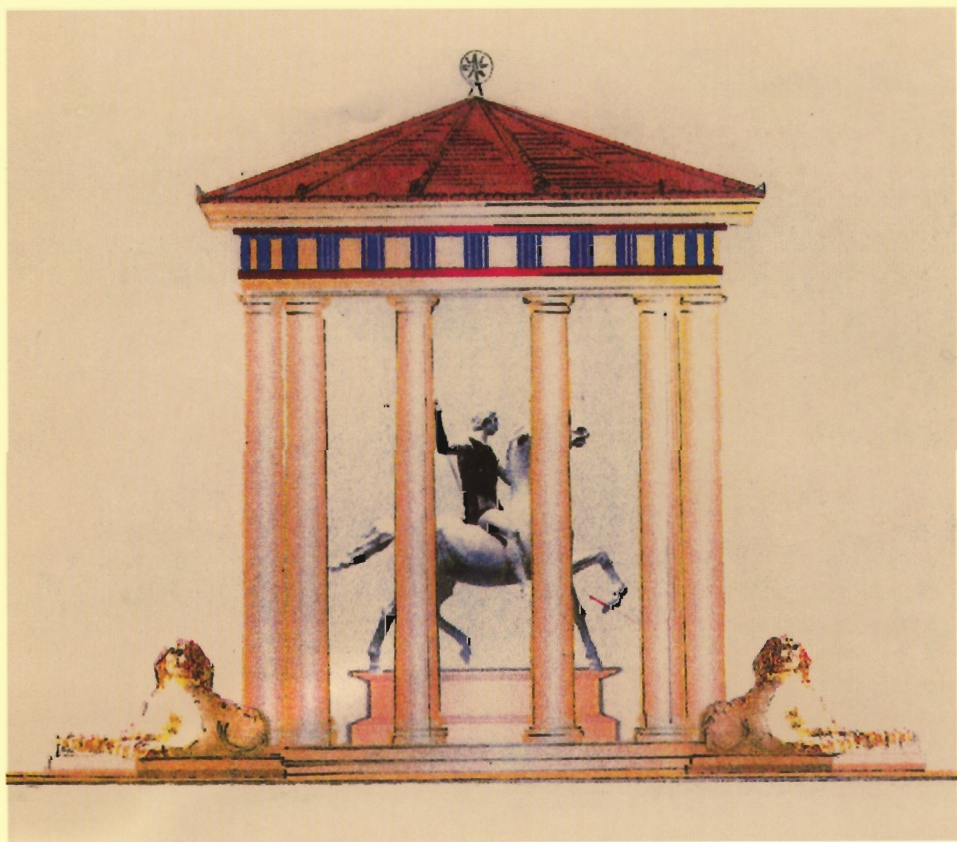

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ
ΑΙΩΝΕΣ
ΤΗΣ ΣΗΨΗΣ
ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1500

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ
ΤΩΝ ΗΠΑ ΜΠΕΡΝΣ ΣΤΟ «ΔΑΥΛΟ»

Ἡ νέα «Βιβλιοθήκη Ἀλεξανδρείας»
καὶ τὸ «Πανεπιστήμιο Ἀλεξάνδρου»

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομοιότυπος: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ἡλεκτρονική Ἀλληλογραφία:
davlos@otenet.gr

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Δ» λειτουργοῦν
πρωινὲς ὥρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Ἰδρυτὴς-Ἰδιοκτήτης-
Ἐκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως - Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Ἀτελιέ:
PRESS LINE
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ.: 5221792.
Ἐκτυώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΟΣ

- Τιμὴ ἀντιτύπου: 1.500 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομή: 14.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 20.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 10.000 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται
κατὰ τὴν ἐγγράφῃ.
- Ἡ συνδρομὴ ἀνανεώνεται
αὐτομάτως μετὰ τὴν λήξιν τοῦ
12μήνου. Διακοπὴ τῆς συνδρομῆς
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος τοῦ ἐνδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει
ἀναδημοσίευση ἢ ἀναμετάδοση
καθ' οἷονδήποτε τρόπον
δημοσιευμάτων τοῦ «Δαυλὸς»
χωρὶς τὴν γραπτὴ ἄδεια τοῦ ἐκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 13136:

Διεθνο-εθνικιστικὲς σφαγὲς

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 13138:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ, ΣΤ. ΚΑΠΡΙΝΗΣ, ΔΗΦΙΚΤΥΩΝ, Β.Ι.
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ, Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΧΕΤΑΛΙΟΣ,
Δρ. Ε. ΛΟΥΔΑΡΟΣ, Δ. ΣΟΥΓΛΕΡΗΣ.

ΣΕΛΙΣ 13138:

Οἱ λέξεις ἱστοροῦν τί ἐσήμαινε «Ὶ Ἕλλην»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΝΝΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13145:

Τὸ ψυχροράγημα τοῦ Βυζαντίου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 13145:

«Οἱ μοναχοὶ παρακάλουν θεομῶς τὸν Ὁσμάν...»

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΟΥΔΕΝΤΖΙΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13153:

*Ἡ νέα Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας
καὶ τὸ «Πανεπιστήμιο Ἀλεξάνδρου»*

ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 13162:

Ο διάλογος γιὰ τὴν Ὀμηρικὴ Ἰθάκη

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΖΑΚΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13163:

*Οἱ Ἕλληνες ὑπῆρχαν στὴν Ἑλλάδα
τουλάχιστον ἐδῶ καὶ 700.000 ἔτη*

ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 13169:

Οἱ πρῶτοι ἀνατόμοι καὶ ὁ Δημόκριτος

ΔΗΜ. ΜΑΡΓΕΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13173:

Ἡ θοὴ πανεπιστημιακοῦ «ταγοῦ»

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 13175:

*Συμβολισμὸς αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ
κόσμου στὰ Προπύλαια τῆς Ἐπιδάφρου*

ΑΛΤΑΝΗ

ΣΕΛΙΣ 13187:

Ὑπατία ἢ Ἀλεξανδρινή

ΝΑΝΣΥ ΝΙΕΤΟΥΠΕΚΙ

ΣΕΛΙΣ 13193:

Ἡ «κόλασις» ἢ ἡ «ἀκολασία» τῆς γνώσεως

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13195:

Ὁ ὕμνος τοῦ ἔρωτα τῆς ὀρμότητος

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΛΑΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13197:

Κινήσεις γιὰ ἐπιδίωξη τῆς μουσικῆς μας

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13201:

Νέα τάξις ἐξουσιασμοῦ

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13203:

*«Δὲν θὰ ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ Ἀμερικὴ,
ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ Ἀρχαία Ἑλλάδα»
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥ ΝΙΚ. ΜΠΕΡΝΣ*

ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 13208:

Ἑλληνικὴ καὶ ἰουδαϊκὴ ἀντίληψις περὶ Θεοῦ

Ε. ΑΥΤΑΒΥΡΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13210:

Ἡ ἀναχρονολόγησις τῆς Προϊστορίας

ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΛΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗ-ΡΙΤΑ: σελ. 13163 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ
ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 13172 • ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟ-
ΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 13185 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ.
13200 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 13210.

Διεθνο-εθνικιστικές σφαγές

Ἡ ἀπὸ ἀέρος συντριβὴ τῶν Σέρβων ἐθνικιστῶν ἀπὸ τὴν Διεθνή Ἐξουσία, διότι δὲν ὑποτάσσονταν στὸν ...διεθνισμό της καὶ ἡ ἀπὸ ἐδάφους σχεδὸν ὁλοκληρωτικὴ ἐκμηδένιση τῆς πολυάνθρωπης ἀλβανόφωνης πλειονότητος τοῦ Κοσσυφοπεδίου ἀπὸ τοὺς Σέρβους, διότι δὲν ὑπετάσσετο στὸν ...ἐθνικισμό τους, ἐγείρει ἓνα φρικτὸ ἐρώτημα: Σὲ τί διαφέρει ὁ διεθνισμὸς ἀπὸ τὸν ἐθνικισμό;

Πρώτιστα πρέπει νὰ ξεκαθαρισθῇ, ὅτι ὁ διεθνισμὸς δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν πανανθρώπινη παγκοσμιότητα, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὴν ἐκτροπὴ της, τὴν ἀρρώστια της· ὅπως καὶ ὁ ἐθνικισμὸς δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν εὐγενῆ ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἔννοια τῆς ἐθνότητος, τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἐπίσης ἀποτελεῖ τὴν ἐκτροπὴ της, τὴν ἀρρώστια της. Ὅταν λοιπὸν οἱ διεθνιστὲς κατακρεουργοῦν τοὺς ἐθνικιστὲς, δὲν τὸ πράττουν χάριν τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ὡς συνόλου, ἀλλὰ χάριν τοῦ διεθνοῦς ἐξουσιασμοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι οἱ στυλοβάτες· καὶ ὅταν οἱ ἐθνικιστὲς ἐκμηδενίζουν τοὺς ἀλλοεθνεῖς (καὶ ἀλλοθρήσκους), δὲν τὸ πράττουν χάριν τοῦ ἔθνους των ἀλλὰ χάριν τοῦ ἐθνικιστικοῦ ἐξουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖο νέμονται. Ἐπομένως ὁ κοινὸς παρονομαστής τοῦ διεθνισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ εἶναι ὁ ἐξουσιασμός.

Οἱ ἰδεολογίες καὶ οἱ λέξεις-ἔννοιες τοῦ «ἐθνικισμοῦ» καὶ τοῦ «διεθνισμοῦ» –τῶν δύο αὐτῶν ὄψεων τοῦ ἐξουσιαστικοῦ νομίσματος– εἶναι εὐρήματα καὶ πρακτικὲς τῶν τελευταίων 200 περίπου ἐτῶν. Ἐμφανίσθηκαν ὡς δίδυμα τέκνα τοῦ Ἀστοκαπιταλομαρξισμοῦ, τοῦ γεννήματος αὐτοῦ τῆς ἐξουσιαστικῆς σκέψεως καὶ ἐπιδιώνουν ἕως σήμερα μὲ διάφορα πρόσωπα. (Ὁ διεθνισμὸς πάντως εἶχε κάνει τὴν ἐμφάνισίν του καὶ παλαιότερα, μὲ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ τὸν ὁποῖο «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος... οὐδὲ Ἕλλην...», τὰ δὲ «ἔθνη» καὶ οἱ «ἐθνικοὶ» ἐξωρκίσθηκαν στὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον). Στὴν ἀρχαιότητα οἱ ἐκτροπὲς αὐτὲς ἦσαν ἀνύπαρκτες ἀκόμη καὶ ὡς λέξεις. Γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἡ ἔννοια ἔθνος (=«ἡμετέρα παίδευσις») ἦταν ὅ,τι σπουδαιότερο ὑπάρχει στὶς ἀνθρώπινες ομάδες, ἀφοῦ ἐσημεινε τὴν μήτρα πολιτισμοῦ, ἡ δὲ ἔννοια τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ὡς συνόλου ἦταν σταθερὸ σημεῖον ἀναφορᾶς τῆς ἀντι-

λήψεώς τους για την ζωή και τον κόσμο –συντριπτική απόδειξις τούτου είναι τὸ γεγονός, ὅτι τὰ προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς Σκέψεως ὑπῆρξαν καὶ παραμένουν ὑπερτοπικῆς, ὑπερεθνικῆς, πανανθρώπινης καὶ διαπλανητικῆς καθολικῆς ἀξίας καὶ ἰσχύος.

Ἔθνος («ἡμετέρα παιδευσίς») καὶ παγκοσμιότητα (ἀντίληψις ὑπερεθνικῆς-πανανθρώπινης ἀξίας) εἶναι λοιπὸν οἱ δύο ὑγιεῖς πόλοι, τοὺς ὁποίους σήμερα ὑποκατέστησαν οἱ ἀρρώστιες τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ τοῦ διεθνισμοῦ ἀντίστοιχα. Καὶ ὁ πολιτισμὸς εἶναι τὸ προϊόν τοῦ πρώτου ζεύγους, ὅπως ὁ ἐξουσιασμὸς εἶναι τὸ ἀποτρόπαιον τέκνο τοῦ δευτέρου ζεύγους. Γιὰ τὸν Ἑλληνικὸν μας Πολιτισμό, τὸν Παγκόσμιον Ἑλληνικὸν μας Πολιτισμό, ἡ ἱστορικὴ-πολιτιστικὴ ἔννοια ἔθνος καὶ ἡ πανανθρώπινη παγκοσμιότητα εἶναι στοιχεῖα τῆς ὑποστάσεώς του· ὁ ἐθνικισμὸς καὶ ὁ διεθνισμὸς εἶναι ἀλλότρια κατασκευάσματα-δόμβες στὰ θεμέλια τῆς ἐλληνικότητος, ποὺ ὡς ἀλληλομαχόμενα ἐπαληθεύουν ἕναν ἀκόμη καθολικῆς ἰσχύος νόμο τῆς Ἑλληνικῆς Σκέψεως: «ἐναντία ταῦτα» [τὰ ὅμοια εἶναι ἐχθρικὰ μεταξύ τους].

Κλείνουμε τὸ παρὸν ἀρθρίδιο μὲ ἕνα κατάλληλο γιὰ τὴν περίπτωση ἀπόσπασμα ἀπὸ ἕνα κείμενο ἐνὸς ἀνθρώπου, ποὺ δὲν προσχώρησε οὔτε στὸν διεθνισμὸ οὔτε στὸν ἐθνικισμὸ, ἀλλὰ παρέμεινε ἀπλῶς Ἕλληνας (γι' αὐτὸ καὶ τὸ τέλος του ὑπῆρξε ἀνάλογο: τὸν σκοτώσαν «σὰν σκυλὶ στὸ δρόμο» Βασιλίσσης Σοφίας):

«Ποιὸς εἶναι τῶν ἐθνῶν ὁ σκοπὸς ὁ τελικὸς, πῆς τον προορισμό, πῆς τον ἀποστολή, πῆς τον ἀνάγκη; Ὁ Πολιτισμὸς! Νὰ ἔργο ἀξιο γιὰ τὰ ἔθνη, ἔργο ἀληθινὰ ἀνθρώπινο. Νὰ ἡ δικαιολογία τῶν ἐθνῶν. Νὰ πῶς τὰ ἔθνη εἶναι χρήσιμα στὴν ἀνθρωπότητα. Νὰ πῶς ξεπερνοῦν τὰ σύνορά τους, ξεχειλίζουν, πλαταίνουν, ὑψώνονται, γεμίζουν καὶ καταχτοῦν τὸν κόσμον. Νὰ πῶς εἶναι ὁμορφα τὰ ἔθνη. Τοῦ ἔθνους τὸ ἀνθισμα καὶ ὁ καρπὸς ὁ ὡραῖος εἶναι ὁ πολιτισμὸς (...). Πολιτισμοὺς γεννοῦν τὰ ἔθνη καὶ αὐτὰ μονάχα. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀξιωσύνη τους ἡ μεγάλη. Ὅσα δείχνονται ἀξία νὰ γεννοῦν πολιτισμοὺς εἶναι σημαντικὰ στὸν κόσμον, ἀξίζουν νὰ ζοῦν καὶ νὰ προκόβουν».

(Ἰων Δραγούμης, «Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς», γ' ἐκδ., σ. 141).

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Τὸ ἐπίθετο «βόρειος» εἶναι γεωγραφικὸς ἢ πολιτικὸς ὅρος;

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, Ἡροδότου 16, 106 75 Ἀθήνα

Θέμα: Ἄρθρο σελίδας 12843 μὲ τίτλο: «Ἐνὰ “Μουσεῖο Κύπρου” στὶς ΗΠΑ» τῆς Νάνσυ Μπίσκα, τοῦ ὑπ' ἀρ. τεύχους 205, Ἰανουάριος 1999.

Μὲ ἐκπληξη παρατηρήσαμε, ὅτι στὸ ἐν θέματι ἄρθρο ποὺ φιλοξενεῖ τὸ καθόλα καταξιωμένο ἐντυπὸ σας ἀφέθηκε νὰ διεισδύσῃ χαρακτηρισμὸς τῶν κατεχομένων ἀπὸ στρατιωτικὲς τουρκικὲς δυνάμεις περιοχῶν τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ποὺ ἐξυπηρετεῖ τὶς προσπάθειες τῆς Ἀγκυρας γιὰ διάβρωση τῆς κρατικῆς μας ὑπόστασης, καθότι ὁ χαρακτηρισμὸς «*Βόρειος*» Κύπρος μὲ κεφαλαῖο τὸ γράμμα δῆτα δὲν εἶναι γεωγραφικὸς προσδιορισμὸς.

Διαβάσαμε τὸ ἄρθρο-συνέντευξη ποὺ παρεχώρησε ὁ δραστήριος στὸ ἐθνικὸ μας θέμα ὁμογενὴς Τάκης Κρίστ στὸ πλαίσιο παρουσίας τοῦ Μουσείου τῆς Κύπρου στὴ Β. Καρολίνα τῶν ΗΠΑ καὶ τὸ βρήκαμε καθόλα ἀξιόλογο γιὰ τὴν προσέγγιση ποὺ ἐπιχειρεῖ σὲ μία σημαντικὴ πτυχή τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, αὐτὴν τῆς πολιτιστικῆς λαφυραγωγίας ποὺ συντελεῖται στὰ κατεχόμενα. Μοναδικὸ ψεγάδι στὴν ὅλη παρουσίαση ἢ ἀναφορὰ σὲ «*Βόρεια*» Κύπρο, τόσο στὸ ἐξώφυλλο τοῦ περιοδικοῦ σας ὅσο καὶ στὶς λεζάντες τῶν φωτογραφιῶν στὶς σελίδες 12843 καὶ 12846.

Γιὰ τὰ περιστατικὰ γύρω ἀπὸ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ τοῦ 1974 στὴν Κύπρο καὶ

Οἱ λέξεις ἱστοροῦν τὶ ἐσήμαινε «Ἑλλήν»

Μὲ ἀφορμὴ τὸ θαυμάσιο ἄρθρο τοῦ συνεργάτη σας κ. Κων. Κουτρουβέλη «***Ἐξὶ δείγματα μετακατακλυσμιαίων γραφῶν***» καὶ εἰδικὰ τὴν ἀναφορὰ του στὴν καταγωγή τῶν Ἑλλήνων καταθέτω τὴν ἀποψή μου ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ἑλ-λάς. Λᾶς, «γῆ τοῦ Ἑλ», τοῦ βοσκοῦ ἢ «γῆ τοῦ φωτός», τοῦ ἡλίου ἢ «γῆ ἐκείνων ποὺ λάτρευαν τὸν ἥλιο ὡς θεότητα» ἢ ἀκόμη «γῆ τῶν κυνηγῶν ἢ τῶν πολεμιστῶν ἢ τῶν ναυμάχων» καὶ κυριάρχων τοῦ Αἰγαίου.

1. Ἡ ρίζα **«σαλ-»** στὴν ἑλληνικὴ τόσο στὶς πρώιμες ὅσο καὶ τὶς ἀπώτερες διαλέκτους της δίνει λέξεις, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν κίνηση, τὴν ἀναταραχὴ, τὸ φούσκωμα, τὸ ἐξόγκωμα, τὴν ἀρμύρα, ἀλλὰ καὶ τὴν βοή, τὴν φασαρία. **Σ-άλ-ς** → **ἄλς** στὴν ἰωνικὴ τοῦ Ὀμήρου ἢ **σαλ-ισσός** → **σάλασσα**, τὸ ταραγμένο, τὸ φουσκωμένο ἢ τὸ ἀρμυρὸ νερὸ ἢ τὸ νερὸ ποὺ κάνει θόρυβο.

Στὴν ἰταλική, γέννημα τῆς λατινικῆς-αἰολικῆς διαλέκτου, ἀπαντᾶμε: **sal-e** τὸ ἀλάτι, **sal-sa** τὸ ἀνακάτεμα, **sal-to** τὸ πήδημα. Ἀνάλογες λέξεις ἀπαντᾶμε στὶς γερμανικὲς καὶ ἄλλες διαλέκτους τῆς ἑλληνικῆς.

τά 25 χρόνια πού ἔχουν παρέλθει ἔκτοτε, δέν χρειάζεται νά σᾶς ἐνημερώσουμε. Ὅμως πρέπει νά γνωρίζετε, ὅτι ὡς κράτος διεξάγουμε πραγματικόν πόλεμο μέ τὰ διεθνή ΜΜΕ, εἰδικά τὰ ξένα πρακτορεῖα εἰδήσεων, τῶν ὁποίων οἱ ἀνταποκρίσεις γιά τήν Κύπρο θορύβουν ἀπό ἀνακρίβειες, ἐξυπηρετώντας κυρίως τήν τουρκική προπαγάνδα. Γι' αὐτόν τόν λόγο ἔχουμε τόν θάρρος νά ἀναμένουμε ἀπό ἔντυπα τοῦ ἑλλαδικοῦ καί εὐρύτερου ἑλληνικοῦ χώρου, ὅπως δίνουν περισσότερη σημασία στίς λεπτομέρειες, διότι στήν ἐποχή μας τὰ πολλά μικρά λάθη μποροῦν νά ἀνοίξουν κερκόπορτες. Ἐπαναλαμβάνουμε, ὅτι ὁ γεωγραφικός προσδιορισμός μέ μικρό θῆτα δέν ἐνοχλεῖ, τόν κεφαλαῖο θῆτα ὁμως δίνει ὄντολογικό προσδιορισμό.

Μετά τιμῆς,

Κυριάκος Κούρος

Γραμματέας Πρεσβείας Β'

Σημείωση «Δαυλοῦ»:

Εὐχαρίστως δημοσιεύουμε τήν διευκρινιστική αὐτή ἐπιστολή τῆς ἐν Ἀθῇ-ναις Πρεσβείας τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Τό ἐπίθετο «βόρειος» εἶτε μέ πεζό εἶτε μέ κεφαλαῖο θῆτα σημαίνει βέβαια στήν Ἑλληνική ἐξ ὀρισμοῦ γεωγραφική ιδιότητα (= ὁ βορεινός, ὁ πρὸς βορρᾶν), ὅπως π.χ. «Βόρειος Ἑλλάς». Ἀλλά ἂν ἡ πρακτική τῆς διεθνοῦς ἀντικυπριακῆς καί ἀνθελληνικῆς προπαγάνδας καί διπλωματίας, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ Κυπριακή Πρεσβεΐα, τοῦ ἔχη προσδώσει πολιτικό περιεχόμενο –πρᾶγμα πού ἀγνωσώ-σαμε, ἡ δὲ χρήση τοῦ ὅρου «Βόρεια Κύπρος» σέ καμμία περίπτωση δέν ὑποκρύπτει σκοπιμότητα–, ἐμεῖς ὡς περιοδικό δέν θά τὸ ξαναχρησιμοποιή-σουμε οὔτε μέ πεζό οὔτε μέ κεφαλαῖο θῆτα σέ σχέση μέ τὰ κατεχόμενα ἀπό τίς τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις ἐδάφη τῆς ἑλληνικῆς μεγαλονήσου.

Λέμε: **σαλ-άσσω** = σείω, κινῶ διαίως, ἀναδεύω·
σαλ-εὖω = ταράσσω, κινῶ, κινεῖμαι·
σάλ-ος = ἀναταραχή, φασαρία·
σαλ-αγάω = ἄγω, ὀδηγῶ τὸ κοπάδι μέ φωνές·
σάλ-αγος = θόρυβος κινουμένου ἢ βοῶντος πλήθους·
σαλ-άγημα = οἱ φωνές τοῦ βοσκοῦ πού ὀδηγεῖ τὰ ζῶα.

Σαλαγῶ καί σελαγῶ ἢ σαλαγγίζω καί σελαγγίζω. Καί «σελ» αὐτὸς πού ὀδηγεῖ τὸ κοπάδι, ὁ βοσκός. Καί ἡ χώρα, ἡ γῆ, λαῶς τοῦ βοσκοῦ· **σελ** = **ελ**, **Ἑλλάς**.

Οἱ δύο λεκτικοὶ τύποι χωρίζονται ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ἐξέλιξης τῆς γλώσσας. Δημιουργήθηκαν σὲ διαφορετικὲς ἐποχὲς καί ὑπὸ τὸ καθεστῶς διαφορετικῶν πολιτισμῶν. Ἐνδιάμεσοι σταθμοὶ εἶναι οἱ τύποι: **έλ**, **σελλός**, **έλλός**, **έλλοψ**, **έλλο-πία**. Ἡ τροπὴ τοῦ σίγμα σὲ δασεῖα καί ψιλὴ εἶναι σύνηθες φαινόμενο καί ὀφεί-λεται στήν ἔνταση τῆς προφορᾶς του, ἡ ὁποία δυνατόν νά ἀποδοθῇ εἴτε σὲ δια-φορετικὲς χρονικὲς στιγμὲς ἢ διαφορετικὲς ὁμάδες ἀνθρώπων εἴτε στήν προέ-λευση τῆς λέξεως ἀπὸ διαφορετικὴ ρίζα. Ἄν ἀποδώσουμε τὸν ψιλοῦμενον τύ-πους σὲ μιὰ ταχύτερη γλωσσικὴ ἐξέλιξη, ἡ ὁποία διακόπηκε ἀπὸ τὸν κατακλυ-σμό, τότε ἀσφαλῶς οἱ δασυνόμενοι ἀνήκουν σὲ μιὰ διάλεκτο πιὸ βαρεῖα, τὴν

Ἀπόψεις ἀναγνώστη γιὰ τὸ θέμα Ἑλληνισμός – Χριστιανισμός

Ἀγαπητοὶ φίλοι τοῦ «Δαυλοῦ».

Εἶμαι τακτικὸς ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ σας, ἐπειδὴ πιστεύω πὺς εἶναι ζωτικὴ ἀνάγκη γιὰ ὅλους ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνες νὰ ψάξουμε στίς ρίζες μας, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἐπανασυνδεθοῦμε μὲ τὴν σοφία τῶν ἀρχαίων μας προγόνων. Μόνο ἂν ἀποκτήσουμε πραγματικὰ ἑλληνικὴ παιδεία θὰ καταφέρομε νὰ ἐπιβίωσουμε ὡς ἔθνος. Συμφωνῶ πὺς ἡ ἐβραϊκὴ θρησκεία ἔχει σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐπηγεράσει τὸν Χριστιανισμό, ἀλλὰ ὁ ἐπηρεασμὸς εἶναι μόνον τύποις. Ἡ χριστιανικὴ λειτουργία βασίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ὄχι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ἐξ ἄλλου οἱ λειτουργίες καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἔχουν καμμία σχέση οὔτε ἂν μὲ αὐτὴν τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν πρωτοχριστιανικῶν ναῶν, τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων, ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ἡ λατρεία τῆς Μεγάλης Μητέρας Παναγίας, τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀρχαία θρησκεία καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν Ὁρφικῶν. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ συνέχιση τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ἡ μετεξέλιξή της. Μόνο ἓνας στενόμυαλος θὰ μποροῦσε νὰ ἰσχυριστῇ, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι καθαρὰ μονοθεϊστικὴ θρησκεία, μὲ τὸσους ἁγίους καὶ δόσιους.

Ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο σήμερα μιλοῦμε ἑλληνικὰ καὶ ὄχι κάποια λατινογενὴ γλῶσσα εἶναι ἡ

θεομοθέτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπίσημης θρησκείας τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας. Οἱ παρηκμασμένους ἑλληνικὲς πολιτείες θὰ ἀλώνονταν οὕτως ἢ ἄλλως· δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ ἐπιβίωσαν. Ἄν τὸ Βυζάντιο δὲν ἦταν ὀρθόδοξο, ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ εἶχε σῶσει, ὅπως ἐσῆσαν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι πολιτισμοὶ τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ὅσον ἀφορᾷ σ' ἓνα γράμμα στὸ τεῦχος 206, ποῦ ἀναφέρει πὺς «Ἁγία Σοφία φτιάχνουμε κι ἐμεῖς στὴν Ἀμερικὴ, ἐνῶ Παρθενῶνα ὄχι», τὸ μόνον ποῦ ἔχω νὰ πῶ εἶναι (πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι Παρθενῶνας στὴν Ἀμερικὴ ὑπάρχει ἤδη στὸ Νάσβιλ τοῦ Τενεσί), ὅτι τέτοιες ἀπόψεις δὲν δικαιώνουν τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ πὺς αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ φανατισμὸς εἶναι ἴδιος καὶ ἀπαράλλακτος μὲ αὐτὸν τῶν φανατισμένων Χριστιανῶν τῶν πρώτων Βυζαντινῶν χρόνων. Ἡ Ἁγία Σοφία χτίστηκε ὡς μνημεῖο ἑνὸς νέου παγκόσμιου Ἑλληνισμοῦ, ἐνῶ ὁ Παρθενῶνας, ὅσο τέλειος κι ἂν εἶναι χτίστηκε ἀπὸ καὶ γιὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ μόνον. Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὺς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα δὲν γίνονταν πανελλήνιες τελετὲς στὸν Παρθενῶνα, ὅπως γίνονταν στοὺς Δελφοὺς ἢ τὴν Δῆλο. Ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι ἓνας καὶ ἑνιαῖος μέσα στίς διαφοροποιήσεις του. Εἴμαστε ὁ ἴδιος λαὸς εἴτε δοξάζουμε τὴν Ρέα εἴτε τὸν Δία εἴτε τὸν Φάνη εἴτε τὸν Χριστὸ. Σκοτεινὲς σελίδες ὑπῆρξαν.

ὁποία προφανῶς μιλοῦσαν οἱ ἐπιζήσαντες τοῦ κατακλυσμοῦ, οἱ ὀρεσίβιοι Γραικοί. Ὁ τύπος τοῦ «σ» τῶν δασυνομένων λέξεων ἀντιστοιχεῖ προφανῶς στὸν ἥχο «SW», τὸν ὁποῖο διетήρησαν οἱ γερμανικὲς διάλεκτοι τῆς ἑλληνικῆς. Ἀπὸ τὴν ἀλυσίδα ὡστόσο τῶν λέξεων, ποῦ ἀναφέραμε, λείπει ἓνας κρίκος· ἡ λέξη κλειδί «Σέλ-λας», γῆ τοῦ Σέλ. Ἄν ὑποθέσουμε τὴν ὑπαρξὴ της ἔχουμε τὸ ἀκόλουθο διάγραμμα ἐξέλιξης:

Σέλ → Σελ-λᾶς → Σελλός → Ἑλλός → Ἑλλοψ → Ἑλλοπία

Ἑλ → Ἑλλεν-ος → Ἑλλην.

Ἀπὸ τὸ «σέλ» στὸ «ἐλλός» ἔχουμε μίαν κοινὴ ἐξέλιξη τῆς προφορᾶς. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ κτηνοτρόφου, τσοπάνη αἰγοπροβάτων τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Οὐρανοῦ, ἕως ἐκείνη τοῦ τσέλιγγα Κύκλωμα τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Κρόνου, τοῦ βασιλιᾶ τῶν Ἑλ, τοῦ Βά-ελ, Βάσλ, Βήλου. Στὴν συνέχεια ἔχουμε τὴν ἐξέλιξη τῶν ψιλουμένων, ἀποτέλεσμα ἑνὸς πολιτισμοῦ περισσότερο προηγμένου, ἐκείνου τοῦ δοός, τοῦ κτηνοτρόφου καὶ γεωργοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ Διός· ἐκείνου τῶν Ἑλλόπων, ἀπογόνων, τῶν Σελλῶν. Οἱ σύγχρονοί τους ὀρεσίβιοι τσοπάνηδες αἰῶνι καὶ προβάτων διατηροῦν τὴν βαρεῖα προφορὰ τῶν Σελλῶν, Ἑλλῶν καὶ τὴν ἐπιβάλλουν μετὰ τὸν κατακλυσμὸ. Ὅμως καὶ αὐτὴ μὲ τὴν σειρά της θὰ γίνῃ ἀφετηρία μιᾶς

άλλα τις ξεπεράσαμε. "Ας μὴν δημιουργοῦμε τεχνήτους διαχωρισμούς. "Ας μὴν ἐξιδανικεύουμε τὴν ἀρχαία ἐποχή καὶ ἄς μὴν δαιμονοποιοῦμε τὴν βυζαντινὴ ἐποχή. "Ὅσοι θέλουν νὰ δοξάζουν τὰ Θεῖα μέσω τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ἄς τὸ

κάνουν ἀλλὰ ὄχι σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὸν Χριστιανισμό.

Μὲ τιμὴ
Στέργιος Καπρίνης
Θεσσαλονίκη

Ἀναθεματίζεται ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς στοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἔχω μιὰ ἀπορία: Πῶς εἶναι δυνατό νὰ ἀνεχώμεθα οἱ Ἕλληνες ἀναθεματισμούς καὶ ὕβρεις ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἐκκλησία: Πρέπει ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ συνέλθουμε ἀπὸ τὴν ὑπνωση πού βρισκόμαστε.

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀντιμάχεται τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ καλλιεργεῖ τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Στὸ λειτουργικὸ βιβλίο «Τριῶδιον», πού ψάλλεται στοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν παράγραφο «Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας» ὑπάρχει ἓνα κείμενο πού λέγεται «Συνοδικὸν τῆς Ἀγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ζ' Συνόδου». Ἐκεῖ ἀναθεματίζεται ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία. Συγκεκριμένα ἀναγράφεται: «Ἀνάθεμα... τὰ τῶν Ἑλλήνων δὲ διυσεεθῆ δόγματα... Ἀνάθεμα...

Τοῖς τὰ ἑλληνικὰ διεξιοῦσι μαθήματα... Ἀνάθεμα... Τοῖς καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἰδέας ὡς ἀληθεῖς δεχομένοις... Ἀνάθεμα... Τοῖς δεχομένοις καὶ παραδιδούσι τὰ μάταια καὶ ἑλληνικὰ ῥήματα, ὅτι τε προὔπαρξίς ἐστι τῶν ψυχῶν... Ἀνάθεμα... Τοῖς λέγονσιν ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοὶ καὶ πρῶτοι τῶν αἵρεσιάρχων... ἀναθέματι καθυποβληθέντες ὡς ἀλλότριοι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἐν λόγοις αὐτῶν κίβδηλον...».

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μὲ τὴν βοήθεια τοῦ μεταφυσικοῦ ἐκφοβισμοῦ κρατᾷ ὑποδουλωμένους τοὺς Ἕλληνες.

Μὲ τιμὴ
Ἀμφικτύων
Λαμία

Ἡ γενοκτονία 500.000 Ἑλλήνων ἀπὸ Ἑβραίους

Ἀγαπητὲ «Δαυλὲ»,

Σχεδὸν καθημερινῶς ἀκοῦμε ἀπ' τὰ μέσα μα-

ζικῆς ἐνημέρωσης καὶ τὸν τύπο, νὰ ἀναφέρουν περὶ τῆς τῶν Ἑβραίων γενοκτονίας ἀπ' τὸν Χιτ-

νέας ἐξέλιξης μὲ κατάληξη τὴν λέξη **Ἕλλην**.

2. Μία δευτέρη διαδρομὴ στὴν ἀναζήτηση τοῦ Ἑλληνά μας τὴν προσφέρει ἡ ῥίζα **«σελ-»** → ἐλ- = κέρας, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχουμε **ἐλλὸς** = ἡ νεαρὰ ἔλαφος καὶ **ἐλέφας**. Ἡ ῥίζα ἀπαντᾶται στὴν ἰταλική **«el-mo»** καὶ τὶς γερμανικὲς διαλέκτους **Hel** καὶ **Hel-m**. Ἀν ἀποδεχθοῦμε αὐτὴ τὴν διαδρομὴ, τότε ὁ Ἑλ καὶ ὁ Ἑλλὸς εἶναι ὁ θηρευτὴς τῶν ἐλάφων ἢ ὁ ἐκτροφέας τῶν κερασφόρων ζώων ἢ ὁ κερασφόρος πολεμιστὴς, ὁ ἀφανιστὴς. Σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωσι οἱ ῥίζες μας ἀπομακρύνονται στὸν χρόνον, στὴν πρὸ τοῦ βασιλιᾶ Οὐρανοῦ ἐποχὴ τοῦ κυνηγοῦ.

3. Μία τρίτη ἐκδοχὴ μᾶς τὴν προσφέρει ἡ ῥίζα **«σελ-»**, ἡ ὁποία δίδει τὸ **σέλας** = φλόξ, λάμψις φῶς. Ἡ προέλευσὴ τῆς ἀπὸ τὸ **«σFel»** διασώθηκε στὶς γερμανικὲς διαλέκτους ὡς **«svel»**.

Ἡ αὐτὴ ῥίζα δίδει: **σελ-αγεύω** = φωτίζω, λάμπω, φλέγομαι· **σελ-ήνη**, ἔλη = τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ **ἥλιος** ἄρα **Σελ** → **Ἑλ** = φῶς ἢ θεὸς τοῦ φωτός καὶ **Ἑλ-λάς** = γῆ τοῦ φωτός ἢ χώρα ὅπου ἐλατρεῖτο τὸ φῶς, ὁ ἥλιος, ὡς θεότης.

4. Τέλος ἡ ῥίζα **«ἐλ-»**, προερχόμενη ἀπὸ τὴν **«Fel»**, διασώζεται στὸ ἀπαρέμφατο τοῦ ἀορίστου ὅ **«ἐλ-εῖν»** τοῦ ρήματος αἰρῶ = κυριεύω, ἀρπάζω, ἐξανδραποδίζω, καταστρέφω, ιδιότητες πού ἀποδίδονται στοὺς πολεμιστὲς καὶ δηλώνουν

λερ και τὸ Γ Ράιχ. Ἐπίσης ἡ ἐπίσημη «ἐλλη-
νική» ἱστορία ἀναφέρει γιὰ τὸν «περιούσιο
λαό», ὅτι κυνηγήθηκε ἀγρία ἀπ' τοὺς Ρωμαίους
καὶ κυρίως τοὺς Αἰγυπτίους. Ὅμως ἡ πραγμα-
τικότητα εἶναι κάπως διαφορετική. Οἱ Ἑβραῖοι
εἶναι οἱ δράστες τῆς φυλετικῆς γενοκτονίας
—ἀναφέρομαι στὰ κτηνώδη ἐγκλήματα ποὺ ἱστο-
ροῦνται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη— καὶ ἀκόμη πιὸ
ἐνοχοὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ γενοκτονία λαῶν καὶ
ἐθνῶν. Ὁμῶς φυσικὰ γιὰ τὸν Χριστιανισμό καὶ
τὸν Μουσουλμανισμό, τὰ δύο μεγάλα τέκνα
τοὺς, ποὺ ἐξαφάνισαν τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμό.
Οἱ ἀπόγονοι τῶν «μάγων» τῆς φυλῆς τῶν Χαλ-
δαίων, ἀκολουθώντας τὸν πρῶτο διδάξαντα
Ἀβραάμ, διέπραξαν ἐγκλήματα ποὺ ἀμαυρώ-
νουν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Μία ἀπ' τὶς πολ-
λές θρηωθῆδες τοὺς ἀναφέρει ὁ Δίων ὁ Κάσσιος,
ἱστορικός ἀπὸ τὴν Νίκαια τῆς Βιθυνίας (163-235
μ.Χ.). Ἰδοὺ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον του
«Ρωμαϊκὴ Ἱστορία» ἢ «Ρωμαϊκά»: «Καὶ τὸν
καιρὸ τοῦ Τραϊανοῦ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Κυρήνης
τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Ἕλληνας δολοφονοῦ-
σαν καὶ μὲ τὶς σάρκες τοὺς τρέφονταν καὶ τύλι-
γαν τὰ ἔντερα τῶν πτωμάτων ἐπάνω τοὺς καὶ
ἀλείφονταν μὲ τὸ αἷμα τοὺς καὶ μὲ τὰ δέρματα
αὐτῶν ντύνονταν καὶ πολλοὺς ἀπὸ κορυφῆς
πριόνιζαν καὶ στὰ θηρία ἄλλους ἔδιναν καὶ σὲ
μονομαχία ἄλλους ἀνάγκαζαν, μὲ ἀποτελεσμα-
τὰ χαθοῦν ὁλοκληρωτικὰ 220.000 Ἕλληνες. Καὶ
στὴν Αἴγυπτο ἔκαναν πολλὰ ἀνάλογα πράγμα-

τα, καθὼς καὶ στὴν Κύπρο, ὅταν ἀρχηγὸς τοὺς
(τῶν Κυπρίων) ἦταν κάποιος Ἀρτεμίων. Καὶ
δολοφονήθηκαν ἐκεῖ 240.000 Ἕλληνες καὶ γι'
αὐτὸν τὸν λόγον σὲ κανέναν Ἰουδαῖο δὲν ἐπιτρέ-
πεται νὰ ἐπιβιθασθῇ σ' αὐτήν, ἀλλὰ κι ἂν κά-
ποιος ἐξαναγκασθεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνέμους βρεθῇ
στὸ νησί, θανατώνεται». (Ἐπιτομὴ S,2 κεφ.).

Τὰ παραπάνω πιστεύω ὅτι ξεπερνοῦν κάθε
ὄριο διαστροφῆς. Πράγματα ἀσύλληπτα γιὰ τὸν
Ἕλληνα ἀνθρώπου, ποὺ παρήγαγε πολιτισμὸ γιὰ
τὴν εὐτυχία καὶ τὴν ἀρμονία τῆς ζωῆς στὸν πλα-
νήτη μας.

Μετὰ τιμῆς

Βασίλειος Μαυρομμάτης

Λαμπρινή, Ἀθήνα

Υ.Γ. Παραθέτω καὶ τὸ ἀρχαῖο κείμενο:

«Καὶ ἐν τούτῳ —τῷ καιρῷ τοῦ Τραϊανοῦ— οἱ κατὰ
Κυρήνην Ἰουδαῖοι Ἀνδρίαν τινὰ προσησάμε-
νοι σφῶν, τοὺς τε Ρωμαίους καὶ τοὺς Ἕλληνας
ἐφθειρον, καὶ τὰς τε σάρκας αὐτῶν ἐσιτοῦντο καὶ
τὰ ἔντερα ἀνεδοῦντο (ἔσερναν) τῷ τε αἵματι ἡλεί-
φοντο καὶ τὰ ἀπολέμματα (=δέρματα) ἐνεδύο-
ντο, πολλοὺς δὲ καὶ μέσους ἀπὸ κορυφῆς διέ-
πριον· θηρίους ἑτέροους ἐδίδοσαν καὶ μονομαχεῖν
ἄλλους ἠνάγκαζον, ὥστε τὰς πάσας δύο καὶ εἴκο-
σι μυριάδας ἀπολέσθαι...

Ἐν τε Αἰγύπτῳ πολλὰ ἔδρασαν ὅμοια καὶ ἐν τῇ
Κύπρῳ, ἡγουμένου τινὸς σφίσιν Ἀρτεμίωνος·
καὶ ἀπώλοντο καὶ ἐκεῖ μυριάδες τέσσαρες καὶ
εἴκοσι (240.000)· καὶ διὰ τοῦτ' οὐδενὶ Ἰουδαίῳ

τὰ ἐπακόλουθα τοῦ πολέμου. Στὶς γερμανικὲς διαλέκτους ἀπαντῶνται οἱ τύποι
sal, sel, sell καὶ Hell.

«Ἐλ» λοιπὸν ἢ «Ἑλλ» ὁ πολεμιστής, αὐτὸς ποὺ ἀναζητᾷ καὶ ἐπιδιώκει τὴν κα-
τάκτηση νέων ἐδαφῶν πιεζόμενος ἀπὸ μία πληθυσμιακὴ ἔκρηξη ἢ τὴν ἀνάγκη
εὐρέσεως νέων βοσκοτόπων ἢ νέων ἐδαφῶν γιὰ καλλιέργεια, ὁ ὀλετήρ. Καὶ Ἑλ-
λὰς ἢ Ἑλλ-ας ἢ χώρα του. Ἡ ἴδια ῥίζα θὰ δώσῃ τὶς λέξεις Ἑλενος καὶ Ἑλένη μὲ
τὴν ἔννοια τοῦ πολεμιστῆ· ἐνδεχομένως δὲ μὲ δεῦτερο συνθετικὸ τὸ νέω, ποὺ
προσδιορίζει τὸν ναυτικὸ πολεμιστῆ, τὸν ναύαρχο.

Ἀπὸ τὶς μονοσύλλαβες λέξεις μιᾶς γλώσσας, ποὺ τὴν γέννησε ἡ φύση καὶ τὴν
ἐμπλούτισε ἡ ἀνθρώπινη δραστηριότητα, οἱ ἀρετὲς τοῦ λαοῦ μας καὶ οἱ πολιτι-
σμοὶ ποὺ ἐδημιούργησε τὸ ἀνήσυχο Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, ἀναζητοῦμε τὴν σφρα-
γίδα τῆς γέννησής μας στὰ βάθη τῶν χιλιετιῶν. Ἑλ, Ἕλλην εἶναι αὐτὸς ποὺ οἱ
ὑπόλοιποι τὸν ἐγνώρισαν ὡς κτηνοτρόφο, γεωργό, ἐκπολιτιστή, ὡς πολεμιστῆ
τῆς στεριᾶς καὶ τῆς θάλασσας, ὡς γέννημα τῆς Ἑλλάδος, γῆς τοὺς φωτός.

Νικόλαος Γιαννιὸς

Πολιτικὸς μηχανικός

Παλαιὸ Φάληρο

ἐπιθῆναι αὐτῆς ἔξεστιν, ἀλλὰ κἂν ἀνέμψ τις διασθéis εἰς τὴν νῆσον ἐκπέσῃ, θανατοῦται».

(Δίων Κάσσιος, «Ρωμαϊκαὶ ἱστορίαι· Ἐπιτομὴ Ξιφιλίνου S,2»).

Ἡ προβολὴ τῆς (ἀληθινῆς) Ἑλληνικῆς Ἱστορίας στὸ Διαδίκτυο

Ἄγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Σᾶς ὄρθῃκα στὸ Διαδίκτυο (ὡς πηγὴ νέων συνδρομητῶν) φυσικὰ μὲ μηνύματα μόνον στὰ Ἑλληνικά. Τί γίνεται ὅμως μὲ τοὺς ὁμογενεῖς ἢ τοὺς φιλέλληνες ἢ ἀπλῶς ἐκείνους ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς ἑλληνικὲς θέσεις, ἀλλὰ ποὺ δὲν γνωρίζουν τὴν γλῶσσα μας καὶ παραμένουν στὸ σκοτάδι τοῦ «ἔξ Ἀνατολῶν φωτός»;

Ξέρω, ὅτι ἡ πρωταρχικὴ ἐπιθυμία σας δὲν εἶναι ὁ πλουτισμός, γι' αὐτὸ συνεχίζω τὸ σκεπτικὸ μου. Οἱ ἀπόψεις γιὰ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν ἱστορία, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους τοὺς Ἕλληνες, δὲν χαίρουν συστηματικῆς προβολῆς διεθνῶς. Μετὰ τὴν δεκαπενταετὴ ἀκούραστη ἐνημέρωση τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν «Δαυλό», ἡ διεθνοποίηση τοῦ Δαυλικοῦ λόγου στὸν εἰκοστὸν πρῶτον αἰῶνα εἶναι χρέος ὅλων ἐκείνων, ποὺ πιστεύουν ὅτι ἤρθε ἡ

ὥρα τῆς ἀλήθειας καὶ γιὰ τοὺς μὴ ἑλληνόγλωσσους... Ἡ ἑλληνικὴ τεκμηριωμένη ἀποψη περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων θὰ ἀναχαιτίσῃ τὶς ἐνέργειες ὅσων ἐπιδιώκουν τὴν πλαστογράφηση τῆς ἱστορίας, προσπαθώντας ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς Ἕλληνες ὡς δημιουργοὺς καὶ φορεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ θαύματος μὲ ἀφροασιάτες σημεϊτικῆς προέλευσης. Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει ἡ πρότασή μου, νὰ παρουσιάζωνται καὶ στὰ ἀγγλικά τὰ μηνύματα καὶ οἱ μελέτες τῶν συνεργατῶν σας. Τὸ Διαδίκτυο ἴσως νὰ προσφέρεται ὡς τέτοιο μέσο, ἀλλὰ θέλει πληρέστερη δικτύωση, γιὰ νὰ βρισκεται εὐκόλα τὸ web-site (ἡ θέση) τοῦ «Δαυλοῦ». Θὰ ὑπάρξῃ βέβαια θέμα οἰκονομικὸ.

Μ' ἐκτίμηση

Νίκος Κωνσταντόπουλος

Hewwall, Ἀγγλία

Πρὸς πλήρη καταστροφή τῶν λεόντων τῆς Δήλου

Ἄγαπητὲ «Δαυλέ»,

Σὲ ἡμερήσια ἐφημερίδα τῆς 15ης Μαρτίου δημοσιεύθηκε μὴ εἰδηση, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα ἀκόμη παράδειγμα τῆς ἀδιαφορίας τοῦ «ἑλληνικοῦ» κράτους γιὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Ἀναφέρεται συγκεκριμένα, ὅτι οἱ «Ἱεροὶ Λέοντες» τῆς Δήλου «δὲν χάνουν ἀπλῶς ἕνα γραμμαρίο ἀπὸ τὸ ὕψος τοὺς ἀνὰ ἡμίωρο κάθε φορὰ ποὺ πνέουν ἰσχυροὶ ἄνεμοι, ἀλλὰ τὶς τελευταῖες ἐβδομάδες ἀποκολλῶνται ὁλόκληρα κομμάτια ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν ἀγαλμάτων». Ὅπως τονίζεται στὸ δημοσίευμα, τὰ γλυπτὰ «φαίνονται πῶς ἔχουν φθάσει πλέον στὸ ὄριό τους». Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἡ μεταφορὰ τους σὲ μουσεῖο, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ ἐδῶ καὶ ἐνάμιση μῆνα, εἶναι ἀγνωστο πότε θὰ γίνῃ. Ἀρχικὰ εἶχε ἀποφασιστῇ νὰ γίνῃ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1998· στὴ συνέχεια ἀναβλήθηκε γιὰ τὶς 13 Φεβρουαρίου τοῦ 1999 καὶ στὴ συνέχεια ἀναβλήθηκε καὶ πάλι γιὰ νὰ μελετηθῇ ἡ τεχνικὴ πρόταση γιὰ τὴν μεταφορὰ. Εὐτυχῶς τουλάχιστον, ὅπως ἀναφέρεται στὸ δημοσίευμα, κάποιοι συντηρητὲς περισυλλέγουν τὰ ἀποκολλόμενα κομμάτια τῶν «ιερῶν λεόντων», ὥστε νὰ ἐπανασυγκολληθοῦν ἀπὸ εἰδικούς, μετὰ τὴν μεταφορὰ τους (ἂν γίνῃ ποτέ). Τελικὰ τὸ θέμα ἀποσύρθηκε στίς 2 Μαρτίου μετὰ ἀπὸ τὶς ἀναβολές, ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ

τὸ Κεντρικὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο. Καὶ εἶναι ἀγνωστο πότε θὰ ἐπανεξετασθῇ. Βέβαια, ἂν κινδύνευε ἕνα τουρκικὸ τζαμί ἢ κάποια τουρκικὰ λουτρά ἢ τὸ σπῖτι τοῦ Κεμάλ Ἀττατούρκ τὸ ἑλληνικὸ κράτος θὰ ἐνεργοποιεῖτο ἄμεσα γιὰ τὴν σωτηρία τῶν τουρκικῶν «μνημείων». Οἱ «Ἱεροὶ Λέοντες» τῆς Δήλου ὅμως (οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἀφιερῶματα τῶν Ναξίων στὸν Ἀπόλλωνα, τοῦ 7ου π.Χ. αἰῶνα) δὲν εἶναι τόσο σημαντικοὶ γιὰ τὸ ρωμαϊκὸ κρατίδιο, ὥστε νὰ ἐνεργοποιηθῇ ἄμεσα. Σὲ ὁποιαδήποτε ὅμως ἄλλῃ χώρα τοῦ κόσμου οἱ κρατικὲς ὑπηρεσίες θὰ εἶχαν κινητοποιηθῇ ἄμεσα γιὰ τὴν σωτηρία αὐτῶν τῶν ὑπέροχων γλυπτῶν.

Δυστυχῶς ὅσο στὴν Ἑλλάδα θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ θεωροῦνται ἅγιοι καὶ ἱεροὶ τόποι ἡ Σιών, τὸ Σινὰ κ.τ.λ. καὶ ὄχι ὁ Ὀλυμπος, ἡ Ὀλυμπία καὶ ἡ Δήλος, αὐτὰ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ συμβαίνουν. Αὐτὴ ἡ ἀδράνεια ὅμως τοῦ κράτους κάποτε θὰ τιμωρηθῇ, ἀφοῦ δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἐγκληματικὴ ἀμέλεια ἀλλὰ εἶναι ἀπόδειξη τοῦ δόλου τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ μίσους των γιὰ τὰ ἑλληνικὰ καλλιτεχνήματα. Ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα τῆς Νεμέσεως καὶ τῆς Τίσεως οὔτε ὁ Γιαχβὲ δὲν θὰ μπορῇ νὰ τοὺς σώσῃ.

Μὲ τιμὴ

Ἐχέτλαϊος

115 23 Ἀθῆναι

Το εὐχολόγιο ἐνὸς καλοῦ ἀλλὰ ἄπραγου Ἑλληνα

Ἄγαπητέ «Δαυλέ»,

Συμφωνῶ ἀπόλυτα μὲ τὸ περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἄρθρον σας, ὅπως αὐτὸ ἀναπτύσσεται στὸ ὑπ. ἀριθμ. 207 τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ». Ὁ ἑλληνισμὸς εὐρίσκεται καθεύδων ὑπὸ μανδραγόραν, τὸν μανδραγόρα ποὺ τοῦ χορηγεῖ ὁ διεθνὴς Σιωνισμὸς καὶ ἡ Παγκόσμιος Ἐκκλησία τῶν μαθητῶν καὶ ἀξιωματοῦχων, οἰκονομικῶν Κροίσων τοῦ «φιλοπτύχου» Ἰησοῦ.

Ὅσον οἱ πτωχοὶ χειμάζονται καὶ θά χειμάζονται, ὅσον οἱ πλοῦσιοι ἀξιωματοῦχοι τῆς Ἐκκλησίας πλουτίζουν καὶ θά πλουτίζουν, τόσον καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς ιδέας θά ἀναζητῇ τὸν ἐπαναστάτη, ποὺ θά τὸν δγάλη ἀπὸ τὸν λήθαργο. Πότε θά δίδονται διδασκαλικά καὶ τίτλοι Ἑλλήνος σὲ ὅποιον νέο ἢ νέα ἡ φτασμένους θά ἀνακαλύπτουν ὅπουδῆποτε ἑλληνικά ἐργα. Πότε θά ἰδρῇ τὸ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ πότε θά ἰδρῇ τὸ Ἰωνικὸν Πανεπιστήμιον, ποὺ ἡ προσωρινὴ συρρίκνωσις τοῦ 1922, «προσωρινῶς» τὸ ἔθεσεν ἐκποδῶν; Ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κατέχουν αὐτὸν τὸν τόπο, ἕνας τέλος πάντων δὲν ἀποφασίζει νὰ φτωχύνῃ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ πατριδα, γιὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν δόξα καὶ τοὺς ὕμνους τῶν γενεῶν; Ὁ αὐτοκράτωρ Φλάβιος Κωνσταντῖνος μὲ 6-10% Χριστιανούς, ὥρισε θρησκεία τοῦ κράτους τὸν Ἰουδαϊστικιστικὸν

σμὸ καὶ ἔκτισε μὲ γοτθικά χέρια τὴ Νέα Ρώμη, τῆς ὁποίας οἱ πρῶτοι 60.000 κάτοικοι ἦσαν καθαρὸι Ἰουδαϊστικιστικοί. Αὐτὸς ἐτόλμησε! Ἐγινε ἅγιος! Μὰ γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸν δὲν θέλει νὰ ἀγίασῃ κανεὶς; Ἄς ριχθῇ ἡ ιδέα νὰ ἰδρῇ σὲ νησί τοῦ Αἰγαίου ἢ Ἑλληνίς πόλις, ὅπου ὁ κάθε Ἑλλήν θά μπορῇ νὰ ἐγκατασταθῇ. Ἡ πόλις αὐτὴ θά στεγάσῃ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ προσωρινὰ τὸ Ἰωνικὸν Πανεπιστήμιον, θά ἔχῃ τὸν Ραδιοτηλεοπτικὸ Σταθμὸ τῆς, δικὰ τῆς ἑλληνικῆς ἡθῆς καὶ ἔθιμα, δικούς τῆς χορούς, δικό τῆς ἐνδύμα. Σ' αὐτὴν νὰ ἀναβιώσουν τὰ ἑλληνικά μυσθηριακά δρώμενα, μὲ στοιχεῖα ποὺ ὅλοι θά πασχίσουν νὰ ἀνακαλύψουν, ὅπου καὶ ἂν αὐτὰ εὐρίσκωνται τριπλοκλειδωμένα. Ποιὸς θά τολμήσῃ τὴν ἀνάστασιν τῶν Ἑλλήνων;

Κύριε Λάμπρου, εἰσεῖς μὲ ἐργαλεῖο τὸ θαυμάσιο περιοδικό σας μπορεῖτε ἀπὸ σήμερον νὰ υἱοθετήσετε τὴν ιδέα μου αὐτὴ. Δῶστε τὸ σύνθημα νὰ στρατεύσωμε τοὺς νέους, ποὺ ἀντὶ νὰ τρέχουν στὶς κομματικὰς συγκεντρώσεις, ὑπνωτιζόμενοι καὶ ἀδρανοποιούμενοι, θά ἐπανδρώσουν εὐεργετικά τὴν ἑλληνίδα πόλιν. Τολμήστε το! Θὰ εἴμεθα κοντὰ σας πολλοί, μὰ πάρα πολλοί...

Μὲ τιμὴ

Δρ. Ἐμ. Κ. Λουδάρος

Κηφισιά

Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὰ σπήλαια μετὰ τὸν κατακλυσμὸ

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Στὸ τεῦχος 207 τοῦ «Δαυλοῦ» ὁ συνεργάτης σας κ. Δημ. Μαργέτης ἐπιχειρεῖ νὰ διεισδύσῃ στὴν ἀποκρυπτογράφηση τοῦ γνωστοῦ ἀληθινοῦ μύθου γιὰ τὸν κατακλυσμὸ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας. Ἐπειδὴ ἔχει τεθῇ τὸ θέμα ἐκ μέρους τοῦ περιοδικοῦ σας, θά ἤθελα νὰ συμπληρώσω τὸ ἄρθρο τοῦ συνεργάτου σας μὲ τὶς παρακάτω ἀπόψεις μου.

Ὡς γνωστόν, οἱ ἑλληνικοὶ «μῦθοι» καὶ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις καὶ τοπωνύμια εἶναι φορεῖς σημαντικῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν. Ἡ οὐσία τοῦ κάθε πράγματος χρύδεται μέσα στὴν λέξιν. Στὶς σημερινὲς καὶ μελλοντικὲς γενεὲς τῶν Ἑλλήνων ἐπαφίεται ὁ ρόλος τῆς ἀποκρυπτογραφίσεως τῶν νοημάτων ποὺ ἐνυπάρχουν σὲ κάθε λέξιν. Ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Δευκαλίωνος, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι δύο, ἀναφέρονται στὰ ἀποτελέσματα τῆς τήξεως τῶν παγετῶνων, ποὺ συνέβησαν στὸν ἑλλαδικὸν χώρον. Οἱ κατοικοῦντες στὸν ἑλλαδικὸν χώρον «προϊστορικοὶ» πρόγονοί μας, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸ πολὺ ψυχὸς ποὺ ἐπι-

κρατοῦσε κατὰ τὴν διάρκεια τῶν παγετῶνων, κατοίκησαν στὰ σπήλαια, ποὺ ἀφθονοῦσαν καὶ ἀφθονοῦν στὴν πατριδα μας. Μετὰ τὴν τήξιν τῶν παγετῶνων ἐπακολούθησαν πλημμύρες καὶ ἄνοδος τῆς θερμοκρασίας.

Οἱ ἐλάχιστοι ἐναπομείναντες στὰ σπήλαια ἄρχισαν δειλὰ-δειλὰ νὰ ἐξέρχονται ἀπ' αὐτά. Τὰ τοιχώματα, οἱ ὀροφές, τὰ δάπεδα τῶν σπηλαίων εἶναι λίθινα, κατασκευασμένα ἀπὸ «λάας» (=λίθους). Ἡ εἰκόνα ἀνθρώπων ἐξερχομένων τῶν σπηλαίων εἶναι εἰκόνα ἀνθρώπων ποὺ ἀναδύονται ἀπὸ τοὺς «λάας». Οἱ «λάας»-λίθοι «γεννοῦν» ἀνθρώπους. «Λαός» σημαίνει πλῆθος ἀνθρώπων, ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ «λάας»-λίθους.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω καταδεικνύεται, ὅτι ἀπὸ τὴν λέξιν «λάς» ἀποκρυπτογραφεῖται ἡ ἱστορικὴ πληροφορία, ὅτι οἱ «προϊστορικοὶ» πρόγονοί μας ἔζησαν μέσα σὲ σπήλαια λόγῳ παγετῶνων ἱστορικῇ πληροφορίᾳ ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐτῶν.

Μὲ τιμὴ

Δημήτρης Σουγλέρης

Κοζάνη

Τὸ ψυχορράγημα τοῦ Βυζαντίου

Η ΒΑΘΕΙΑ ΣΗΨΗ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ. Ἡ τελευταία περίοδος τῆς χριστιανικῆς αὐτοκρατορίας στὴν Ἀνατολή, ποὺ σίγουρα δὲν ἔχει καμμία σχέση μετὰ τὴν προηγηθεῖσα Ἀνατολικὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορία, εἶναι ἓνα συνεχές ψυχορράγημα ἐν μέσῳ συγκρούσεων εὐτελῶν συμφερόντων. Ἀκόμη καὶ ἡ ἔννοια μιᾶς αὐτοκρατορίας ποὺ τὴν συνέδεε ἡ ὑπεράσπις τῆς κοινῆς πίστεως εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ. Ἡ διοικητικὴ πυραμὶς τοῦ Βυζαντίου διερράγη ὀριστικὰ τὸ 1204 μετὰ τὴν Φραγκοκρατίαν. Ἐκτοτε καὶ τὸ βασίλειο, ποὺ προέκυψε μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1261 ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγο, δὲν διέφερε ἀπὸ τὰ τόσα ἀνεξάρτητα κράτη, ποὺ ἐδημιουργήθησαν μετὰ τὴν Φραγκικὴν κατοχὴν. Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ ἀνακατάληψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας. Οὕτε ἀπὸ τοὺς Παλαιολόγους ἐτέθη ποτὲ ζήτημα ἀναδιώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ οὐτε καὶ ἦταν δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ. Ἀλλ' ὅσοι στὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ τυπικὰ πλέον ἔφερε τὸν τίτλον «βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων», μὴδὲ τὰ δύο ἄλλα κράτη, ποὺ εἶλκον τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον (Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου καὶ Αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζούντος), ἐδέχθησαν νὰ ὑπαχθῶν. Μάλιστα ἀρκετὲς φορὲς ἐνεπλάκησαν σὲ πολέμους μετὰ αὐτοὺς. Καὶ ἂν θέλουμε νὰ ἀναζητήσουμε τὴν αἰτία, θὰ τὴν εὕρουμε στὸν χριστιανικὸν χαρακτῆρα τῆς προηγούμενης αὐτοκρατορίας. Ἀκόμα καὶ ὅταν συνερικνύθη καὶ ἔχασε τὸν πολυεθνικὸν τῆς χαρακτῆρα ἡ πρώτη αὐτοκρατορία, δὲν ἀνέπτυξε ἐθνικὴν συνείδησιν, ἀφοῦ ἡ μόνη ποὺ ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ ἦταν ἡ ἑλληνικὴ, πρᾶγμα ἐπικίνδυνον γιὰ τὴν βυζαντινὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν. Μέσα στὴν ἐσχάτη διαφθορά, ποὺ διέκρινε τὸ νέον βασίλειο, ὁ ἀνθελληνισμὸς παρέμεινε ἀναλλοίωτος. Καὶ αὐτὸ συνέβη, γιὰτὶ καὶ τὸ νέον βασίλειο συνεπλέχθη μετὰ τὸν χριστιανισμόν καὶ μάλιστα μετὰ τὴν πιὸ συντηρητικὴν μορφήν αὐτοῦ, τὸν καλογερισμό. Καλόγεροι προΐσταντο τοῦ βυζαντινοῦ ὄχλου, ποὺ παρέσυναν συνεχῶς τὴν μάζαν σὲ στάσεις καὶ καθώριζαν τὴν ζωὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Στὸ βιβλίον τοῦ «Γιατὶ τούρκεψε τὸ Βυζάντιον;» ὁ θεολόγος-κοινωνιολόγος Γ. Μουστάκης

Οἱ μοναχοὶ «παρεκάλουν θερμῶς» τὸν Σουλτᾶνον νὰ τοῦ παραδοθῶν, γιὰ νὰ μὴν χάσουν τὰ κτήματα...

Παρακολοθώντας τὴν ἀρθρογραφίαν μέσα ἀπὸ τὸν «Δανλὸ», τὴν σχετικὴν μετὰ τὴν στάσιν τῆς ἐπίσημης Ἐκκλησίας ἐν ὄψει τῆς καταλύσεως τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοὺς Τούρκους θυμήθηκα κάποιες ἀναφορὰς ποὺ ὤρηκα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διβλιογραφικῶν ἐρευνῶν μου γιὰ τὴν συγγραφὴν ἱστορικῶν βιβλίων γιὰ τὸν τόπον καταγωγῆς μου («Ἡ ἱστορία τῶν Δαρνακοχωρίων»). Στὰ δύο κείμενα ποὺ ἀκολουθοῦν, φαίνονται: 1) ποῖα ἦταν ἡ στάσις καὶ ὁ ρόλος τῶν μοναχῶν ἀπέναντι στὴν ἐπερχόμενη Τουρκικὴν λαίλαπα καὶ 2) ποῖα κατὰστασις δημιουργήσῃ ὁ μοναχισμός.

Α. Τὸ πρῶτον κείμενον ἐλήφθη ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Γαβριὴλ Κουντιᾶδου «Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προδρόμου Σεργίων», 1956, σελίδες 17-19:

«Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1373 μέχρι τοῦ 1383 αἱ Σέρραι εἶχον περιέλθει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Δεσπότη τῆς Θεσσαλονίκης Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, νιὸς τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. Ὡστε οἱ Τούρκοι ὀριστικῶς κατέλαβον τὰς Σέρρας μετὰ 10 ἔτη, ἢτοι ἀκριβῶς τὴν 19ην Σεπτεμβρίου 1383. Ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μονὴ ἔχει τὸ φηρμάνιον τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α' ἀπὸ τοῦ ἔτους 1373, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πρώτην προσωρινὴν κατάληψιν τῶν Σεργίων ὑπὸ τῶν Τούρκων.

» Εἶναι δὲ πολὺν περιέργον καὶ ἀξιοσημεῖωτον, τὸ ὅτι ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μονὴ ἦτο ἀπὸ πρὶν γνωστὴ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν κυδέρηνσιν καὶ ἀπὸ ὅλων τοὺς ἐπισήμους καὶ ἐγγραμμάτους Ὀθωμα-

γράφει για την σύστασιν αὐτοῦ τοῦ ὄχλου: «Τὰ μέλη αὐτοῦ τοῦ ὄχλου ἦσαν ζητιάνοι, μικροκλέφτες, τσαντάκηδες, πορτοφολᾶδες, θανματοποιοί, “ἅγιοι”, τσαρλατάνοι, μεθύστακες, κονμπουράδες, μαχαιροδγάλτες, μετανοοῦσες πόρνες πὺν γίνονταν καλόγριες γιὰ νὰ σώσουν τὴν ψυχὴ τους, ρινότμητοι παιδευαστές καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔγκανλον διέθετε ἡ βυζαντινὴ παρακμή, ὅπως ἀκριβῶς μελετᾶμε στὸ “Ιερὸν Πηδάλιον», πὺν παρ’ ὅλους τοὺς ἐξορκισμούς, πυρὰ καὶ ἀναθέματα, οἱ κρωγμοὶ καὶ οἱ κρᾶδασμοὶ τῆς ἀνυπόκτακτης “σαρκὸς ὀγκανίζουσῃς” δὲν ἔδρισκαν γιαιτρεία» (Ἀντὶ προλόγου, σελ. 9, ἐκδόσεις «Κάκτος»). Καὶ αὐτὴ ἡ ποδηγετούμενη ἀπὸ τοὺς καλόγρους μᾶς ἦταν ἡ πέτρα, πὺν κατεβύθισε τὸ Βυζάντιο.

Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ. Αὐτὴ ἡ διάλυσις τοῦ κοινωνικοῦ ἱστοῦ ἀντανακλᾷ τὴν διοικητικὴν διάλυσιν. Πέρα ἀπὸ τὰ ἄλλα, αὐτὸ πὺν καθιστᾷ φανερὴ τὴν διοικητικὴν διάλυσιν εἶναι ἡ ἔλλειψις νομοθετικοῦ ἔργου. Ὅλοι οἱ μελετητὲς τῆς τελευταίας περιόδου δέχονται, ὅτι οἱ Παλαιολόγοι οὐδόλως ἐφρόντισαν τὴν καθιέρωσιν δικαίου εἴτε μὲ συλλογὴ νόμων ἐκ τῶν παλαιότερων εἴτε μὲ νέα νομοθεσία. Οἱ δικαστὲς (τῶν πολιτικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, πὺν ἐδίκασαν καὶ πολιτικὲς ὑποθέσεις καὶ μάλιστα ἀνέκκλητα) ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκδίδουν τὴν ἐτυμηγορίαν τοὺς δάσει τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τοῦ Θεοδοσιανοῦ κώδικος, τῆς Ἰουστινιανείας νομοθεσίας, τῆς νομοθεσίας τῶν Ἰσαύρων ἢ τὰ «Βασιλικά», πὺν μέσα σ’ ἓνα ἄπειρο πλῆθος περιπτωσιολογίας ἦταν λογικὸ τὸ δίκαιο ν’ ἀποδίδεται κατὰ τὸ δοκοῦν μὲ πλῆθος κακοδικιῶν. Πρέπει νὰ ἦταν τέτοια ἡ ἀγανάκτησις ἐξ αἰτίας τῶν κακοδικιῶν, ὥστε ἡναγκάσθη ὁ Ἀνδρόνικος Β’ νὰ συστήσῃ 12μελὲς ἀνώτατο δικαστήριον, συγκροτούμενον ἀπὸ 6 λαϊκοὺς καὶ 6 κληρικοὺς χωρὶς ὅμως νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας. Ὅμως αὐτὸ τὸ δικαστήριον ἔπαυσε νὰ λειτουργῇ μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια. Τὴν θλίβερὴ κατάστασιν στὴν ἀπονομὴ τοῦ δικαίου ἐπεχείρησε νὰ διορθώσῃ ὁ Ἀνδρόνικος Γ’. Τὸ 1329 συνέστησε νέο ἀνώτατο δικαστήριον, ἀποτελούμενον ἀπὸ 4 μέλη, δύο λαϊκοὺς καὶ δύο κληρικοὺς, πὺν τοὺς ὠνόμασε «καθολικοὺς κριτὲς τῶν Ρωμαίων». Οἱ πρῶτοι κριτὲς πὺν διωρίσθησαν ἦσαν: ὁ μητροπολίτης Ἀπρω Ἰωσήφ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ δικαιοφύλαξ Γρηγόριος Κλειδάς, ὁ «μέγας δικαστὴς» Γλαδάς καὶ ὁ Νικόλαος Ματαράγκος. Ὅμως καὶ αὐτὸ τὸ δικαστήριον ὑπῆρξε βραχύδιον. Ὁκτὼ χρόνια ἀργότερα (1337) συνήλθε μέγα ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον στὴν Ἀγία Σοφία, ὅπου κατηγορούμενοι ἦσαν καὶ οἱ 4 κριτὲς γιὰ χρηματισμὸ. Ὁ μόνος πὺν ἠθωώθη ἦταν ὁ Ν. Ματαράγκος. Οἱ ἄλλοι τρεῖς ἐξωρίσθησαν, ἀφοῦ πρῶτα ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐπιστρέψουν ὅσα εἶχαν λάβει γιὰ

νοὺς ὠνομάζετο “Μαργαρίτ Μοναστήρ”, δηλαδὴ Μοναστήρι τοῦ Μαργαρίτου.

» Πῶς καὶ διατὶ τοῦτο, μανθάνομεν ἀπὸ τὰ ὅσα γράφει ἓνας Ἀραβ ἱστορικός εἰς τὴν Ὁθωμανικὴν του Ἱστορίαν. Γράφει δὲ τὰ ἐξῆς: «Ὅταν ἐδασίλευεν ὁ γενναῖος καὶ ἐνδοξὸς Σουλτάν Ὀσμάν (1290-1326), ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ εὐρίσκετο εἰς τὴν Προῦσαν, ἔλαβε μίαν ἀναφορὰν ἀπὸ δύο ἐπίσημα πρόσωπα, ἀποσταλέντα ἀπὸ τὴν Μονὴν μας ἐδῶ καὶ μέσα εἰς τὴν ἀναφορὰν τῶν παρεκάλουν θεομῶς τὴν Μεγαλειότητά του οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς μας, ὅταν εὐδοκήσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἔλθουν τὰ Ὁθωμανικὰ στρατεύματα καὶ εἰς τὰ μέρη μας ἐδῶ, νὰ διατάξῃ ἡ Μεγαλειότης Του νὰ προστατενθῇ ἡ Μονὴ μας καὶ νὰ φυλαχθῇ ἀπείρακτος μαζί με ὅλα τὰ χωριά της καὶ τὰ κτήματά της. Ὁ Σουλτάν Ὀσμάν πολὺ εὐχαριστήθηκε ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀναφορᾶς ἐκείνης καὶ κολακευθεὶς ὄχι ὀλίγον, διότι καὶ εἰς ἄλλα μέρη τὸν περιμένουν νὰ ὑπάγῃ, ἔγραψε ὑποκάτω εἰς τὴν ἀναφορὰν καὶ τὴν ἐπεκύρωσε με τὴν ὑπογραφήν καὶ με τὴν σφραγίδα Του, ὅτι “εἶναι δεκταὶ αἱ αἰτήσεις τῶν Καλογέων τοῦ Μαργαρίτ Μοναστήρ”. Καὶ τοῦτο, διότι, ὁ ἓνας ἐκ τῶν δύο ἀποσταλέντων με τὴν ἀναφορὰν ἐλέγετο Μαργαρίτης τὸ ὄνομα του καὶ ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὴν Ὁθωμανικὴν γλῶσσαν». Παρ’ ἡμῖν, ἀσυχλίστα τὰ ἀνωτέρω.

» Οἱ δύο ἐκεῖνοι ἀπεσταλμένοι ἐπέστρεψαν κατόπιν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἔφεραν μαζί των καὶ τὴν ἀναφορὰν, ἐπικεκρωμένην καθ’ ὅλα με τὴν ὑπογραφήν τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν. Καὶ μετὰ παρέλυσιν πενήτηκοντα σχεδὸν ἐτῶν, ὅταν τὰ στρατεύματα τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Α’ κατέλαβον τὰς Σέρρας, οἱ καλόγηροι παρουσίασαν τότε τὴν ἀναφορὰν ἐκείνην, πὺν εἶχε τὴν ὑπογραφήν τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν καὶ ἔτσι ἐπέτυχαν τὴν προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν τῆς Μονῆς. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐξηγεῖται, διατὶ ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἐπὶ τὸσους αἰῶνας εἶχε τὴν Μονὴν μας ὑπὸ τὴν ἰδιαι-

τὴν ἔκδοσιν εὐνοϊκῶν ἀποφάσεων. Καὶ φυσικὰ τὸ δικαστήριον διελύθη. Ἐκτοτε ἡ ὀνομασία τοῦ «κριτοῦ τῶν Ρωμαίων» (εἶτε καθολικοῦ εἶτε ὄχι) διετηρήθη καὶ ἐξηπλώθη στὴν ἐπικράτεια, ἀλλὰ αὐτὴν οἱ φέροντες μᾶλλον αὐθαιρέτως τὴν ἐλάμβαναν σάν τίτλο, παρὰ διωρίζοντο ἐπισήμως. Ἴσως νὰ ἐγεννήθησαν ἀπορίες σὲ ὅσους ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους, ὅτι τὸ 1345 (συμβατική ἡμερομηνία, πὺν εἶναι κοινὰ ἀποδεκτὴ) ὁ Κωνσταντῖνος Ἀρμενόπουλος συνέγραψε συλλογὴ νόμων ὑπὸ τὸν τίτλο «Πρόχειρον Νόμων» ἢ «Ἐξάδιβλος». Ὅμως οὔτε ὁ Ἀρμενόπουλος ἔλαβε αὐτοκρατορικὴν ἐντολὴν νὰ συγγράψῃ τὴν «Ἐξάδιβλον» οὔτε καὶ αὐτὴ ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ κάποιον αὐτοκράτορα ὡς πηγὴ δικαίου. Προφανῶς ὁ Ἀρμενόπουλος, δικαστὴς καὶ ὁ ἴδιος, συνέγραψε τὴν «Ἐξάδιβλον» διὰ ἰδίαν χρῆσιν. Ἀντίθετα ἀπετέλεσε πηγὴν δικαίου καὶ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ κατὰ τὸν ἐλεύθερον βίον τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους μέχρι τῆς οριστικῆς καταργήσεώς της τὸ 1945.

ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ. Ὅπως φαίνεται, ἡ Φραγκοκρατία συνετέλεσε στὸ νὰ ἀποσπαστῇ τὸ καπὰν ἀπὸ τὴν χύτρα, ὅπου ἔδραζε ἡ εὐτέλεια. Χωρὶς καμμίαν ἐθνικὴν ἀρχὴ οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες συνέπραξαν μὲ τοὺς κατακτητὲς προκειμένου νὰ διατηρήσουν τὰ προνόμια τους. Ἀκόμα καὶ στὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Μυστρᾶ συμμετείχαν στὸ στράτο τοῦ Γοδεφρείγου Α' ντὲ Μπριγιέρ Ἕλληνες μισθοφόροι καὶ κτηματίες. Ὁ Πῆτερ Λόκ στὸ διδύλιον του «Οἱ φράγκοι στὸ Αἰγαῖο 1204-1500» γράφει σχετικὰ γι' αὐτὲς τὶς συμπεράξεις: «Σὲ μιὰ ἐποχὴ, ὅπου ἡ νόμιμη βυζαντινὴ ἰσχὺς εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀποκαθίσταται στὸ Βόσπορο καὶ τὴν Πελοπόννησο, ἕνας σημαντικὸς ἀριθμὸς Ἑλλήνων προτίμησαν νὰ παραμείνουν πιστοὶ στὴ λατινικὴ κυριαρχία, μὲ τὴν ὁποία ταύτισαν πλήρως τὰ συμφέροντά τους μετὰ ἀπὸ δύο γενιές» (ἐκδόσεις «Ἐνάλιος» μετ. Γ. Κουσουνέλος, σελ. 457-8). Ὅπως γράφει καὶ ὁ Παπαρηγόπουλος, δὲν ὑπῆρξε ἀντίστασις στὴν φραγκικὴν κατάκτησιν. Ὅπου δὲ ἐξεδηλώθη, κατέπνυσε μετὰ τὴν παραχώρησιν προνομίων πρὸς τοὺς ἐπαναστάτες, πού, ἀφοῦ τὰ ἐλάμβαναν, ἐδήλωναν τὴν ὑποταγὴν τους στὸν κατακτητὴ. Ἡ πιὸ χαρακτηριστικὴ περίπτωσις εἶναι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀλεξίου Καλλέργη στὴν Κρήτη (1283-1299). Αὐτός, ἀφοῦ κατενίκησε τοὺς κυριάρχους Ἐνετοὺς καὶ ἐξησφάλισε τὰ προνόμια διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς συμπολεμιστὰς του, ἐδήλωσε τὴν ὑπακοὴν του στὴν «Γαλινοτάτη Δημοκρατία». Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὶς ἐπαναστάσεις στὴν Κρήτη τὸ 1219, 1230, 1251. Ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποία συνέπρατταν Βυζαντινοὶ καὶ Φράγκοι ἄρχοντες, ὀφείλεται στὸ ὅτι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ τὰ συμφέροντά τους ἐπὶ τῆς γῆς

τέραν τῆς εὐνοίας καὶ ἐκτίμησιν.

» Συμπεραίνεται, ὅτι... ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος συνετέλεσε καὶ ἐνήργησεν εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἀποστολὴν τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐκείνης ἀναφορᾶς, θὰ ἦτο αὐτὸς ὁ σοφὸς καὶ προνοητικώτατος Κτίτωρ τῆς Μονῆς μας αἰδίδμος Ἰωακείμ... Πολὺ πιθανὸν δὲ νὰ ἐγένετο ἡ σοδάρᾳ αὐτῇ ἐνέργεια περὶ τὸ ἔτος 1325... Ὁ δὲ Μαργαρίτης ἐκεῖνος, ὁ σταλεὶς μὲ τὴν ἀναφοράν, ἦτο τότε ἕνας πολιτικὸς ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος κατόπιν ἔγινε καὶ μοναχός, μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ. Εἶχεν ἀφιερώσει τότε εἰς τὴν Μονὴν πολλὰ κτήματά του καὶ τὸ ὄνομά του ἀναφέρεται εἰς ἓν πρόσταγμα Ἀνδρονίκου τοῦ Β', καθὼς καὶ εἰς τὸ χρυσόδουλλον τοῦ Κράλη τῆς Σερβίας Στεφάνου. Λέγεται μάλιστα, ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὸ χωρίον Κάτω Οὔσκα (σημερινὸν Δαφνούδι).

» Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς (τὸ Προσκηνητάριον, σελίδα 97) εὐρίσκεται δημοσιευμένον εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν καὶ τὸ ἐπίσημον Φιρμάνιον τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Α', τὸ ὑποστηρίζον τὰ προνόμια τῆς Μονῆς καὶ χρονολογούμενον ἀπὸ τὸ ἔτος 1373».

Β. Τὸ δευτέρου κείμενον ἔχει ληφθῇ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητῆ Κ. Βακαλόπουλου «Μακεδονία, ἡ ἱστορία τοῦ Βόρειου Ἑλληνισμοῦ», Θεσσαλονίκη 1992.

«Οἱ Τούρκοι στράφηκαν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, πού ἀπέμεινε καὶ τὸ τελευταῖο ἐλεύθερο μέρος τῆς Μακεδονίας. Ὁ Μανουὴλ Β' εἶχε ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ διάφορους Ἕλληνας διοικητὰς (Κόρινθο, Ἰωάννινα), μὲ Φλωρεντινοὺς καὶ Βενετοὺς καὶ τὸν πάπα Οὔρβανὸ ΣΤ', γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ κάποια δόθηθαι. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν πενιχρά, παρὰ τὴν ἀπόκλιση τοῦ Μανουὴλ Β' πρὸς τὴν ἑνωσὴν τῶν δύο ἐκκλησιῶν μὲ ἀντάλλαγμα τὴν παροχὴν παπικῆς δόθηθαις. Ἡ στάσις αὕτη τοῦ Μανουὴλ Β' προκάλεσε τὴν ὀργὴν τῶν ἡσυχαστῶν τῆς Θεσσαλονίκης (ἡσυχασμός = ἡ μοναστικὴ

ήθελαν νὰ ἐξασφαλίσουν. Οἱ πλείστοι τῶν Φράγκων, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι σταυροφόροι τῶν προηγούμενων σταυροφοριῶν, ἦσαν τυχοδιῶκτες, στερούμενοι ἀριστοκρατορικῶν τίτλων στὴν πατρίδα τους. Τίτλους ἔλαβαν βάσει τῶν φέουδων ποὺ ἀπέκτησαν στὴν Ἀνατολή. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ δὲν ἐδίστασαν νὰ πολεμήσουν καὶ μεταξύ τους, προκειμένου νὰ αὐξήσουν τὴν περιουσία τους. Τόσοι δὲ πολλοὶ πόλεμοι ἐγίναν μεταξύ τῶν φεουδαρχῶν, ὥστε κύριον χαρακτηριστικὸ τῆς Φραγκοκρατίας ἦταν ἡ λειψανδρία, διότι σωρηδὸν οἱ ἄνδρες ἐπεφταν σὰ πεδία τῶν μαχῶν. Καὶ ὅπως εἶχε παρατηρήσει μὲ τὸν τρόπο τοῦ ὁ Νίκος Τσιφόρος, σὲ μία σύνοδο ἀρχόντων στὸ Νίκλι «ὁ τόπος εἶχε πῆξει στὸ φουστάνι». Ὅσοι δὲν κατῴρθωσαν νὰ λάβουν τίτλους, δὲν ἐδίστασαν νὰ προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους σὰν μισθοφόροι στὸν Δεσπότη τῆς Ἡπείρου, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας καὶ τῆς Τραπεζοῦντος. Μάλιστα οἱ Φράγκοι μισθοφόροι τοῦ Δεσπότη τῆς Ἡπείρου κατέσφαξαν τοὺς Λατίνους ἱερεῖς τῆς Θεσσαλίας, ὅταν κατέλαβαν τὴν χώρα.

Μέσα σὲ αὐτὸν τὸν κυκεῶνα τῶν εὐτελῶν συμφερόντων περιέπεσε καὶ ἡ ἐκκλησία. Οἱ μητροπολίτες Ραιδεστοῦ Ἰωάννης, Κεφαλληνίας Βενέδικτος, Χαλκίδος Θεόδωρος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Νέων Πατρῶν (Υἰάτης) ἐδήλωσαν ὑποταγὴ στὸν πάπα, γιὰ νὰ διατηρήσουν προνόμια καὶ εἰσοδήματα. Κληρικοὶ τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1210 ἤλθαν σὲ συνεννόησιν μὲ τὸν ἀπεσταλμένο (λεγάτο) τοῦ πάπα Βενέδικτο γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Πολλοὶ δὲ προέτειναν τὴν ὑπαρξίν διπλοῦ πατριαρχείου κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἀντιοχείας. Μάλιστα ὁ Λατίνος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρίκος ἔδωσε τὴν ἄδεια στὸν ὁρθόδοξο κληρὸ τὸ 1206 νὰ ἐκλέξη νέον πατριάρχη, ποὺ θὰ διεδέχετο στὸν πατριαρχικὸ θρόνον τὸν θανόντα Ἰωάννη Καματηρό. Ἐξέλεγη δὲ ὁ Νικόλαος Μεσαρίτης. Καὶ ὅμως ἡ ὁρθόδοξη ἐκκλησία δὲν ἐτέθη, παρὰ τὰ θρυλούμενα, ἐν διωγμῷ ἀπὸ τοὺς Φράγκους. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος γράφει γι' αὐτό: «Πολὺν δὲ σπουδαιότερα δι' ἡμᾶς εἶναι περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐκανονίσθησαν τὰ θρησκευτικὰ, τὰ ἀστικά καὶ τὰ πολιτικὰ τῶν κατακτηθέντων δικαιώματα. Οἱ Βυλλεαρδονίνοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι φράγκοι ἡγεμόνες τῶν κυρίως ἐλληνικῶν χωρῶν, ἐσεβάσθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὸ πάτριον τῶν ἱθαγενῶν θρήσκευμα. Ναὶ μὲν ἐδήμευσαν τὰ πλείστα καὶ πλουσιώτατα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας κτήματα· ἐδήμευσαν ὅμως αὐτὰ οὐχὶ ὑπὲρ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας· ἀπέδωκαν τὰ κτήματα ταῦτα εἰς τὸ δημόσιον (σ.σ. ἐξ αὐτῶν τῶν εἰσοδημάτων ἐδόθησαν γιὰ τὴν ἀνέγερσιν φρουριῶν), ὃ ἐστὶν ἔπραξαν ὅ,τι εἶχον πολλάκις πράξει οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς, ἐπὶ τῆς ἐν τῇ 8 καὶ ἐν τῇ 9 ἑκατονταετηρίδι μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀληθεύει προ-

τάση, μυστικιστικὸ κίνημα, τοῦ ὁποῖου οἱ ὁπαδοὶ εἶχαν σκοπὸ τὴν ἀπόλυτη καὶ παθητικὴ ἐγκατάλειψη τῆς ψυχῆς τους στὸ θεό, μὲ τὴν ἐσωτερικὴ προσευχὴ καὶ συγκέντρωσιν), ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς ἰδίας πόλης Ἰσίδωρον Γλαβᾶ, ὁ ὁποῖος ζοῦσε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἀποδοκίμαζε τὴν ἀντίστασιν κατὰ τῶν κατακτητῶν, ἀποδεχόμενος τὴν ὑποταγὴν στὸν Τουρκικὸ ζυγὸ. Τὴν μοιρολατρικὴ αὐτὴ στάση τοῦ μητροπολίτη τῆς Θεσσαλονίκης φαίνεται νὰ συμμερίζονταν καὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τῆς ὁρθόδοξης ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι πίστευαν ὅτι ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας τους, τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἦταν καθαρὰ πόλεμος ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς ἡττοπάθειας μεταδόθηκε θαυμαῖα καὶ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ τῆς Θεσσαλονίκης παρὰ τίς προσπάθειες τοῦ Μανουὴλ Β' νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς συμπατριῶτες του καὶ νὰ ἐμφυσήσῃ σ' αὐτοὺς τὴν ἀγωνιστικότητα καὶ τὴν θέλησιν. Ὁ Μανουὴλ Β' ἔδωσε ἰδιαίτερη βαρύντητα κατὰ τίς τελευταῖες ἐκείνες στιγμὲς στὴν ἀφύπνισιν τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλλήνων, ὑπενθυμίζοντας στοὺς Θεσσαλονικεῖς ὅτι εἶναι Ῥωμαῖοι, ὅτι ἡ πατρίδα τους ἦταν πατρίδα τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπομένως εἶναι καὶ Ἕλληνες καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγον δρῖσκονται σὲ θέσιν, σύμφωνα μὲ τὴν μακροαῖων ἱστορικὴ παράδοση, ν' ἀντισταθῶν καὶ νὰ κατατροπώσουν τοὺς ἐχθρούς τους.

» Οἱ ἀγωνιώδεις προσπάθειες τοῦ Μανουὴλ Β' δὲν στάθηκαν δυνατὸν νὰ βελτιώσουν τὴν ζοφερὴ κατάστασιν ποὺ ἐπικρατοῦσε, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος, ἐμφορούμενος τελικὰ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἡττοπάθειας, ἐγκατέλειψε τὴ Θεσσαλονικὴ καὶ κατέφυγε ἀρχικὰ στὸν συγγενὴ του δυνάστη τῆς Λέσβου Φραγκίσκο Β' Gattilusi καὶ ἔπειτα κατευθύνθηκε πρὸς τὴν Προῦσα, πρωτεύουσα τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους, ὅπου παρουσιάσθηκε μπροστὰ στὸν Μουράτ Α' καὶ τοῦ ζήτησε συγγνώμην

σέτι, ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀρχιεπισκόπους Ἕλληνας δὲν ἀνεγνώρισαν· ἠνείχοντο ὁμως τοὺς ἐπισκόπους καὶ ὅσοι ἐκ τούτων παρέμειναν εἰς τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῶν οὔτε τὸ ἴδιον δόγμα ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβάλωσιν οὔτε τῆς ἐπὶ τῶν ἱερῶν δικαιοδοσίας ἐστερήθησαν. Τὰ δὲ περὶ τοῦ κατωτέρου τούτου κλήρου ἐκανονίσθησαν ἐπὶ τοῦ Γοδεφρείδου Β', ἐν Πελοποννήσῳ, εἰς τρόπον ἐξ οὗ δηλοῦται ἰδιάζουσά τις τοῦ ἡγεμόνος τούτου πρόνοια ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως». (Τόμος ΣΤ', σελ. 436-7, ἐκδ. Χαρ. Μπούρα).

ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ. Αὐτὸ τὸ κυνήγι τῶν εὐτελῶν συμφερόντων ἔφερε καὶ τὴν πλήρη διάλυσιν τῆς νέας αὐτοκρατορίας. Τὰ ἐμπορικά της συμφέροντα διεμοιράσθησαν στοὺς Γενουάτες, Ἑνετούς, Ἀμαλφιανούς (ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ πόλιν Ἀμάλφι) καὶ Πιζάνους. Ἐφθασαν οἱ Παλαιολόγοι σὲ τέτοια κατὰπτωσιν, ὥστε τὰ δημόσια συμφέροντα καὶ τὴν ὀρησκεία νὰ τὰ μετατρέψουν σὲ ἀνταλλάξιμα ἀγαθὰ, προκειμένου νὰ κρατηθοῦν στὸν θρόνον. Γρήγορα οἱ δυτικοὶ περιετείχισαν τὶς συνοικίες τους στὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπελάμβαναν καθεστῶς ἐτεροδικίας. Τὸ ἴδιο συνέβη ἀργότερα καὶ μὲ τοὺς Τούρκους, ποὺ ἔκτισαν τζαμί στὴν Βασιλείουσα καὶ καθῆς ἐδίδαξε τὶς διαφορὰς τῶν ὁμοεθνῶν τους μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐνῶ οἱ Παλαιολόγοι δὲν ἐδίστασαν νὰ πλουτίσουν τὰ χαρέμια τῶν σουλτάνων μὲ τὶς κόρες τους, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν δύναμιν τῆς φιλίας τους. Τὴν παραλυσίαν τῶν ἀρχόντων δὲν ἐδράδυναν νὰ μιμηθοῦν μικρότεροι ἄρχοντες καὶ ὁ λαός. Ἰδιαιτέρα ἡ Μικρὰ Ἀσία γρήγορα παρεδόθη στοὺς Τούρκους. Γράφει γι' αὐτὸ ὁ ἔθνικὸς ἱστορικός: «Ἐκ τῶν τεκμηρίων τούτων ὑποφαίνονται δύο τινὰ διδακτικώτατα· πρῶτον, ὅτι ἔκτοτε ὑπῆρχεν ἐν τῷ πνεύματι τῆς δορυκτικτοῦ ἐκείνης γενεᾶς ἡ τε ἀδυσώπητος τιμωρία τῶν πεισματωδῶς ἀνθισταμένων χριστιανῶν καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὑποτασσομένους ἐπιείκεια· καὶ δεύτερον, ὅτι πολλοὶ τῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας χριστιανῶν, εἴτε μὴ ἔχοντες ἰσχυρὸν τὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ αἶσθημα, εἴτε ἀπελπισθέντες ἐκ τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς παραλυσίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κράτους, προθύμως συνεδιδάξαντο πρὸς τὴν προαγομένην νέαν ὠμαμεθανικὴν δύναμιν» (ἐνθ. ἀν. σελ. 521). Ἐσχατος δὲ ἐξευτελισμὸς τῶν Παλαιολόγων εἶναι ἡ πώλησις τῶν δικαιωμάτων τους ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως στοὺς δυτικούς ἀρχόντες, ὅπου εἶχαν καταφύγει.

Πλαί στὸν φιλοτουρκισμό τῶν ἀρχόντων εὐρέθη ὁ φιλοτουρκισμὸς τῆς ἐκκλησίας, ποὺ ὁμως δὲν ἐδράζεται καθαρὰ στὰ ὕλικά συμφέροντα (ποὺ καὶ αὐτὰ ἐξυπηρετήθησαν ὁμως), ἀλλὰ καὶ σὲ ἰδεολογικά, ποὺ ἔχουν σχέση τὸσον μὲ τὸν ἀντιλατινισμό ὅσο καὶ τὸν ἀνθελληνισμό της. Ὁ φιλοτουρκισμὸς δὲ τῶν λαϊκῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων συνεμάχησε στὸν τελευταῖο

μὲ ἀντάλλαγμα τὴν φιλικὴ στάση καὶ τὴν μεγαλοφυΐα του ἀπέναντι στοὺς συμπατριῶτες Θεσσαλονικεῖς, ποὺ ἔσπευδαν νὰ παραδώσουν τὴν πόλιν τους χωρὶς ὄρους στὸν Χαϊρεδδὶν πασᾶ (1387). Περίπου τὴν ἴδια ἐποχὴ παραδόθηκε ἡ Καβάλα καὶ ἡ Χρυσούπολη. Ὁ Μουράτ δὲν ἐνσωμάτωσε ἀμέσως τὴν Θεσσαλονίκην στὴν αὐτοκρατορία του, ἀλλὰ περιορίσθηκε νὰ εἰσπράξῃ φόρο ὑποτελείας, τὸ χαράτς. Ἀναγνώρισε ἀκόμη τὸ κοινοτικὸ καθεστῶς καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἀπρόσκοπτη λειτουργία του, ὥστε οἱ κάτοικοι νὰ εἶναι σχεδὸν ἐλεύθεροι. Ἡ προνομιακὴ αὐτὴ κατάσταση γιὰ τὴ Θεσσαλονικὴ διήρκεσε ὥς τὸ 1391, ὁπότε καταλήφθηκε δίκαια ἀπὸ τὸν Βαγιαζίτ τὸν Α'. Ὁ Βαγιαζίτ Α' μὲ ἀφορμὴ τὴ δραπέτευση τοῦ Μανουήλ, γιοῦ τοῦ Ἰωάννη Ε' ἀπὸ τὴν αὐλὴν του καὶ τὴν φυγὴν του στὴν Κωνσταντινούπολιν γιὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ θρόνου, σκλήρυνε τὴν στάση του καὶ ἀνέλαβε ἐκκαθαριστικὰ ἐπιχειρήσεις σὲ ὁλόκληρη τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Κατέστρεψε ἀπὸ τὰ θεμέλια τὸ κάστρο τῆς Χρυσούπολης, τὸ ὁποῖο ὑπεράσπιζαν σθεναρὰ οἱ κάτοικοι καὶ ἔπειτα κατέλαβε δίκαια καὶ τὴ Θεσσαλονίκην. Ἔτσι μὲ τὴν πτώση τῆς Χρυσούπολης καὶ τῆς Θεσσαλονίκης στὰ 1391 ὠλόκληρώθηκε ἡ Τουρκοκρατία σὲ ὁλόκληρη τὴ Μακεδονία». Δηλαδή θεωροῦσαν τὴν ἄμυνα κατὰ τῶν Τούρκων «Πόλεμον ἐναντίον τοῦ Θεοῦ» καὶ τὴν παρέδωσαν μόνοι τους. Αὐτὴ ἦταν ἡ στάση τουλάχιστον κάποιων ἐκπροσώπων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Γιὰ τὸ μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερωῶν προξενεῖ ἀκόμη πιὸ ἀλγινὴ ἐντύπωση, γιατί τὰ γραφόμενα εἶναι ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιμανδρίτη Γαβριὴλ Κουντιάδη καὶ γράφονται μὲ τρόπο ποὺ θεωρεῖται ἀπόλυτα φυσιολογικός, σάν νὰ μὴ ἔγινε προδοσία ἀλλὰ εὐεργεσία στοὺς ἐαυτούς τους...

Παναγιώτης Γουνεντζίκης

αἰώνα ζωῆς τῆς αὐτοκρατορίας, παρέδωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν στοὺς Τούρκους καὶ ἐγέννησε τὴν νέαν κάσταν, πού εἶναι γνωστὴ στὰ νεώτερα χρόνια μὲ τὸ ὄνομα Φαναριώτες. Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε στὴν οὐσία τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἀντιλατινισμοῦ καὶ τοῦ φιλοτουρκισμοῦ τῆς ἐκκλησίας, νὰ διευκρινίσουμε τοὺς δύο ὅρους: «λατινοκρατία» καὶ «φραγκοκρατία». Ἡ φραγκοκρατία ἀνταποκρίνεται στὴν πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὑποταγὴ τῶν ἑδαφῶν τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας καὶ ἡ λατινοκρατία στὴν ὑπαγωγὴ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας στὸν πάπα· δικαιολογεῖ δὲ τὴν ὀνομασίαν τῆς στὴν χρῆσι τῆς λατινικῆς γλώσσης στὴν λειτουργία. Πρέπει νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι οὔτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπικυριαρχία οὔτε ἡ πολιτικὴ-στρατιωτικὴ ἡλλάξε κατὰ τι τὴν κατακτημένη χώρα. Κατ' ἀρχὰς δὲν ὑπῆρξε οὐσία ὑπαγωγῆς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας στὴν καθολικὴ. Ὅπως εἶδαμε, οἱ δύο ἐκκλησίες ἐλειτούργησαν ἀνεξάρτητα ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Οἱ λατίνοι ἱερεῖς δὲν ἔκτισαν δικές τους ἐκκλησίες· τὰ σφῆζόμενα κατὰλοιπά τους μετροῦνται στὰ δάκτυλα τοῦ ἐνὸς χειροῦ. Προφανῶς ἐγένετο κοινὴ χρῆσις τῶν ἐκκλησιῶν πού ὑπῆρχαν. Μάλιστα, εἶναι πλέον βεβαιωμένο, ὅταν ἤρχετο ἡ σειρά νὰ λειτουργήσουν οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς, αὐτοὶ ἐπλεναν τὴν «ἀγία τράπεζα», ὥστε νὰ φύγῃ τὸ αἵρετικὸ μίasma.

ΕΛΛΗΝΙΖΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΛΛΗΝΕΣ. Οὔτε ὅμως καὶ πολιτικὴ ἐνότητα ἐπεδλήθη στὴν Ἀνατολή, παρὰ τὴν συνεργασία τοπικῶν ἀρχόντων καὶ κατακτητῶν. Κατ' ἀρχὰς οἱ Φράγκοι κατακτητὲς δὲν ἀπετέλουν ἐνιαίαν ἐθνότητα, ἀλλὰ μίαν πανσπερμία ἀντιπροσφερόμενων συμφερόντων. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀποθεώσεως τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων. Κατὰ δεύτερον, ἐντόπιοι ἀρχόντες καὶ κατακτητὲς δὲν ἦλθαν σὲ ἐπιγαμίες, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ μίαν νέα κατάσταση. Οἱ περίφημοι «γασμουλοὶ» ὄχι μόνον δὲν ἦσαν τόσο πολλοί, ἀλλὰ ἦσαν γόνοι, κατὰ κύριον λόγο, τῶν κατωτέρων τάξεων, πού ἐλάχιστα ἐπηρεάσαν τὴν πολιτικὴ διοίκησιν τῶν φραγκικῶν φέουδων. Συνήθως ἐστρατεύοντο. Ὅσες φορὲς ἡ ἐπιγαμία εἶχε σχέσιν μὲ τὴν διοίκησιν τοῦ φέουδου, τότε ἀναλόγως ὁ γαμβρὸς ἢ ἡ νύφη ἀνεζητοῦντο στὴν Δύσιν. Οἱ Φράγκοι ἀρχόντες ἐλάχιστα ἀνemiχθησαν μὲ τὸν ἐντόπιον πληθυσμό. Ἀλλωστε καὶ οἱ συνεχεῖς ἀλλαγές κατακτητῶν (Φράγκοι, Ναβαρραῖοι, Φλωρεντινοί, Καταλανοί, Γενουάτες, Ἑνετοὶ κ.λπ.) δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἀφομοίωσιν. Ὅχι δὲ λιγώτερο ἐπέδρασε καὶ ἡ θρησκευτικὴ διαφορικότητα. Οἱ Φράγκοι ξένοι ἦλθαν καὶ ξένοι ἔφυγαν. Μόνον οἱ ἐπιμειξίεις τῶν κατωτέρων τάξεων μᾶς ἔχει ἀφήσει κάποια ἐπὶ ὄψον, πού θυμίζουν τὴν φραγκοκρατία. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικόν, ὅτι οὔτε σὲ μέρη πού εἶχαμε μακρόχρονη κατοχὴ (Κρήτη, Εὐβοία, Ἐπτάνησα) εἶχαμε μείξιν τοῦ πληθυσμοῦ.

Καὶ ὅμως ὑπῆρξε μιὰ μεγάλῃ ἐπίδρασις τῆς Δύσεως στὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ φραγκικὴ κατακτησις διέσπασε ὀριστικὰ τὴν, ἔστω ἀχνή, ἐννοία τῆς ἐνιαίας ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ὅχι μόνον γιατί ἡ Δύσις ἦταν πλέον ὀριστικὰ διηρημένη σὲ ἐθνικὰ κράτη, ἀλλὰ καὶ γιατί ἡ Ἀνατολὴ ἐφάνταζε πλέον σὰν κάτι διαφορετικόν. Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ' ἔγραψε στοὺς λατίνους κατακτητὲς νὰ ἐργαστοῦν γιὰ τὴν συμφιλίωσιν μὲ τὸ «*Regnum Graecorum*» (τὸ βασίλειον τῶν Γραικῶν). Γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ αἰῶνες γίνεται ἀναφορὰ (ἔστω μὲ τὴν λατινικὴν ὀνομασίαν) στὴν προχριστιανικὴ (ἐλληνικὴ) καταγωγὴ τῶν κατοίκων τῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού ἡ Δύσις, κάτω ἀπὸ ἀραβικὴν πολιτιστικὴν ἐπιρροή, ἔχει ἀνακαλύψει τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ Φρειδερίκος Β', πολυμαθέστατος ὁ ἴδιος, πού δὲν συμμετείχε στὴν σταυροφορία, ἴδρυνε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νεαπόλεως καὶ προστάτευσεν τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Σαλέρνο. Ὁ δούξ τῶν Ἀθηνῶν Ἰωάννης ντὲ λα Ρὸς ἐγνώριζε τὸν Ἡρόδοτον. Ὁ Βαλδουίνος Α' ἐγνώριζε γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας. Ὁ Γουλιέλμος τοῦ Μέρμπουργκ, Φλαμανδὸς κληρικὸς πού ἔζησε στὴν Ἑλλάδα, μετέφρασε τὸν Ἀριστοτέλη καὶ μετέφερε ἀρκετὰ ἐλληνικὰ χειρόγραφα στὴν Ἰταλία. Ὁ δὲ Ἰννοκέντιος Γ' ἐχαράκτηριζε τὴν Ἑλλάδα (τὴν ἀρχαίαν) σὰν τὴν πηγὴν τῆς μορφώσεως. Στὴν Ἰταλία ἀνεφάνησαν ὁ Δάντης, ὁ Πετράρχης, ὁ Βοκκάκιος καὶ οἱ εἰκαστικοὶ Τζιόττο, Νικολό καὶ Τζιοβάννι Πίζανο. Ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀμιλοῦμε γιὰ ἓναν πολιτιστικὸν ὄργανισμό. Οἱ Δυτικοί, τουλάχιστον αὐτοὶ πού κατέκτησαν τὴν Ἑλλάδα, ἦσαν βάρβαροι. Ἦσαν ἄρπαγες καὶ καταστροφεῖς. Ὅσο καὶ νὰ κρούθῃ ὑπερβολὴ ἢ φράσις, ὅτι οἱ Φράγκοι κατέστρεψαν ὅσα εἶχαν διασωθῇ μέχρι τότε ἀρχαία ἔργα, δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Ἡρπάξαν ὅ,τι τοὺς ἔκανε ἐντύπωσιν (ὅπως ὁ λέων πού κοσμεῖ τὸν περίβολον τοῦ ἁγίου Μάρκου στὴν Βενετία) καὶ δὲν ἐδίστασαν νὰ χύσουν πλῆθος ἀρχαίων ὀρειχάλκινων ἀγαλμάτων, γιὰ νὰ γίνουν νομίσματα. Κατεστράφησαν ἀκόμα καὶ χειρόγραφα ἀρχαία.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀρχηγὸς τῆς καλογερικῆς κινήσεως τῶν Ἠσυχαστῶν, τῶν φανατικῶν ἀνθελλήνων τῶν τελευταίων αἰώνων τοῦ Βυζαντίου. (Φορητὴ εἰκόνα. Μουσεῖο Καλῶν Τεχνῶν Ἀγίας Πετρονύλεως).

“Ομως τὸ «παραθυράκι» εἶχεν ἀνοίξει γιὰ τὴν Ἀνατολή. Ὁ Ἰωάννης Βατάτζης ἔγραψε στὸν Φρειδερίκο Β', ὅτι εἶμεθα Ἕλληνες, πού σέ μία ἱστορική στιγμή συντηρήθημεν μέ τὸν χριστιανισμό. Ἐναν αἰῶνα πρὶν τὸν Πλήθωνα ὁ Θεόδωρος Μετοχίτης ἔγραφε γιὰ τὴν καταγωγὴν τῶν Βυζαντινῶν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες: *«καὶ τοῦ γένους ἐσμέν καὶ τῆς γλώττης αὐτοῖς κοινωνοὶ καὶ διάδοχοι»*. Ὁ μαθητὴς τοῦ Μετοχίτη Νικηφόρος Γρηγορᾶς στὸν διάλογό του «Φλωρέντιος» χρησιμοποιοῖ ἀποκλειστικά ἀρχαῖα ἑλληνικά ὀνόματα. Ὁ διάλογος ἀναφέρεται στὸν φιλοσοφικὸν ἀγῶνα του ἐναντίον τοῦ Βαρλαάμ, μοναχοῦ ἀπὸ τὴν Καλαβρία, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ἀρχαίων φιλοσοφικῶν ἀγῶνων, πού ὅμως ἦταν κοινοτοπία στὴν Δύσιν. Ὁ ἀνταγωνιστὴς τοῦ Γρηγορᾶ, ὁ Βαρλαάμ, μετὰ τὴν φιλοσοφική του ἥττα κατέφυγε στὴν Θεσσαλονίκη, ὅπου ἤνοιξε σχολὴν καὶ ἐδίδασκε λογικὴν καὶ μαθηματικά. Τὴν ἴδιαν ἐποχὴ ἐμφανίζονται καὶ ἄλλοι λόγοι, πού ἐστρεψαν τίς σπουδές τους πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ χειρόγραφα. Αὐτοὶ ἦσαν ὁ Γρηγόριος Ἀκίνδυνος, ὁ Ἰωάννης Κυπαρισσιώτης, ὁ Ἰσαάκ Ἀργυρός, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Μιχαὴλ Καλέκας καὶ ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Πρόχορος Κυδώνης. Ἄς μὴ νομισθῇ, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ἐστάθισαν ὑπέρμαχοι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος. Εἶχαν ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτη καὶ τῶν ὀρθολογιστῶν θεολόγων τῆς Δύσεως, πού ἐπεξήτουν νὰ στηρίξουν τὸ χριστιανικὸ δόγμα στοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους, ἰδιαίτερα στὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους, πού εἶχαν γνωρίσει μέσθ τῶν Ἀράβων. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, πλὴν τοῦ Γρηγορᾶ, ἔλαβαν θέσιν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἐνεδύθησαν δὲ ὁ Βαρλαάμ καὶ ὁ Μιχαὴλ Καλέκας τὸ καθολικὸν σχῆμα, γενόμενοι ἔτσι πρόδρομοι τοῦ Βησσαρίωνος.

Ἀπέναντι σὲ αὐτοὺς ἐστάθῃ ὅ,τι πιὸ συντηρητικὸ διέθετε ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἰδιαίτερα οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ προεξάρχοντα τὸν Γρηγόριο Παλαμᾶ. Πέρα ἀπὸ τίς θεολογικὲς ἔριδες τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν ὑπολοίπων, πού δὲν ἀξίζει νὰ σταθοῦμε γιὰτὶ ἦσαν ἡ ἀφορμὴ, ἐξεδηλώθη μία διαπάλη ἑλληνιζόντων καὶ ἄκρατων ὀπαδῶν τοῦ ἀνθελληνισμοῦ. Ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος γράφει γι' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ: *«Ὁ,τι ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος εἶναι τοῦτο: ὅτι, στίς ἐπιστολὰς τοῦ Παλαμᾶ πρὸς τὸν Ἀκίνδυνον καὶ τὸν Βαρλαάμ, σημειώνεται μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ ἐπίμονες καὶ πιὸ καθυστερημένες βυζαντινὲς ἀντιδράσεις κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, καὶ μάλιστα τὴν ὥρα πού ὄχι μόνον στὴν Ἰταλία, ἀλλὰ καὶ στὸ Βυζάντιον ἦταν ἔντονη ἡ τάση ἐπιστροφῆς στὴν κλασικὴ ἀρχαιότητα: Οἱ “Σωκράτεις καὶ Πλάτῳνες” πρέπει νὰ παραμερισθοῦν ἀπὸ τὸ νοῦ σου, λέει ὁ Παλαμᾶς στὸν Βαρλαάμ, καὶ τὴ θέσιν τους πρέπει νὰ πάρῃ ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός (ἢ Ζυγαβηνός ἢ Ζιγαβηνός), πού εἶχε ζήσει στίς μέρες τοῦ Ἀλέξιου Α' (τοῦ Κομνηνοῦ): “ἀνὰ χεῖρας λάβε τὴν Δογματικὴν πανοπλίαν”*. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Ζιγαβηνός πολέμοῦσε τίς αἰρέσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγέννηση τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας». (*Ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος*, τόμος 1ος, σελ. 291, ἐκδ. Δ. Γαλαελῆς, 1976). Καὶ αὐτὲς οἱ ἀνθελληνικὲς δυνάμεις ἐπεκράτησαν μὲ τὴν βοήθεια τῶν ὀχλοκρατίων. Στὴν σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1351 ἐπεβλήθη ὁ Παλαμᾶς. Ὁ νεκρὸς τοῦ Γρηγορᾶ διεπομπεύθη στοὺς δρόμους τῆς βασιλεύουσας καὶ τὸ «Συνδικόν» συνεπληρώθη μὲ τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Βαρλαάμ, τοῦ Ἀκινδύνου καὶ ὁποιοῦ ἄλλου εἶχε τὴν ἀπρονοησία νὰ μελετᾷ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Ὁ ἀντιδυτικισμὸς τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ἀνατολῆς δὲν σταματᾷ πλέον στίς δογματικὲς διαφορὰς. Ἐπεκτείνεται στὸν ἔντονον ἀνθελληνισμό τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἔξαρσις τῆς ἀναδιώσεως τῶν κλασσικῶν σπουδῶν στὴν Δύσιν, μὲ κορυφῶσιν τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως, περιετείχισε ἀκόμη περισσότερον τὸν ἐκκλησιαστικὸν συντηρητισμό. Μόνον πού τὰ τείχη αὐτὴ τὴ φορά τὰ ἔκτισαν τουρκικὰ χέρια. Ἀντίπαλον στρατιωτικὸ δέος τῶν δυτικῶν ἦσαν οἱ δυναμικὲς ὀρδὲς τῶν Τούρκων. Ἦδη εἶχαν δώσει τὰ πρῶτα δείγματα τοῦ βομβαρδισμοῦ τους, μὲ τὸ νὰ ἐξαφανίσουν τὸν ἑλληνίζοντα ἀραβικὸ πολιτισμό. Ἦταν ἡ ἀναγκαία δύναμις, ὅπως κάποτε ἦταν ἡ ρωμαϊκὴ γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ ὁ νέος μεσαίων. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ πρῶτος ὁ Παλαμᾶς, πού ἀνεκρηρύχθη καὶ ἅγιος, κατέφυγε σὲ συνομιλίες μὲ τοὺς μουσουλμάνους. Πρὶν παραδοθῇ πολιτικά ἡ Κωνσταντινούπολις, εἶχεν ὑποδουλωθῇ στοὺς Τούρκους ἡ ἐκκλησία. Τὸ χριστιανοθωμανικὸ ἰδεολόγημα, πού θὰ ταλαιπωρήσῃ τὸν Ἑλληνισμό στὰ νεότερα χρόνια, ἀκριβῶς τότε ἐνεφανίσθη, τὸν 14ον αἰῶνα. Δηλαδή 1000 χρόνια μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ μεσαίωνα, πού ἔτσι συντηρήθη γιὰ 400 ἀκόμα χρόνια.

Ἀθανάσιος Κουκοβίστας

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ»:

Δύο μεγάλοπνοα έλληνικά σχέδια
πού χωλαίνουν καί καρκινοδοατοῦν

Ἡ ἀνοικοδόμηση τῆς Ἀλεξανδρικῆς Βιβλιοθήκης στήν Αἴγυπτο ἀποτελεῖ μία πρόκληση, πού συγκεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης. Για τούς Ἕλληνες ὅμως ἔχει ἕναν ἰδιαίτερο συμβολισμό. Δηλώνει, ὅτι οἱ φλόγες τῶν ἐμπρηστῶν πρὶν ἀπὸ 2.000 χρόνια δὲν κατάφεραν νὰ ἀφανίσουν τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γνώσης καὶ πολιτισμοῦ. Στὴν Ἀλεξάνδρεια, πού ἡ εἰκόνα της σήμερα δὲν θυμίζει σὲ τίποτα τὸ ἐνδοξο παρελθόν της, ἡ ἑλληνικὴ παροικία ἐρημώνει. Τὰ πανέμορφα μεγαλοπρεπῆ νεοκλασσικά κτίριά της –τὰ περισσότερα ἄδεια– διατέθηκαν στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση μὲ τὴν προσδοκία νὰ δημιουργηθῇ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Κι ἐνῶ οἱ ἐλπίδες γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῆς συρρίκνωσης τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἑλληνισμοῦ στηρίζονται στὴν ἀνοικοδόμηση τῆς Βιβλιοθήκης καὶ στὴν προσδοκία ἵδρυσης τοῦ Πανεπιστημίου, ἡ ἐγκατάλειψη καὶ ἡ ἀδιαφορία τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας εἶναι πασιφανεῖς. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδερωφείου Γυμνασίου παραμένει διπλοκλειδωμένη, ἐνῶ, σύμφωνα μὲ καταγγελίες πού ἔγιναν στὸν «Δαυλὸς», κατὰ καιροὺς «ἐξαφανίζονται» σημαντικά βιβλία καὶ χειρόγραφα. Μία ἀκόμη σημαντικὴ βιβλιοθήκη, ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Πατριαρχείου μὲ παράδοση καὶ ἱστορία αἰῶνων, ἔχει πέσει κι αὐτὴ στὴν ἀφάνεια, στὸν μαρασμό, ἐνῶ τὰ βιβλία της βρῖσκονται σὲ κατάσταση σήψης.

Ὁ «Δαυλὸς» ἀποθανάτισε εἰκόνες, πού μόνο θλίψη καὶ ἀγανάκτηση μποροῦν νὰ ἐγείρουν γιὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ἐθνικῶν μας θησαυρῶν καὶ μίλησε μὲ Ἕλληνες Αἰγυπτῶτες, πού ἐκφράζουν τὴν ἀγωνία τους ἀλλὰ καὶ τὰ ὁράματά τους γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ πόλη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

«Ἄν δὲν προβοῦμε σὲ κάποιες ἐπείγουσες ἐνέργειες, ἂν δὲν δοθηθοῦμε ἔντονα καὶ ἔγκαιρα, θὰ σῶσῃ ὁ Αἰγυπτιώτης Ἑλληνισμός», μᾶς λέει ὁ φιλόλογος κ. Κουτσοῦκος. «Προσπαθήσαμε νὰ εὐαισθητοποιήσουμε τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία, γιὰ νὰ σωθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου. Κυρίως προβάλαμε τὸ αἶτημα νὰ ἀξιοποιηθοῦν τὰ κτήρια τοῦ συγκροτήματος τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων στὸ Chaib´ –στὸ κέντρο τῆς πόλης–, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν στὴν ἑλληνικὴ κοινότητα. Τὰ περισσότερα εἶναι ἄδεια κι ὅπωςδήποτε ἡ δραματικὴ ἔλλειψη στέγης στὴν πό-

Τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας ἔχουν σαπίσει καὶ θὰ «καοῦν». Πρόκειται γιὰ ἐκδόσεις κλασσικῶν συγγραφέων.

Τὰ διδύα πού στέλνει ἡ Ἑλληνική Πολιτεία, σκορπισμένα στό πάτωμα τοῦ διαδρόμου τοῦ Ἀερωφείου Γυμνασίου, περιμένουν καί αὐτά τήν σειρά τους, γιά νά καοῦν.

λη κάνει επιτακτική την ανάγκη να αξιοποιηθούν, γιατί, όπως καταλαβαίνετε, κάποιοι τὰ ἐποφθαλμιοῦν. Σ' ἓνα συνέδριο Αἰγυπτιωτῶν Ἑλλήνων, πού πραγματοποιήθηκε στοὺς Δελφούς τὸ 1992, ἓνας πρῶην Αἰγυπτιώτης Ἑλληνας, ἐγκατεστημένος πλέον στὴν Ἑλλάδα, πρότεινε τὴν ιδέα τῆς δημιουργίας ἑνὸς Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὡς κοινότητα ἐνστερνισθήκαμε τὴν ιδέα. Ἡ ἑλληνικὴ κυδέρνηση ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ θέμα. Τὸν περασμένο Φεβρουάριο ὑπεγράφη ἄτυπη συμφωνία μεταξὺ τοῦ τέως ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν κ. Θ. Πάγκαλου καὶ τοῦ προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας κ. Στεφάνου Π. Ταμβάκη, μὲ τὴν ὁποία ἡ Κοινότητα διαθέτει τὰ κτήριά της στὸ ἑλληνικὸ κράτος γιὰ τὴν δημιουργία ἑνὸς Μεταπτυχιακοῦ Κέντρου Σπουδῶν. Τὸ γεγονός αὐτὸ μᾶς δίνει κουράγιο. Ἐπὶ τῆς οὐσίας βέβαια ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἔχει γίνει κάτι. Τὴν ὑπόθεση τὴν ἔχει ἀναλάβει ἡ διεύθυνση Μορφωτικῶν Ὑποθέσεων τοῦ ΥΠ.ΕΞ. Ἡ συγκυρία εἶναι εὐνοϊκὴ, διότι εἰδικὸς νόμος τοῦ αἰγυπτιακοῦ κράτους ἐδῶ καὶ τέσσερα περίπου χρόνια ἐπιτρέπει τὴν ἴδρυση ἰδιωτικῶν πανεπιστημίων. Ἦδη ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλίας κ. Σιράκ συμφώνησε μὲ τὸν πρόεδρο Μουμπάρακ γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ γαλλικοῦ πανεπιστημίου στὸ Κάιρο, ἐνῶ ἤδη ἔχει ἰδρυθῇ ἓνα ἀμερικανικόν. Ἐπιδίωξή μας καὶ φιλοδοξία μας εἶναι, νὰ ξεκινήσῃ ἡ ἴδρυση τοῦ Πανεπιστημίου – «νὰ μπῇ στὰ σκαριά», ὅταν θὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας», καταλήγει ὁ κ. Κουτσιοῦκος.

Αἰσιόδοξος γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ πανεπιστημίου, ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ περιφερειάρχης Ἀφρικῆς τοῦ Συμβουλίου Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ κ. Στ. Ταμβάκης, μᾶς λέει σχετικᾶ: «Ἡ ὑπόθεση προχωρεῖ. Ἐχει συσταθῇ ἐπιτροπὴ, πὺν τὴν ἐπανδρῶνουν ἐκπρόσωποι τῆς Κοινότητος, τοῦ ΥΠ.ΕΞ καὶ καθηγητὲς Πανεπιστημίου. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνέταξε τὸ κείμενο τῆς διακρατικῆς συμφωνίας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ μορφωτικοῦ κέντρου. Ἐφ' ὅσον ὑπογραφῇ καὶ γνωρίζοντας, ὅτι οἱ αἰγυπτιακὲς ἀρχὲς ὑποστηρίζουν ἐνθερμα τὴν δημιουργία τοῦ Κέντρου Μεταπτυχιακῶν Σπουδῶν, ἐλπίζω μέσα σ' ἓνα-δύο χρόνια νὰ ξεκινήσῃ ἡ ἴδρυσή του. Τὸ κέντρο αὐτὸ θὰ ἀποτελέσῃ ἓναν πυρῆνα Ἑλληνισμοῦ. Τὰ μαθήματα βέβαια θὰ διδάσκωνται στὴν ἀγγλική, γαλλικὴ καὶ ἀραβικὴ γλῶσσα, ὥστε νὰ προσελκύσουμε Ἑλληνες καὶ ξένους φοιτητὲς πὺν ζοῦν στὴν Ἀφρικὴ, ἀλλὰ καὶ φοιτητὲς ἀπὸ τὴν διεθνή κοινότητα. Σύμφωνα μὲ τίς μέχρι τώρα ἐνδείξεις θὰ λειτουργήσουν τμήματα ἀρχαιολογίας, παπυρολογίας, συγκριτικῆς ἱστορίας κ.λπ.».

Ὁ «Δαυλὸς» ἐπικοινωνῶνσε μὲ τὴν ἀρμόδια διεύθυνση Μορφωτικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ μίλησε μὲ τὸν κ. Λαμπίρη, ὁ ὁποῖος μᾶς διαβεβαίωσε ὅτι ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἔχουν γίνει ὅλες οἱ σχετικὲς ἐνέργειες. Ἐχει ἤδη σταλῇ σχέδιο διμεροῦς συμφωνίας στὶς αἰγυπτιακὲς ἀρχὲς, τὸ ὁποῖο ἀναμένεται σύντομα νὰ ἐπικυρωθῇ ἀπὸ τὴν Βουλὴ τους.

«Οἱ αἰγυπτιακὲς ἀρχὲς ἐπεξεργάζονται νομικὰ τὸ κείμενο τῆς διμεροῦς συμφωνίας πὺν τοὺς ἀποστείλαμε. Οἱ ἐργασίαι τῆς διεπιστημονικῆς ομάδας καθηγητῶν, πὺν ἔχει συσταθῇ γι' αὐτὸ τὸν σκοπὸ, ἐπεξεργάζεται τὸ σχετικὸ πρόγραμμα σπουδῶν κι ἀναμένεται σύντομα νὰ δοθῇ πρὸς ἔγκρισιν», μᾶς εἶπε ὁ δι-

ευθυντής Μορφωτικών Ὑποθέσεων τοῦ ΥΠ.ΕΞ κ. Λαμπίρης.

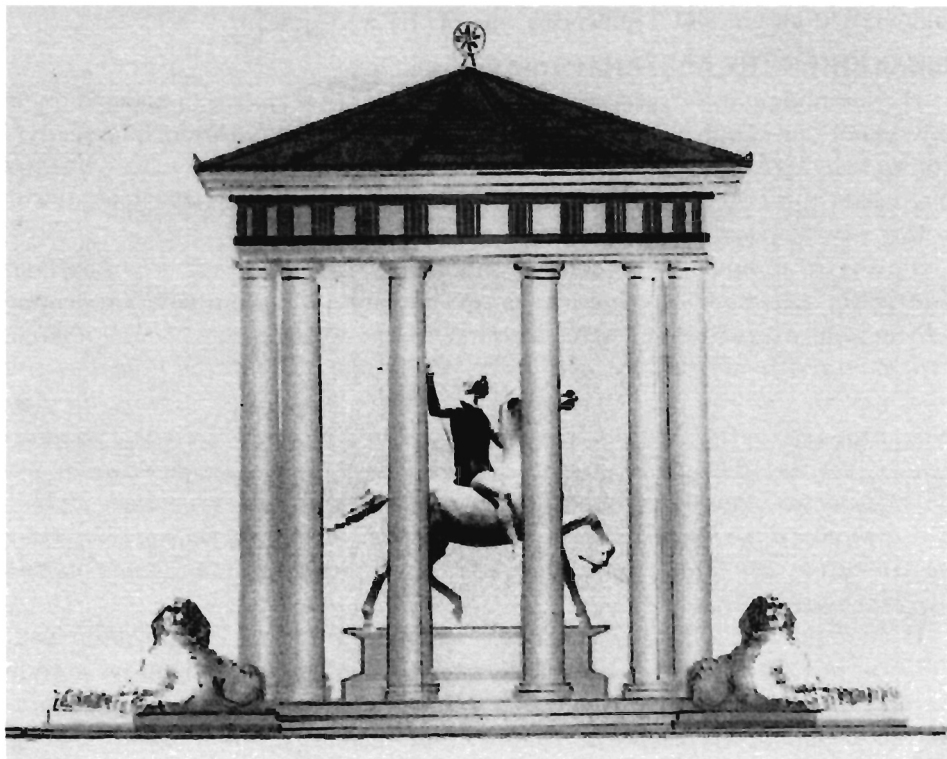
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς βιβλιοθήκης γίνεται ἀπὸ τὴν αἰγυπτιακὴ κυβέρνησις σὲ συνεργασία μὲ ἄλλες χώρες καὶ τὴν στήριξιν τῆς UNESCO. Ὡστόσο, ὅπως φαίνεται, τὰ ἡνία κρατοῦν οἱ Γάλλοι, οἱ ὅποιοι καὶ παρέχουν τὴν τεχνογνωσίαν γιὰ τὴν ὁργάνωσίν της, ἐνῶ οἱ μοντέρνες κτηριακές της ἐγκαταστάσεις δὲν θυμίζουν σὲ τίποτε τὴν ἑλληνικὴ τῆς προέλευσις.

Ποιὰ εἶναι ἡ σημερινὴ συμμετοχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας; «Τὸ ἑλληνικὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν –σύμφωνα μὲ τὸν διευθυντὴ Μορφωτικῶν Ὑποθέσεων κ. Λαμπίρη– στηρίζει ἐνεργὰ τὴν προσπάθειαν ἀνοικοδόμησις τῆς βιβλιοθήκης, ἐνισχύοντας τὴν αἰγυπτιακὴν κυβέρνησιν μὲ 200.000 δολλάρια καὶ δωρίζει τὴν προτομὴν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς βιβλιοθήκης Δημητρίου Φαληρέως. Ἐπίσης θὰ συμβάλῃ στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς μὲ ἔργα ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς γραμματείας καθὼς καὶ μὲ δωρεὰς νεωτέρων ἑλληνικῶν ἐκδόσεων ἀλλὰ καὶ ἀρχαίων χειρογράφων, τὰ ὅποια θὰ στείλῃ σὲ μορφὴ μικροφίλμς καὶ ἡλεκτρονικῶν τίτλων. Ταυτοχρόνως μὲ τὰ ἐγκαίνια τῆς βιβλιοθήκης θὰ ἐγκαινισθῇ ἔκθεσις ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων, τὴν ὁποία συνδιοργανώνει τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν μὲ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσίαν».

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Εὐάγγελος Μουτσόπουλος, μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῶν «Φίλων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας», ἐπεσήμανε μεταξὺ ἄλλων: «Τὸ σωματεῖο μας συμβάλλει μὲ ὅλες τὸν τίς δυνάμεις στὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἱστορικῆς βιβλιοθήκης. Ἀρχῆς γενομένης μὲ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς μὲ τὰ σφζόμενα κείμενα ἀπὸ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας, ποὺ ἔχει συγκεντρώσει ἡ κ. Mc Donald. Τὸ ἔφιππο ἄγαλμα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου πρόκειται νὰ στηθῇ κοντὰ στὸ κτήριον τῆς νέας βιβλιοθήκης ὡς ἓνας σύνδεσμος τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρόν. Στὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ θόλου θὰ ὑπάρχῃ ἓνα μακεδονικὸ ἀστέρν, γιὰ νὰ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ μακρυνὰ ἡ σχέση τοῦ μνημείου μὲ τὸν Μακεδὸνα βασιλιᾷ. Ἡ ἰδέα τῆς φιλοτέχνησις τοῦ μνημείου ἀνήκει στὸν Σύλλογον Ἀποφοίτων τοῦ Ἀδερωφείου Γυμνασίου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπίσης ἐπροτάθη κοντὰ στὸ ἄγαλμα τοῦ ἐφίππου, μὲ ἐσθῆτα, Ἀλεξάνδρου, νὰ γραφῇ σὲ διαφορετικὰς γλῶσσας στὸ μάρμαρον ὁ ὅρκος, ποὺ ἔδωκε ὁ Ἀλέξανδρος στὴν Ὀπῃ καὶ ἡ ὑπενθύμιση, ὅτι ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλη. Γιὰ νὰ προσδώσῃ στὸ κτήριον στοιχεῖα, ποὺ νὰ προδίδουν τὴν ἑλληνικὴν προέλευσιν τῆς Βιβλιοθήκης, στὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κτηρίου ὁ κεντρικὸς θολοσκέπαστος προθάλαμος θὰ διαμορφωθῇ μὲ ῥυθμὸ κλασσικὸ ἑλληνικόν. Ἐπιπλέον στὸ ἐξωτερικόν τοῦ κτηρίου θὰ ἀνεγερθῇ ἓνα περίπτερον-θυρωρεῖον ἢ μία κιονοστοιχία κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ».

Ἡ βιβλιοθήκη προγραμματίζεται νὰ διαιρῇται σὲ τρία τμήματα: τὸ πρῶτον ἀφιερώνεται στὸν ἀρχαῖον αἰγυπτιακὸν πολιτισμό· τὸ δεῦτερον στὸν ἑλληνικόν πολιτισμό μὲ τέσσαρα ὑποτμήματα: α) ἀρχαῖον, β) ἀλεξανδρινόν, γ) βυζαντινόν καὶ δ) σύγχρονον· τὸ τρίτον τμήμα στὸν ἀραβικόν κόσμον. Τὸ σωματεῖο «Οἱ Φίλοι τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας» ὑποστηρίζει, ὅτι τὸ ἑλληνικόν τμήμα πρέπει νὰ διοικῇται ἀπὸ Ἕλληνες.

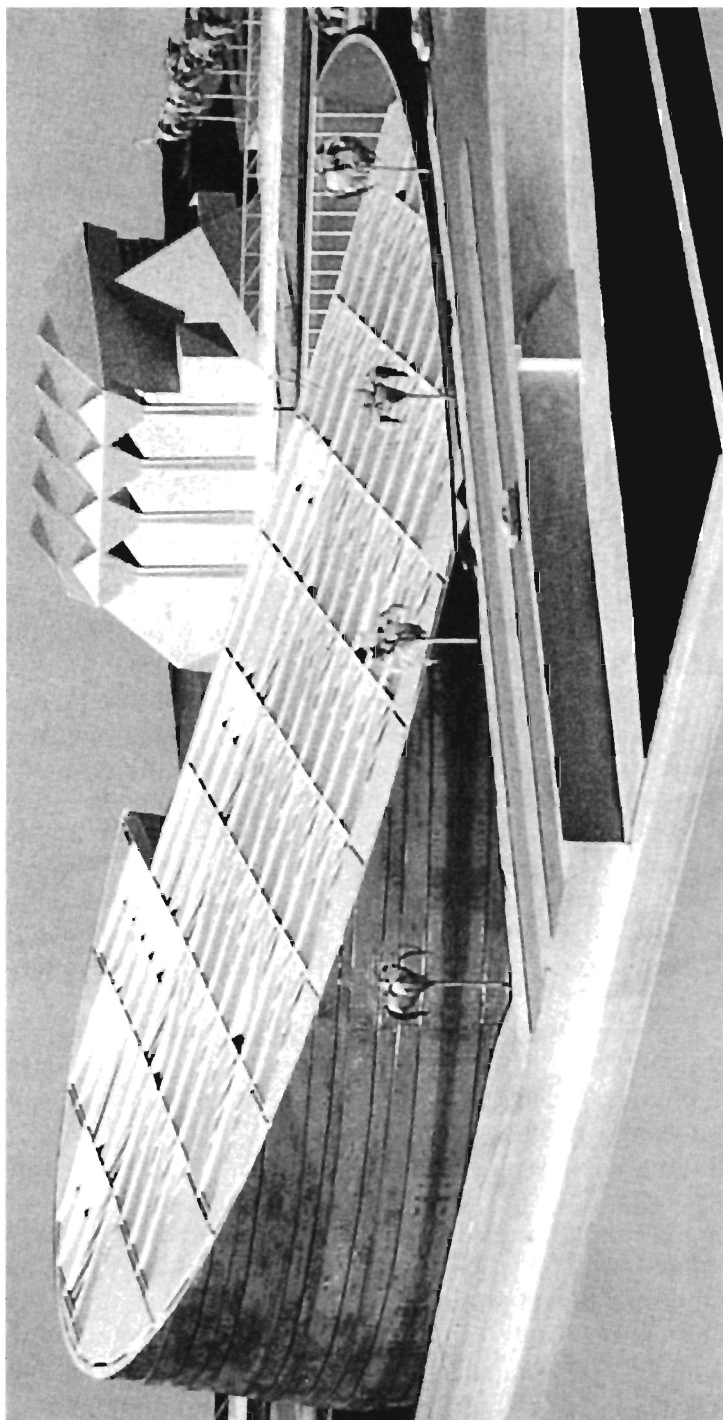

Σχέδιο του μνημείου του Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, πού προβλέπεται νά ἀνεγερθῇ ἔξω ἀπὸ τὴ νέα Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας.

«Κάναμε διαβήματα, γιὰ νά γραφῇ καὶ στὰ ἑλληνικὰ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐμεῖς σὰν κοινότητα ἀποφασίσαμε νά κάνουμε τὴν δωρεὰ τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἐφίππου Ἀλεξάνδρου, διότι δὲν ὑπάρχει μνημεῖο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ στόχος μας εἶναι, ἔστω κι ἂν χαθῇ κάποτε ὁ Ἀλεξανδρινὸς ἑλληνισμός, νά μείνῃ κάτι τὸ ὁποῖο νά μαρτυρῇ τὸ πέρασμα τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν περιοχὴ», ἐπισημαίνει ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Στ. Ταμβάκης.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Ἡ περίφημη Βιβλιοθήκη τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἔχει καταντῆσει σήμερα «κοιμητήριο βιβλίων». Στοιβαγμένων βιβλίων, μέχρι πρό τιнос «ατάκτως ἐρριμμένων», πού βρίσκονται σὲ κατάσταση σήψης. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Πέτρος, στὸ πλαίσιο τῆς προσπάθειάς του νά εὐπρεπίσῃ ὁλόκληρο τὸ συγκρότημα τοῦ Πατριαρχείου, ἀποφάσισε νά ἀνασυγκροτῇ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς βιβλιοθήκης καὶ νά τῆς προσδώσῃ τὴν παλαιὰ της φήμη. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἀνέθεσε ἀπὸ τὸν περασμένο Ὀκτώβριο χρέη βιβλιοθηκάρου στὸν μητροπολίτη Κανώπου κ. Φιλίμονα μὲ πρῶτο στόχο τὸν καθαρισμὸ τῶν χώρων. Ὁ σκοπὸς

Αυτήν την εικόνα, βάσει των καταρτισθέντων σχεδίων, θα παρουσιάξει η νέα Βιβλιοθήκη της 'Αλεξανδρείας. Είναι προφανές, ότι το κτίσμα αυτό δεν θα έχει καμμία ομοιότητα με την αρχαία βιβλιοθήκη, αλλά και καμμία σχέση με την ελληνιστήν αρχιτεκτονική.

αὐτὸς ἐπετεύχθη, ἀλλά, ὅπως μᾶς εἶπε ὁ ἴδιος ὁ μητροπολίτης, ἀπαιτεῖται ἡ προσέλευση εἰδικευμένων βιβλιοθηκονόμων ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν συντήρηση καὶ προστασία τῶν βιβλίων, τὴν καταγραφή καὶ ὁργάνωσή τους, ὥστε νὰ ξαναγίνη ἡ βιβλιοθήκη λειτουργικὴ.

«*Ἡ πατριαρχικὴ βιβλιοθήκη ιδρύθη τὸ 63 μ.Χ. Ἀπὸ τὸ 952 καὶ ἐπὶ Ἀραβοκρατίας ἔχομεν τὴν σαφὴ μαρτυρίαν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ βιβλιοθήκη εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ ἐμπλουτίζεται μὲ χειρόγραφα. Πραγματικῶς ἡ βιβλιοθήκη περιέχει ἓνα μοναδικὸν θησαυρὸν βιβλίων, πολυτίμων ἀρχαίων χειρογράφων, καθὼς καὶ κειμηλίων. Ὁ πατριάρχης ἔχει κατ' ἐπανάληψιν ἀπευθύνει ἔκκλησιν τόσον διὰ τὴν ἐπιστροφὴν κειμηλίων καὶ βιβλίων, ποὺ ἔχουν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην, ὅσον καὶ διὰ ἐξειδικευμένον προσωπικόν, ποὺ θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐκ βάθρων ἀναδιοργάνωσιν, ὥστε νὰ λάβῃ τὴν πρέπουσαν θέσιν εἰς τὴν ἑλληνίδα ταύτην πόλιν», λέει ὁ μητροπολίτης Κανώπου κ. Φιλήμων.*

Τὴν ἀνάγκη ἄμεσης λήψης μέτρων γιὰ τὴν προστασία τῶν βιβλίων ἐπεσήμανε καὶ ὁ κ. Κουτσιοῦκος: «*Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας προσπαθεῖ νὰ διασώσῃ τὸν θησαυρὸ τῆς βιβλιοθήκης. Περιέχει πολλοὺς κώδικες, χειρόγραφα ἀνεκτίμητης ἀξίας καὶ βιβλία. Μὴν ξεχνᾶτε, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ἀριθμεῖ ζωὴ αἰώνων. Ὁ πατριάρχης ἔχει ζητήσῃ νὰ ἐρθοὺν βιβλιοθηκονόμοι νὰ σώσουν κατ' ἀρχὰς τὰ βιβλία ἀπὸ τὸ σαράκι, γιατί αὐτὸ προέχει καὶ στὴ συνέχεια νὰ γίνη λειτουργικὴ».*

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Ἡ κατάσταση ποὺ συναντήσαμε στὴν κυριολεκτικὰ «κλειδαμπαρωμένη» βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδερωφείου Γυμνασίου εἶναι τραγικὴ. Τὰ βιβλία σαπίζουν καὶ παρμένουν στοιβαγμένα σὲ σωροὺς ἢ στὰ ράφια. Σύμφωνα μὲ καταγεγραμμένες καταγγελίες διανοομένων, ποὺ γνωρίζουν καλὰ τὴν κατάσταση τῆς βιβλιοθήκης, κατὰ καιροὺς πολύτιμα βιβλία «ἐξαφανίζονται» ἢ «στέλνονται» στὸ ἔξωτερό. Σύμφωνα μὲ τίς πληροφορίες, ποὺ καταφέραμε νὰ συλλέξουμε, ὑπάρχει ἓνας πλοῦτος ἐντύπων ποὺ χρονολογοῦνται ἀρκετοὺς αἰῶνες, βιβλία ἀρχαιοελληνικῆς φιλολογίας, νομικά, ἐμπορικά, στρατιωτικά, θεοσοφικά, νομικά, ἱστορικά, λατινικῆς φιλολογίας, λεξικά καὶ ἐγκυκλοπαίδειες. Ἡ βιβλιοθήκη σήμερον λειτουργεῖ ὡς ἀποθήκη.

Τὴν ἴδια κατάσταση συναντήσαμε καὶ στὶς αἰθουσες διδασκαλίας. Τὸ περιεχόμενο ὁλόκληρων βιβλιοθηκῶν πρόκειται νὰ καῇ, γιατί τὸ «ἔφαγε ὁ σκῶρος». Τὰ σχολικὰ βιβλία, ποὺ στέλνει ἡ Ἑλλάδα, κείτονται κι αὐτὰ ἀτάκτως ἐρριμμένα στοὺς διαδρόμους καὶ περιμένουν... νὰ καοῦν.

«*Τὴν περιδότη βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδερωφείου Γυμνασίου ἔχω τὴν τιμὴ νὰ τὴν γνωρίζω, γιατί στὸ παρελθὸν ἐργάσθηκα ὡς φιλόλογος γιὰ τὴν καταγραφή καὶ ταξινόμηση τῶν 50 μὲ 60 χιλιάδων τόμων, ποὺ θρίσκονται μέσα στὸ κτήριο τοῦ Ἀδερωφείου Γυμνασίου. Ἡ βιβλιοθήκη παραμένει διπλοκλειδωμένη καὶ τὰ βιβλία σήπονται. Γιὰ τὴν συντήρησή τους ἀλλὰ καὶ τὴν γενικώτερη ὁργάνωσή τῆς βιβλιοθήκης ἀπαιτοῦνται πολλὰ χρήματα. Γιὰ μᾶς ἡ σωτηρία θὰ ᾔταν ἡ ἴδρυσή τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Κέντρου, καθὼς τὰ βιβλία αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν τὴν μαγιά τῆς βιβλιοθήκης του», ἐπισημαίνει ὁ κ. Κουτσιοῦκος.*

Ἐναφέραμε στὸν πρόεδρο τῆς Κοινότητος τὶς καταγγελίες γιὰ τὴν ἀφαίρεση βιβλίων καὶ ἄλλου πολύτιμου ὕλικου ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκη τοῦ Ἀβερωφείου Γυμνασίου. Ὁ κ. Ταμβάκης εἶπε, ὅτι κάτι σχετικό δὲν ὑπέπεσε στὴν ἀντίληψή του: «Προσπαθοῦμε νὰ διαφυλάξουμε μὲ νύχια καὶ μὲ δόντια τὸν θησαυρὸ τῆς βιβλιοθήκης μας. Διαφυλάσσουμε τὰ κεκτημένα μὲ ὅλη τὴν σημασία τῆς λέξεως. Κάθε χρόνο καταγράφουμε τὸ περιεχόμενό της καὶ δὲν ὑπάρχει πιθανότητα νὰ χαθοῦν βιβλία. Μάλιστα μὲ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ κ. Παντερμαλῆ στὸ πλαίσιο τοῦ συνεδρίου Νεολαίας Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, πὺν πραγματοποιήθηκε τὸν περασμένο Φεβρουάριο, εἴχαμε τὴν ἐνκαιρία νὰ ἀνταλλάξουμε ὠρισμένες ἰδέες τόσο γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῶν βιβλίων ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἐνδεχόμενο δημιουργίας ἐνὸς μικροῦ μουσείου στὰ ἑλληνικά κτήρια, τὸ ὁποῖο θὰ κεντρίξῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Αἰγυπτίων ἀλλὰ καὶ τῆς ξένης παροικίας καὶ θὰ τοὺς προσδώσῃ αἴγλη».

Οἱ φωτογραφίες μιλοῦν ἀπὸ μόνες τους. Οἱ φωνές διαμαρτυρίας «πνίγονται». Οἱ ἐπίσημοι φορεῖς δηλώνουν ἄγνοια τῆς διαρροῆς πολύτιμου ὕλικου ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκη. Ἡ ἐγκατάλειψη καὶ ἡ ἀδιαφορία εἶναι ἐμφανεῖς. Ὁ «πολύτιμος λίθος» τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης κινδυνεύει κι αὐτὸς νὰ ἀφανισθῇ. Ἐραγε εἶναι τόσο δύσκολο νὰ διατεθῇ ἓνα χρηματικό ποσὸ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία γιὰ τὴν συντήρηση τῶν βιβλίων καὶ τὴν ὀργάνωση τῶν δύο σημαντικῶν αὐτῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀλεξανδρείας; Κι ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καὶ οἱ ταγοὶ της δὲν εὐαισθητοποιηθοῦν, ἰδοὺ πρόσφορο ἔδαφος γιὰ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία.

* * *

Ἡ χρονικὴ σύμπτωση τῆς δημιουργίας τοῦ Πανεπιστημίου «Μέγας Ἀλέξανδρος» καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας θὰ ἦταν πράγματι εὐχῆς ἔργον. Τὰ ἐγκαίνια τῆς βιβλιοθήκης ὅμως ἀναμένεται νὰ γίνουν στὶς ἀρχὲς τοῦ ἐπόμενου ἔτους, ἐνῶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἵδρυση τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Κέντρου παραμένει «στὰ χαρτιά». Ἡ ἵδρυσή του θὰ συμβάλῃ στὴν διαιώνιση τῆς παρουσίας τῶν Ἑλλήνων στὴν Αἴγυπτο, θὰ δώσῃ κίνητρα στοὺς ἐναπομείναντες Ἕλληνες νὰ παραμείνουν στὴν πόλη καὶ ἐνδεχομένως θὰ προσελκύσῃ Ἕλληνες φοιτητές. Ὑπολογίζεται, ὅτι, μὲ τὴν ὑπάρχουσα ὑποδομὴ τῶν κτηρίων τοῦ Chatby καὶ μετὰ ἀπὸ σχετικὴ διαμόρφωση καὶ ἀναπαλαίωσή τους, θὰ μποροῦν νὰ φιλοξενήσουν δύο ἕως δύομισι χιλιάδες φοιτητές καὶ καθηγητές.

Ἡ ἀπόφαση τῆς διεθνούς κοινότητος γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης, πὺν ἐκτίσθῃ τότε ἀπὸ Ἕλληνες σὲ ἑλληνικὸ ἔδαφος, καὶ ἡ συμβολικὴ τῆς ἀξία γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἐπιβάλλει τὴν ἐνεργοποίησή μας. Ὅπως ἐπεσήμανε ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Μουτσόπουλος, ἡ Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη δημιουργήθηκε 70 χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀριστοτέλη, καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς γελοιοποιεῖ τὴν «νεορρεαλιστικὴ» (ἀφροκεντρικὴ) θεωρία, ὅτι ἐπιφανεῖς Ἕλληνες ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης ἔκλεψαν τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ φιλοσοφικὴ γνώση ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους.

Νάνου Μπίσκα

‘Ο διάλογος για τὴν ‘Ομηρικὴ ‘Ιθάκη

- ‘Ο περὶ ‘Ομηρικῆς ‘Ιθάκης διάλογος («Δαυλός», τ. 191, 194, 195, 196, 198 καὶ 206) με̐ ὑποχρεώνει σ’ ἐπιβεδλημένην ἀντίκρουσιν τῶν τελευταίων (σελ. 12901) ἰσχυρισμῶν τοῦ κ. Ἀλέκου Φίλιππα:
1. Σὲ κανένα ἔγκριτον ὁμηρικὸν ἢ γενικὸν λεξικὸν μηδὲ τοῦ Liddel-Scott ἐξαιρουμένου, δὲν ἀποδίδεται τὸ ἐπίθετο «*χθαμαλή*» ὡς κοντινὴ στὴ στεριά· ἡ ἀποψὶς αὐτὴ συνθέτει ἕνα τελείως ἀδόσιμο καὶ ἀνθομηρικὸ ἐρμηνευτικὸ ἐπινόημα («Δαυλός», σελ. 12327). Εἶναι λέξις ἀπλῆ (λ194, μ101) καὶ ὅταν χαρακτηρίσῃ νῆσον (ι25, κ196), τὴν τοπογραφεῖ με̐ χαμηλὴς (ὁμαλὴς) ἄκτεις (*χθών* = γῆ, ν352 + ὁμαλή, ι327)· δηλαδὴ ὡς νῆσον ποῦ χαμηλώνει καὶ «σβήνει» ὁμαλὰ πρὸς τὴν θάλασσα.
 2. ‘Ο ποιητὴς ἕναν καὶ μοναδικὸν πορθμὸν ἀναγνωρίζει στὴν εὐρύτερη περιοχὴ (δ671 καὶ 029: «... ἐν πορθμῷ ‘Ιθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης...»): αὐτὸς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα ὑποδειγματικὸν θαλάσσιον δίαυλο μεταξὺ ‘Ιθάκης-Κεφαλληνίας (=‘Ομηρικῆς Σάμης). Ἐνεκα τοῦ πορθμοῦ, αὐτὰ τὰ δύο νησιά (033) συνυπάρχουν εἰς ἀπόστασιν ἀναπνοῆς· γι’ αὐτὸ ἡ Κεφαλληνία δὲν εἶναι τὸ ‘Ομηρικὸν Δουλίχιο· ὅπου δὲ ὁ πορθμὸς, ἐκεῖ καὶ οἱ πορθμεῖς (υ185-188) ὑποχρεωτικά. Ἡ ἀναζήτησις (δευτέρου) πορθμοῦ στὸ αὐλάκι Λευκάδος-‘Ακαρνανίας καλλιεργεῖ τελείως ἀνθομηρικὴν λογικὴν. Ἡ νῆσος Σάμη εἶχε βαπτιστῇ ἐταῖ ἐξ αἰτίας τοῦ πανύψηλου Αἴνου (1600μ), διότι ἡ πανάρχαια Πελασγικὴ ῥίζα «*σαμ-*» ὑποδηλώνει ὕψος. ‘Ο θαλάσσιος χώρος Λευκάδας-‘Ιθάκης δὲν εἶναι πορθμὸς· ὁ πορθμὸς προϋποθέτει ἐπίμηκες θαλάσσιον στένωμα, διότι ὡς λέξις ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ῥῆμα «*πείρω*» = διαπερνῶ (ν91), διατρυνῶ (κ124), σουβλίζω (γ33), περνῶ διὰ μέσου (βλ. Ι. Σταματάκου, «Λεξικὸν Ἀρχ. Ἑλλην. γλώσσης», σελ. 764). Συνεπῶς, καὶ ἐξ’ αὐτοῦ τοῦ λόγου, ἡ Λευκάδα δὲν εἶναι ἡ ‘Ομηρικὴ ‘Ιθάκη.
 3. Τὰ πλεῖστα τῶν δοσκημάτων τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας (ξ96-108) ἐξετρεφόnton στὴν γείτονα μεγαλόνησον Σάμη καὶ ὄχι στὴν ‘Ακαρνανία. Ἐπιστάτης, τοποθετημένος ἐκεῖ (υ210: «*ἐνὶ δήμῳ Κεφαλλήνων*») ἀπὸ παιδί, ἦταν ὁ ἀρχιδουκόλος Φιλοίτιος, ποῦ εἶχε καὶ τὴν φροντίδα τῆς μεταφορᾶς τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναγκαιῶν πρὸς κατανάλωσιν στὸ μέγαρον τῆς Πηνελόπης. Τὴν μεταφορὰ ἐκτελοῦσαν, μᾶλλον τοῦ γνωστοῦ πορθμοῦ, ἐπαγγελματίες πορθμεῖς, οἱ ὅποιοι κουβαλοῦσαν ἀνεπιλέκτους δοσκήματα καὶ ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ἕνα νηεὶ στὸ ἄλλο· ὅ,τι ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ σήμερα.
 4. Με̐ τὴν λέξιν «*ἡπειρος*» ὁ ποιητὴς χαρακτηρίζει κάθε ἐπιφάνειαν γῆς, ποῦ δὲν καλύπτεται ἀπὸ θάλασσα εἴτε αὐτὴ εἶναι νησιωτικὴ εἴτε ὄχι· διότι, στὸ νηεὶ τοῦ Αἰόλου (κ55) ὁ πολυμήχανος καὶ οἱ ἄνδρες του «*ἐπ’ ἡπείρου*» (=στὴ στεριά) βγήκαν νὰ πάρουν νερὸ (κ56)· ἐπίσης στὸ νηεὶ τῆς ἡ Κίρκης (κ135-6) λέγει στὸν Ὀδυσσεά (κ403): «*πρῶτα νὰ σύρετε τὸ πλοῖο «ἡπειρόνδε»* (=στὴ στεριά)· ἀκόμη ὁ Ἑρμῆς φθάνοντας στὸ νηεὶ τῆς Καλυψοῦς (ε55-56) ἀπὸ τὸ πέλαγος κατευθύνθηκε «*ἡπειρόνδε*» (=πρὸς τὴν στεριά). Ὅμως ἡ μεγαλόνησος Σάμη ἀποκαλεῖται «*ἡπειρος*» (ξ100) καὶ γιὰ ἕναν ἐπιπρόσθετον λόγον· ἕνεκα τῆς τεραστίας ἐπιφανείας γῆς ποῦ διαθέτει· ἀποκαλεῖται δὲ καὶ «*μέλαινα ἡπειρος*» (ξ97, φ109) –κατ’ ἀπόλυτον συμφωνία με̐ τοὺς Εὐρωπαίους περιηγητὰς τῶν τελευταίων αἰώνων, ποῦ τὴν βάπτισαν πολλὸ εὐστοχα «*Monte Nero*» (=Μαῦρο Βουνό)– ἐξ αἰτίας τοῦ πολὺ σκούρου χρώματος, ποῦ ἀπέδιδε ἀνέκαθεν ἀπὸ μακριὰ ὁ ὄγκος τοῦ κατάφυτου ἀπὸ θαυόχρωμη ἐλάτῃ πανύψηλου Αἴνου.
 5. Ἡ «*ἄκτῃ ἡπείρου*», ὅπου καὶ ἡ ὁμηρικὴ Νήριος (ω377-8), πιθανὸν νὰ ἐντοπίζεται σὲ παραλία τῆς ‘Ακαρνανίας· ἀπὸ κανένα στίχο τοῦ ἔπους δὲν προκύπτει κώλυμα πρὸς τοῦτο.
 6. Γιὰ τὴν πρόληψιν ἐνδεχομένης διαφυγῆς τοῦ πολυμήχανου μετὰ τὴν μνηστηροφονία κανεῖς δὲν ἔτρεξε πρὸς καμμίαν (ἀνύπαρκτον) λιμνοθάλασσαν· οἱ στίχοι ω430, 431, 437 εἶναι σαφέστατοι («Δαυλός», σελ. 12327).
 7. Οἱ ψηλὲς ἄκτεις καὶ βουνοκορφές τῆς Λευκάδος εἶναι γεγονὸς τελείως ἄσχετον με̐ τὸ ἐπίθετον «*εὐδείελος*», τὴν σημασίαν τοῦ ὁποίου διδάσκει ξεκάθαρα ὁ ποιητὴς στοὺς στίχους ν234-5 («Δαυλός», σελ. 11.749, 12.167). Κανένα τοπογραφικὸν δεδομένο δὲν ἐπιτρέπει τὴν μετάβασιν στὴν ‘Ομηρικὴν ‘Ιθάκην διὰ ξηρᾶς, διότι ὡς νῆσος «*εὐδείελος*» κεῖται εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ κάθε ἄκτῃ.

Χρήστος Ιω. Τζάκος
Διηγηγός, Ἀθήνα

‘Η υπόμνηση»

Είναι γνωστή ή λαϊκή ρήση: «σὲ σένα τὰ λέω, γιὰ νὰ ἀκούῃ ὁ διπλανός σου»· καὶ ταιριάζει ἀπόλυτα στὴν στρατιωτικὴ ἐπέμβαση τοῦ ΝΑΤΟ στὴ Σερβία. Οἱ Σέρβοι χτυπήθηκαν, μὲ σκοπὸ κάποιοι νὰ ὑπενθυμίσουν στὴν Εὐρώπη, ὅτι ὁ παντοδύναμος ἐξουσιαστής καὶ μέσα στὴν γηραιὰ Ἡπειρο εἶναι οἱ Η.Π.Α. Ὁχι ὅτι ἡ πλανη-
ταρχία δὲν ἐπιθυμεῖ μιὰ ἐνοποιημένη διεθνιστικὴ Εὐρώπη, πὺν θὰ ἐξασφαλίζῃ μιὰ
μεγάλῃ ἀδιατάρακτῃ ἀγορᾷ, ἀλλὰ, ὅτι πρέπει, νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ βρίσκεται ὑπὸ
τὴν κηδεμονία της. Μία Εὐρώπη αὐθύπαρκτῃ πολιτιστικὰ καὶ πολιτικὰ πιθανὸν νὰ
ἐπιδιώξῃ νὰ ἀλλάξῃ τὸν συσχετισμὸ δυνάμεων, ἴσως καὶ νὰ ἀψηφίσῃ τὶς διεθνεῖς συμ-
φωνίες καὶ συμβάσεις, πὺν ἀποδέχθηκε σὲ καιροὺς χαλεπὺς. Μιὰ τέτοια Εὐρώπη
πρέπει νὰ τιμωρηθῇ παραδειγματικὰ, ἂν αὐτὸ βέβαια εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ...

Π.Κ.**‘Ακριβή μου Μόνικα!**

Ποιὸς εἶπε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν χάσει τὴν ἀξία τους; Ἰσα ἴσα πὺν ὅσο πάει καὶ
ἀνεβαίνει. Ἐνα ἄλλο ἐπίτευγμα ἔγινε δυνατόν νὰ ἐγγράψουν οἱ ἀμερικανοὶ στὸ δι-
βλίο Γκίνες. Διαθέτουν τὸ ἀκριβώτερο γυναικεῖο κορμί, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι τὸ κα-
λύτερο. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ «παχουλούτσικο» τῆς δεσποινίδος Μόνικας
Λεβίνσκυ. Ὅπως ἐγράφη στὶς ἐφημερίδες, ἡ ἔρευνα γιὰ τὸ «σκάνδαλο Λεβίνσκυ»
ἐστοίχισε στὸ ἀμερικανικὸ δημόσιο 6,2 ἑκατομμύρια δολλάρια (κοντὰ 2 δισεκατομ-
μύρια δραχμές). Ἐτσι, ὅποιος ἀρχίσει τὸ γράμμα του πρὸς τὴν «ἀτσούμπαλη» δε-
σποινίδα μὲ τὴν φράσιν: «Ἀκριβή μου Μόνικα», θὰ πρέπῃ νὰ γνωρίζῃ ὅτι κυριο-
λεκτεῖ. Ἀλλὰ ἂν τὸ ρεσιτάλ κλαρίνου τῆς δεσποινίδος Μόνικας ἐστοίχισε τόσα πολ-
λά, πόσα πρέπει νὰ ἐκτιμήσουμε ἕνα ρεσιτάλ σαξοφώνου τοῦ κυρίου Κλίντον, τοῦ
καὶ πλανητάρχου ἀποκαλουμένου;

Α.Κ.**‘Όταν τὰ «παιδιά» ὑπερβαίνουν τὸν «μπαμπᾶ»...**

«Ἀπολογητὴς Ἰουδαίων» θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ Γερμανὸς συγγρα-
φέας Joachim Langhammer, ὁ ὁποῖος στὸ καθ' ὅλα χριστιανικὸ διβλίο του μὲ τίτλο
«Τὶ θὰ ἀπογίνῃ ὁ κόσμος μας» ἐπιδίδεται σὲ τέτοια σιωνιστικὴ προπαγάνδα, πὺν
θὰ τὴ ζήλευε ἀκόμη καὶ τὸ Παγκόσμιο Ἑβραϊκὸ Συμβούλιο. Ἀφοῦ κατ' ἐπανάλη-
ψιν παρουσιάζει τὴν Ἑλλάδα ὡς «Σατανᾶ» μὲ διαβολικὰ κεφάλια, κέρατα καὶ λοιπὰ
σημεῖα καὶ τέρατα, ἀναλίσκει τὸ πλεῖστο μέρος τοῦ ἔργου του στὴ θεολογικὴ ἐξή-
γηση τῶν διωγμῶν τῶν Ἑβραίων κατὰ καιροὺς (πὺν παραθέτει σὲ χρονολογικοὺς,
πολὺ ἀναλυτικὺς καταλόγους), τοὺς ὁποῖους καὶ ἐντάσσει στὸ σχέδιο σωτηρίας
τοῦ Γιαχβὲ γιὰ τὸν ἐκλεκτὸ λαὸ τοῦ Ἰσραήλ.

Εἶναι δεδομένη καὶ ἀναμφισδήτητῃ ἡ νικητὴ σχέση τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν
Ἰουδαϊσμό. Φαίνεται ὅμως, ὅτι κάποιοι αὐτόκλητοι ὑπερασπιστὲς τοῦ πρώτου ἀπέ-
ναντι στὰ «θηρία» τῆς Ἀποκαλύψεως –πὺν, ὅπως ἀποδεικνύεται, δὲν εἶναι ἄλλα ἀπὸ
αὐτοὺς πὺν ἀντιτίθενται στὶς μεθοδεύσεις τοῦ Γιαχβικοῦ ἐξουσιασμοῦ καὶ συγκε-
κριμένα τὸ ἐλεῦθερο Ἑλληνικὸ Πνεῦμα– γίνονται «δασικώτεροι τοῦ δασιλέως»,

διαϊωνίζοντας τήν «περιουσιότητα» τοῦ λαοῦ.

Μ.Μ.

Προαιώνια λείψανα ζωῆς

“Ὅπως ἀποδεικνύουν πρόσφατες παλαιοντολογικὲς ἀνακαλύψεις, στήν Μακεδονία πρὶν ἀπὸ δέκα ἑκατομμύρια χρόνια (ἐποχὴ τῆς Ἀνώτερης Μειόκαινης) ὑπῆρχαν ζῶα ὅμοια μὲ αὐτὰ ποὺ συναντῶνται σήμερα στὶς ἀφρικανικὲς σαβάνες. Στὴν πεδιάδα τοῦ νομοῦ Σερρών δρέθηκαν ἀπολιθώματα ἀπὸ καμηλοπαρδάλεις, γαζέλλες, ἀντιλόπες καὶ ὕαινες σὲ μεγάλη ἀφθονία. Τὰ εὐρήματα θὰ μεταφερθοῦν στοῦ Ἐργαστήριου Γεωλογίας καὶ Παλαιοντολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ καθαρισθοῦν καὶ νὰ συντηρηθοῦν καὶ ὑπάρχει ἡ σκέψη νὰ δημιουργηθῇ μουσεῖο στοῦ Σιδηρόκαστρο, ὅπου θὰ στεγαστοῦν καὶ θὰ ἐκτίθενται. Θυμίζουμε, ὅτι ἀπολίθωμα ἐλέφαντα ἡλικίας τριῶν ἑκατομμυρίων ἐτῶν ἐκτίθεται ἤδη στήν Πτολεμαῖδα, ὅπου καὶ εὐρέθη.

Π.Κ.

Ρωμύλος ὁ Ἀρκὰς

Σὲ ἄρθρο του στήν ἰταλικὴ ἐφημερίδα «Repubblica» ὁ δημοσιογράφος Sergio Fran εἶχε παρουσιάσει πρόσφατα τὶς θέσεις τοῦ καθηγητῆ γλωσσολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πίζας κ. Emilio Peruzzi περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ρώμης, Ρωμύλου. Στὰ συμπεράσματά του ὁ καθηγητὴς κατέληγε στοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Ρωμύλος ἦταν ἀρκαδικῆς καταγωγῆς, εἶχε ἐλληνικὴ «κουλτούρα» καὶ μιλοῦσε ἐλληνικά.

Πρὶν ἀπὸ ἐπτὰ χρόνια ὁ «Δ» εἶχε δημοσιεύσει (τ. 124 καὶ 127) δύο ἔρευνες, ποὺ ἀπεδείκνυναν ὅτι ἡ Λατινικὴ εἶναι ἡ πρώτη ἐκβαρβαρισμένη διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας. Τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ εἶχαν χαρακτηρισθῇ τότε «ἀκραῖα» καὶ «ὑπερβολικά». Σήμερα, ποὺ οἱ ἴδιοι οἱ Ἱταλοὶ ἐπιστήμονες τὰ ἐπιβεβαιώνουν, τί ἔχουν νὰ ποῦν αὐτοὶ ποὺ τὸ μόνο ποὺ ξέρουν νὰ κάνουν εἶναι νὰ προσάπτουν εὐκολοὺς χαρακτηρισμούς, χωρὶς νὰ ἀντιτάσσουν κανένα ἀρθρωμένο ἀντίλογο;

Μ.Μ.

«Διόλου δὲν πέθαναν...»

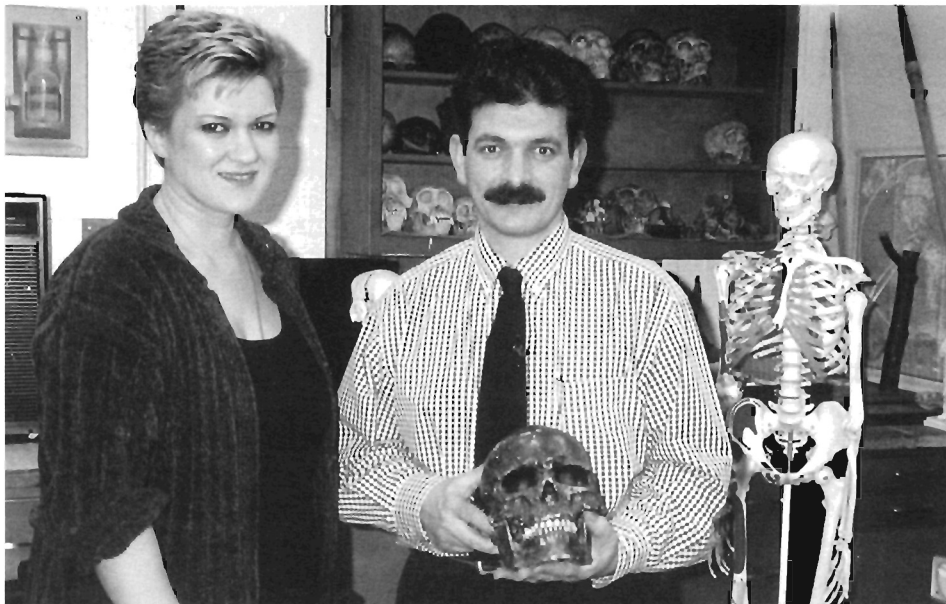
Τὸ συγκλονιστικὸ δὲν εἶναι ὅτι φυλακίστηκε ἓνας ἄνθρωπος χωρὶς κατηγορία, γιὰ τὸ ἠθέλησαν ἐκκλησιαστικοὶ κύκλοι. Ἄλλωστε ἐκκλησία καὶ πολιτεία πάντα ἐβάδιζαν σφιχταγκαλιασμένες. Τὸ τρομερὸ εἶναι, ὅτι 2000 χρόνια δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ φυλακιστῇ ἡ Ἀφροδίτη καὶ νὰ σπάσουν τὰ βέλη τοῦ Ἑρῶτα. Καὶ νὰ ποῦ ἐτόξευσε τώρα ἓνα φοιτητὴ τῆς Θεολογίας καὶ τὴν γυναῖκα ἐνὸς καθηγητοῦ του, καὶ μάλιστα ἱερέως. Ἀσεβέστατοι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες θεοί. Ἐπιμένουν νὰ διδάσκουν τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. Δυστηχῶς κανεὶς δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τὸν λόγο τοῦ ποιητοῦ:

«Γιὰ τὰ σπάσαμε τ' ἀγάλματά των, γιὰ τὸς διώξαμεν ἀπ' τοὺς ναοὺς των, διόλου δὲν πέθαναν γι' αὐτὸ οἱ θεοί». (Κ.Π. Καβάφης «Ἰωνικόν»).

Καὶ πῶς νὰ πεθάνουν, ἀφοῦ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωή;

Α.Κ.

Οί Έλληνες ύπῃρχαν στὴν Ἑλλάδα τουλάχιστον ἐδῶ καὶ 700.000 χρόνια

Ὁ δρ. Ἀ. Ἀγελαράκης, μοναδικὸς Ἕλληνας ἐπιστήμονας πού κατέχει ἔδρα Φυσικῆς Ἀνθρωπολογίας στὶς ΗΠΑ μὲ τὴν συντάκτρια τοῦ «Δαυλοῦ», στὸ ἐργαστήριό τοῦ «Adelphi University». Στὰ χέρια του κρατᾷ ἓνα ὁμοίωμα κρανίου ἀρχαίου Ἑλληνα, ἀπ' αὐτὰ πού βρέθηκαν στὴν Ἀν. Μακεδονία καὶ τὴν Θράκη.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΙΣ Η.Π.Α. Δρὸς **ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΑΓΕΛΑΡΑΚΗ**

Ὁ δρ. Ἀναγνώστης Ἀγελαράκης εἶναι ὁ πρῶτος Ἕλληνας ἐπιστήμονας, ὁ ὁποῖος κατέχει ἔδρα τῆς Φυσικῆς Ἀνθρωπολογίας σ' ἀμερικανικὸ Πανεπιστήμιο. Τὸν συναντήσαμε στὸ Πανεπιστήμιο Ἀντέλφι στὴ Νέα Ὑόρκη. Ὁ κ. Ἀγελαράκης, στὴ συνέντευξη πού μᾶς παραχώρησε, μιλά γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου, τὴν αὐτοχθονία, ἐδῶ καὶ 700.000 χρόνια, τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἑλληνικὴ μητέρα γλῶσσα τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ἀναφέρεται στὶς ἐπιθέσεις πού δέχεται ὁ ἑλληνισμὸς καὶ προτείνει τὴν λήψη μέτρων γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους.

- Ποιές είναι οι ρίζες της Φυσικής 'Ανθρωπολογίας και της 'Ανθρωπολογίας γενικώτερα;

Α.Α.: Η Φυσιική 'Ανθρωπολογία κάνει την εμφάνισή της γύρω στον 7ο αιώνα π.Χ. με τους φιλοσόφους της Φυσιικής 'Ιστορίας της 'Ιωνίας, οι οποίοι δημιουργούν θεωρίες για την κοσμογονία, την αρχή και εξέλιξη του ανθρώπου αλλά και για το περιβάλλον. Γενικώτερα μπορούμε να πούμε, ότι οι βαθύτερες ρίζες τόσο της 'Ανθρωπολογίας όσο και της Φυσιικής 'Ανθρωπολογίας συναντώνται στην αρχαία 'Ελλάδα. Ο 'Ιπποκράτης υποστήριζε, ότι ένας γιατρός πρέπει να εξετάζει τον άνθρωπο ως άτομο, την φυσιολογία του, τον χαρακτήρα του, την διατροφή του, τις συνήθειές του, τον τρόπο που ζει και το περιβάλλον του. Αυτό το θεώρημα αποτελεί για εμάς τους ανθρωπολόγους μία από τις βασικές μας αρχές. Κατά την γνώμη μου ο 'Ιπποκράτης ήταν ο πρώτος ανθρωπολόγος με ειδικότητα στην 'Ιατρική.

- Σύμφωνα με τα δεδομένα που έχουμε μέχρι σήμερα, ποιές είναι οι ρίζες του 'Ελληνα;

Α.Α.: Οι ρίζες του 'Ελληνα πρέπει να αναζητηθούν στους αρχανθρώπους που δρέθηκαν στον 'Ελλαδικό χώρο, όπως στον αρχάνθρωπο των Πετραλώνων (700.000 με 270.000 χρόνια πριν το παρόν), ο οποίος παρουσιάζει μεταβατικά ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά μεταξύ του «Homo erectus» και του «Homo sapiens» και μορφολογικά, κατά την γνώμη μου, συντάσσεται με τους σχετικούς αρχανθρώπους που ζούσαν ταυτοχρόνως σε άλλα μέρη της Γης. 'Ακολουθούν οι «Neanderthals» και Νεαντερνταλοειδείς, οι οποίοι επίσης είναι αρχάνθρωποι, πιο εξελιγμένοι από τον αρχάνθρωπο των Πετραλώνων. Αυτοί λοιπόν παραδίδουν την σκυτάλη στους «Homo sapiens».

'Ετσι παρουσιάζεται μία συνέχεια του πληθυσμού, που κατοικεί στον έλλαδικό χώρο.

Βάση των εύρωπαϊκών γλωσσών ή 'Ελληνική

- 'Υπάρχουν στοιχεία από άλλες έπιστήμες, που ενισχύουν αυτή την άποψη;

Α.Α.: Τόσο τα εύρήματα, που φέρνει στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη, όσο και η γλωσσολογία αποδεικνύουν, ότι η γλώσσα μας είναι αρχαιολατρία και απέτελεσε την βάση των λεγομένων «'Ινδοευρωπαϊκών» γλωσσών. Σύμφωνα με το θεώρημα της τοπικής εξέλιξης στην περιοχή μας εμφανίζονται πληθυσμοί, οι οποίοι έχουν εξελιχθεί τοπικά. Σκελετικά, όσον αφορά στα απολιθώματα αλλά και τις λίθινες εργαλειοτεχνίες, υπάρχει συνέχεια, ή οποία δεν διακόπτεται. Ο 'Ελληνας δεν εμφανίζεται ξαφνικά το 3000 π.Χ. ή 2000 π.Χ., όπως υποστηρίζουν μερικοί.

- Στην 'Ελλάδα με τι έχετε ασχοληθεί;

Α.Α.: Με αρχαιοανθρωπολογικές έρευνες στην Θράκη, Μακεδονία, Δωδεκάνησα και Κρήτη. Οι αρχαιολογικοί χώροι και τα ανάλογα εύρηματα ανάγονται από την Νεολιθική έποχή στην Χαλκοκρατία και διαχρονικά μέχρι και την μεταβυζαντινή περίοδο. Μέσω αυτής της διαχρονικότητας έρευνούμε με όμαδες συνεργασίας, με έκλεκτους 'Ελληνες συναδέλφους, το σύμπαν των πληροφοριών που έχει διατηρηθεί σε ανθρωπολογικά σκελετικά ύλικά, πάντα σε συσχέτιση με τις αρχαιολογικές πληροφορίες, αποτελέσματα έρευνας. Μας ενδιαφέρει ή σκελετική βιολογία, παλαιοπαθολογία, το φάσμα της δημογραφίας, της γενετικής, της παλαιοπεριβαλλοντολογίας και αρχαιομετρίας. 'Ανακαλύπτουμε σπουδαιότατα τμήματα/ψηφίδες του μωσαϊκού της άγραφης έστορίας της 'Ελλάδας. 'Επιβεβαιώνουμε ή και συμπληρώνουμε κάποτε με διορθωτικές παρατηρήσεις τμήματα έως και λεπτομέρειες για τον διαχρονικό τρόπο ύπαρξης, ζωής και έπιτευγμάτων των προγόνων μας.

'Οστā αρχαίων 'Ελλήνων από Μακεδονία-Θράκη

- 'Εδώ, στο Πανεπιστήμιο, έχετε μου έιπατε ώρισμένα όστā αρχαίων 'Ελλήνων. Σε ποιά έποχή ανήκουν και τι πληροφορίες αναμένετε να μάς δώση ή μελέτη τους;

Α.Α.: Πρόκειται για ύλικά που προέρχονται από την Θράκη, την 'Ανατολική Μακεδονία και από τα νησιά (Ψαρά). Διερευνούμε τους λόγους π.χ. για τους όποιους ο 'Ηρόδοτος αναφέρει, ότι οι Κλαζομένιοι δεν μπόρεσαν να διατηρηθούν στα 'Αθήνα της Ξάνθης, τη νέα τους αποικία. Μόλις ανακαλύψαμε, ότι αναιμές και το βάρος της έλονοσίας, αποβιταμίνωσης C και ραχίτιδας,

Ἀντίγραφα κρανίων καὶ ὀστέων Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐξέλιξή τους διὰ μέσου τῶν χιλιετιῶν καὶ ἐργαλεῖα τοῦ χρησιμοποιοῦσάν. (Εργαστήριο τοῦ *Adelphi University* στὴ Νέα Ὑόρκη).

παρά οι πολέμοι Θρᾶκες αποδεκάτισαν στην κυριολεξία τὸν θρεφικὸ πληθυσμὸ τους, συρρικνώνοντας ἔτσι τὶς εὐκαιρίες, τουλάχιστον προσωρινά, γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον στὰ Ἀθήνα.

Ἀφροκεντρισμός: Μιὰ ἐπιστημονικὰ ἀνεύθυνη ὑπόθεση

– Κύριε Ἀγελαράκη, εἴστε μέλος τῆς ἀμερικανικῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος. Ἐχετε ἀντιληφθῇ κάποιες προσπάθειες ὀρισμένων ἀκαδημαϊκῶν νὰ ἀνατρέψουν ἢ νὰ παραχαράξουν τὴν ἱστορία, ὡς τὴν γνωρίζουμε μέχρι σήμερα;

Α.Α.: Ἄν ἀναφέρεστε στὸν λεγόμενον ἀφροκεντρισμὸ, θὰ ἔλεγα ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ προσπάθεια, πού στερεῖται κάθε ἐπιστημονικῆς εὐθύνῃς. Πιστεύω, ὅτι ἐντάσσεται σὲ μιὰ προσπάθεια ἀπελευθέρωσης καὶ «δικαίωσης» ἐθνικῶν φύλων, πού ἔχουν καταπιεσθῇ, εἰδικώτερα αὐτῶν πού μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀφρική ὡς σκλάβοι στὴν Ἀμερική. Αὐτὲς οἱ μειονότητες ἐδῶ καὶ ἄρκετὰ χρόνια ἀναζητοῦν τὶς ρίζες τους. Στὴν προσπάθειά τους αὐτὴ ὁμοιάζουν μὲ παιδιὰ, πού ψάχνουν ἀπεγνωσμένα νὰ βροῦν τὰ ἴχνη τῶν γονιῶν τους. Ἡ Ἑλλάδα λοιπόν, ἡ ὁποία θρίσκεται στὴν ἀρχὴ τοῦ δυτικῆς πολιτισμοῦ, εἶναι ἡ ρίζα τὴν ὁποία πολλοὶ προσπαθοῦν νὰ χτυπήσουν. Εἶναι ἀπίστευτο, ὅτι σὲ διεθνή φόρα ἐμφανίζονται «ἐπιστήμονες», πού ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἀντέγραψε τὰ θερήματά του ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους ἢ ὅτι τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἱατρικῆς προέρχονται ἀπὸ τὶς ταρχεύσεις τῶν Αἰγυπτίων. Μοῦ θυμίζει τὴν προσπάθεια νὰ καταδείξουν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα προέρχεται ἀπὸ τὴν φοινικικὴ. Μὰ ὑπάρχουν γραπτὰ κείμενα; Εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ φοινικικὴ γλῶσσα δὲν εἶχε φωνήεντα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἐνῶ παρατηρεῖται ἓνας τεράστιος ὄγκος ἀνασκαφῶν τελευταίως στὴν Αἴγυπτο, οἱ ὁποῖες ἀπολαμβάνουν μεγάλης δημοσιοποίησης, ἀντιθέτως στὴν Ἑλλάδα ἀποσιωπῶνται στοιχεῖα, πού μεταφέρουν πρὸς τὰ πίσω τὸν χρόνο κατασκευῆς ὀρισμένων κτισμάτων, ὡς δείγματα πολιτισμοῦ.

Πῶς θὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ σεβασμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ;

– Τί πρέπει νὰ γίνη, γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν παρόμοιες τάσεις;

Α.Α.: Θὰ πρέπει νὰ γίνη πρόσκληση μὲ σοβαρὲς προτάσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πρὸς τοὺς διαπρέποντες Ἑλλήνες ἐπιστήμονες τοῦ ἐξωτερικοῦ, νὰ ἐργασθοῦν σὲ διάφορα ἐπίπεδα ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τους στὸ ἐξωτερικὸ ἀλλὰ καὶ στὴν γενέτειρά γιὰ τὴν ἀνάληψη καὶ προώθηση καταστάσεων, γιὰ τὴν διαμόρφωση καὶ διατήρηση ἑνὸς συγκεκριμένου ὅρους, γνώμης καὶ ἀπόψεων ἀλλὰ καὶ σεβασμοῦ γιὰ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ. Πιστεύω ἐπίσης, ὅτι ἀπαιτεῖται καλύτερη ὑποδομὴ πολιτικῆς ὁργάνωσης μὲ στόχο τὴν ἐνημέρωση τῆς διεθνούς κοινότητος καὶ συχνὰ τὴν τεκμηριωμένην παρέμβαση σὲ προσπάθειες διαστρέβλωσης τῆς ἱστορίας μας. Ἐπιβάλλεται ἡ τακτικὴ παρουσία Ἑλλήνων εἰδικῶν ἐπιστημόνων σὲ διεθνή συνέδρια καὶ συμπόσια γιὰ τὴν παρουσίαση ἀξιολογῶν ἐρευνῶν, καί, γιὰ τὸ ὄχι, νὰ ἐπιδιωχθῇ μιὰ καλύτερη ποιτικὰ καὶ σταθερώτερη ἀντιμετώπιση τῶν σχέσεών μας μὲ τοὺς ξένους ἐπιστήμονες σὲ διεθνή φόρα. Θὰ πρέπει νὰ δίνεται ἄμεση ἀπάντηση ἀπὸ τοὺς ὑπάρχοντες ὁργανισμοὺς μας –οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς διαθέτουν ἀνεπαρκῆς προσωπικὸ καὶ ἐλάχιστους οἰκονομικοὺς πόρους– παρὰ τὴν στάση τῆς ἀδιαφορίας ἢ, ἂν θέλετε, τῆς «σιωπῆς τῶν ἀμνῶν» στὶς καθημερινὲς πολλαπλὲς ἐπιθέσεις, πού στόχο ἔχουν τὴν σκύλευση τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ πνεύματος καὶ τῆς κληρονομιάς καὶ περιουσίας μας. Τέλος σὲ ἰδιωτικὸ ἐπίπεδο θὰ πρέπει νὰ ἐπιλέγουμε αὐτοὺς πού θὰ μᾶς ἀντιπροσωπεύουν μὲ μακροπρόθεσμη καὶ σοφὴ σκέψη, καὶ ἂς χάνουμε πότε-πότε μερικὲς ἀψιμαχίες, ἐφ' ὅσον προβλέπεται ὅτι θὰ πετύχουμε μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τὸν ἐπιθυμητὸ στόχο τῆς νίκης στὸν τελικὸ ἀγῶνα.

Ὁ δρ. Ἀγελαράκης γεννήθηκε τὸ 1956 στὴν Καβάλα. Ἐχει σπουδάσει Φυσικὴ Ἀνθρωπολογία καὶ Παλαιονθρωπολογία, Προϊστορικὴ καὶ Κλασσικὴ Ἀρχαιολογία καὶ Περιβαλλοντολογία στὰ πανεπιστήμια Λοὺντ τῆς Σουηδίας καὶ Κολάμπια τῆς Νέας Ὑόρκης. Εἶναι πρόεδρος τοῦ Τμήματος τῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ προσωρινὰ τοῦ Τμήματος Περιβαλλοντολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Adelphi.

Νάνσυ Μπίσκα

Οἱ πρῶτοι ἀνατόμοι καὶ ὁ Δημόκριτος

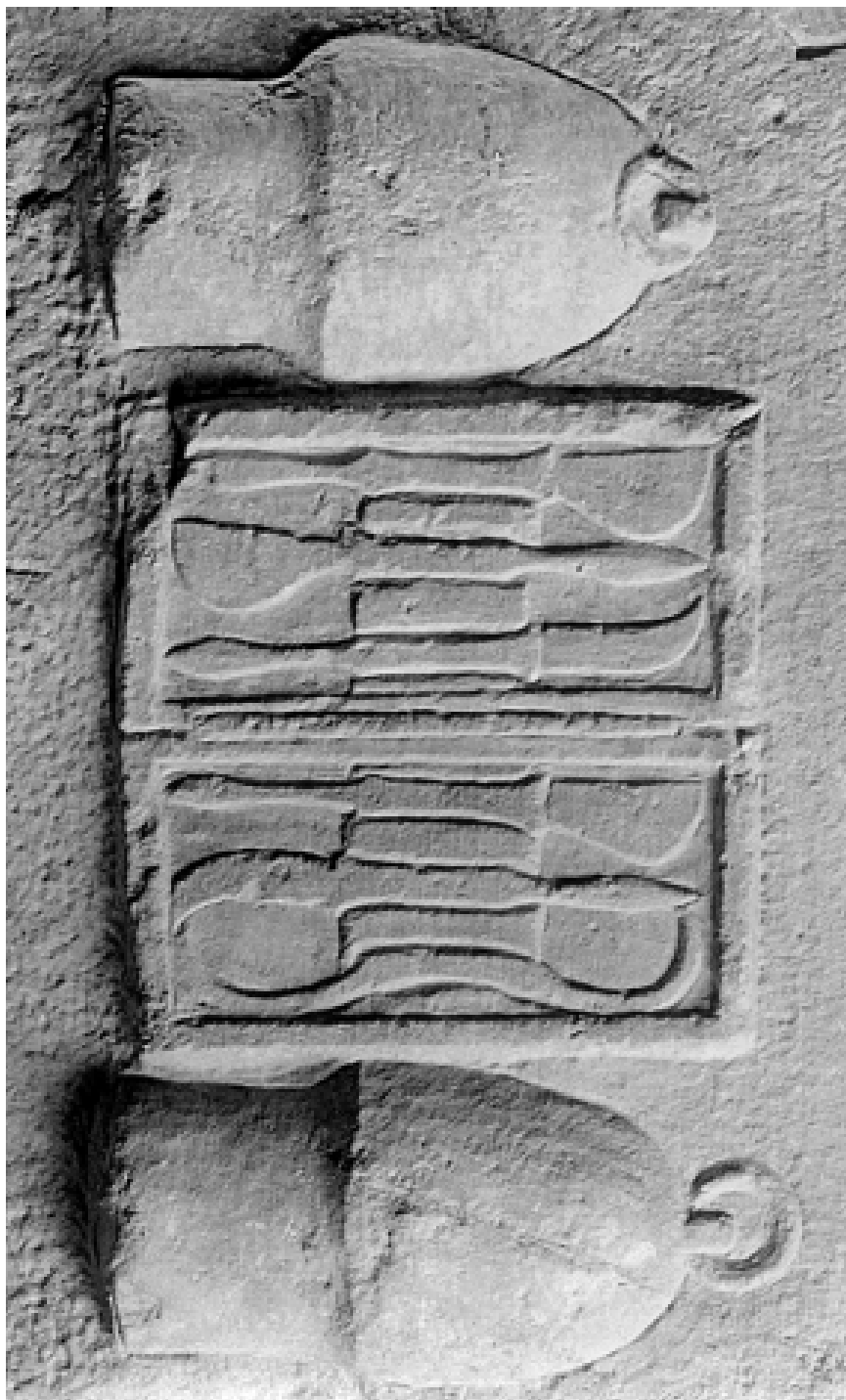
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΣΠΑΝΙΕΣ ΑΡΧΑΙΕΣ ΠΗΓΕΣ

Τὸν σημερινὸν ἐπιστημονικὸν ἱατρικὸν ὅρον *ἀνατομία* ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μὲ τὴν λέξιν *ἀνατομή*. Ἡ ἀνατομή ἐγένετο ἐπὶ θανατωθέντων ζώων κυρίως, ἐνίοτε ὁμως καὶ ἐπὶ ζώντων ζώων. Πρῶτος ἀνατόμος φαίνεται, ὅτι ἦτο ὁ φιλόσοφος-ἱατρός Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης (γεννηθεὶς τὸ 530 π.Χ.), ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἀνατομία τῶν ζώων, μὲ σκοπὸ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐσωτερικὴν ὁργάνωσιν τοῦ σώματός των. Λέγεται δέ, ὅτι ὁ Ἀλκμαίων διενεργοῦσε ἐρευνες καὶ ἐπειραματίζετο, ἀνατέμνοντας ζῶντα ζῷα. Τὴν σχετικὴ πληροφορία παρέχει ὁ Λατίνος συγγραφεὺς Χαλκίδιος, ὁ ὁποῖος μετέφρασε καὶ ἐσχολίασε τὸν διάλογο τοῦ Πλάτωνος «Τίμαιος». Δεύτερος, λέγουν, ὅτι ἀσχολήθηκε σοδαρῶς μὲ τὴν ἀνατομία ὁ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς (490-430 π.Χ.).

Μετὰ τοὺς ἀνωτέρω δύο φιλοσόφους-ἱατροὺς ἀσχολήθηκε σοδαρῶς μὲ τὴν ἀνατομία ὁ φιλόσοφος Δημόκριτος ἀπὸ τὰ Ἄδδηρα τῆς Θράκης (460-330 π.Χ.). Σχετικὴς πληροφορίαι περὶ ἐνασχολήσεως τοῦ Δημοκρίτου μὲ τὴν ἀνατομία ἔχομε ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ «Πατρὸς τῆς Ἰατρικῆς» Ἰπποκράτους τοῦ Κῶν (460-356 π.Χ.). Ὁ Δημόκριτος ὑπῆρξε ὁ σοφώτατος, ὁ πολυμαθέστατος καὶ ὁ πολυγραφώτατος μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Ποσειδώνιο. Διεκρίνετο γιὰ τὴν ἄκρα τοῦ σπουδῆν καὶ γνῶσιν περὶ τὰ φυσικὰ, γιὰ τοῦτο καὶ ἐπωνομάσθη κατ' ἐξοχὴν «φυσικός» καὶ «Σοφία». Συμπεραίνεται, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔνωσε τὰ μαθηματικὰ μὲ τὴν πειραματικὴν φυσικὴν.

Ὅμως ὁ Δημόκριτος διεκρίνετο ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν μεγάλην του κλίσιν πρὸς τὴν ἀνατομία καὶ τὴν φυσιολογία. Λόγῳ τῆς κλίσεώς του αὐτῆς ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς πόλεως (Ἀδδῆρων) καὶ ἐκλείσθη σ' ἕναν κήπο, ὅπου ἀνέτεμνε ζῷα καὶ ἔκαμνε πάνω σ' αὐτὰ ἀνατομικὰ παρατηρήσεις καὶ φυσιολογικὰ πειράματα. Ἀγαποῦσε ὁ φιλόσοφος μὲ ὑπερβολὴ τὸν μοναχικὸ καὶ φιλήρημο βίον. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπέφευγε τὴν ταραχὴ καὶ θορυβώδη ζωὴ τῆς πόλεως· καὶ ἄλλοτε μὲν ἐκλείνετο μέσα σὲ σπήλαια, ἄλλοτε δὲ φιλοσοφοῦσε καθήμενος κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰ τῶν δένδρων καὶ πάνω σὲ μαλακὸ χόρτο ἢ πλησίον τῶν ρεϊθρῶν τῶν ὑδάτων. Ἐσυνήθιζε ὁ φιλόσοφος νὰ γελᾷ πάντοτε, ἐμπαίζοντας τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ ὡς μίαν ἀκατάπαυστη κωμῳδία. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ συμπολίτες του τὸν θεώρησαν ὡς φρενοβλαβῆ καὶ παράφρονα καὶ προσεκάλεσαν τὸν Ἰπποκράτη γιὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Ὁ Ἰπποκράτης, πού ἦτο φίλος τοῦ Δημοκρίτου (ὁ Ἰπποκράτης ἐκτὸς τῆς φιλίας του μὲ τὸν Δημόκριτο, λέγεται ὅτι ὑπῆρξε καὶ μαθητὴς του) ἦλθε στὰ Ἄδδηρα καὶ συναντήθηκε μὲ τὸν Δημόκριτο καὶ μετὰ ἀπὸ διαλογικὴν συζήτησιν πού εἶχε μαζί του ἔκρινεν, ὅτι ὁ Δημόκριτος ἔχαιρεν ἄκρας πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς υἱείας καὶ ὅτι πραγματικὰ ἀνόητοι ἦσαν οἱ Ἀδδηρίτες, πού τὸν προσεκάλεσαν. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὴ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Δημοκρίτου πρὸς τὸν φίλον του Ἰπποκράτη, στὴν ὁποία λέγει ἀστειευόμενος: «*Ἦλθες πρὸς ἐμέ, Ἰπποκράτη, ὡς νὰ ἐπῆγαινες πρὸς παραφρονοῦντες (τρελλοὺς), γιὰ νὰ μοῦ δώσης ἐλλέβορον, ἐπεὶδὴ ἐπίστευες σὲ ἀνόητους ἀνθρώπους (ἐννοεῖ τοὺς συμπολίτες του Ἀδδηρίτες), οἱ ὅποιοι θεωροῦν τὸν κόπον (μόχθον) τῆς ἀρετῆς ὡς παραφροσύνη...*».

Τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ Δημοκρίτου μὲ τὴν ἀνατομία ἐπὶ ζώων φανερῶνει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰπποκράτους πρὸς τὸν Δαμάγχο. Στὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν περιγράφει ὁ Ἰπποκράτης τί εἶπαν μετὰξὺ τους καὶ μὲ τί ἡσχολεῖτο ὁ Δημόκριτος τὴν ὥρα πού τὸν ἐπισκεφθῆκε, ὡς ἐξῆς: «*Ὁ Δημόκριτος εἶχε μὲ μεγάλῃ τάξιν ἐπάνω στὰ γόνατά του ἕνα βιβλίον καὶ μερικά ἄλλα πράγματα τοποθετημένα κοντὰ στὰ γόνατά του ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Εἶχε δὲ συσσωρεύσει καὶ ἀρκετὰ ζῷα ἐξ ὀλοκλήρου τεμαχισμένα. Ὁ Δημόκριτος ἄλλοτε μὲν ἔγραφε ἐντόνως (γρήγορα) καὶ καθη-*

Ἀνάγλυφη παράσταση χειρουργικῶν ἐργαλείων μέσα σέ εἰδικὴ ἱατρικὴ θήκη. Ἐκατέσθθεν τῆς χειρουργικῆς θήκης δύο «αικίδαι» (δεντοῦζες). (Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν.

μερινῶς, ἄλλοτε δὲ σταματοῦσε ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπέχων ἐκ τοῦ γραψίματος καὶ ἐσκέπτετο ἐν ἑαυτῷ (διελογίζετο). Ὑποκρίτης, ἀφοῦ αὐτὰ ἔπραττε, ἐσηκώετο καὶ περιπατοῦσε καὶ τὰ σπλάγχνα τῶν ζώων παρατηροῦσε καὶ ἀφοῦ τὰ ἐξετάζε, πάλι καθόταν...».

Σὲ κάποια στιγμή ἦλθεν ὁ λόγος περὶ παραφροσύνης (μανίας)· καὶ ἐρωτᾷ ὁ Ὑποκρίτης: «Τὶ γράφεις περὶ μανίας;» Καὶ ὁ Δημόκριτος ἀπαντᾷ: «Τί ἄλλο δευαίως ἀπὸ τὸ τί εἶναι μανία, πῶς συμβαίνει στοὺς ἀνθρώπους καὶ μὲ ποῖον τρόπο καταπαύεται (θεραπεύεται)· καὶ τὰ κατατετηγμένα ζῶα, αὐτὰ ἐδῶ ποὺ βλέπεις, ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου κατατέμνω, χωρὶς νὰ μισῶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἐρευνώντας τὴν φύσιν καὶ τὴν θέσιν τῆς χολῆς, διότι γνωρίζεις ὅτι ἡ αἰτία τῆς παραφροσύνης τῶν ἀνθρώπων εἶναι αὕτη (ἡ χολή), ὅταν ἐπὶ πολὺ πλεονάζει καὶ σ' ἄλλους μὲν ἀνθρώπους λιγώτερο, σ' ἄλλους δὲ περισσότερο, διότι σ' ὅλους ἐκ φύσεως ὑπάρχει, ἡ δὲ ἀμετρία τῆς (τῆς χολῆς) εἶναι ἀσθένεια...». [Σ.σ.: «Χολή» στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ σημαίνει συστατικὸ τοῦ αἵματος].

Περαιτέρω συνεχίζει ὁ Δημόκριτος: «Δὲν βλέπεις (Ὑποκρίτης), ὅτι καὶ ἐγὼ εἶμαι μέρος τῆς κακίας, ἐρευνώντας τὴν αἰτία τῆς παραφροσύνης (μανίας)· ζῶα κατατείνω καὶ ἀνατέμνω. Ὑποκρίτης νὰ ἐρευνῇ τὴν αἰτία (τῆς μανίας) ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο. Δὲν βλέπεις, ὅτι καὶ ὁ κόσμος ἔχει γεμίσει ἀπὸ μισανθρωπία καὶ ἄπειρα παθήματα κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει συναθροίσει. Ὁλὸς ὁ ἀνθρώπος ἐκ γενετῆς εἶναι νόσος («Ὁλὸς ἀνθρώπος ἐκ γενετῆς νοῦσος ἐστίν».)». Μὲ τὴν τελευταία ὡς ἄνω φράσιν του, ὁ Δημόκριτος ἐννοεῖ τὶς ψυχικὰς ἀσθένειες ποὺ συνοδεύουν τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ ἢ τοὶς κακίαις τῆς ψυχῆς καθὼς καὶ τὶς σωματικὰς ἀσθένειες. Δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ Δημόκριτος ὡς προφητικὸς μὲ τὴν τελευταία του φράσιν «Ὁλὸς ἀνθρώπος ἐκ γενετῆς νοῦσος ἐστίν», ὅταν μετὰ τὰ τελευταία πορίσματα τῆς Γενετικῆς ἐπιστήμης λέγεται, ὅτι μία δόξα σὲ κάποιο γονίδιο προκαλεῖ ἀσθένειες στὸ ἀνθρώπινο σῶμα.

Δυστυχῶς τὰ πάμπολλα συγράμματα τοῦ Δημοκρίτου ἀπωλέστησαν καὶ μόνο τριακόσια περὶ τοῦ ἀποσπάσματα τῶν ἔργων του διεσώθησαν. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Δημοκρίτου εἶχαν συγκεντρωθῇ ἀπὸ τὸν Καλλίμαχο, καὶ μὲ ἐντολὴ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Β', στὴν Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὅπως δὲ εἶναι γνωστὸν, ἡ πρώτη βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας κατεστράφη κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ἀπὸ τὸν Ἰούλιον Καίσαρα τὸ 47 π.Χ., ἡ δὲ καταστροφὴ τῆς δευτέρας Βιβλιοθήκῃς τῆς Ἀλεξανδρείας συνέβη ἐπὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου περὶ τὸ 412 μ.Χ.. Ὑποκρίτης τοῦ Δημοκρίτου εὐρίσκοντο ἔκτοτε καὶ στὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰ ὅποια καὶ ἀφανίσθηκαν γιὰ ἄγνωστο λόγο. (Βλέπε Εὐαγ. Σ. Σταμάτης, *Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι*, σελίδα 102, Ἀθῆναι 1966).

Ἄλλος ἱατρός ἀνατόμος τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος ὑπῆρξε ὁ Εὐρυφῶν ἀπὸ τὴν Κνίδο, ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἀνατομία τῶν γυναικείων ὀργάνων, τὰ αἱμοφόρα ἄγγεα καὶ τὰ ὄργανα πέψεως. Ὑποκρίτης ἀνατόμος ἦτο καὶ ὁ ἱατρός Συνέννεσις ἀπὸ τὴν Κύπρον, ὁ ὁποῖος ἔζησε πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἄγνωστον ὅμως πότε. Ἡ ἀνατομία ἀνεπτύχθη ἔκτοτε στὴν Ἀλεξανδρεία ἀπὸ Ἑλλήνες ἱατροὺς ὑπὸ τὴν προστασία τῶν βασιλέων Πτολεμαίων.

Πηγὲς - βιβλιογραφία:

Γιὰ τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος εἶχα ὑπ' ὄψιν μου τὰ ἀκόλουθα βιβλία:

α) Ὑποκρίτης «Ἀπάντων» τοῦ Ὑποκρίτου καὶ Παύλου Αἰγινίτου, Βασιλεία, 1538.

β) Ὑποκρίτης «Ἐπιστολῶν» τοῦ Ὑποκρίτου καὶ ἄλλων, ἔτος 1709.

γ) «Πραγματεία Ἱατρικῆς», τόμος 1ος, ὑπὸ Σεργίου Ἰωάννου ἱατροῦ, Κωνσταντινούπολις 1818.

Ἀστοκαπιταλομαρξιστική αὐλή

Ἡχῆστε τύμπανα πολέμου. Σάλπιγγες τῆς καταστροφῆς, σαλπίστε. Λαοὶ τοῦ κόσμου, προσκυνήστε με. Ἔρχομαι ἐν μέσῳ λάμπων πυραύλων καὶ ἐκρήξεων δομῶν. Ὅχι, θρὲ χαζοί· μὴ προσκυνᾶτε τὸν Κλίντον. Ὑπηρέτης μου εἶναι κι αὐτός. Τὸν ἐλυπήθηκα καὶ τὸν ἐμάζεψα στὴν αὐλή μου. Ἦτανε, τί ἦτανε; Ἕνας λιποτακτάκος. Ἕνας ἀνίκανος σεξουαλικά, ἀφοῦ καὶ ἡ Μόνικα τὸ ἐδήλωσε στὴν ἐπιτροπὴ τοῦ Κογκρέσσου, ὅτι ἀπὸ τὶς 11 φορὲς μόνο τὶς 3 ὥλοκλήρωσε. Ἕνα ἀνθρωπάκι εἶναι, πὺν τρώει καὶ καμμιὰ σφαλιάρα ἀπὸ τὴν γυναικα του (κι ἔχει βαρὺ χέρι ἢ Χίλλαρν). Κάπου πρέπει νὰ ξεσπάσῃ τὰ συμπλέγματά του τὸ παιδί. Ἄν δὲν ὑπῆρχαν κι αὐτὰ τὰ καλὰ παιδιὰ, ὁ Σαντάμ καὶ ὁ Μιλόσεβιτς, νὰ παίζουν τὸ σάκκο τοῦ μπόξ, θὰ μοῦ μαράζωνε τὸ παλληκάρι.

Γιὰ ποιὸν μὲ περάσατε; Τ' ἀγαπῶ τὰ δικά μου παιδιὰ. Ποιὸς νομίζετε, ὅτι στήριξε τὸν Σαντάμ καὶ τὸν Μιλόσεβιτς μέχρι τώρα; Ἐγώ, μὲ τὸν τρόπο μου. Δικά μου κατασκευάσματα εἶναι καὶ ὁ διεθνισμός, καὶ ὁ ἐθνικισμός, καὶ ἡ ἐθνοκάθαρσις. Ὅπλα μου, πὺν πολεμῶ τὴν μισητὴ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε, νὰ ἐπιτρέπῳ ἐλεύθερα στοὺς λαοὺς νὰ ἐπιλέγουν τὸ πῶς θὰ ζοῦνε. Εἴστε δύο φορὲς χαζοί, ἂν νομίζετε ὅτι μὲ πῆρε ὁ πόνος γιὰ τοὺς ἀλδανόφωνους Κοσσυφοπεδινούς. Οὔτε πὺν μὲ ἵνοιαξε, ὅτι 400.000 εἶχαν φύγει πρὶν ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις. Νὰ μὴ σᾶς πῶ, ὅτι τὸ ἐννοοῦσα κιόλας...

Μὴν ψάχνετε γιὰ τὴν αἰτία, πὺν ἀποφάσισα τώρα νὰ ἐπέμβω. Πρέπει νὰ καταδείχνω πὺν καὶ πὺν τὸ ποιὸς εἶναι τ' ἀφεντικὸ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ μὴν ξεχνιώμαστε. Δὲν εἶναι δὰ καὶ δύσκολο... Μία εἰσαγωγή γιὰ σεξουαλικὸ σκάνδαλο στὸ Κογκρέσσο, κι ἀρνάκι ὁ Κλίντον νὰ διατάξῃ δομωαρισμούς, γιὰ νὰ ξεοδεύωνται πυρομαχικά καὶ νὰ δουλεύουν οἱ καλὲς μου διομηχανίες ὀπλων. Χώρια πὺν ἀνέδθηκε μὲ τὶς ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ τηλεθέασις τοῦ CNN, πὺν εἶχε πέσει κι εἶχε στενοχωρηθῇ ὁ καλὸς μου Τέρνερ. Αὐτὸ ὅμως πὺν ἔκανε καὶ σὲ μένα μεγάλη ἐντύπωση, εἶναι ἡ ὑποταγὴ τῶν Εὐρωπαίων. Ξύπνησα ἕνα πρωὶ καὶ τὰ παπούτσιά μου τὰ εἶχε γυαλίσει ὁ σοσιαλιστὴς Σολάνα. Καὶ τ' ἀπόγευμα νὰ μοῦ σερβίρῃ τσάι ὁ ἐργατικὸς Μπλαίρ· τὰ ἀσημικά νὰ τὰ γυαλίσῃ ὁ σοσιαλδημοκράτης Σρέντερ· τὸν κῆπο μου νὰ τὸν ποτίσῃ ὁ κομμουνιστὴς Νταλέμα, καὶ ὁ σοσιαλιστὴς Ζοσπὲν νὰ μοῦ σερβίρῃ μπουρὲντὸ μὲ τὸ γεῦμα. Κι ὅλοι μαζί νὰ συνωθοῦνται νὰ μοῦ φιλήσουν τὴν παντόφλα σὰν τὸν πάπα. Τὴν ἐπόμενη φορὰ θὰ τοὺς κάνω μεγάλη πλάκα: ὅταν θὰ σκύψουν νὰ μοῦ ξαναφιλήσουν τὴν παντόφλα, θὰ ἔχω 10 μέρες νὰ πλύνω τὰ ποδάρια μου. Θὰ λιποθυμήσουν ἀπὸ τὴ δροῶμα. Μὴν ψάχνετε ἄδικα· ἡ δύναμίς μου εἶναι ἡ χαζομάρα τῶν λαῶν καὶ ἡ ὑποταγὴ τῶν ἡγετῶν τους. Ἄν οἱ λαοὶ δὲν εἶχαν ἡγέτες αὐτοὺς πὺν τοὺς ταιριάζουν, θὰ μὲ εἶχε πάρει ἀπὸ καιρὸ τώρα τὸ

Σάθρωρον

Ἦθος πανεπιστημιακοῦ «ταγοῦ»

Στὶς σελίδες τοῦ «Δ» ἔχουν κατ' ἐπανάληψη παρουσιασθῇ πρόσωπα καὶ πράγματα, ποὺ σχετίζονται ἅμεσα μὲ τὴν κατάσταση στὴν Ἀνώτατη Παιδεία τοῦ Ἑλλαδικοῦ Κράτους καθὼς καὶ μὲ τὸ ποιὸν τῶν πανεπιστημιακῶν μας ταγῶν, ποὺ προκαλοῦν δυσάρεστη ἐντύπωση ἂν ὄχι καὶ ὀργὴ ἀκόμη καὶ στοὺς πλέον καλοπίστους. Οἱ παλαιότεροι ἀναγνῶστες τοῦ Περιοδικοῦ θὰ θυμοῦνται τὴ «συνέντευξη» στὸ «Δαυλὸ» τοῦ καθηγητοῦ τῆς Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Χρήστου Ντούμα (τευχ. 171, σελ. 10324), τὸ περιεχόμενο τῆς ὁποίας δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ ὑδριστικοὶ χαρακτηρισμοὶ κατὰ τοῦ «Δ», ὑπεκφυγὲς ἐνώπιον τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, συκοφαντικὰ ὑπονοούμενα γιὰ τὴν ἀξιοπιστία τοῦ Περιοδικοῦ, καθὼς καὶ ἀρκετὴ δόση πανικοῦ μπροστὰ στὴν καταγραφή τῶν λεγομένων του ἀπὸ τὸ μαγνητόφωνο τοῦ συντάκτη. Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ἔρευνα μὲ τίτλο «Οἱ κάτοικοι τῶν νησιῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ μιλοῦν Ἑλληνικά» τοῦ καθηγητοῦ Νόρς Γιόζεφσον, ἐκδόσεις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελδέργης, τὴν ὁποία ἀναδημοσίευσε ὁ «Δ» καὶ ὁ κ. Χρ. Ντ. ἐχαράκτηρισε «ἡλίθια».

Φαίνεται ὅμως, ὅτι τὸ «ὀλίσθημα» αὐτὸ τοῦ ἐν λόγῳ κυρίου δὲν εἶναι τὸ μοναδικό. Προσφάτως ἐτέθη ὑπ' ὄψιν μας καὶ ἓνα ἄλλο περιστατικό, τὸ ὁποῖο εἶναι δηλωτικό τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ ὁ κ. Ντούμας καὶ ὄχι μόνον αὐτός. Τὸ παρουσιάζουμε ἐντελῶς πληροφοριακὰ χωρὶς καμμία διάθεση κριτικῆς. Συγκεκριμένα, πρὶν ἀπὸ ἑνδεκα χρόνια ὁ γεωπόνος κ. Δημήτριος Μασσακᾶς, κάτοικος Ἀθηνῶν, μὲ ἐπιστολὴ του (μὲ ἡμερομηνία 24.3.88) πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, κοινοποιούμενη πρὸς τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο καὶ πρὸς τὴν ΚΑ' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων, διευτύπωνε τὴν ἄποψή του γιὰ τὴν χρῆση τῶν τηγανόσχημων κυκλαδικῶν ἀγγείων, ποὺ κατὰ καιροὺς ἔχουν εὑρεθῇ σὲ ἀνασκαφές καὶ ἔχουν μελετηθῇ. Ὁ κ. Μασσακᾶς ἐξέφραζε στοὺς εἰδήμονες τοῦ ὑπουργείου τὴν πεποίθησή, ὅτι τὰ συγκεκριμένα σκευὴ ἦσαν μικρὲς φορητὲς «ἀλυκές», ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀποξήρηναν τὸ νερὸ τῆς θάλασσας γιὰ τὴν ἐξαγωγή ἁλατος. Ὁ κ. Ντούμας, λαβὼν γνώση τῆς νέας αὐτῆς ἐρμηνείας, ἀπήντησε προσωπικὰ στὸν κ. Μασσακᾶ δι' ἐπιστολῆς του μὲ ἡμερομηνία 18.5.1988, στὴν ὁποίαν ἀντιμετώπιζε μὲ σκεπτικισμό καὶ ἐνστάσεις τὴν θέση τοῦ κ. Μασσακᾶ, τὸν ὁποῖο ὡστόσο εὐχαριστοῦσε ἐν κατακλείδι γιὰ «τὴν ἀπόπειρά του νὰ δῇ μὴ ἀκόμη ἄποψη», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔγραφε. Ὅμως πέντε χρόνια ἀργότερα, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Α' Κυκλαδολογικοῦ Συνεδρίου (Ἀνδρος 5-9/9/1991), ὁ κ. Ντούμας στὴν ὑπὸ τὸν τίτλο «Τὸ πρωτοκυκλαδικὸ τηγανόσχημο σκεῦος. – Σκέψεις γιὰ μὴ πιθανὴ χρῆση του», ἀνεκοίνωνε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ συστηματικὴ συλλογὴ μισοδιαμορφωμένου ἁλατιοῦ καὶ συμπυκνωμένου ἁλατόνευρου θὰ πρέπη νὰ ἦταν μὴ ἀπὸ τίς σημαντικὲς ἀσχολίες τοῦ Κυκλαδίτη. Ἡ πυκνὴ ἄρμη ποὺ συγκεντρωνόταν, θὰ μπορούσε ἐν συνεχείᾳ, μεταγγισμένη μέσα σὲ τηγανόσχημα σκευή, νὰ ἐκτίθεται

στον ήλιο για περαιτέρω εξάτμιση, ὥσπον νὰ στερεοποιηθῇ. Μὲ τὴν τυποποιημένη δισκοειδῆ μορφή πὺν τοῦ ὑπαγόρευε τὸ σκεῦος, τὸ ἀλάτι μποροῦσε νὰ μετατραπῇ σὲ ἀγαθό, πὺν εὐκόλα θὰ μποροῦσε νὰ μεταφερθῇ ἀκόμη καὶ μὲ τὰ πιὸ μικρὰ καὶ στενόχωρα πλοῖα, ἀφοῦ δὲν ἀπαιτοῦσε μεγάλο χῶρο. Τὸ ἀγαθὸ λοιπὸν αὐτὸ στὴν τυποποιημένη του μορφή θὰ μποροῦσε νὰ ἀνταλλαγῇ μὲ τὰ ἀγαθὰ πὺν οἱ νησιῶτες χρειάζονταν ἀπὸ τὴ μεγάλη στεριά: ζῶα, δημητριακὰ, ξηροὺς καρπούς, ξυλεία, δέρματα κ.τ.ῶ. Ἴσως τέτοια ἀγαθὰ προμηθεύονταν οἱ νησιῶτες ἀπὸ τὶς ἡπειρωτικὲς περιοχές, ὅπου βρέθηκαν διαδεδομένα τὰ τηγανόσχημα σκεύη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά στὶς περιοχὲς αὐτὲς τὸ ἀλάτι θὰ πρέπη νὰ ἦταν ἀγαθὸ πολῦτιμο καὶ περιζήτητο γιὰ τὶς ἀνάγκες συντήρησης τῶν τροφίμων καὶ τῶν γεωργοκτηνοτροφικῶν τους προϊόντων.

»Τὴν προτεινόμενη ἐρμηνεία τῶν τηγανόσχημων ἀγγείων ὡς δοχείων γιὰ τὴν παραγωγή καὶ συσκευασία ἀλατιοῦ ἐνισχύουν καὶ τὰ βασικὰ διακοσμητικὰ τους θέματα, δηλαδή οἱ σπεῖρες καὶ οἱ ὁμόκεντροι κύκλοι ὡς σύμβολα τῆς θάλασσας καὶ ὁ ἀκτινωτὸς δίσκος ὡς σύμβολο τοῦ ἡλίου. Εἶναι δὲ ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων –θάλασσας καὶ ἡλίου–, πὺν συντελεῖ στὸν σχηματισμὸ τοῦ ἀλατιοῦ. Ἐμπόδιο πρὸς μιὰ τέτοιαν ἐρμηνεία ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελεῖ ἡ ὑπαρξὴ τῆς διακόσμησης στὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου. Ὅπως ἔχει ὁμως ἐπισημανθῇ, τὰ διακοσμημένα σκεύη προσέρχονται κατὰ κανόνα ἀπὸ τάφους καὶ φαίνεται ὅτι ἐκτέριζαν περιωρισμένο ἀριθμὸ μελῶν τῆς Πρωτοκυκλαδικῆς κοινωνίας. Ἄν δεχτῇ λοιπὸν κανεὶς, ὅτι ἡ παραγωγή καὶ ἡ ἐμπορία τοῦ ἀλατιοῦ ἦταν δραστηριότητα πὺν ἀπέφερε πλοῦτο στὴν Πρωτοκυκλαδικὴ κοινωνία, ἀσφαλῶς αὐτὴ θὰ πρέπη νὰ προσέδιδε κῦρος καὶ γόητρο σὲ ὅσους τὴν ἀσκοῦσαν. Καὶ καλύτερο σύμβολο αὐτοῦ τοῦ κύρους, πιστεύω, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλο παρὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐργαλεῖο τῆς συγκεκριμένης δραστηριότητος».

Τὰ παραπάνω περιλαμβάνονται στὸν ΙΔ' τόμο τῆς «Ἐπετηρίδος τῆς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν».

Τὸ ἐρώτημα πὺν τίθεται ἔχει σχέση μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ δεοντολογία. Μὲ ποιὸ δικαίωμα ὁ κ. Ντούμας καρποῦται μιὰ ἰδέα, πὺν δὲν εἶναι δική του; Δὲν γνωρίζει, ὅτι ὀφείλει νὰ ἀναφέρῃ τὶς πηγὲς πὺν χρησιμοποιοῖ στὶς ἐργασίες του; Ὅπωςδὴποτε ἀπὸ νομικὴ ἄποψη εἶναι ἀπρόσβλητος, ἀφοῦ ὁ κ. Ματσακᾶς δὲν ἔχει «πατεντάρει» ἐπισήμως τὴν ἰδέα του. Ἡ ἠθικὴ ὁμως κατοχύρωση τοῦ κ. Ντούμα ποία εἶναι; Ἀς θγάλη ὁ καθένας τὰ συμπεράσματά του καὶ συνάμα ἄς φαντασθῇ τί συμβαίνει κατ' ἐπέκτασιν στὸν τομέα «ἥθος» τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τοῦ Ρωμαίου (Βλ. σχετικὰ καὶ τὴν συνέντευξιν τοῦ καθηγητῆ Β. Φίλια μὲ τίτλο «Πρωτοφανὴς “σαπίλα” στὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα», στὸν «Δαυλὸ», τεῦχος 206).

Μάριος Μαρνέας

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΗΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΣΘΗΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΑ ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Τὰ ἀστρονομικά καὶ ψυχολογικά στοιχεῖα

I. Τὸ μνημεῖο τῶν Προπυλαίων

Τὸ ὀρθογώνιο παραλληλόγραμμο σχῆμα τῶν Προπυλαίων ἦταν ὁ διαχωριστικὸς ἀόρατος ἱερὸς φραγμὸς, ὁ ὁποῖος ὠριοθετοῦσε τὸν ἐγκόσμο χῶρο ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῶν θεῶν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀσκληπιοῦ. Στὰ χαμηλότερα σύνορα τοῦ χώρου τῆς Ἐπιδαύρου καὶ πρὸς Βορρᾶν ὁ παλαιὸς δρόμος διεσταυρῶνετο μὲ ἓνα μικρὸ ρυάκι. Ἀκριβῶς νοτίως τοῦ ρυακιοῦ εὐρίσκοντο τὰ Προπύλαια, τὰ ὁποῖα εἶχαν καθαρῶς διακοσμητικὸ χαρακτήρα. Ἐν τούτοις τὰ ὅρια μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ χώρου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἦσαν σαφῶς καθωρισμένα. Ὁ Πανσανίας ἀναφέρει, ὅτι τὰ κρέατα τῶν *ἱερειῶν* (ζῶων τῆς θυσίας) ἔπρεπε νὰ ἀναλωθοῦν ἐντὸς τοῦ περιδόλου, τῶν συνόρων τοῦ ἱεροῦ χώρου. Δὲν ὑπάρχουν ἐμφανῆ ἰχνη αὐτῶν τῶν συνόρων καὶ μᾶλλον δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ διαχωριστικοὶ φυσικοὶ φραγμοί, ἀλλὰ μᾶλλον μόνον μία λίθινη ὀριοθέτησις. Τὰ ἴδια τὰ Προπύλαια (σὲ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν) δὲν εἶχαν θύρες καὶ ἦτο ἀνοικτὴ ἢ ἐλεύθερη διέλευσις καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές.

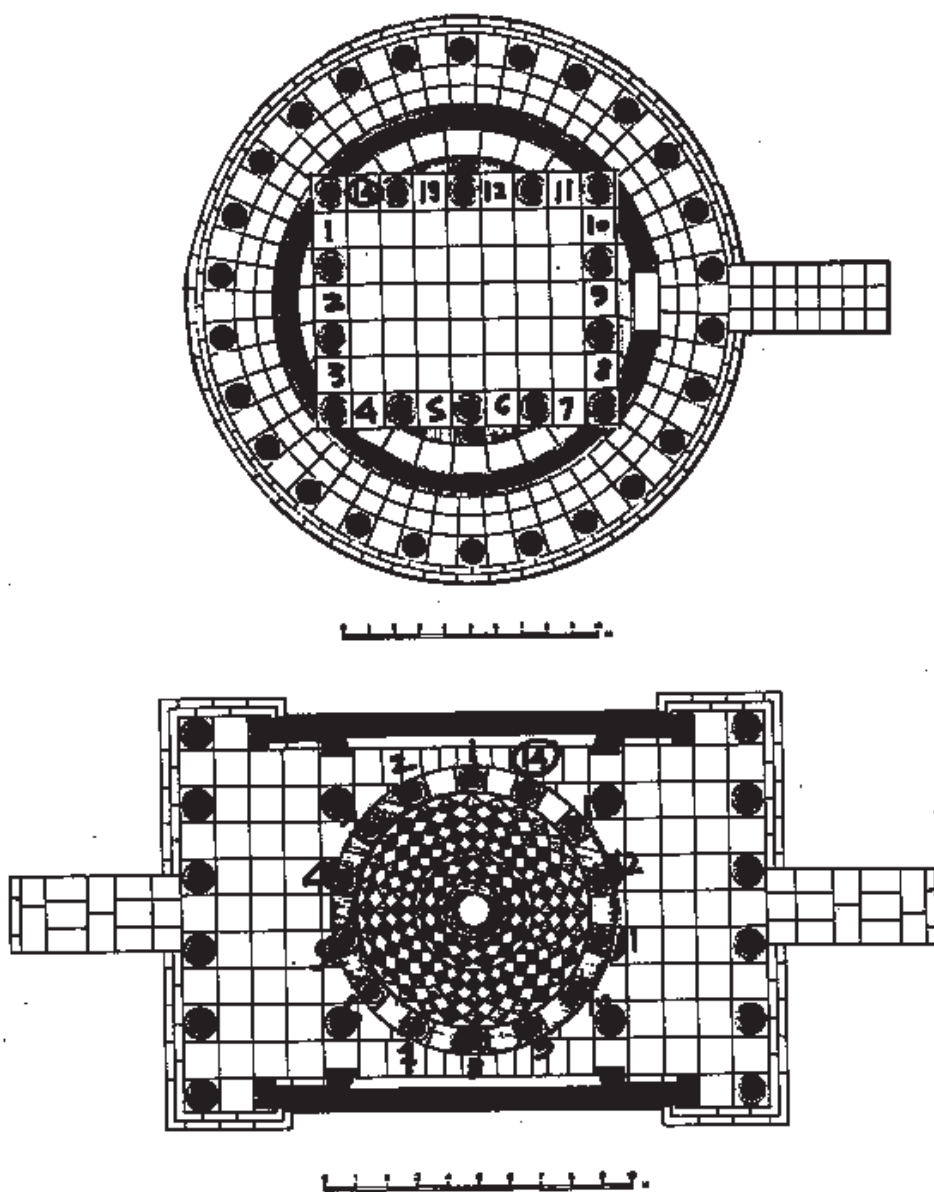
Τὸ κτίσμα συνίστατο ἀπὸ μία ὑπερυψωμένην βάσιν διαστάσεων 14,39 x 20,3 μ. Ὑπῆρχαν βαθμίδες καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές, ἡ συνήθης ὁμως πρόσδασις ἐγένετο ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἐπικλινῆ ἀνωφέρεια (ράμπα). Παρόμοιες παρατηροῦνται σὲ ὅλα τὰ κύρια κτίσματα τοῦ χώρου. Τὸ κτήριο ἔχει δεδαίως καταρρεῦσει, ὑπῆρχαν ὁμως ἄλλοτε ἔξι δωρικοὶ κίονες μετὰ τὶς βαθμίδες στὸν πρόδομο καὶ τὸν ὀπισθόδομο τῶν Προπυλαίων. Οἱ δύο πλευρές εἶχαν τοιχοποιΐα. Ἡ συνήθης πρακτικὴ τῶν Προπυλαίων ἦτο, οἱ πλάγιοι τοῖχοι νὰ ἔχουν ἐνδιάμεσο χώρισμα, τὸ ὁποῖον ἔκλεινε μὲ θύρα ὅπως στὴν περίπτωσιν τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως. Δὲν ὑπάρχει ἐνδιάμεσος τοῖχος στὴν Ἐπίδαυρο. Ἀντ' αὐτοῦ ἐμφανίζονται 14 κίονες Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ ἐντὸς ἐνὸς τετραγώνου 4 x 4 μ. Ἡ στέγη ἦτο πυραμιδοειδής.

Στὴν εἴσοδο τοῦ ἱεροῦ χώρου τὰ Προπύλαια ἐδέσποζαν μὲ περίοπτον μεγαλοπρέπεια. Φαίνεται, ὅτι ἐξυπηρετοῦσαν κάποιον εἰδικώτερον σκοπὸ. Τὸ ἐσωτερικὸν ὁμοιάζε μὲ ἐκείνο τῶν αἰῶν λόγῳ τῶν διακοσμητικῶν κινήων. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ στοιχεῖα συνεπῶς ἐπισημαίνουν κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, γιὰ τὴν ὁποία μόνον οἱ προσόψεις εἶναι ἀπαραίτητες. Στὴν πραγματικότητά τὸ ἐσωτερικὸν ἦτο ἓνα δωμάτιο, σὸ ὁποῖον οἱ προσκυνητὲς ἢ οἱ ἀσθενεῖς σταματοῦσαν, προκειμένου νὰ προσευχηθοῦν, προτοῦ εἰσχωρήσουν στὸν κυρίως ἱερὸν χῶρο. Οἱ ἐπικλινεῖς ἀνωφέρειες ἐπέτρεπαν στὶς πομπὲς νὰ εἰσέρχωνται μὲ μεγαλοπρέπεια. Ἡ ἐπισημότης τοῦ σχεδίου τῶν Προπυλαίων ἀναγγέλλει, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέρχεται τὶς πύλες, ἐγκαταλείπει τὰ ἐγκόσμια καὶ εἰσέρχεται σὲ ἐπίσημον ἱερὸν χῶρο. Σὲ σημαντικὴν ἀπόστασιν (75 μ.) εὐρίσκοντο τὰ πλησιέστερα κτίσματα. Ἡ χρονολογία τῆς ἀνεγέρσεως τῶν Προπυλαίων μόνον διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀρχιτεκτονημάτων τῆς μπορεῖ νὰ προσδιορισθῇ. Τοποθετεῖται δὲ περίπου στὶς ἀρχὲς τοῦ 3ου αἰῶνος, τοῦ Ζωδίου τοῦ Κριοῦ (πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἰχθύων).

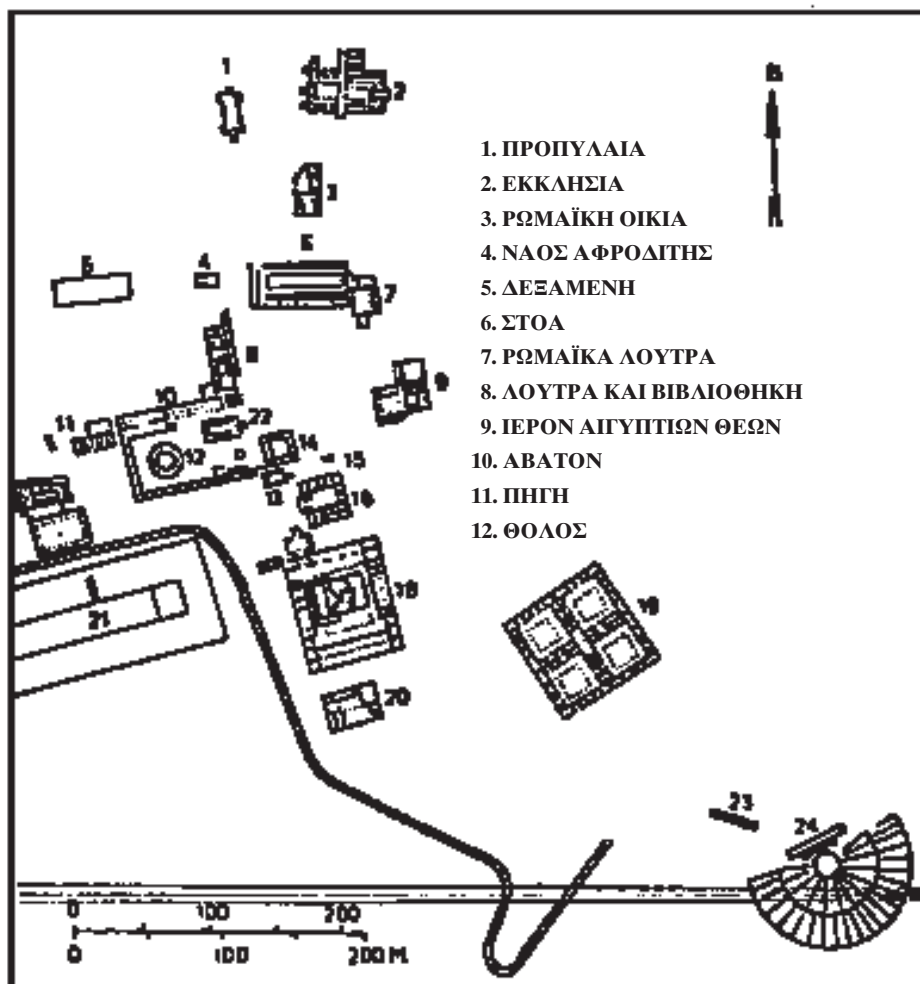
Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα ἐλήφθησαν σὲ ἐλεύθερη μετάφρασιν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ R.A. Tomlinson, καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μπίρμινχαμ «Epidaurus», σελ. 36-36, Granada Publishing 1983.

II. Σύνδεσις Προπυλαίων – Θόλου:

Συνδέονται τὰ Προπύλαια μὲ κάποιον ἄλλο μνημεῖο τῆς Ἐπιδαύρου; καὶ σὲ καταφατικὴν διαπίστωσιν τί εἶδους εἶναι αὐτὸς ὁ συσχετισμός; Τὸ μνημεῖο τῆς Θόλου εἶναι ἢ ἀπάντησις σὸ ἐρώ-

Σχῆμα 1. Ἡ σχέσις Προπυλαίων καὶ Θόλου στὸν χώρο τῆς Ἐπιδαύρου.

13. ΝΑΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
 14. ΟΙΚΙΑ ΙΕΡΕΩΝ
 15. ΝΑΟΣ ΘΕΜΙΔΟΣ
 16. ΣΤΟΑ ΚΟΤΥΟΣ
 17. ΩΔΕΙΟΝ
 18. ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

19. ΞΕΝΩΝ
 20. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ
 21. ΣΤΑΔΙΟΝ
 22. ΝΑΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
 23. ΜΟΥΣΕΙΟΝ
 24. ΘΕΑΤΡΟΝ

Σχήμα 2. Σχεδιάγραμμα από τὸ βιβλίο τοῦ δρος Δημ. Παπαστάμον «Ἐπίδανρος», σελ. 71.

τημα τῶν Προπυλαίων.

Ἡ ὀλική διάμετρος τῆς Θόλου εἶναι σχεδὸν ἴση μετὴν μεγάλην πλευρὰ τῶν Προπυλαίων. Ἡ διάμετρος τοῦ σηκοῦ τῆς Θόλου εἶναι ἴση μετὴν πλευρὰ τοῦ σηκοῦ, ποῦ ἔχει σχῆμα τετραγώνου ἢ μετὴν μικρὴ πλευρὰ τοῦ ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου τῶν Προπυλαίων.

Ἐσωτερικὴ εἶναι ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ κύκλου ἐντὸς τοῦ τετραγώνου (Προπύλαια) καὶ τοῦ τετραγώνου ἐντὸς τοῦ κύκλου (Θόλος).

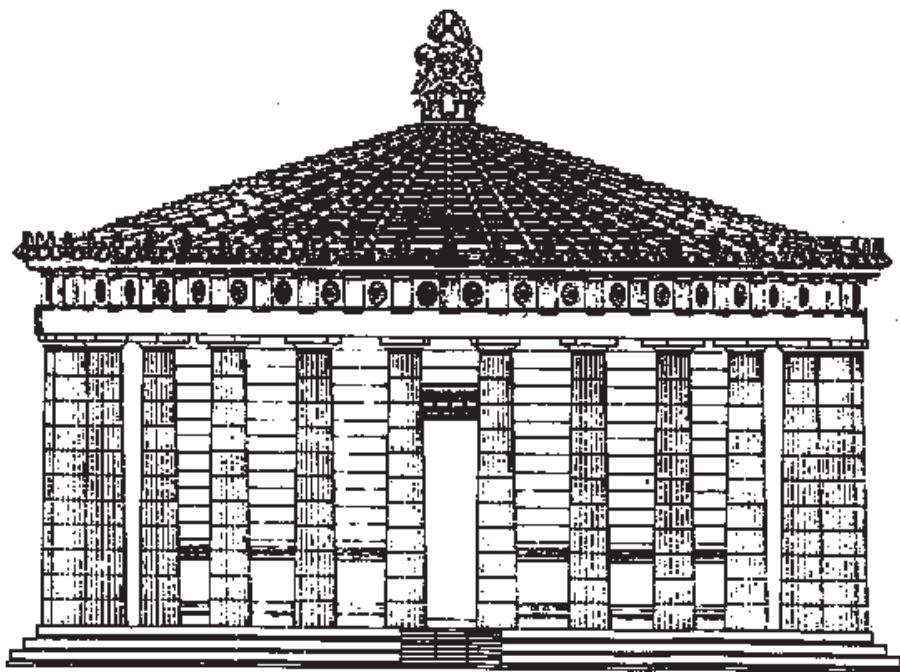
Ὁ κύκλος, τὸ τρίγωνο καὶ τὸ τετράγωνο ἐθεωροῦντο τὰ 3 ἱερὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας στὴν κατασκευὴ ναῶν, ἀγαλμάτων καὶ ἱερῶν σκευῶν.

Τὰ κατωτέρω ἀποσπάσματα ἀνήκουν στὸν μεγάλο μαθηματικὸ Ἱερῶνα τὸν Ἀλεξανδρεά («Περὶ Γεωμετρικῶν», Ι.α. ἐκδ. Heiberg):

«Ὁ μὲν κύκλος εἶναι εἰκὼν τοῦ νοουμένου ὄντος, τὸ δὲ (ισόπλευρον) τρίγωνον εἶναι εἰκὼν τῆς πρώτης ψυχῆς (τῆς πρὸ τῆς ἐνσαρκώσεως) ἑνεκα τῆς ἰσότητος, ἀξίας καὶ ὁμοιότητος τῶν πλευρῶν καὶ γωνιῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ τὸ πρῶτον θεῶρημα (τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου) ἀποδεικνύει ἐν μέσῳ κύκλων τὸ τρίγωνον ἰσόπλευρον καὶ ἰσογώνιον. Καὶ πᾶσα ψυχὴ προέρχεται ἀπὸ νοῦ καὶ ἐπιστρέφει πρὸς νοῦν καὶ μετέχει τοῦ νοῦ». «Ἡ ὀρθὴ γωνία συμβολίζει τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ ἡ ἀμβλεία καὶ ἡ ὀξεία τὴν ἀορισίαν, τὴν κακίαν, τὴν ἔνδειαν, τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἀμετρίαν» (148).

«Ἐκ πάντων τῶν σχημάτων μόνον τὸ τετράγωνον εἶναι τὸ ἔχον τὰς πλευρὰς ἴσας καὶ τὰς γωνίας ὀρθὰς διὰ τοῦτο καὶ τιμιώτερον λέγεται. Ὅθεν οἱ Πυθαγόρειοι παρομοιάζουν τοῦτο πρὸς τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον, ἔχον ἀχραντον τάξιν, ἰσότητά καὶ ὀρθότητα, παριστᾷ τὴν μόνιμον τάξιν καὶ δύναμιν· διότι ἡ μὲν κίνησις προέρχεται ἐκ τῆς ἀνισότητος, ἡ δὲ ἀκίνησις ἐκ τῆς ἰσότητος. (152)

»Εἶναι δὲ ἡ μὲν εὐθεία σύμβολον τῆς ἀδιαστροφῆς καὶ ἀχράντου καὶ ἀνεκλείπτου καὶ παντοδύναμου καὶ πανταχοῦ παρούσης Προνοίας, τὸ δὲ τόξον καὶ ἡ κυκλικὴ κίνησις εἶναι σύμβολον τῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία κατευθύνεται πρὸς ἑαυτὴν καὶ περὶ ἑαυτὴν ἐλίσσεται καὶ ἡ ὁποία ἐνέργεια διὰ νοητοῦ πέρατος ἐπικρατεῖ τοῦ Σὺμπαντος. Ἐνῶ λοιπὸν ὁ δημιουργικὸς Νοῦς ἔθεσε πρὸ ἑαυτοῦ τὰς δύο ταύτας ἀρχάς, δηλαδὴ τὸ εὐθὺ καὶ τὸ κυκλικόν, παρήγαγεν ἀφ' ἑαυτοῦ δύο μονάδας, τὴν μὲν ἐνεργοῦσαν κυκλικῶς καὶ συντελοῦσαν εἰς τὴν ὑπαρξιν

Σχῆμα 3. Ἡ Θόλος τῆς Ἐπιδάουρου. Ὁ συσχετισμὸς τῶν διαστάσεων τῶν δύο κτηρίων εἶναι τὸ ἐμφανεστερὸ ἐξωτερικὸ τους χαρακτηριστικόν.

τῶν νοητῶν οὐσιῶν, τὴν δὲ ἐνεργοῦσαν εὐθυγράμμως καὶ παρέχουσαν τὴν γένεσιν τῶν αἰσθητῶν».

Ἡ Θόλος, ἐγκατεστημένη στὸ κέντρο τοῦ ἱεροῦ χώρου τῆς Ἐπιδαύρου διὰ τοῦ κυκλικοῦ τῆς σχήματος καὶ τῶν κυκλικῶν κιονοστοιχιῶν, ἀναφέρεται στὴν ὑπαρξίν τῶν νοητῶν οὐσιῶν, τὰ δὲ Προπύλαια στὴν εἴσοδο τοῦ χώρου, ἐνεργοῦντα εὐθυγράμμως διὰ τοῦ ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου καὶ τῶν κίωνων σὲ παράλληλες σειρές, παρέχουν τὴν γένεσιν τῶν αἰσθητῶν. Στὸ κέντρο δεσπόζει ὁ σφαιρικός νοῦς τοῦ ὄντος, ὁ νοητὸς κόσμος, ἡ Θόλος· στὴν περιφέρειαν δὲ διὰ τῶν εὐθειῶν ὁ αἰσθητὸς κόσμος, τὰ Προπύλαια.

Τὰ γεωμετρικὰ σχήματα τοῦ κύκλου (Θόλος) καὶ τοῦ τετραγώνου (σηκοῦ):

Στὸ μνημεῖο τῆς Θόλου ἡ διάταξις τῶν κίωνων εἶναι κυκλική: 26 κίονες ἀποτελοῦν τὴν ἐξωτερικὴν κιονοστοιχίαν καὶ 14 τὴν ἐσωτερικὴν. Ὁ κύκλος εἶναι τὸ δεσπόμενον σχῆμα τῆς Θόλου, ἐφ' ὅσον ἡ ἀναπαράστασις τοῦ οὐρανίου προτύπου, τοῦ Ἡλιοκεντρικοῦ Συστήματος, εἶναι τὸ κυκλικό.

Στὰ Προπύλαια ἡ διάταξις τῶν κίωνων εἶναι εὐθύγραμμη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κίωνων συσχετίζεται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν κίωνων τῆς Θόλου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ταυτίζεται. Τὸ σύνολο τῶν κίωνων τῶν Προπυλαίων εἶναι 26, ὅσοι οἱ ἐξωτερικοὶ κίονες τῆς Θόλου, ἐπισημαίνοντες τὴν ταυτότητα τῶν δύο μνημείων, ὅσον ἀφορᾷ στὴν πρωταρχικὴ σημασίαν τοῦ Μεγάλου Ἐνιαντοῦ. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν κίωνων τῶν Προπυλαίων ἐπαναλαμβάνει ἐντὸς τοῦ τετραγώνου τοῦ σηκοῦ (κατὰ προσέγγισιν λόγῳ ἀρχιτεκτονικῶν δυνατοτήτων) τοὺς 14 κίονες, πού ἔχει καὶ ὁ σηκὸς τῆς Θόλου σὲ κυκλικὴ φορὰ. Κύκλος καὶ τετράγωνο εὐρίσκονται σὲ ἀρμονικὴ συλλειτουργία καὶ τὰ δύο μνημεῖα ὁμοιάζουν σὰν νὰ συνομιλοῦν μεταξύ των, συμπληρώνοντας διὰ τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων τὴν ὀπτικήν πανδαισίαν τῆς ἱερᾶς γεωμετρίας.

Ὁ κύκλος ἐκπροσωποῦσε τὴν ἀφθαρτὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνεκδήλωτου Θεοῦ στὴν αἰωνιότητα τῆς κυκλικῆς φορᾶς. Τὰ τρία στοιχεῖα τοῦ κύκλου, κέντρο, ἀκτίνες καὶ περιφέρεια, ὀρίζουν διὰ τοῦ κέντρου τὴν σύμπυξιν ὅλων τῶν ἀκτίνων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν των μέχρι τῆς περιφέρειας, εὐρισκόμενες ὅλες μεταξύ των σὲ κατάστασιν ἰσότητος. Οἰοδήποτε σημεῖο τῆς περιφέρειας δύναται νὰ εἶναι ἡ ἀρχή, στὴν ὁποία ἀναπόφευκτα ὁ κύκλος θὰ κλείσῃ. Ὅλες οἱ ἀκτίνες συναντῶνται σὲ ἓνα κοινὸ σημεῖο καὶ συνυπάρχουν ὡς ἐνότης. Συνεπῶς αὐτὸ τὸ μοναδικὸ σημεῖο περιέχει τὸ ἓνα καὶ τὸ πᾶν. Ἡ δὲ λέξις κέντρον αὐτοπεριγράφεται: κ+έν+τρον. $K = κ+ύ+κ+λος$. Τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος K ἀναπαριστᾷ τὴν διάμετρο, διχοτομημένη ὑπὸ τῶν ἀκτίνων ἐνὸς νοητοῦ κύκλου. Ἐν= ἡ μοναδικότης τῆς ὑπάρξεως· ἐκφράζεται διὰ τοῦ ἐν (καὶ ὄχι διὰ τῆς μονάδος), ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιέχεται τὸ πᾶν, εὐρισκόμενου τοῦ «Ἐν» στὸ κ+έν+τρον τῆς λέξεως. Τέλος τὸ +τρον = (κατάληξις) χώρος στὸν ὁποῖο φιλοξενεῖται κάτι.

$K+Ἐν+τρον$ τῆς Ἐπιδαύρου ἡ Θόλος καὶ κέντρον τῆς Θόλου ὁ λευκὸς λίθος, σύμβολο τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας, πού εἶναι ὁ ἡμερήσιος φωτοδότης τοῦ πλανήτη Γῆ, ἐνῶ τὸ σεληνιακὸ φῶς εἶναι ὁ νυκτερινὸς φωτοδότης, ὁ ὀρίζων στὴν περιφέρεια τοῦ σηκοῦ τὸν κύκλον τῆς Σελήνης· Ἀρτέμιδος. Τὸ τετράγωνο τοῦ σηκοῦ τῶν Προπυλαίων εἶναι ἡ ἐπανάληψις τῶν 14 κίωνων τοῦ κύκλου τῆς Θόλου, διότι ὑποδηλώνει τὴν εἴσοδο στὸν μυητικὸν χώρον, πού εἶναι χώρος καθάρσεως σωμάτων καὶ ψυχῶν. Τὸ σχῆμα τοῦ τετραγώνου θεωρεῖται «τιμωτάτον» ἀπὸ τοὺς Πυθαγορείους. Ἡ διαγώνιος χωρίζει τὸ τετράγωνο σὲ δύο ἰσοσκελῆ ὀρθογώνια τρίγωνα, ἐπισημαίνουσα τὴν διπλὴ φύσιν τῆς καθάρσεως, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιγραφή τῶν Προπυλαίων, (Α.Π. Ἀραδαντινοῦ, «Ἀσκληπιός, Ἀσκληπιεία», σελ. 69): «Ἀγνὸν χοῆ, νηοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα ἔμμεναι· ἀγνὴ δ' ἐστὶ φρονεῖν ὅσα». Στὸ μνημεῖο τῆς Θόλου ὁ λευκὸς λίθος στὸ κέντρο μεταβάλλει τὴν «ἐν δυνάμει» ἀόρατη καὶ ἄρρητη ὑπόστασιν τοῦ θεϊκοῦ Ἀεὶ ὄντος στὸ Γεννητὸν καὶ ἀεὶ γιγνόμενον τοῦ φαινομενικοῦ, ὄρατοῦ κόσμου. Ὁ Ἥλιος, ὁ λευκὸς λίθος, εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς φυσικῆς ὀντότητος τοῦ Νοητοῦ Ἠλίου, τοῦ Φοίβου Ἀπόλλωνος. Τὸ κυκλικὸν σχῆμα τῆς Θόλου ἔχει ἐγγενῶς τὴν διπλὴ φύσιν τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀόρατης Ἀρχῆς, τοῦ Νοητικοῦ Φωτὸς (Φοίβου) καὶ τῆς ὄρατης φύσεως τοῦ ἐνσωμάτου Φωτὸς (Ἠλίου).

III. Ὁ Μέγας Ἐνιαντὸς

Τὸ σύνολον τῶν κίωνων τῶν Προπυλαίων εἶναι ὁ σημαίνων τὸν Μέγαν Ἐνιαντόν, ὁ ἀριθμὸς

26. Οί κίονες διαχωρίζονται σε δύο ομάδες με τρόπον ἀριστοτεχνικό, ὥστε νά ἐπαναφέρουν στόν νοῦ τήν ἔννοια τοῦ οὐρανίου στερεώματος. Ἡ πρώτη ὁμάς ἀποτελεῖται ἐκ τῶν 12 δωρικῶν κίωνων, ἀνά 6 στόν Πρόδομο καί τόν Ὀπισθόδομο. Ὁ ἀριθμός 12 εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν 12 Ζωδίων τοῦ οὐρανίου θόλου. Οἱ δωρικοί κίονες εὐρίσκονται στό ἐξωτερικό, ἐπαναλαμβάνοντες τήν θέσιν τῶν δωρικῶν κίωνων τῆς Θόλου. Στό ἐσωτερικό τῶν Προπυλαίων 14 κίονες Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ συντονίζονται μέ τοὺς ἀντίστοιχους κίονες τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Θόλου. Ἡ διάταξις τῶν κίωνων τῶν Προπυλαίων ἄπτεται τῆς ιδέας τοῦ τετραγώνου (συμπληρωματικοῦ τοῦ σχήματος τοῦ κύκλου) τῶν κίωνων τῆς Θόλου καί συνδέεται μέ αὐτήν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 14 καί τοῦ κοινοῦ Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ. Ἡ διασταύρωσις συνεπῶς τῶν κοινῶν διπλῶν στοιχείων ὁλοκληρώνει τήν ιδέα τῆς μνημειακῆς ὑποστάσεως ἀμφοτέρων τῶν μνημείων. Τό πρῶτο στήν εἰσοδο τοῦ ἱεροῦ χώρου σημειοδοτεῖ «*τὴν γένεσιν τῶν αἰσθητῶν*» διὰ τῶν εὐθυγραμμίων πλευρῶν τοῦ κτίσματος τῶν Προπυλαίων, ἐνῶ στό κέντρο περιποῦ τοῦ χώρου τῆς Ἐπιδαύρου δεσπάζει ἡ κυκλικὴ Θόλος, ἡ ὁποία «*συντελεῖ εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν νοητῶν οὐσιῶν*» διὰ τῆς κυκλικῆς φορᾶς τοῦ κτίσματος. Οἱ δύο αὐτὲς ἀρχές, ἡ εὐθεῖα καί ἡ καμπύλη, διὰ τῆς πυθαγορείου ἀριθμοσοφίας παρέδωσαν τὴν γνῶσιν τῆς οὐσίας τῶν ὄντων, ἐκείνων ποὺ αἰεὶ ὑπάρχουν καί δὲν γεννῶνται ποτὲ (Θόλος/Κύκλος) καί ἐκείνων ποὺ γεννῶνται πάντοτε, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ὑπάρχουν (Προπύλαια/Τετράγωνον), ὡς λέει ὁ Πλάτων στόν διάλογο «Τίμαιος» (28): «*Τὶ τὸ ὄν αἰεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν αἰεὶ, ὄν δὲ οὐδέποτε;*» [=Τὶ εἶν' ἐκεῖνο, ποὺ ὑπάρχει πάντοτε καί ποτὲ δὲν γεννᾶται, καί τί ἐκεῖνο ποὺ γεννᾶται διαρκῶς καί ποτὲ δὲν ὑπάρχει;].

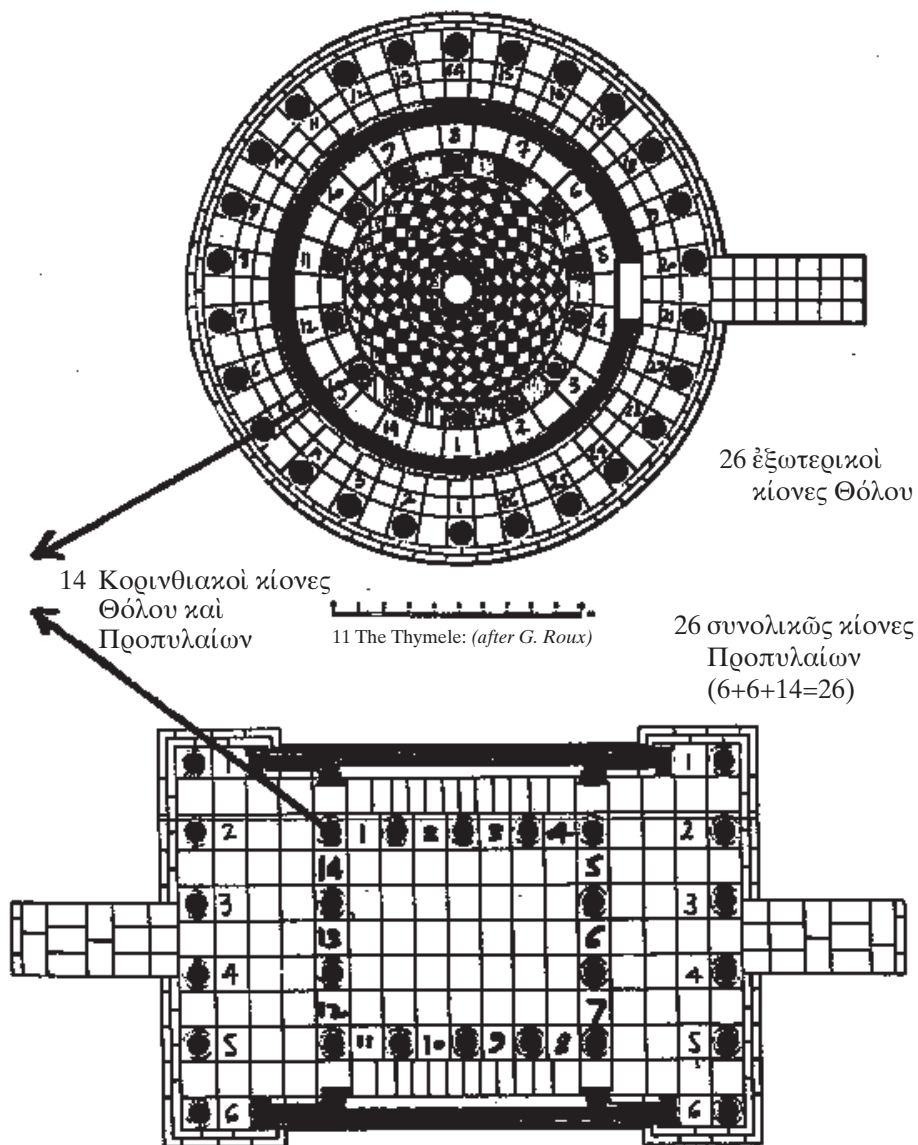
IV. Ἡ Δύναμις τῆς Τριάδος στὰ Προπύλαια

Ἡ διάταξις τῶν ἐσωτερικῶν κίωνων τῶν Προπυλαίων, παραλλήλων πρὸς τοὺς ἐξωτερικούς, χώριζε τὸ μνημεῖο σὲ τρία εὐδιάκριτα μέρη: Τὸν Πρόδομο, τὸν Σηκὸ καί τὸν Ὀπισθόδομο. Ὁ ἀριθμὸς τρία γιὰ τοὺς Πυθαγορείους συμπεριελάμβανε τὴν ἀρχή, τὸ μέσο καί τὸ τέλος τῶν πάντων, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης: «*Καθ' ἃπερ γὰρ φασὶ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὀρίσται· τελευτὴ γὰρ καὶ μέσον καὶ ἀρχὴ ἔχει τὸν ἀριθμὸν τὸν τοῦ παντός, ταῦτα δὲ τὸν τῆς τριάδος. Διὸ παρὰ τῆς φύσεως εἰληφότες ὥσπερ νόμους ἐκείνης, καὶ πρὸς τὰς ἀγιστείας χρόμαθα τῶν θεῶν τῷ ἀριθμῷ ἐκείνῳ*». (Γιὰ τὸν λόγον αὐτόν, λαμβάνοντες ἀπὸ τὴν φύσιν τοὺς ἰδίους τοὺς νόμους, χρησιμοποιοῦσαν τὸν ἀριθμὸ τρία στὶς ἱεροτελεστίες τῶν θεῶν: «Περὶ οὐρανοῦ» 286α, 10).

Ἡ σημαντικώτατη ἔννοια τῆς θείας τριαδικότητος δὲν ἐξαντλεῖται ἐδῶ: Ἡ μυστηριακὴ παρουσία τοῦ ἀριθμοῦ τρία στὰ Προπύλαια ἐπιτείνεται διὰ τῆς θέσεως τοῦ ἀριθμοῦ 27 στό κέντρο τοῦ τετραγώνου τοῦ σηκοῦ καί τομῆς τῶν διαγωνίων, διότι ὁ ἀριθμὸς 27 εἶναι ὁ κύβος τοῦ ἀριθμοῦ 3 ($3 \times 3 \times 3$), ἀπορροῆς τῆς Θείας Τριαδικότητος γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ φυσικοῦ, ὕλικοῦ κόσμου. Εἶναι ἐπίσης ἄξιον ἐπισημάνσεως ὅτι, ὅπως εἶναι φυσικό, 26 ἀριθμοὶ προηγούνται καί 26 ἔπονται τοῦ ἀριθμοῦ 27. 26 εἶναι ὁ συμβολικὸς ἀριθμὸς τῶν 26 χιλιετιῶν τοῦ Μεγάλου Ἐνιαυτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπικυρώνεται μέ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀριθμοῦ 26 στόν συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν κίωνων τῶν Προπυλαίων. Εἶναι προφανές ὅτι τὸ ὅλον σχέδιο ἐκπονήθηκε μέ δάσιν τὸ οὐράνιον πρότυπο, δίνοντας μίαν νέαν προοπτικὴ τῶν συμβολικῶν ἀριθμῶν, ποὺ καθίστανται «*εἰδητικοί*» ἀριθμοί, σύμφωνα μέ τὴν ἐννοιολογία τῶν ἀριθμῶν τῆς Θόλου.

Τὸ σύνολο τῶν κενῶν διαστημάτων $144+1$ ἀναδεικνύει τὴ ρίζα τοῦ ἀριθμοῦ 12 (12×12) ἀρχὴν τοῦ δωδεκαθέου, ἐνοποιημένην καί ἄρχουσαν διὰ τοῦ Ἐνός, ὡς λέγει ὁ Ἡράκλειτος στό Ἀπ. 10: «*... καὶ ἐκ πάντων ἐν καὶ ἐξ ἐνός τὰ πάντα*». Οἱ 26 συνολικῶς κίονες, ἀναφερόμενοι στόν πόλο τῆς Γῆς, δίνουν τὴν προτεραιότητα τῆς ἐννοίας τοῦ Μεγάλου Ἐνιαυτοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου διὰ τῶν κενῶν διαστημάτων ὀρίζεται ἡ οὐσία τῶν Θείων ὄντων τοῦ ἀριθμοῦ $\sqrt{144}=12$ (ὅλοι ἐνυπάρχοντες ἐντὸς τῆς μονάδος μέ σύνολο $144+1=145$). Τὸ Ἐν ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Μνημεῖο ὡς ἐμπεριέχον τὴν φύσιν τοῦ Παντός ($\sqrt{144}$). Μέχρι στιγμῆς δὲν ἀνεφάνησαν οἱ μοῖρες τοῦ Ζωδιακοῦ ἢ οἱ δεκανοὶ του, δηλαδὴ εἴτε ὁ ἀριθμὸς 360 τῶν μοιρῶν τοῦ κύκλου εἴτε τῶν 36 δεκανῶν. Συνεπῶς ἡ συμβολικὴ τοῦ μνημείου δὲν εἶναι ἀκόμη πλήρης. Ὁ ἀριθμὸς 4 εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀριθμὸς τῆς ὕλης,

ΘΟΛΟΣ

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Σχῆμα 4.

τῶν Προ+Π+υλαίων, διότι τὰ Προ+Π+ύλαια εἶναι διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τετραγώνου ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ὑλικοῦ πεδίου, πὺν διαχωρίζει τὴν ἐξωτερικὴν ὑλικὴν ζωὴ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν θεραπευτικὸ-ἱερατικὸν ἔργο τοῦ ἱεροῦ χώρου.

Σχετικῶς μὲ τὴν σύστασιν τῶν 4 στοιχείων λέγει ὁ Πλάτων στὸν «Τίμαιον» (32Δ): «*Τῶν δὲ δὴ τετάρων ἐν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου ἔξοσις. Ἐκ γὰρ πυρὸς ὕδατος τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς ξυνέστησεν αὐτὸ ὁ ξυνιστάς*». [Ἡ σύστασις λοιπὸν τοῦ κόσμου ἔχει περιλάβει ὁλόκληρο τὸ καθένα ἀπὸ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. Διότι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου τὸν ἐπλάσεν ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ πυρὸς, τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς]. Τὰ Προ+Πύλαια εἶναι ὁ διαχωριστικὸς ὅρος τῆς λέξεως Π+ύλη, διότι ἀπὸ τὸ πέρασμα τῆς ὕλης, ὑλικῆς ζωῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ χώρου, ἔξωθεν τῶν Προ+Πυλαίων, διέρχεται ὁ ἰκέτης ἐκ τοῦ στενοῦ περάσματος τοῦ Π=3,1416... στὸν ἱερὸν νοητικὸν χώρο τοῦ Θείου. Τὰ Πρὸ τῶν Πυλῶν συνεπῶς ἀφοροῦν στὰ ἐγκόσμια, τὰ ὁποῖα ὀρίζονται ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τῆς ὕλης. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς 144(+1) τῶν κενῶν συνολικῶν διαστημάτων τοῦ δαπέδου τῶν Προ+Πυλαίων διαιρεθῇ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ὕλης, τοῦ ἀριθμοῦ 4 ($144 : 4 = 36$), ἐμφανίζονται οἱ 36 δεκανοὶ τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου, συμφωνοῦντες μὲ τῖς 360 μοῖρες τοῦ δαπέδου τῆς Θόλου. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἡ μονὰς δίνει τὸ «παρόν» τῆς διὰ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ δαπέδου τῆς Θόλου, πὺν εἶναι $360+1$ καὶ τῶν προ+Πυλαίων, πὺν εἶναι $144(+1) : 4 = 36+1$ («Δαυλός», ἀρ. 199).

Ἡ σύνδεσις τῶν «αἰσθητῶν» τῶν Προ+Πυλαίων, τῆς Π+ύλης, πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 36 μετὰ τῆς Θόλου, νοητικοῦ κέντρου τοῦ χώρου, ἀφιερωμένου σὲ ἱεροπραξίες μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Θείου, δηλαδὴ τῶν Νοητῶν Δυνάμεων. Ὁ δὲ ἀριθμὸς 36 εἶναι ὁ ἱερὸς ἀριθμὸς τοῦ ὅρκου τῶν Πυθαγορείων μαζὺ μὲ τὸν ἀριθμὸ 4, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, διότι: «*Ἡ δὲ καλονμένη Τετρακτύς, τὰ ἕξ καὶ τριάκοντα, μέγιστος ἦν ὅρκος, ὡς τεθνήληται, καὶ κόσμος ὀνόμασται, τεσσάρων μὲν ἀρτίων τῶν πρώτων, τεσσάρων δὲ περισσῶν εἰς ταῦτ' οὐκ ἀντιτιθέμενων, ἀποτελούμενος*» (Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος», 382).

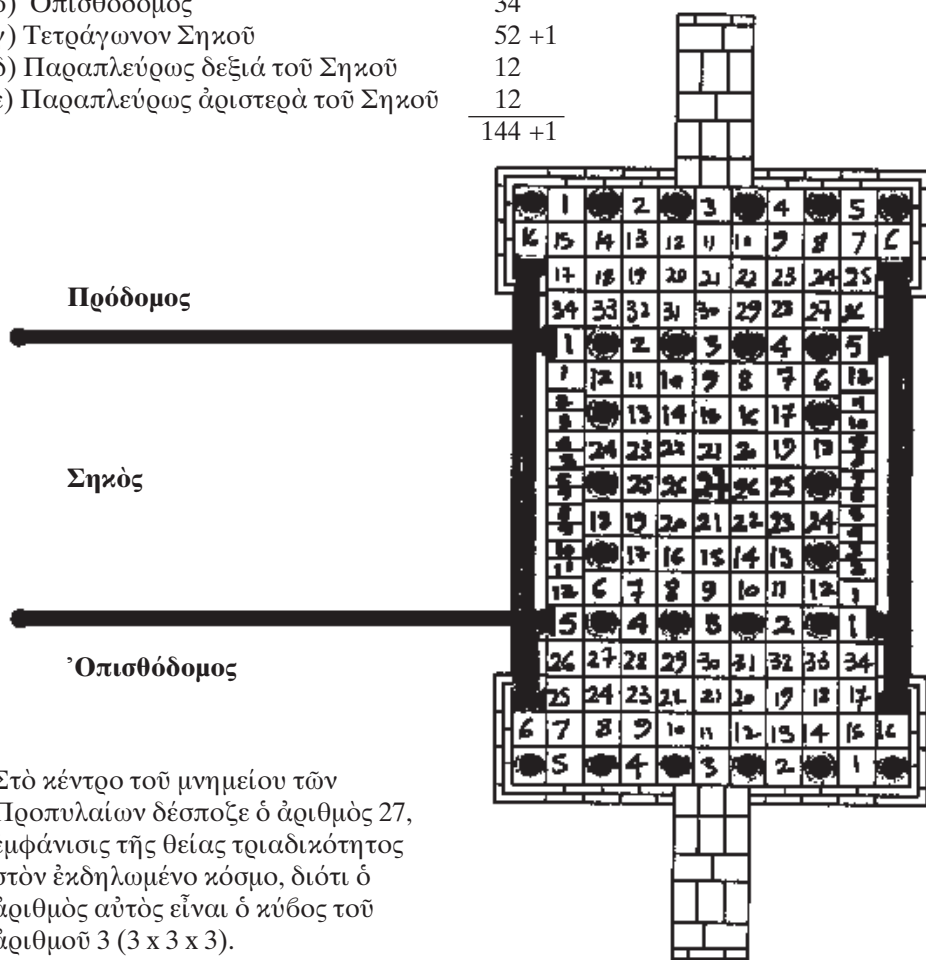
IV. Ἄρτεμις – Σελήνη

Στὸ κέντρο τῆς Ἐπιδαύρου δεσπόζει ὄχι ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, λατρευομένου θεοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου, ἀλλὰ ἡ Θόλος, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀπεικονίζεται σὲ πλήρη δράσιν τὸ Ἡλιοκεντρικὸν Σύστημα. Ἀφανὴς ἡ πνευματικὴ ὄντοτης τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐξουσιάζει τὸν χώρο διὰ τοῦ φυσικοῦ ἐκπροσώπου του, τοῦ Ἡλίου. (Τοῦτο ἀναπτύχθηκε ἐπαρκῶς ἕως αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς ἔρευνας). Ἐφ' ὅσον ἀποκαλύφθηκε, ὅτι στὸν χώρο ὑπῆρχε συζυγία μνημείων μὲ τὴν ἀνάδειξιν κέντρου (θόλος) καὶ περιφερείας (Προπύλαια), θὰ πρέπη νὰ ὑπάρχῃ ἀντιστοιχία στὰ Προπύλαια τῆς διδυμῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀρτέμιδος, ἐφ' ὅσον καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χώρου ὑπῆρχε ναὸς ἀφιερωμένος σ' αὐτήν.

Ἡ θέσις τοῦ Ἡλίου Ἀπόλλωνος εἶναι στὸ κέντρο τῶν ὄντων. Ἡ θέσις τῆς Σελήνης Ἀρτέμιδος εἶναι στὴν περιφέρεια, ὅπως διαπιστώθηκε, καὶ στὴν Θόλο μὲ τοὺς 14 κορινθιακοὺς περιφερειακοὺς κίονες ἐντὸς τοῦ τοίχου τοῦ Σηκοῦ. Ὁ ἱερὸς ἀριθμὸς τῆς Ἀρτέμιδος εἶναι ὁ ἀριθμὸς 9, διότι ἡ ἀκολουθία τῶν Ἀμνισίδων, ὑπηρέτιδων τῆς Ἀρτέμιδος, ἀπαιτοῦσε ὅλες νὰ εἶναι 9 ἐτῶν καὶ παρθένες. (Ἀθ. Σταγειρίου, «Ὠγυγία», τόμ. Α, σελ. 381). Ὁ ἀριθμὸς 9, τετράγωνο τοῦ 3, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἁρμονίας στὸν μέλλοντα νὰ ἐκδηλωθῇ κόσμος. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς διαιρῶντας τὸν ἀριθμὸ 144 ($144:9=16$), ἐπιστρέφει στὸ τετράγωνο τὸν ἀριθμὸ 4, τῶν 4 ῥιζωμάτων ἢ στοιχείων τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλάτωνος. Περιφερειακῶς τὸ τετράγωνο τοῦ σηκοῦ τῶν Προπυλαίων προσορτάζει τὸν χώρο διὰ τῆς ἀφανοῦς παρουσίας τῶν 4 στοιχείων. Δίδυμη ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ Ἄρτεμις, θεὰ τῆς ἀγνότητος, συμφωνεῖ μὲ τὴν ἐπιγραφή τῶν Προπυλαίων, ὅπου ἡ Ἀγνότης εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσις ὄχι μόνο τοῦ σώματος, γὰρ νὰ εὐωδιάξῃ θυμίαμα (*θυώδεος*) προτοῦ εἰσελθῇ ὁ ἐπισκέπτης στὸν χώρο, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, διότι «*ἀγνότης ἐστὶ φρονεῖν ὅσια*», δηλαδὴ ὁ Νοῦς ὀφείλει νὰ περιφέρεται γύρω ἀπὸ τὰ ὅσια («Κρατύλος» 414d).

Ἡ ἀγνότης τῶν 4 δημιουργικῶν δυνάμεων ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὰ τέσσαρα μικρὰ ζῶα, τὰ ἀγνότερα τοῦ δάσους, τῖς 4 ἐλάφους, πὺν σύρουν τὸ ἄρμα τῆς Θεᾶς. Ἡ ἀγνότης εἶναι ἡ ἰδιότης τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία πρώτη ἐξαφανίζεται καὶ συμβολίζεται μὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ἐλάφου πρὸ τοῦ κινδύνου. Μὲ τὴν πρώτη δυσκολία πὺν συναντᾷ τὸ ἔλλογον ὄν, ὁ θηρευτὴς τοῦ δά-

α) Πρόδομος	34
β) Όπισθόδομος	34
γ) Τετράγωνον Σηκοῦ	52 +1
δ) Παραπλεύρως δεξιά τοῦ Σηκοῦ	12
ε) Παραπλεύρως ἀριστερὰ τοῦ Σηκοῦ	12
	144 +1

Στὸ κέντρο τοῦ μνημείου τῶν Προφυλαίων δέσποζε ὁ ἀριθμὸς 27, ἐμφάνισις τῆς θείας τριαδικότητος στὸν ἐκδηλωμένο κόσμος, διότι ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι ὁ κύβος τοῦ ἀριθμοῦ 3 (3 x 3 x 3).

Σχ. 5. Καταμέτρησις κενῶν διαστημάτων ὁλοκλήρου τοῦ μνημείου (ἐκτὸς κιόνων):

α) Κενὰ διαστήματα Πρόδομου.	34	
β) Κενὰ διαστήματα Όπισθοδόμου.	34	68
γ) Κενὰ διαστήματα τετραγώνου τοῦ Σηκοῦ.	26	
	26	
	1	52 +1
δ) Κενὰ διαστήματα παραπλεύρως τῶν κιόνων τοῦ Σηκοῦ, δεξιά·	12	
ε) τοῦ Σηκοῦ, ἀριστερά.	12	24
		144 +1

σους, ἡ ἀγνότης τὸν ἐγκαταλείπει. Ἡ ἀγνότης τῶν 4 στοιχείων, ποὺ δομοῦν τὸν χαρακτήρα του, ἀμαυρῶνεται.

VI. Ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Σεληνιακὸς Κύκλος τῶν Ἐκλείψεων

Ὁ Ἀντώνιος Φ. Χαλᾶς στὸ διδύλιό του «Τὸ ὑπολανθάνον Μυστήριον ἢ Περὶ Ἐπιστήμης» σχετικῶς μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητο καὶ τὸ Σύμπαν, στὸ κεφάλαιο «Μονὰς ἢ Νόμος» (σελ. 125-126), ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία τῆς Μονάδος (μ-40, ο-70, ν-50, α-1, σ. 200) ἰσοῦται πρὸς τὸν ἀριθμὸν 361.

»Εἶδομεν ὅτι ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία τοῦ Ο-360, αἱ τριακόσαι ἐξήκοντα μοῖραι. Ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ὁ ἥλιος συμπληροῖ τὴν φαινομενικὴν ἐν τῷ Οὐρανῷ περιφορὰν, ποὺ διαγράφει ἐν τῷ Οὐρανῷ τὸν κύκλον, δηλαδὴ τὰς 360 μοῖρας. Συγχρόνως ὁμοῦς προχωρεῖ καὶ κατὰ Μίαν μοῖραν ἐν τῷ ἑτησίῳ κύκλῳ. Τοῦτο δὲν γίνεται ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ. Ἐπομένως ἐν συνόλῳ διαγράφονται τριακόσαι ἐξήκοντα καὶ μία μοῖραι, ἀριθμὸς ὁ ὁποῖος κατὰ παραδόξον σύμπτωσιν εἶναι καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία τῆς Μονάδος.

«Ἐκαστον λοιπὸν ἡμερονύκτιον συμπληροῦται ὁ ἀριθμὸς 361: Ἐπομένως ἡ Μονὰς (ἡ μία τελεία περιστροφή δηλαδὴ) εἶναι ἴση μὲ τὸν ἀριθμὸν 361. Ἐκπλήσσεται ὁντως κανεὶς πρὸ τοῦ τελουμένου Μυστηρίου καὶ τῆς ἀφθάστου σοφίας τῆς ἐμπεριεχομένης εἰς τὴν θείαν αὐτὴν λέξιν! Ἐγκλείει ὁμοῦς καὶ ἄλλας, ὅχι ὀλιγώτερον σημαντικὰς ἐκπλήξεις: Ὁ ἀριθμὸς 361 εἶναι τὸ τετράγωνον τοῦ ἀριθμοῦ δέκα ἐννέα. Καὶ κατὰ ἐπὶ παραδοξοτέραν σύμπτωσιν ὁ Πτολεμαῖος δίδει τὴν περίοδον τοῦ Ἡλίου ὡς οὖσαν ἴσην πρὸς δέκα ἐννέα ἔτη! Ἄς προστεθῇ ἐπὶ πλέον, ὅτι ἡ συνάντησις τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ Ζωδιακοῦ συντελεῖται καθ' ἑκάστην δεκαενναετίαν!.

Συνεπῶς ὁ μὲν ἥλιος ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 361, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία τῆς μονάδος, ἡ δὲ Σελήνη ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 19, ῥίζα τοῦ ἀριθμοῦ 361. Ποιὰ εἶναι ἡ συνολικὴ σύνδεσις τῶν δύο μηνμείων τοῦ ἱεροῦ χώρου; Πρέπει νὰ καταμετρηθοῦν κίονες καὶ κενὰ διαστήματα καὶ στὰ Προπύλαια, ὡς ἔγινε στὸ δάπεδο τῆς Θόλου καὶ νὰ εὐρεθοῦν καὶ αὐτὰ σὲ ἀρμονικὴ ἀντιστοιχία Ἡλίου-Σελήνης, προκειμένου ἡ ἀφθαστὴ συνέπεια τοῦ ὅλου μυστηριακοῦ ὑποδάθρου νὰ συμπεριλάβῃ τὸ φυσικὸν φῶς τῶν δύο οὐρανίων σωμάτων.

Συνολικὴ καταμέτρησις κενῶν διαστημάτων καὶ κίωνων τῶν Προπυλαίων: Τὰ Προπύλαια ἐπιβεβαιώνουν, ὅτι τὸ σύνολο τῶν κενῶν διαστημάτων καὶ τῶν κίωνων ἀναφέρονται στὴν δίδυμη ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν Ἀρτέμιδα: Διαστήματα $145+26$ κίονες = 171. Ὁ ἀριθμὸς 171 διαιρούμενος διὰ τοῦ 9, ἱεροῦ ἀριθμοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, δίδει τὸν ἀριθμὸ 19, ($171:9=19$), ποὺ εἶναι ὁ σεληνιακὸς ἀριθμὸς τοῦ φυσικοῦ οὐρανίου σώματος, ἐκπροσωποῦντος τὴν θείαν ὄντοτητα, τὴν Ἀρτέμιδα-Σελήνη, διότι ὁ ἀριθμὸς 19 εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτησίων ἡλιακῶν περιστροφῶν ποὺ ἀπαιτοῦνται, προκειμένου ἡ Σελήνη νὰ πραγματοποιήσῃ ἕναν πλήρη κύκλο ἐκλείψεων καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν μοῖρα τῆς ἐνάρεξως τοῦ κύκλου τῆς, ὡς ἀναφέρει ὁ Πτολεμαῖος.

Ἡ συνολικὴ καταμέτρησις κενῶν διαστημάτων καὶ κίωνων τῆς Θόλου ἔδωσε τὸ ἄθροισμα $360+1$. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἔχει ῥίζα τὸν ἀριθμὸ 19, συνδετικὸν κρίκο τῶν δύο μηνμείων, φορτισμένον μὲ βαθύτατες ἐνεργειακὰς δυνάμεις λόγῳ τῆς μειώσεως τοῦ φωτὸς κατὰ τὴν διάρκειά τῶν ἐκλείψεων. Ἡ προσωρινὴ συσκότισις τοῦ φυσικοῦ πεδίου ἀφορᾷ κυρίως στὸν νοητικὸν χώρο τῶν ὄντων.

Ἡ ἀνάλυσις ὅλων τῶν στοιχείων εἶναι μία πραγματικὴ νοητικὴ πανδαισία, ποὺ ἀποτυπώθηκε μὲ διπλὴ διασταύρωσιν τῆς γοητείας τῆς λάμψεως τῶν οὐρανίων φώτων διὰ τῆς μαθηματικῆς, γεωμετρικῆς καὶ ἀστρονομικῆς γνώσεως, τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης στὸ φυσικὸν πεδίο. Πέραν ὁμοῦς τοῦ φυσικοῦ πεδίου ἀπόμακροι, μυστηριακοί, μάκαρες καὶ ἄρρητοι στὸν ὑπερσυνειδητὸν χώρο τῆς μικροκοσμικῆς ψυχῆς ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμις φωτίζουν τὸ Ἄδυτο διὰ τῆς ἐνορατικῆς θείας ἐπικοινωνίας, δῶρο στους Λεσχηνορίους τοῦ Ἀπόλλωνος (Πλούταρχος, «Περὶ τοῦ Ε τοῦ ἐν Δελφοῖς» 2): σ' ἐκείνους ποὺ «τετραγωνίζουσι τὸν κύκλο (Θόλος) καὶ περικυκλώνουσι τὸ τετράγωνον (Προπύλαια)»...

Γιὰ τὴν Θόλου τῆς Ἐπιδάφου καὶ τὰ ἀστρονομικά, κοσμολογικά καὶ ψυχολογικά στοιχεῖα τῆς δόλες ἐπίσης τίς σχετικὰς ἔρευνες στὸν «Δαυλόν», τεύχη 172, 185, 187, 191, 194, 199.

Ἄλτάνη

κς. Πλάτων

“Ολοι οἱ ἄνθρωποι τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας «ὀρέγονται», θέλοντας ὅλοι ν’ ἀποκομίσουν κάτι καλὸν ἐξ αὐτῆς καὶ συγχρόνως νὰ ἐν-θουσιασθοῦν, καθότι ὁ φιλόσοφος θεωρεῖται θεῖος καὶ ἀπολλώνιος παλαιόθεν. «Τοὺς δὴ Ἰνὰ Ἀπόλλων φῦς Ἰνὰ Ἀσκληπιὸν ἡ δὲ Πλάτων· τὸν μὲν ἵνα ψυχὴν, τὸν δ’ ἵνα σῶμα σοῖς», λέγει κάποιος ἐπίγραμμα.

Ὁ Πλάτων, τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς Περικτιόνης, Ἀριστοκλῆς τὸ πρόσθεν, μετωνομάσθη ἔτσι διὰ τὸ πλατὺ καὶ ἀναπεπταμένον τῆς φράσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἀλλὰ καὶ τοῦ στέρνου καὶ τοῦ μετώπου του. Ὑπῆρξε δὲ φύσει φιλό-σοφος, τουτέστιν ἐραστὴς τῆς σοφίας. Ἐλεύθερος καὶ σόφρων, παρέμεινε σταθερὰ προσανατολισμένος πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς πραγματικῆς οὐσίας, χωρὶς νὰ παραδλέπῃ τὰ προβλήματα τοῦ καθ’ ἡμέραν βίου. Φρονῶσε, ὅτι θεωρία καὶ πρᾶξις ὀφείλουν νὰ συμφωνοῦν καὶ ὅτι ἀμφοτέραι συντείνουν εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, καθότι ἡ μὲν θεωρία εἶναι ἐνέργεια τοῦ νοῦ ἐπὶ τὰ νοητὰ στοχεύουσα, ἡ δὲ πρᾶξις ἐνέργεια τῆς ψυχῆς πραγματουμένη διὰ τοῦ σώματος.

Ἡ συνάντησις τοῦ Πλάτωνος μὲ τὸν Σωκράτη ὑπῆρξε καθοριστικὴ καὶ γὰρ τοὺς δύο: καὶ ὁ μὲν πρῶτος, πού ἦτο καλλιτέχνης καὶ ποιητής, ἔκαστε τὰ ποιήματά του, ὁ δὲ δεύ-τερος ὡμολογοῦσε, ὅτι «ὁ νεανίας οὗτος ἄγει με ὅπῃ θέλει καὶ ἐφ’ ὅσον θέλει καὶ πρὸς οὗς θέλει». Κρισιμωτέρα ὁμως καμπὴ τῆς ζωῆς τοῦ Πλάτωνος ἀποτελεῖ ἡ ἴδρσις τῆς Ἀκαδημίας (388-387 π.Χ.), κάτι πού θεωρεῖται καὶ ὡς τὸ σημαντικώτερον γεγονός τῆς δυτικῆς ἐπιστήμης, φιλοσοφίας καὶ πολιτισμοῦ. Ἡ Ἀκαδημία ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον πανεπιστήμιον τοῦ κόσμου καὶ ὁ Πλάτων τὸν πρῶτον πανεπιστημιακὸν καθηγητὴν, πού μὲ ζῆλο καὶ ἐνθουσιασμὸ ὠργάνωνε καὶ καθωδηγοῦσε τὶς σπουδὲς τῶν νέων καὶ νεανίδων.

Ὁ διάλογος –πού εἶναι λόγος ἄνευ μέτρου, συγκείμενος ἐξ ἐρωταποκρίσεων διαφόρων προσώπων– ἀτετέλεσε τὸ ἐκφραστικὸν μέσον τοῦ Πλάτωνος· ἐπελέγη δέ, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ μίμησιν τρόπον τινα τοῦ κόσμου καὶ διότι «ἡ ψυχὴ τῇ μίμῃσι χαίρει». Ἐκαστος διάλογος ἀποτελεῖ ἄρτιον καλλιτεχνικὸν ἔργο, ἔμπλεον δραματικότητος καὶ πνευματικοῦ περιεχομένου. Καὶ ὁμως οὐδεὶς ἐκ τῶν διαλόγων ἀπολήγει σὲ κάποιον ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα, σὲ κάποιον «καθόλου ὀρισμόν». Οἱ διάλογοι μπορεῖ ν’ ἀποτελοῦν ἐξαίρετα καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα, δὲν στοχεύουν ὥστόσο στὴν ἀριστοτελικὴν «κάθαρσιν» –χωρὶς νὰ ἀποκλείεται καὶ αὐτὸ– ἀλλὰ στὴν προσπέλασιν τοῦ ὄντος καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας καὶ μάλιστα διὰ τοῦ λογισμοῦ καὶ τοῦ λόγου καὶ ὄχι διὰ τῶν μυστηρίων καὶ τῆς ἐκστάσεως.

Ὁ λόγος ὁμως τῆς μὴ ἀπολήξεως τῶν διαλόγων σὲ συγκεκριμένα καὶ σαφῆ συμπεράσματα εἶναι πολὺ βαθυτέρος καὶ περισσότερον ἀνθρωπιστικός: Ὁ Πλάτων δὲν θέλει «νὰ μᾶς περάσῃ» τὶς ἀπόψεις καὶ τὰ δόγματά του· δὲν θέλει ν’ ἀγκυλώσῃ τὴν σκέψιν μας καὶ νὰ μᾶς καταστήσῃ πιστούς, δηλαδὴ στασίμους (ἀπὸ τὸ «ὀπίσω ἰστάναι»: «Κρατύλος» 437b). Ὡς Ἕλλην φιλόσοφος εἶναι ἀπηλλαγμένος τῆς ματαιόφρονος πίστεως τῶν ὀρθολογιστῶν, ὅτι τὰ ὅρια τῆς ἀληθείας συμπίπτουν μὲ τὰ στενὰ ὅρια τῆς λογικῆς ἀποδείξεως. Γνωρίζει, ὅτι οἱ μεγάλες ἀλήθειες δεικνύονται, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύονται («Φίληδος», «Πολιτεία»). Ὡς ἄλλος Ἡράκλειτος λοιπὸν ἡ δελφικὸς θεὸς «οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει».

Τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας, τὸ ὄντολογικὸν πρόβλημα, εἶχε τεθῇ θεαίμως ἀπὸ τὸν Παρμενίδην· ὁ Πλάτων τὸ τοποθετεῖ ἐπὶ νέων θεμελίων. Τὸ ἐρώτημα «τί ποτε δούλεσθε σημαίνειν, ὁπότεν ὄν φθέγγησθε» («Σοφιστής» 244α), ὁδηγεῖ στὴν ἀνακάλυψιν τοῦ «βασιλείου τῶν ιδεῶν», τοῦ ἰδανικοῦ ἐκείνου κόσμου, ὅπου τὰ πάντα διαθέτουν ἀπόλυτον γεωμετρικὴν ἁρμονία καὶ τελειότητα καὶ ὑπακούουν στοὺς ἀλάνθαστους νόμους τῆς μα-

θηματικής ἐπιστήμης.

Οἱ πλατωνικὲς ἰδέες δὲν ταυτίζονται μὲ τὰ «παραδειγματικά πρότυπα» τοῦ Κάντ ἢ τῆς «μεθοδικῆς ὑποθέσεως» τοῦ Ναπόρτ ἢ τούς «θεϊκούς λόγους» τοῦ Ὁριγένους. Ἄν καὶ πλάσματα τῆς νοήσεως, ἀποτελοῦν πυρηνικὲς ὑποστάσεις τῆς ὄντολογικῆς πραγματικότητος, γι' αὐτὸ καὶ μποροῦν ν' ἀποτελέσουν ἀντικείμενα μαθηματικῆς θεωρήσεως. Πρόκειται γιὰ τούς «εἰδητικούς» ἀριθμούς ἢ «ὑπερβατικούς» γιὰ τούς συγχρόνους, πὺν εἶναι ἄσχετοι μὲ τούς «μοναδικούς» (= τούς ἐκ μονάδων συγκειμένους). Μεταξὺ ἰδεῶν καὶ ἐμπειρικῶν ὄντων ὑφίσταται μιὰ οὐσιαστικὴ σχέσις «μεθέξεως». Τὰ ὄντα τῆς ἐμπειρίας μετέχουν ἢ μεταλαμβάνουν κάποιων ἰδεατῶν μορφῶν καὶ ἐξαιτίας τῆς «μεθέξεως» αὐτῆς γίνονται αὐτὸ πὺν κάθε στιγμή φαίνονται πὺς εἶναι. Τὰ ἐμπειρικά ὄντα συνεπὺς ὀφείλουν τὴν μορφή τους στὶς ἰδέες, πὺν εἶναι αἰώνιες καὶ ἀμετάβλητες.

Κάθε ἰδέα, δηλαδὴ κάθε εἰδητικὸς ἀριθμὸς, σὺγκείται ἀπὸ τὸ ὁριστὸν Ἐν καὶ τὴν ἀοριστον Δνάδα (ὕλικὸν στοιχεῖο). Ἐπὶ τῆς Δνάδος ἐπενεργεῖ τὸ ἔν καὶ ἐκ τῆς ἀκαθορίστου καὶ ἀμόρφου ὕλης παράγεται ἓνα ὠρισμένον σύμπλεγμα, πὺν ἐμφανίζεται ὡς ἰδέα ἢ ἀριθμὸς. Ὅλο τὸ σύμπαν ἀποτελεῖ δημιούργημα τοῦ Ἐνὸς καὶ τῆς Δνάδος. Τὸ κάθε ὄν ἀποτελεῖ ἀπομίμηση ἐνὸς εἰδητικοῦ –καὶ ὄχι μοναδικοῦ– ἀριθμοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἰδεῶν ὑφίσταται μιὰ καθωρισμένη ἱεραρχικὴ τάξις καὶ μιὰ ἐπικοινωνία. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ, πὺν εἶναι ὅ,τι ἀκριδῶς καὶ ὁ ἥλιος γιὰ τὸν κόσμον τῆς ἐμπειρίας. Ἀνώτερα ὄντολογικά γένη ἢ κατηγορίες εἶναι ἡ Οὐσία, ἡ Ταυτότης, ἡ Στάσις, ἡ Κίνησις καὶ ἡ Διαφορά. Τὸ «μὴ ὄν» βέβαια δὲν ὑπάρχει στὴν ἀπόλυτη σημασία του, ὅπως λέγει ὁ Παμενίδης· ὑπάρχει ὅμως σχετικὰ, σὰν σκιά τοῦ ὄντος ἃς ποῦμε, σὰν ἀρχὴ διαφορᾶς καὶ ἐτερότητος: «Ὅποταν τὸ μὴ ὄν λέγωμεν, οὐκ ἐναντίον τι λέγομεν τοῦ ὄντος ἀλλ' ἕτερον μόνον» («Σοφιστῆς» 257b).

Ἡ ἐνασχόλησις τοῦ Πλάτωνος μὲ τούς εἰδητικούς ἀριθμούς ἢ ἀσύμμετρα μεγέθη ἢ ἰδέες τὸν ὠδήγησε στὴν διαμόρφωσιν τῆς «περὶ μέγαν καὶ μικροῦ» θεωρίας, στὸν καθορισμὸ τῶν τετραγωνικῶν καὶ κυβικῶν ὀρίων καὶ προπαντὸς στὴν θεωρία τῆς διχοτομίας, τῆς διαιρέσεως τῶν εἰδῶν, κατὰ τὸ ὅποιο ὁ ἴδιος μὲν θεωρεῖ «θεϊκὴν δόσιν» («Φίληδος» 16c), ὁ δὲ Ἡράκλειτος ὑψίστην ἐπιστήμην: «... Ἐγὼ διηγέμεναι διαιρέων ἕκαστον κατὰ φύσιν καὶ φράζων ὅπως ἔχει» (ἀπόστ. 1).

Ὁ φιλόσοφος ὑπῆρξε καὶ εὐρετὴς πολλῶν πραγμάτων καὶ λέξεων, ὅπως «ποιότης», «ἀντίποδες» καὶ «μῆκος ἀριθμοῦ»· ὅρηκε τὴν «μέσιν ἀνάλογον» καὶ διεφόρισε τὴν ἔννοιαν τοῦ Αἰῶνος ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τοῦ χρόνου. Πέραν αὐτῶν ὑπῆρξε μέγας μυθοπλάστης. Οἱ Πλατωνικοὶ μῦθοι, πὺν ἀποτελοῦν πραγματικὰ ἀριστουργήματα, ἐντοπίζουν ἀλήθειες ἀνείπωτες καὶ ἀλάλητες, χρησιμοποιοῦνται δὲ ὁσάκις οἱ διάλογοι τείνουν νὰ δημιουργήσουν κλειστὸν σύστημα καὶ νὰ ἐγκλωβίσουν συνομιλητὲς καὶ ἀναγνώστες του. Οἱ μῦθοι παίζουν τότε τὸ μέσον διαφυγῆς, τὴν θύρα ἐξόδου ἀπὸ τὸ «Μυθικὸν Σπήλαιον».

Ἡ Ἀκαδημία, πὺν ἐπὶ δέκα περίπου αἰῶνες ὑπῆρξε τὸ κορυφαῖον ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα, ἀπετέλεσε τὸ χωνευτήριον τῶν ἰωνικῶν καὶ ἑλεατικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων δὲν ἦταν παρὰ ἓνας νέος Ζεὺς, πὺν προσπάθησε νὰ ζεύξῃ τὸ ἀπολλώνιο πνεῦμα μὲ τὸν διονυσιασμὸ· τὴν ἑλεατικὴν ὄντολογία μὲ τὴν ἡρακλειτικὴν φαινομενολογία· τὸν λόγο μὲ τὰ ἄλογα στοιχεῖα τῆς ψυχῆς· τούς θεοὺς μὲ τούς ἀνθρώπους διὰ τῶν «μεταξὺ» δαμῶνων... Νὰ ζεύξῃ τίς πολιτικὲς ἐπιστήμες μὲ τίς φυσικὰς διὰ τῶν «μεταξὺ» μαθηματικῶν τὴν πολιτικὴν μὲ τίς ἐπιστήμες καὶ τὴν φιλοσοφία: Ἀλίμονο «Κακῶν... οὐ λήξιν τὰ ἀνθρώπινα γένη, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἕκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφίῃ» (Ζ' ἐπιστ. 362b).

Σαράντος Πάν

ΥΠΑΤΙΑ Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ

[Ένα έγκλημα κατά του Πολιτισμοῦ]

[Τὴν Ἀλεξανδρινὴ φιλόσοφο καὶ μαθηματικὴ Ὑπατία, τὴν ἐξαίρετη αὐτὴ γυναικεία φυσιογνωμία τῆς «ὑπερβαλλούσης σοφίας» καὶ τοῦ κάλλους, πραγματεύεται τὸ δοκίμιο πὺν ακολουθεῖ. Γράφτηκε ἀπὸ τὴν Ἀμερικανίδα Νάνσυ Νιетоῦπσκι τὸ 1993. Ἡ συγγραφέας, ὅπως λέγει ἡ ἴδια, ἄκουσε τὸ ὄνομα τῆς Ὑπατίας γιὰ πρώτην φορὰ ἀπὸ τὴν τηλεοπτικὴ σειρὰ τοῦ Carl Sagan «Κόσμος» στὴν δεκαετία τοῦ 1980. Ἀπὸ τότε ἀνεζήτησε νὰ μάθῃ ὅτιδήποτε σχετίζεται μὲ αὐτὴν τὴν ἐνδιαφέρουσα ἱστορικὴν προσωπικότητα. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐξονυχιστικῆς ἐρευνᾶς τῆς εἶναι ἡ μελέτη πὺν περικλείεται στὶς ἐπόμενες σελίδες. Πρόκειται γιὰ ἐργασία ὑποδειγματικῆς ἀμεροληψίας καὶ ἀντικειμενικότητος. Τὸ κείμενο αὐτὸ περιλαμβάνεται στὴ συλλογὴ δοκιμῶν ὑπὸ τὸν τίτλο «Alexandria II» τῶν ἐκδόσεων Phanes Press καὶ μεταφράσθηκε ἀπὸ τὰ Ἀγγλικά γιὰ τὸν «Δανλὸ» ἀπὸ τὸν κ. **Γιάννη Καρβέλα**.]

Σχεδὸν χίλια ἑξακόσια χρόνια ἔχουν περάσει ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς Ὑπατίας καὶ ἡ βιογραφία τῆς φλογίζει ἀκόμα τὴ φαντασία μας. Ἄν καὶ κανένα ἐπεισόδιο δὲ σημαδεύει τὸ ὀριστικὸν τέλος τοῦ Ἑλληνιστικοῦ ἢ παγανιστικοῦ πολιτισμοῦ, γιὰ πολλοὺς ἡ θαρραλέα ζωὴ καὶ ὁ θάνατός τῆς προσωποποιοῦν τὸν τετρατισμὸ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς στὸν ἴδιο βαθμὸ, πὺν ὁ προσηλυτισμὸς τοῦ Κωνσταντίνου σηματοδοτεῖ γιὰ τοὺς Ρωμαίους τὸν ἐρχομὸ τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς.

Ὅ,τι ξέρουμε γιὰ τὴν Ὑπατία μᾶς ἔρχεται ἀπὸ ὀκτὼ πηγές· καὶ ὁμως, ὅταν αὐτὲς συνυπολογιστοῦν, εἶναι θλιθερά ἀνεπαρκεῖς γιὰ νὰ μᾶς δώσουν μίαν πραγματικὴν εἰκόνα¹. Ὁ βίαιος θά-

1. α) Θέων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, «Σχόλια εἰς Πτολεμαίου Μαθηματικὴν Σύνταξιν»· β) Συνέσιος ὁ Κυρηναῖος, «Ἐπιστολαί»· γ) Φιλοστόργιος, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία»· δ) Σωκράτης, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία»· ε) Δαμάσκιος, «Βίος Ἰσιδώρου»· στ) Ἰωάννης Μαλάλας «Χρονικόν»· ζ) Ἡσύχιος «Ὀνομαστικόν»· η) Ἰωάννης ἐπίσκοπος Νικίου, «Χρονικόν».

Ὁ Βίος τῆς Ὑπατίας

(ἀπὸ τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν» τοῦ χριστιανοῦ συγγραφέως Σωκράτους τοῦ Σχολαστικοῦ, 7.13)

Περὶ Ὑπατίας τῆς φιλοσόφου.

“Ἦν τις γυνὴ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τοῦνομα Ὑπατία· αὕτη Θέωνος μὲν τοῦ φιλοσόφου θυγάτηρ ἦν. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ προὔβη παιδείας, ὥς ὑπερακοντίσαι τοὺς κατ’ αὐτὴν φιλοσόφους, τὴν δὲ Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, καὶ πάντα τὰ φιλόσοφα μαθήματα τοῖς βουλομένοις ἐκτίθεσθαι. Διὸ καὶ οἱ πανταχόθεν φιλοσοφεῖν βουλόμενοι κατέτρεχον παρ’ αὐτήν. Διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῇ ἐκ τῆς παιδεύσεως σεμνὴν παρηγοσίαν καὶ τοῖς ἄρχουσι σωφρόνως εἰς πρόσωπον ἤρχετο· καὶ οὐκ ἦν τις αἰσχύνῃ ἐν μέσῳ ἀνδρῶν παρεῖναι αὐτήν. Πάντες γὰρ δι’ ὑπερβάλλουσαν σωφροσύνην πλέον

νατός της συγκλόνισε τὸν κόσμον τόσο πολύ, πὺν κυριαρχεῖ σὲ κάθε ἀφήγησιν καί, σὰν πέπλος ὁμίχλης, μᾶς ἐμποδίζει νὰ δοῦμε ποιά ἀκριβῶς ἦταν. Ὡστόσο, πρὶν πεθάνῃ, δύο ἄνδρες ἐγραψαν γι' αὐτήν: ὁ πατέρας της Θέων καὶ ὁ μαθητῆς καὶ φίλος της Συνέσιος, πὺν ἀργότερα χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος τῶν χριστιανῶν τῆς Πτολεμαίδας.

Ὁ Θέων εἶναι ὁ τελευταῖος γνωστὸς δάσκαλος τοῦ περιφήμου Μουσείου τῆς Ἀλεξανδρείας, πὺν ἰδρύθηκε τὸ 300 π.Χ. Ἦταν ἴδρυμα πὺν καλλιεργοῦσε καὶ ὑπεστήριζε τὶς προχωρημένες σπουδὲς καὶ τὴν ἔρευνα. Συχνὰ οἱ ἱστορικοὶ τὸν ἀναφέρουν ὡς φιλόσοφο, ἀλλὰ τὰ γραπτά του καταπιάνονται μὲ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομία. Ὁ Θέων ἀναφέρει τὴν κόρη του στὰ «Σχολία» του στὸ βιβλίο «Μαθηματικὴ Σύνταξις» ἢ «Ἡ Μεγίστη» τοῦ Πτολεμαίου, ὅπου τῆς ἀποδίδει τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν ἐκδοσὶν αὐτοῦ τοῦ ἔργου. «Ἡ Μεγίστη» ἦταν κατ' ἐξοχὴν βιβλίο γιὰ τὴν ἀρχαία ἀστρονομία, πὺν ἐξηγοῦσε τὸ γεωκεντρικὸν σύστημα τοῦ σύμπαντος.

Ἡ ὑποδειγματικὴ ζωὴ της ὡς φιλοσόφου καὶ μαθηματικοῦ

Ἡ Ὑπατία γεννήθηκε γύρω στὰ 370 μ.Χ. στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ πέθανε τὸ 415. Δὲν ξέρουμε τίποτα γιὰ τὴ μητέρα της ἢ τὰ ἀδέρφια της. Ἦταν ἐθνικὴ καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι δάσκαλός της στὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομία ἦταν ὁ πατέρας της, ὁ Θέων. Δὲν εἶναι γνωστὸ ποίος τῆς δίδαξε φιλοσοφία. Ὅπως οἱ περισσότερες γυναῖκες, πὺν διακρίθηκαν στὶς ἐπιστῆμες, ἔτσι καὶ αὐτὴ ἀκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα της. Τίποτε δὲν ἔχει λεχθῇ γιὰ τὴν προσωπικὴν της σχέσιν, ἀλλὰ ὁ Θέων πρέπει νὰ εἶχε μεγάλες προσδοκίες ἀπὸ τὴν κόρη του, γιὰ τὴν ἔδωσε τὸ ὄνομα Ὑπατία ἀπὸ τὴν λέξιν «ὑπάτη», πὺν σημαίνει ἢ «ἀνωτάτη», ἢ «ὑψίστη».

Καθιερώθηκε ὡς δασκάλα τὸ 393, ὅταν ὁ Συνέσιος ἤρθε στὴν Ἀλεξάνδρεια καί, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸ ἱστορικὸ Σωκράτη τὸν Σχολαστικόν, πολλοὶ μαθητὲς ἀπὸ μακρινὰ μέρη ἔρχονταν γιὰ νὰ σπουδάσουν ὑπὸ τὴν καθοδήγησίν της. Ὁ Σωκράτης ἔγραψε, ὅτι αὐτὴ διαδέχθηκε τὸν διευθυντὴ τῆς Σχολῆς τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Πλωτίνου.

Ὁ Συνέσιος ἐγενε φίλος τῆς Ὑπατίας καὶ ἐπτά ἐπιστολές, πὺν τὶς ἔγραψε μεταξὺ τοῦ 394 καὶ τοῦ 413, ἔχουν σωθῇ ὡς τὶς μέρες μας. Πρὸς μεγάλην ἀπογοήτευσιν τῶν ἀναγνωστῶν, οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς δὲ μᾶς προσφέρουν καμμίαν ἱκανοποιητικὴν εἰκόνα τῆς προσωπικότητάς της. Ἐν τούτοις μᾶς βοηθοῦν νὰ συμπεράνουμε, ὅτι ἡ ἐπιρροή της στοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς κύκλους ἦταν ἀξιοσημείωτη, γιὰ τὸ Συνέσιος τῆς ζήτησε μιὰ χάριν ἐκ μέρους δύο νεαρῶν ἀνδρῶν λέγοντας: «Ἐχεις πάντα τὴ δύναμιν καὶ μακάρι νὰ τὴν ἔχῃς γιὰ πολὺν χρόνον καὶ νὰ κάνῃς καλὴ χρῆσιν αὐτῆς τῆς δυνάμεως... προσπάθησε νὰ ἐξασφάλισης ὑποστήριξιν γι' αὐτοὺς ἀπὸ ὅλους

αὐτὴν ἡδοῦντο καὶ κατεπλήρουντο. Κατὰ δὲ ταύτης τότε ὁ φθόνος ὥπλίσαστο. Ἐπεὶ γὰρ συνετύχανε σνχρότερον τῷ Ὁρέστῃ, διαβολὴν τοῦτ' ἐκίνησε κατ' αὐτῆς παρὰ τῷ τῆς Ἐκκλησίας λαῷ, ὡς ἄρα εἶη αὕτη ἢ μὴ σνγχωροῦσα τὸν Ὁρέστην εἰς φιλίαν τῷ ἐπισκόπῳ συμβῆναι. Καὶ δὴ συμφωνήσαντες ἄνδρες τὸ φρόνημα ἐνθερμοὶ, ὧν ἡγεῖτο Πέτρος τις ἀναγνώστης, ἐπιτηροῦσι τὴν ἀνθρωπον ἐπανιοῦσαν ἐπὶ οἰκίαν ποθέν καὶ ἐκ τοῦ δίφρου ἐκβαλόντες, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἢ ἐπώνυμον Καισάριον σννέλκουνσιν ἀποδύσαντές τε τὴν ἐσθῆτα, ὁστράκοις ἀνείλον. Καὶ μεληδὸν διασπάσαντες, ἐπὶ τὸν καλούμενον Κιναρῶνα τὰ μέλη σννάραντες, πυρὶ κατηνάλωσαν. Τοῦτο οὐ μικρὸν μῶμον Κυρίλλῳ καὶ τῇ Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίᾳ εἰργάσατο. Ἀλλότριον γὰρ παντελῶς τῶν φρονούντων τὰ Χριστοῦ φόνοι καὶ μάχαι καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Καὶ ταῦτα πέπρακται τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς Κυρίλλον ἐπισκοπῆς, ἐν ὑπατείᾳ Ὁνωρίου τὸ δέκατον καὶ Θεοδοσίου τὸ ἕκτον, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, νηστειῶν οὐσῶν.”

τοὺς φίλους σου εἴτε αὐτοὶ εἶναι ἰδιώτες εἴτε δημόσια πρόσωπα».

Ἀπὸ τῆ μελέτῃ καὶ ἐξέτασιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Συνεσίου οἱ φιλόλογοι προσπαθοῦν ν' ἀνακαλύψουν μὲ τί εἶδους φιλοσοφία καταγινόνταν ἡ Ὑπατία. Φαίνεται ὅτι ἀσχολήθηκε μὲ ὅλους τοὺς τύπους φιλοσοφίας, ἀλλὰ ἐμφασιν ἔδινε στὸν Πλάτωνα, ὅπως τὸν ἐρμήνευε ὁ νεοπλατωνιστὴς Πλωτίνος. Τὸ παράθεμα ἀπὸ τοὺς «Χρησμούς τῶν Χαλδαίων» τοῦ Συνεσίου ὑποδηλώνει, ὅτι ἡ Ὑπατία ἦταν ἐπίσης ἐξοικειωμένη μὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους κείμενα, ἀλλὰ δὲν ἔχει διαμορφωθῇ καμμία μαρτυρία, ποὺ νὰ δείχνῃ ὅτι ἡ ἴδια ἀσκούσε θεωργίες καὶ τὰ παρόμοια.

Μία ἀπὸ τίς κύριες πηγές πληροφοριῶν γιὰ τὴν Ὑπατία προέρχεται ἀπὸ τὸ λεξικὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ποὺ φέρει τὸ ὄνομα «Σούδα». Σ' αὐτὸ ὁ λεξικογράφος χρησιμοποίησε τρεῖς διαφορετικὲς πηγές. Ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ λήμματος στὴ «Σούδα» ἀποδίδεται συνήθως στὸν Ἡσύχιον τὸν Μιλήσιο, ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Ὀνομαστικόν», ποὺ εἶναι ἕνας κατάλογος βιογραφιῶν ἀξιόλογων ἀνθρώπων στὸ χῶρο τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ὡστόσο ὑπάρχουν ἀποδείξεις, ὅτι ἡ Σούδα ἀντλήσε πληροφορίες ἀπὸ τὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» τοῦ Φίλοστοργίου. Ἡ τρίτη πηγὴ εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἰσιδώρου βίος», γραμμένο ἀπὸ τὸν Δαμάσκιο, τὸν τελευταῖο διευθυντὴ τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας στὴν Ἀθήνα.

Ἡ μόνη πηγὴ ποὺ ἔχουμε γιὰ τὰ ἔργα τῆς Ὑπατίας εἶναι τὸ λεξικὸ «Σούδα», ποὺ μᾶς λέει ὅτι ἦταν ἔργα μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομίας. Ἡ Ὑπατία ἔγραψε ὑπόμνημα στὴν «Ἀριθμητικὴν» τοῦ Διοφάντου, καὶ πιστεύεται ὅτι αὐτὸ εἶχε παρεμβληθῇ στὰ σωζόμενα βιβλία τοῦ Διοφάντου. Ἡ Σούδα ἀναφέρει τὸν «Ἀστρονομικὸν κανόνα» ὡς δικό της ἔργο, ἀλλὰ αὐτὸ ἴσως νὰ συνδέεται μὲ τὰ σχόλια τοῦ πατέρα της, ποὺ ἡ ἴδια εἶχε ἐκδώσει. Τὰ σχόλιά της στὰ «Κωνικά» τοῦ Ἀπολλωνίου εἶναι καὶ αὐτὰ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀπολεσθέντα ἔργα της.

Ἡ Σούδα λέει ὅτι ἡ Ὑπατία ἦταν σύζυγος τοῦ φιλοσόφου Ἰσιδώρου, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι προφανῶς λάθος. Ἄν καὶ δὲν ἔχουμε τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνία τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰσιδώρου, γνωρίζουμε καλὰ ὅτι δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι παραπάνω ἀπὸ ἕνα βρέφος τὸν καιρὸ τοῦ θανάτου της. Στὴν πραγματικότητα, ὅπως ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Δαμάσκιος διατείνονται, αὐτὴ ἔμεινε παρθένα ὅλη τὴν ζωὴ της. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς προέκυψε αὐτὸ τὸ λάθος, ὅμως τοῦτο ἐπηρέασε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ συγγραφέας ἐξέδωσε τὸ τελευταῖο τμῆμα τοῦ λήμματος γιὰ τὴν Ὑπατία, γιατί σ' αὐτὸ ὁ λεξικογράφος πρόσθεσε ἕνα μεγάλο παράρτημα μὲ τὴ βιογραφία τοῦ Ἰσιδώρου, στὴν ὁποία ὑπάρχει ἀπλὸς ὑπαινιγμὸς γι' αὐτήν.

Ὁ «βίος τοῦ Ἰσιδώρου» ἀπὸ τὸν Δαμάσκιο εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ φίλου καὶ δασκάλου του, ποὺ διαδέχθηκε τὸν Πρόκλο στὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Δαμάσκιος ἦταν ὁ τελευταῖος ἀρχηγὸς τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας, πρὶν τὴν κλείσῃ γιὰ πάντα ὁ Αὐτοκράτορας Ἰουστινιανὸς τὸ 529. Τὸ βιβλίο ἔχει χαθῇ καὶ σφύζονται μόνο λίγα ἀποσπάσματα του. Ὁμως μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς ἐπιτομῆς, ποὺ γράφτηκε γύρω στὰ 867 ἀπὸ τὸν Φώτιο, οἱ φιλόλογοι ἔχουν ἐπιχειρήσει ν' ἀνασυγκροτήσουν τὸ ἐν λόγῳ βιβλίο. Ὅπως σημειώνει ὁ R. T. Wallis, ὁ Δαμάσκιος «κάνει μίαν μακροσκελὴ παρέκκλιση γιὰ ν' ἀσχοληθῇ μὲ τίς ἐξέχουσες προσωπικότητες τῶν Σχολῶν τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας... /καὶ/ ὁ ἔπαινος τοῦ Δαμασκίου γιὰ τὸν Ἰσιδωρο ἔρχεται σὲ ἀστεία ἀντιπαράθεσιν μὲ τὴν ζωντανὴ ἀπεικόνισιν τῶν μικροαδυναμιῶν τοῦ μεταγενεστέρου Νεοπλατωνιστῆ»¹.

Ὑπάρχει τὸ περίφημον παράθεμα γιὰ τὴν Ὑπατία στὸν «Βίον Ἰσιδώρου» (ἀλλὰ ὄχι στὴ Σούδα), ποὺ ἀποδίδεται στὸν Δαμάσκιο: «Ὁ Ἰσιδωρος ἦταν ἀνώτερος ἀπὸ τὴν Ὑπατία, ὅχι μόνο ὅπως ὁ ἄνδρας πρὸς τὴ γυναῖκα, ἀλλὰ ὅπως ὁ φιλόσοφος πρὸς τὸν μαθηματικό». Μολονότι ὁ Δαμάσκιος ἀναφέρει ἐπίσης μερικά κολακευτικὰ πράγματα γι' αὐτήν, τὰ κριτικὰ σχόλια καὶ οἱ παραλείψεις του ὑποδηλώνουν ἐχθρότητα πρὸς τίς φιλοσόφους γυναῖκες καὶ τονίζουν τὴν ἔντασιν καὶ ἀντιπαλότητα ποὺ ὑπῆρχε ἀνάμεσα στὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν Σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας.

1. R. T. Wallis, «Neoplatonism», ἐκδ. Duckworth Λονδῖνο 1972.

“Ενας άλλος τομέας της ζωής της Ύπατίας πού ὁ Δαμάσκιος συσκοτίζει, προκειμένου νά μειώσῃ τήν ἀξιοπιστία της, εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο περιγράφει τήν διδασκτική δραστηριότητά της. Διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸν τρόπο πού ὁ Σωκράτης ὁ Σχολαστικός τὸ θέτει στήν «*Εκκλησιαστική Ἱστορία*» του. Ἐνῶ ὁ Σωκράτης λέει, ὅτι ἡ Ύπατία διαδέχθηκε κάποιον στὴ Σχολή τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Πλωτίνου –πρᾶγμα πού ὑπονοεῖ ὅτι ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς Νεοπλατωνικῆς Σχολῆς στήν Ἀλεξάνδρεια–, δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἐντύπωση πού μᾶς δίνει ὁ Δαμάσκιος. Στὴν ἐκθεσὶν τοῦ Δαμασκίου ἡ ἔμφασις στρέφεται στήν διδασκαλία τῆς Ύπατίας μέσα στοὺς δρόμους τῆς πόλεως ἢ στὴν κατοικία της: «*Ἡ γυναῖκα αὐτὴ φοροῦσε τὸν χιτῶνα τοῦ φιλοσόφου καὶ περιπατοῦσε κατὰ μῆκος τῆς κεντρικῆς λεωφόρου τῆς πόλεως διδάσκοντας τοὺς ἐνδιαφερόμενους Πλάτωνα, Ἀριστοτέλη ἢ τὰ ἔργα ὁποῖον ἄλλον φιλόσοφον, πού αὐτοὶ ᾔθελαν ν’ ἀκούσουν*». Ἐνῶ ὁ Σωκράτης ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ Ύπατία ἔκανε συχνὲς δημόσιες ἐμφανίσεις καὶ δείχνει ὅτι δὲν ἐνοιοθε ἀμηχανία ἀνάμεσα σὲ σὺναξιν ἀνδρῶν, δὲν ἀφήνει νά ἐννοηθῇ ὅτι τήν αἰθουσα διδασκαλίας ἀποτελοῦσαν οἱ δρόμοι τῆς πόλεως. Δὲν γίνεται λόγος ἀπὸ τὸν Δαμάσκιο γιὰ κάποιο ὀργανωμένο σχολικὸ περιβάλλον, ἀλλὰ γνωρίζουμε ὅτι ὁ Συνέσιος ταξίδεψε ἀμέτρητα χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Κυρήνη, ὅπως πολλοὶ ἄλλοι, γιὰ νά σπουδάσῃ μαθηματικά, ἀστρονομία καὶ φιλοσοφία ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Ύπατίας. Συνεπῶς εἶναι ἀπίθανο, ὅτι μία τέτοια διδασκαλία διεξαγόταν στὶς ὁδοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας.

Οἱ πληροφορίες γιὰ τὶς συνθήκες τῆς κατακρεουργήσεως τῆς

“Ὅλες οἱ ἐκδοχὲς τοῦ θανάτου τῆς Ύπατίας καταλογίζουν τὸ φόνο σὲ ὁμάδα ἐγκληματιῶν, πού τῆς ἐπετέθηκαν στὸ δρόμο, ἀλλὰ διαφορετικὲς ἐκδοχὲς δίνουν διαφορετικὰ κίνητρα. Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχῃ ἄμεση μαρτυρία ὅτι ὁ Κύριλλος, ὁ χριστιανὸς Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας, ὄντως σκηνοθέτησε τὴν δολοφονία τῆς Ύπατίας, οἱ ἱστορικοὶ συμφωνοῦν ὅτι αὐτὸς τοῦλάχιστον δημιούργησε τὸ κατάλληλο κλίμα γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ εἰδεχθοῦς ἐγκλήματος.

Ὁ Σωκράτης ἔγραψε διεξοδικά, ἐπιχειρώντας νά τοποθετήσῃ τὸν θάνατο τῆς Ύπατίας μέσα στὰ πλαίσια τῆς πολιτικῆς ταραχῆς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Τὸ 412 ὁ Κύριλλος διαδέχθηκε τὸν θεῖο του καὶ ἔγινε ὁ ἰσχυρὸς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὶς διαδηλώσεις καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν ὁπαδῶν του. Τὸ πρῶτο πρᾶγμα πού ἀνέλαβε νά κάνῃ ἦταν νά κλείσῃ τὶς ἐκκλησίες καὶ νά κατασχέσῃ τὰ ὑπάρχοντα τῶν Νοβατιανῶν, τὸ μόνο ἄλλο ἀντίπαλο χριστιανικὸ δόγμα στήν Ἀλεξάνδρεια. Λίγο ἀργότερα ἀκολούθησαν οἱ βιαιοπραγίες ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς Ἑβραίους κατοίκους τῆς πόλεως. Πολλοὶ χριστιανοὶ σκοτώθηκαν. Ὁ Σωκράτης ἐξιστορεῖ ὅτι «*ὁ Κύριλλος, ἀκολουθούμενος ἀπὸ πλῆθος ἀνθρώπων, εἰσέβαλε στὶς συναγωγὰς καὶ ὠδήγησε τοὺς Ἑβραίους μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλιν ἐπιτρέποντας στὸν ὄχλο νά λεηλατήσῃ τὶς περιουσίες τους*». Αὐτὸ συνέβαλε στήν ἐπιδείνωσιν τῶν ἤδη τεταμένων σχέσεων ἀνάμεσα στὸν διοικητὴ Ὁρέστη καὶ τὸν Κύριλλο, γιατί ὁ διοικητὴς δυσανασχετοῦσε πού ὁ Κύριλλος παρενέβαινε στὶς πολιτικὲς του ἀρμοδιότητες.

Ὅταν ὁ Κύριλλος δοκίμασε νά συνάψῃ φιλικὲς σχέσεις μέ τὸν Ὁρέστη καὶ οἱ προτάσεις του δὲν ἔγιναν δεκτές, οἱ καλόγηροι ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Νιτρίας, «*ἄνδρες μέ παράφορα πάθη*», ἦρθαν στήν πόλιν γιὰ νά δώσουν μάχη ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ Κυρίλλου. Σταμάτησαν τὸν Ὁρέστη στὸ δρόμο καὶ τὸν κατηγόρησαν γιὰ εἰδωλολατρία. Κάποιος μέ τὸ ὄνομα Ἀμμώνιος πέταξε μίαν πέτρα στὸ κεφάλι του καὶ τὸν τραυμάτισε. Γι’ αὐτὸ ὁ Ὁρέστης τὸν συνέλαβε καὶ τὸν βασάνισε τόσο σκληρά, πού ἔπεσε κάτω νεκρός. Ὁ Κύριλλος, πού εἶχε μείνει πέντε χρόνια στὴ Νιτρία, ἴσως νά γνώριζε τὸν Ἀμμώνιο καὶ γι’ αὐτὸ νά ἦταν ἀναστατωμένος γιὰ τὸν χαμὸ του. Μετέφερε τὴν σορὸ τοῦ μοναχοῦ στὸ ναὸ καὶ μετὰ ἀπὸ ἓναν συγκινητικὸ ἐπικήδειο λόγο τὸν ἀνεκήρυξε ἅγιο γιὰ τὴν πίστιν του.

Μέσα σ’ ἓνα τέτοιο κλίμα ἄρχισε ἡ μοιραία φημολογία: Ἡ Ύπατία, ἡ φίλη τοῦ Ὁρέστη, ἦταν ἡ πραγματικὴ αἰτία τῶν συγκρούσεων καὶ τῶν δεινῶν. Μποροῦμε ν’ ἀκούσουμε τὸν ἀπόηχο αὐτῶν τῶν φημῶν στὸ «*Χρονικόν*» τοῦ Ἰωάννη Νικίου, ὅπου αὐτὸς ἔγραψε ὅτι ἡ Ύπατία ἦταν «*μόνιμα ἀφοσιωμένη στὴν μαγεία*» (δηλαδή στὰ μαθηματικά), *στοὺς ἀστρολόβους καὶ τὰ μου-*

σικά ὄργανα, ἐξαπατώντας τοὺς πάντες μὲ τὶς σατανικὲς τῆς πονηριές. Καὶ ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς τῆς πόλεως τὴν τίμησε ὑπερβολικά, γιατί τὸν εἶχε γοητεῦσει μὲ τὶς μαγεῖες τῆς».

Λίγο μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐπικηδείου λόγου γιὰ τὸν Ἀμμώνιο ἓνα πλῆθος λαϊκῶν ἐργατῶν τῆς ἐκκλησίας, γνωστῶν μὲ τὸ ὄνομα «*παρὰβολάνοι*», μὲ ἀρχηγὸ τὸν ἀναγνώστη Πέτρο, ἐπετέθησαν στὴν Ὑπατία μέσα στοὺς δρόμους. Τὴν σκότωσαν μὲ κομμάτια πῆλινου ἀγγείου, τὴν διέμελισαν κι ἔπειτα ἔκαψαν τὰ μέλη τῆς σὲ μιὰ ἐκκλησία. Ἀλλὰ ἂς ἀκούσουμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ χριστιανοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτη τοῦ Σχολαστικοῦ: «*Ἀποδύσαντές τε τὴν ἐσθῆτα ὁστράκοις ἀνείλον καὶ μεληδὸν διασπᾶσαντες ἐπὶ τὸν καλούμενον Κυναρεῶνα τὰ μέλη συνάραντες πυρὶ κατηνάλωσαν*». Ἦταν ἄραγε αὐτὴ ἡ δολοφονία πράξις μανιασμένου ὄχλου χριστιανῶν, ὠδηγημένων στὰ ἄκρα ἀπὸ τὴν νηστεία τῆς σαρακοστής, πὺν ἤθελαν νὰ ὑπερασπιστοῦν τὴν τιμὴ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ μήπως ὁ Κύριλλος ὑπεκίνησε τοὺς ὁπαδοὺς του σὲ ὀχλοκρατικὴ ἐκδήλωσιν, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Ὁρῆστη; Ἦταν ὁ θάνατος τῆς Ὑπατίας ἀντὶ τῆς ἀποτέλεσμα; Μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ Σωκράτη αὐτὰ εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ ὑπονοούμενα κίνητρα.

Ἡ παρουσίαις τοῦ φόνου τῆς Ὑπατίας ἀπὸ τὸν Δαμάσκιο στὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀπορρίπτεται ἀπὸ τοὺς μελετητές. Δηγεῖται, ὅτι ὁ Κύριλλος πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς καὶ γέμισε φθόνο, ὅταν εἶδε τόσο πολὺ κόσμον συναθροισμένο γιὰ νὰ τὴν ἀκούσῃ. Ἐτοί σχεδίασε τὴν δολοφονία τῆς. Καὶ ὁμως ἡ ἀποψις, ὅτι ὁ Κύριλλος εἶχε σχέδια ἐναντίον τῆς Ὑπατίας καὶ τῆς σχολῆς τῆς, μπορεῖ νὰ μὴν ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια.

Σὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς τόμους τοῦ Κυρίλλου δὲν ὑπάρχει μνεῖα τῆς Ὑπατίας καὶ καμμία ἀπὸ τὶς ἀφηγήσεις δὲν ἀναφέρει, ὅτι εἶχε τύψεις γιὰ τὸν θάνατό τῆς. Ἄν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζουμε τί ἀκριβῶς ἔνοιωθε γιὰ τὴν Ὑπατία, γνωρίζουμε τί γνώμῃ εἶχε γιὰ τὴν πολιτιστικὴ γραμμὴ πὺν αὐτὴ ἐκπροσωποῦσε, γιὰ τὸν Ἑλληνισμό καὶ γιὰ ἐκείνους τοὺς χριστιανούς, τῶν ὁποίων ἡ πίστις ἦταν μοιρασμένη μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ παγανισμοῦ. Ὁ Κύριλλος εἶδε τὸν Ἑλληνισμό ὡς ἐπικίνδυνον ἀντίπαλο. Καὶ ὡς φύλακας τῶν πιστῶν εἶχε καθήκον νὰ τὸν καταπολεμήσῃ. Δεκαοχτὼ χρόνια μετὰ τὸν θάνατό τῆς ὁ Κύριλλος ὠλοκλήρωσε τὸ ὀγκῶδες ἀπολογητικὸ ἔργο του «*Περὶ τῆς Ἱερᾶς Πίστεως τῶν Χριστιανῶν – ἐναντίον τῶν Βίβλων τοῦ Ἀσεβοῦς Ἰουλιανοῦ*». Ἡ ἀπολογία αὐτὴ γράφτηκε ὡς ἀπάντησις στὸ σύγγραμμα τοῦ Ἰουλιανοῦ «*Κατὰ τῶν Γαλιλαίων*», μία φαρμακερὴ κατηγορία κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἡ ὁποία γνώρισε εὐρεῖα κυκλοφορία ἀνάμεσα στοὺς ἐθνικοὺς τοῦ 5ου αἰῶνα. Ὁ Ἰουλιανὸς ἀνατράφηκε ὡς χριστιανός, ἀλλὰ προσηλυτίστηκε σ' ἓνα μυστικιστικὸν τύπο Νεοπλατωνισμοῦ τὸ 351 καὶ ὁ Κύριλλος αἰσθάνθηκε, ὅτι τὸ διδλίο αὐτὸ ἀσχοῦσε ὀλέθρια ἐπιρροὴ στοὺς χριστιανούς τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ὡς ἀστρονόμος ἡ Ὑπατία ἦταν ἐπίσης εὐάλωτη, γιατί ἐθεωρεῖτο σοδαρὸ παράπτωμα ν' ἀσκή κανεῖς τὴν τέχνη τῆς προφητείας. Ἡ ἀστρονομία καὶ ἡ ἀστρολογία ἦσαν τότε στενά συνυφασμένες, γι' αὐτοὺς πὺν μελετοῦσαν τὰ ἔργα τοῦ Πτολεμαίου. Στὰ διδλία του ὁ Κύριλλος μνημονεύει τὶς ἀντιρροήσεις του συγκεκριμένα πρὸς τὴν ἀστρονομία.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν τὴν στάσιν τοῦ ἐπισκόπου ἀπέναντι στὸ διδλίο τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ὑπατία προσεῖλκυε χριστιανούς μαθητές, εἶναι δύσκολο νὰ φανταστῇ κανεῖς, ὅτι ὁ Κύριλλος ἀπλῶς θὰ καθόταν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα καὶ θ' ἄφηνε τὴ σχολὴ τῆς Ὑπατίας νὰ ἐνεργῇ ἀνενόχλητα. Οἱ πράξεις του στὸ παρελθόν καὶ στὸ μέλλον ἐδειξαν, ὅτι ἦταν ἔτοιμος νὰ ὑπερασπιστῇ τὸ ὄραμα τῆς ὀρθοδοξίας, ἐνάντια σ' ἐκείνους πὺν θὰ τολμοῦσαν νὰ τὸ ἀπειλήσουν. Τὸ οὐσιῶδες ἐρώτημα εἶναι, ἂν αὐτὴ ἡ δρᾶσις θὰ μπορούσε νὰ πάρῃ τὴ μορφή τῆς ἀνθρωποκτονίας.

Προτοῦ ἔρθουν στὴν ἐπιφάνεια νέα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα, τὸ ἐρώτημα θὰ παραμένῃ ἀνοιχτό, ὡς πρὸς τὸν ἀκριβῆ βαθμὸ πὺν ὁ Κύριλλος εἶχε ἐμπλακῇ στὸ θάνατο τῆς Ὑπατίας. Γεγονὸς ὁμως εἶναι, ὅτι σὲ καμμία ἄλλη περίπτωσιν δὲν εἶχε καταφύγει στὴν μέθοδο τῆς δολοφονίας ἀντιπάλου. Ἰσως σκέφτηκε ὅτι, ἂν μπορούσε ν' ἀσκηθῇ ἀρκετὴ πίεσις στὴν Ὑπατία, αὐτὴ ἀπλῶς θὰ ἔφηνε ἀπὸ τὴν πόλιν. Εἶχε δεῖ κάτι παρόμοιο νὰ συμβαίνει μὲ ἄλλους φιλοσόφους καὶ δασκάλους τὸ 391, ὅταν ὁ θεῖος του κατέστρεψε τὸ μεγάλο τέμενος τοῦ θεοῦ Σεράπιδος. Σὲ μετα-

γενέστερα χρόνια κάμποσοι Νεοπλατωνικοί φιλόσοφοι εγκατέλειψαν τις πόλεις τους, διωγμένοι από τους χριστιανούς. Σ' αυτούς συμπεριλαμβάνεται και ο Δαμάσκιος.

Μόνο στην αφήγησιν του Δαμασκίου αναφέρεται η ιδέα της τιμωρίας και μόνο σ' αυτήν συζητείται η δωροδοκία ως λόγος, για τὸν ὁποῖο κανεῖς δὲν ζήτησε τὴν ἀπόδοσιν τῆς δικαιοσύνης στοὺς δράστες. Γράφει ὁ Δαμάσκιος: «Ὁ Αὐτοκράτορας ἦταν χολωμένος καὶ θὰ ἐκδικιόταν τοὺς φονιάδες γιὰ τὸ θάνατο τῆς φιλοσόφου, ἂν ὁ Αἰδέσιος δὲν θὰ εἶχε δωροδοκηθῇ». Ἐν καὶ ἡ ἀπόδοσις δικαιοσύνης ἐναπέκειτο στὰ χέρια τοῦ Αὐτοκράτορα, εἶναι ἀπίθανο ὅτι αὐτὸς πῆρε κάποια ἀπόφασιν εἴτε ἀθωωτικὴ εἴτε καταδικαστικὴ. Ὁ Θεοδοσίος ὁ Β' δὲν ἦταν τότε παρὰ μόνο ἓνα ἀγόρι 14 ἐτῶν καὶ ἡ ἐξουσία ἦταν συγκεντρωμένη στὰ χέρια τῆς ἀδελφῆς του Πουλχερίας, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν προστασία του. Ἡ Πουλχερία ἦταν μία τόσο πολὺ εὐσεβὴς χριστιανή, πού ἔδωσε ὑπόσχεσιν νὰ μείνῃ ἄγνη. Κι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ πιὸ καταπιεστικοὶ νόμοι ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν τέθηκαν σὲ ἰσχύ. Καμμία προσπάθεια δὲν ἐγένετο νὰ παραπεμφθοῦν σὲ δίκην οἱ ἐνοχοί. Μάλιστα ὁ Κύριλλος ἀνακηρύχθηκε ἅγιος ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησία.

Ἡ κατηγορία, ὅτι ὁ Αἰδέσιος δωροδοκῆθηκε ἀπὸ τὸν Κύριλλο, ἀναφέρεται μόνο ἀπὸ τὸν Δαμάσκιο καὶ μέχρι τώρα κανένας δὲν ἔχει ἐξακριβώσει ποῖος ἦταν ὁ δωρολήπτης. Ἀλλὰ ὑπάρχει μία ἄλλη πιθανὴ ἐρμηνεία. Ὁ Αἰδέσιος ἴσως νὰ μὴν ὑπῆρξε ποτὲ καὶ νὰ πρόκειται γιὰ λογοτεχνικὴ ἀναφορά τοῦ Δαμασκίου ἢ ἴσως ἔχουμε ἐδῶ μία παρερμηνεία τοῦ κειμένου ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ λεξικοῦ τῆς Σούδας. Τὸ ὄνομα Αἰδέσιος παράγεται ἀπὸ τὴν λέξιν «αἰδεῖσιν», πού σημαίνει «σεβασμός» καὶ πού μπορεῖ ἀκόμη νὰ σημαίη, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Ἀθηναίου λόγου, «συγχώρησις». Σύμφωνα μὲ τὸ *Thesaurus Graecae Linguae* ὁ νόμος ἐπέτρεπε σὲ κάποιον ν' ἀποφύγῃ τὴν κατηγορίαν τῆς ἀκούσιας ἀνθρωποκτονίας, ἂν ὁ ἐναγόμενος πετύχαινε νὰ ὑποβάλῃ αἰτήσιν χάριτος κι ἔτσι νὰ καταφέρῃ τὴ συγχώρησίν του. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ πιστέψῃ κανεῖς, ὅτι ὁ Κύριλλος κατῴρθωσε ν' ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸ παλάτι τῆς Πουλχερίας τὴ συγχώρησιν τῶν ἐνόχων μὲ τὴ μέθοδο τῆς δωροδοκίας –πρᾶγμα πού ἄλλωστε ὁ ἴδιος εἶχε κάνει τὸ 431, ὅταν δρέθηκε ἀναμειγμένος στὴν διαδόχῃ Νεστοριανῇ διαμάχῃ.

Ὅταν ὁ προκατόχος τοῦ Κυρίλλου κατεδάφισε τὸ Σεράπειο τὸ 391, ἡ καταστροφὴ του θεωρήθηκε συμβολικὴ τῆς πώσεως τοῦ παγανισμοῦ. Ὅμως ἡ Ὑπατία τόλμησε νὰ δώσῃ νέαν πνοὴν στὴν Ἀλεξανδρινὴ Σχολή. Ἡ ζωὴ της στάθηκε ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ ἀνάμεσα στὸν παλαιὸ Ἑλληνιστικὸ κόσμον καὶ στὴν ἀναδυόμενη χριστιανικὴν ἐποχὴ. Ἦταν ἓνα ὕψωμα ἀνάμεσα σὲ δύο ἀποκλίνοντες ποταμούς. Πέθανε τὴν στιγμὴ πού ὁ ἓνας ποταμὸς γκρέμιζε τὸ ψηλὸ τεῖχος καὶ κατάπιε τὸν ἄλλο.

Μερικοὶ σύγχρονοι ἐρευνητὲς πιστεύουν, ὅτι ἡ φήμῃ καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῆς Ὑπατίας στηρίζονται ἀποκλειστικά στὴν ὁμορφιά της καὶ στὸ γεγονός, ὅτι ὑπῆρξε ἡ μοναδικὴ γυναῖκα στὸ χῶρον τῶν γραμμάτων. Ἐπὶ πλέον ἡ δολοφονία τῆς ἐξασφάλισε τὴν μεταθανάτια δόξα, πού τὸ δημιουργικὸ τῆς ἔργο δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ ἐγγυηθῇ. Τὸ συμπέρασμά τους εἶναι ὅτι «κέρδιζε τὸ θάνασμά ἐκείνου τοῦ κοινοῦ τοῦ λιγώτερο ἐξειδικευμένου»⁽¹⁾. Καὶ ὅμως τὸ 391, ὅταν πολλοὶ ἄλλοι φιλόσοφοι ἔφυγαν πανικόβλητοι ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ζήτησαν ἄσυλο σὲ ἄλλες πόλεις ἡ Ὑπατία ἔμεινε ἀτάραχη καὶ ἀνάμεσα σὲ τόσοις κινδύνους συνέχισε νὰ διδάσκη, νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ ἐμπνέῃ. Σὲ μιὰ ἐποχὴ πού οἱ θρησκευτικοὶ φανατισμοὶ χώριζαν τὸν κόσμον σὲ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, αὐτὴ προτίμησε νὰ μείνῃ κοντὰ στοὺς συμπολίτες της καὶ νὰ διδάξῃ μαθητὲς ὅλων τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Καὶ σὲ μιὰ πόλιν διαλυμένη ἀπὸ τίς πολιτικὰς διαμάχας καὶ φυλετικὰς συγκρούσεις, ἐπέλεξε νὰ ζήσῃ τὴν ζωὴ της μὲ διαφάνεια, εὐθύτητα καὶ τιμιότητα. Ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς της ἀντηχεῖ ἀπὸ θάρρος καὶ παρρησία. Καὶ ὁ τρόπος πού ἔζησε ἀποκαλύπτει περισσότερον ἀπὸ κάθε βιβλίον, πῶς μπορεῖ κανεῖς νὰ γίνῃ σοφὸς καὶ δίκαιος ἄνθρωπος.

Νάνσυ Νιετοῦπски

1. J.R. Rist, «Hypatia», *Phoenix* 19 (1965), σ. 214-5.

Ἡ «κόλαση» ἢ ἡ «ἀκολασία» τῆς γνώσεως

Ἄν παρατηρήσῃ κανεὶς προσεκτικὰ τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἱστορία καὶ τὸν κόσμον, θὰ κατανοήσῃ πόσο καταλυτικὸ καὶ συμπαντικῶν διαστάσεων ὑπῆρξε τὸ γεγονός τῆς γενέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου. Μέσα στὸν ἄχρονο κόσμο τῆς ἀσυνειδητότητας ἔνα πρωτόγνωρο γένος ἀνθρώπων, οἱ Ἕλληνες, στηλώνει τὸ ἀνάστημά του καὶ παρατηρεῖ τὴν φύσιν ποὺ τὸν περιβάλλει, ὄρᾳ, θεᾶται, γίνεται θεός (στὴν «Θεογονία» οἱ πρωτοϊάκωβοι τῶν ἐλληνικῶν ὁρέων καλοῦνται «θεοί»). Αὐτὴ ἡ θέασις τοῦ κόσμου ἐπιστρέφει καὶ πάλι μέσα στὸν νοῦ, γιὰ νὰ γίνῃ διὰ τῆς σκέψεως «θεωρία» καί, ἐκφραζομένη διὰ τῆς γλώσσας, «λόγος». Ἡ πρώτη γνώμη γιὰ τὰ πράγματα θὰ ἐλεγχθῇ, ὥστε ὁ φορέας τῆς νὰ πεισθῇ γιὰ τὴν ὁρθότητά της καὶ ἡ γνώμη νὰ γίνῃ γνώσις. Ὁ δρόμος αὐτὸς πρὸς τὸν λόγο εἶναι ὁ δρόμος τῆς «λογικῆς». Λογικὴ καὶ λόγος γεννῶνται καὶ συμπορεύονται ἐνιαῖα καὶ ἀδιαχώριστα. Ἡ πρώτη πορεία τοῦ λόγου χάνεται στὰ χρόνια τοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος καὶ φθάνει στὴν ἱστορία ὡς «μυθο-λογία». Ὁ ἀποσυμβολισμὸς τοῦ μύθου φανερώνει καὶ πάλι τὸν λόγο. Στὰ χρόνια τῆς ἱστορίας ὁ λόγος θὰ ἀναστηλωθῇ μ' ὅλη του τὴν «φρεσκάδα» καὶ ὁμορφιά ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες φιλοσόφους τῆς ἀρχαϊκῆς Ἰωνίας. Ἐκτοτε καὶ ὡς τὶς μέρες μας θὰ καταστῇ ἡ μοναδικὴ μήτρα τοῦ «Πολιτισμοῦ», ποὺ τὸν συναποτελοῦν ὅλα τὰ γεννήματα τοῦ λόγου. Ἡ ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πλαισίου –καὶ μόνον αὐτοῦ– μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καὶ νὰ καταγραφῇ.

Πολλοὶ ἴσως ἀναρωτηθοῦν: Οἱ ὑπόλοιποι ἄνθρωποι, πέραν τῶν φορέων τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου, δὲν παράγουν πολιτισμό; Τὰ ἔθνη, οἱ φυλὲς ποὺ ὑπῆρξαν καὶ παρήλθαν, αὐτὲς ποὺ ζοῦν σήμερα, ποὺ διαθέτουν τὰ δικά τους ἥθη, τὶς δικές τους ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ζωὴ, τὸν θάνατο, τὴν ὁμαδικὴν συμβίωσιν, δὲν ἔχουν πολιτισμό; Καὶ ἀκόμη τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα θρησκευτικὰ δόγματα ἢ ἰδεολογικὰ ρεύματα ποὺ σημάδεψαν καὶ σημαδεύουν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ φορεῖς ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, ποὺ πιστεύουν, ἀγωνίζονται καὶ συχνὰ θυσιάζονται γι' αὐτά, στέκονται μακρὰ τοῦ Πολιτισμοῦ;

Μπορεῖ νὰ εἰπωθῇ, ὅτι ὅποιαδήποτε πίστις, πεποίθησις ἢ δοξασία ἀποτελεῖ ἀπλῶς μίαν γνώμη καὶ στὸν βαθμὸ ποὺ ἀδυνατεῖ ἢ ἀρνεῖται νὰ τεθῇ στὴν συνειδητὴ κρίσιν τοῦ νοῦ, ποὺ ἀποφεύγει νὰ ἐπιβεβαιωθῇ διὰ τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἀποδείξεως, στερεῖται τοῦ λόγου καὶ δὲν ἀποτελεῖ ἔτσι γέννημα τοῦ Πολιτισμοῦ. Στεροῦνται λοιπὸν οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι καὶ λαοὶ τῆς δυνατότητος γνώσεως; Φαίνεται πὼς ὄχι, ἀφοῦ τὸ σπέρμα τῆς ἀναζητήσεως εἶναι καθολικόν. Κάθε πίστις, κάθε δοξασία ἔρχεται νὰ καλύψῃ μίαν ἀπορία, νὰ πληρώσῃ μίαν ἀναζητήσιν. Κάθε ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως ἐθνότητος καὶ φυλῆς, θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεώς του, τὴν ση-

μασία της ζωής και του θανάτου, την ουσία του κόσμου που τον περιβάλλει. Όμως, καθώς ξεκινά να αναζητά, πολύ γρήγορα το άγνωστο, που απλώνεται διάχυτα γύρω του, τον καταβάλλει, τον φοβίζει. Έκτιμᾷ, ὅτι ἡ μάχη, που θέλησε να δώσει, εἶναι ἄνιση καὶ ὑποχωρεῖ. Ὑποκύπτει στὴν δύναμιν τοῦ ἀγνώστου· θέλει νὰ συμφιλωθῇ μαζί του ὑπηρετώντας το. Δίνει σ' αὐτὸ ἐρμηνεῖες καὶ νοήματα που τὸν βολεύουν καὶ καθὼς δὲν γνωρίζει τίς διαθέσεις του, γιὰ νὰ προλάβῃ κάποιο κακό, παραδίδεται «ψυχῇτε καὶ σώματι», χρίζει τὸ ἄγνωστο «κηδεμόνα» του, «ἐξουσιαστή» του, ἐπίγειο ἢ ἐπουράνιο «σωτήρα» του (ἀπὸ ποιὸν νὰ τὸν σώσῃ ἄραγε;). Καὶ ἔτσι ἀρχίζει ἡ λατρεία τοῦ ἀγνώστου, που τὸ περιεχόμενό της ἐγκείται στὴν ἰδιαιτερότητα κάθε λαοῦ. Ὅχι σπάνια, τὸ ἄγνωστο – Θεὸς συλλαμβάνεται διύστικα ὡς «Καλό»-«Κακό», ὥστε λατρεύοντας τὸ «καλὸ» νὰ ἀποκτᾷ οὐσία ἢ προστασία του. Ἀπὸ δῶ καὶ στὸ ἐξῆς κάθε δραστηριότητα τῆς ὁμάδος (οἰκονομική, κοινωνική, πολιτική) ἐγκρίνεται τελετουργικά ἀπ' τὸν μεγάλο Προστάτη μὲ κάθε ἱερότητα. Οἱ ἐπόμενες γενεές τῆς ὁμάδος μαθαίνουν ἀπὸ πολὺ νωρὶς τὰ καθέκαστα καὶ φροντίζουν νὰ τὰ τηροῦν. Μέχρι τὴν στιγμή που κάποιο νέο ἰσχυρὸ ἄτομο συλλάβῃ διαφορετικά τὸ ἄγνωστο, κατορθώνοντας παρὰλληλα νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν δική του πεποίθησιν στὴν ὁμάδα, ὁπότε θὰ ὑπάρξῃ μεταβολὴ ἢ ἀκόμη καὶ ριζικὴ ἀλλαγὴ τῶν δοξασιῶν καὶ τοῦ τελετουργικοῦ.

Ὁ μῦθος τῆς τιμωρίας τοῦ Προμηθέως γεννήθηκε σὲ στιγμὲς που κάποιοι ἄνθρωποι ἀμφισβήτησαν τὴν «θεία τάξιν» τοῦ ἀγνώστου καὶ ἄνευ φόβου καὶ τρόμου ἀναζήτησαν τὴν γνώσιν. Ἡ ἐπαφὴ τῶν λαῶν μὲ τοὺς πρώτους «ἀπίστους» καὶ «κολασμένους» φορεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου φαίνεται, ὅτι προκάλεσε μεταφυσικὸ δέος. Τὸ φοβερὸν δῆμα πρὸς τὸ ἄγνωστο ἐθεωρήθη ἱεροσυλία, στὴν ὁποία ἄρμοζε ἡ τιμωρία, τὰ προμηθεϊκὰ δεσμὰ ἢ ἡ ἐξορία τῶν πρωτοπλάστων, στὴν ὁποία καὶ θὰ προέβησαν, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, «κατὰ θέλῃσιν τοῦ Θεοῦ» τους οἱ ὑπάκουοι ἄρχοντες τῶν παραδείσων.

Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοια ἡ γένεσις τοῦ λόγου, ἡ γενναία ἐξόρμησις τοῦ Ἑλλήνος πρὸς τὸν κόσμον τῆς γνώσεως, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ὑψιστον γεγονός τῆς Ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτινάσσει τὰ δεσμὰ τοῦ μεταφυσικοῦ φόβου, τὴν ἐπίπλαστη μοιρολατρεία που παραλύει τὴν σκέψιν του καὶ ἔτσι πληρώνει τὴν φύσιν του. Ἡ διαπίστωσις ὅτι ὁ κόσμος εἶναι κατανοήσιμος ἔφερε τὴν αἰσιοδοξία στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, τὴν ἔκανε νὰ ἀνοίξῃ τὰ φτερά της, νὰ πετάξῃ πρὸς τοὺς φωτεινοὺς αἰθέρες τῆς νοήσεως, ἀναζητώντας τίς θεϊκὰς της καταβολές. Ἀκόμη καὶ σήμερα δὲν ἔπαυε ἡ ἀναζητήσις τῆς γνώσεως νὰ θεωρῇται ὁδὸς *κολάσεως* ἢ *ἀκολασίας* ὅχι μόνον ἀπ' τοὺς γνωστοὺς ὑπηρετές τῆς ἄγνοιας, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοὺς που ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἐλευθερωμένοι.

Παναγιώτης Α. Κουβαλάκης

Ὁ ὕμνος τοῦ ἔρωτα τῆς ὠριμότητας

Πονηροὶ οἱ καιροὶ καὶ μιὰ τεράστια πίεσις τοῦ ἐξουσιασμοῦ προσπαθεῖ ποικιλοτρόπως νὰ μᾶς ἀλλοιώσῃ σὰν Ἕλληνες. Ὅσοι ἔχουν ἀνοιχτὰ μάτια τὸ βλέπουν. Ἡ νεολαία, παραδομένη στὸ ξενόφερτο, παραμελεῖ μερικὲς φορὲς τὴν κληρονομιά της. Θὰ διαχωρίσωμε τὸν χριστιανισμό τοῦ Παπαδιαμάντη ἀπὸ τὸν χριστιανισμό τοῦ ἐξουσιασμοῦ, πὺν γέννησε τὸν καπιταλισμὸ καὶ τὸν μαρξισμό. Ὁ δῆθεν οἰκουμενισμὸς τοὺς μᾶς κατηγορεῖ γιὰ ἐθνικισμό, ῥατσισμό, φασισμό – ἂν εἶναι δυνατὸν στὴ χώρα τοῦ Ξένιου Δία, τῶν ἀμφικτυονιδῶν καὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου!

Ἄς πάρωμε μέσα ἀπ' τὸ σωρὸ μιὰ τραγωδία τοῦ Σοφοκλῆ, τὴν «Τραχίνιες», γιὰ νὰ κάνωμε μερικὲς σκέψεις γιὰ τὸ σήμερον. Ἡ ὑπόθεσις χονδρικὰ εἶναι, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ἀφωσιωμένος στοὺς ἄθλους του, ἔχει παραμελήσει τὴν σύζυγό του, πὺν μεσόκοπη πλέον στὴν ἡλικία προσπαθεῖ νὰ τὸν γυρῶσιν πίσω σ' αὐτήν. Ἐπάνω στὴν προσπάθειά της συμβαίνουν τὰ ἀνεξέλεγκτα τῆς ἀνθρώπινης μοίρας: ἐκεῖνος εἶναι ξετρελλαμένος μὲ μιὰ πανέμορφη κοπέλλα. Μὲ τὴν πλοκὴ λοιπὸν, ὅπου ἐναλλάσσεται ἡ χαρὰ μὲ τὴ λύπη, ἡ ἑλληνικὴ τραγωδία δείχνει τὸ ἀπρόβλεπτο τῆς ἀνθρώπινης μοίρας, ὡργανωμένο ἀπὸ μιὰν ἀνώτερη δύναμιν, τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερκεράσῃ ὁ ἄνθρωπος. Λέει λοιπὸν ἡ σύζυγος πρὸς ἓνα ἀπεσταλμένο τοῦ Ἡρακλῆ:

«Μὴ, μὰ τὸ Δία πὺν λούζει στὸ φῶς τὶς κορυφὲς
τῆς Οἴτης καὶ τὰ δάση, μὴν ξεστομίζῃς ψέματα.
Δὲν ἀπενθύνεσαι σὲ μιὰν ἀνόητη γυναῖκα,
πὺν δὲν γνωρίζει τὴν ἀνθρώπινη φύσιν,
σὲ κάποια, πὺν δὲν ξέρει πῶς ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲ χαίρεται
μὲ τὰ ἴδια πάντα πράγματα. Ὅποιος σὰν τὸν πυγμαῖον
τὸν ἔρωτα σφυροκοπᾷ, δὲν ἔχει κρίσιν.
Αὐτὸς αὐθαίρετος κυριαρχεῖ καὶ στοὺς θεοὺς
καὶ στὶς γυναῖκες ὅλες καὶ σὲ μένα.
Θά 'μαι τρελλή, τὸν ἄντρα μου νὰ βλέπω
νὰ ψήνεται στὸν πυρετὸ τοῦ ἔρωτα καὶ νὰ τὸν ψέγω·
οὔτε καὶ τὸ κορίτσι αὐτὸ κατηγορῶ·
ὅ,τι κι ἂν κάνῃ δὲν μὲ ταπεινώνει...»

(στίχ. 435-445)

Ἀσύλληπτο! Τί μεγαλωσύνη, τί ἐπίπεδο, τί πολιτισμὸς, τί ἀνθρωπισμὸς! Ἐδῶ εἶναι ὁ ὕμνος τοῦ ἔρωτα τῆς ὠριμότητας, ὅταν μπαίνει πιά ὁ πόνος ἀπὸ τὰ φεύγοντα νιάτα. Στὰ νιάτα τὸν κερδίζεις, στὴν ὠριμότητα τὸν ἀποκτᾷς· τὰ πάντα ρεῖ, αἰώνιε Ἡράκλειτέ μου! Τὸ DNA ἔχει δισεκατομμύρια συνδυασμούς, ὅμως καταλήγει σὲ πολὺ λιγώτερες ὡργανωμένες ομάδες κυτ-

τάρων, πού ακολουθοῦν τὴν ῥοή τους, ἀλλὰ καὶ πού δὲν χάνομε ἢ κερδίζομε π.χ. χέρια, πόδια κ.λπ.

Τὸ πνεῦμα τοῦ ἐξουσιασμοῦ παλεύει ἐναντίον τῆς Ἀρχαιότητος. Ἐπειδὴ δὲν διαθέτει τὸ πνεῦμα ἐκείνων τῶν γιγάντων, γίνεται ἀντίδρασις καὶ ἀπαγόρευσις. Στέρεψε ἡ Τέχνη καὶ ἡ Φιλοσοφία. Χρησιμοποιεῖται ἡ θεολογία καὶ ὁ μυστικισμός, μαζί μὲ μιὰ τεχνολογία πού καλπάζει ἀνεξέλεγκτη. Χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ ἐπιτεύξεις τῆς Ἀρχαιότητος, γιατί ὅλα ἀπ' ἐκεῖ ξεκίνησαν, ἀλλὰ συγχρόνως διαστρέφονται ἢ παρασιωπῶνται. Ποιὸς θὰ χρεωθῇ τὰ ἑκατομμύρια τῶν νεκρῶν; Τὴν μόλυνσιν; Δυστυχῶς οἱ κακοὶ εἶναι ἀποτελεσματικότεροι τῶν καλῶν. Ἡ θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία δημιουργεῖ τεράστια πλήθη φορέων τοῦ μίσους. Εἶδατε ποτὲ ὁμίλους καλῶν; Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπιθετικὸ του ὁρμέμφυτο, πού τὸ ἔχει γιὰ ἐπιδίωσιν καὶ πού τὸ εἶχε πάντοτε, εἶναι πιὸ κοντὰ πρὸς τὸ κακό.

Μόνο μιὰ φορὰ ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ Τέχνη, στὴν Ἀρχαιότητα, ὁγήσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ ὁρμέμφυτο αὐτὸ μὲ τὰ καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα, πού ἀπὸ τότε σηματοδοτοῦν τὴν ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ποιοτικὸ καὶ συμβαίνει μόνο στὴν μετάλλαξιν ἀπὸ τὸ ποσοτικὸ στοὶ ποιοτικὸ καὶ γιὰ λίγους· γιατί πάλι ὁ ἄνθρωπος γυρίζει στοὶ ποσοτικὸ.

Μεταφυσικὴ-θρησκεία. Γι' αὐτὸ ἡ Ἀρχαιότης συνεχῶς ἐπαληθεύεται καὶ θὰ ἐπαληθεύεται στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ἡ μεταφυσικὴ συνεχῶς θὰ διαψεύδεται. Εἶδατε: καὶ οἱ πιὸ σύγχρονες ἀνακαλύψεις ὄχι μόνο τὴν ἐπαληθεύουν, ἀλλὰ ἡ μεγάλη Τέχνη τῆς εἶναι ἓνα συμπαντικὸ ἐργαλεῖο, καθὼς σκαλώνει ἡ ἀνθρώπινη συνειδήσις στὴν ἀπειρωσύνῃ τοῦ Σύμπαντος. Δὲν εἶναι ἡ μοντέρνα τέχνη τοῦ ἐξουσιασμοῦ, τῆς «οἰκουμενικότητος», τῆς «ἀμφισβήτησεως καὶ τοῦ «μοντερνισμοῦ» – ὅλα αὐτὰ τὰ ταχυδακτυλουργικὰ κουνέλια πού θγάζουν ἀπ' τὰ καπέλλα τῶν ἄδειων κεφαλῶν τους...

Φυσικὰ κάποιες γιγάντιες μορφὲς ἀνεξάρτητες, ὅπως οἱ ὑπέροχοι Μπετόδεν Μοντιλλιάνι (τὰ γυνά του), ἱμπρεσιονιστὲς κ.λπ. φθάνουν νὰ γίνωνται ἰσάξιοι. Ὅμοια οἱ μεγάλοι μας Παπαδιαμάντης, Καβάφης, Καρυωτάκης δημιουργοῦν δικό τους καλλιτεχνικὸ δίκαιο καὶ εἶναι ἀπόκτημα γιὰ τὴν νεοελληνικὴ μας πνευματικὴτητα καὶ θάσις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μας. Οἱ «κουλτουριάρηδες» διαβρώνουν, δὲν ἔχουν ψυχὴ. Ἕλληνα, αὐτὰ τὰ πράγματα ἄς μὴν ἀποτελοῦν ταμποῦ γιὰ σένα, γιατί ἔτσι σὲ ἐγκλωβίζουν. Ποντάρουν στὸν ραγιαδισμό σου. Ἐχομε πολλὸν πολιτισμὸ καὶ μποροῦμε νὰ διασώσωμε τὴν νεολαία μας ἀπὸ τὴν καραδιὴν χασίσια, πού σκόπιμα καὶ μὲ τὸ ἀζημίωτο μᾶς ἀποστέλλουν. Πολιτισμικὴ καὶ πληθυνσιακὴ ἀλλοίωσις. Ἀς εὐχηθοῦμε: στίς ὅποιες ἀντιφατικότητές μας: Ἐνωμένοι! Δικό μας τὸ μαχαίρι, δικό μας καὶ τὸ πεπόνι.

Παντελῆς Γλάρος

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΝΕΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΑΣ

Τὰ «Παιδιά τοῦ Ὀδυσσέα», ὁ Γιάννης (ἀριστερά) καὶ ὁ Βαγγέλης Βαφίνης (δεξιά), κρατώντας δύο πανάρχαια ἑλληνικά μουσικά ὄργανα, πού χρησιμοποιοῦν στίς μουσικές τους δημιουργίες. Ὁ Γιάννης κρατᾷ τὴν περίφημη «λύρα τοῦ Ἑρμοῦ» (κατὰ τὴν παράδοση φτιαγμένη ἀπὸ τὸν Ἑρμῆ καὶ δωρηθεῖσα στὸν Ἀπόλλωνα). Ὁ Βαγγέλης κρατᾷ τὸν ταμπουρά ἢ θαμπούρα, ἀπόγονο τῆς ἀρχαίας πανδουρίδος.

Τὰ «Παιδιά τοῦ Ὀδυσσέα» μιλοῦν στὸν «Δαυλό»

Εἶναι πασιφανές, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες κατακλύζονται ἀπὸ μίαν πραγματικὴν πλημμυρίδα μουσικῶν ἀκουσμάτων, τὰ ὁποῖα ἔλκουν τὴν προέλευσή τους ἢ ἀποτελοῦν μίμηση τοῦ δυτικότερου-ἀμερικανικοῦ μουσικοῦ ὅφους καὶ ρυθμοῦ. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ εἰπωθῇ, ὅτι ἡ μουσικὴ αὐτὴ εἶναι ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος τῆς πολιτισμικῆς εἰσβολῆς πού δέχεται κάθε γωνιά τοῦ πλανήτη, εἰσβολῆς πού στοχεύει στὴν κατασκευὴ ἑνὸς ἀνιστόρητου καὶ ἀσυνειδητοποιήτου ἀτόμου. Σὲ παλαιότερο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» εἶχε ἐπισημανθῇ τὸ πῶς ἡ πανάρχαια μουσικὴ μας παράδοση περιέπεσε τὶς τελευταῖες δεκαετίες στὸν ἔλεγχο ἀλλοτρίων δισκογραφικῶν ἐταιρειῶν, πού ἀνηλεῶς τὴν ἐκφυλίζουν καὶ τὴν ἐμπορεύονται. (Δὲς «Δαυλός», τεῦχος 202: Α. Πετρουτζάκου, «Ἡ ἄλωση τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ»).

Ὡστόσο τὸν τελευταῖο καιρὸ κάνει ὁλοένα καὶ αἰσθητότερη τὴν παρουσία της μιὰ νέα γενιά Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, πού δείχνει ὅτι ἀντιστέκεται σθεναρὰ καὶ δημιουργικὰ σ' αὐτὸ τὸ ὄντως ἰσοπεδωτικὸ ρεῦμα. Νέα παιδιά μὲ ἀριστη μουσικὴ κατάρτιση, μὲ ὑγιὲς ἔθνη καὶ καλλιτεχνικὴ συνείδηση καὶ μὲ πρωτόγνωρο ψυχικὸ σθένος ξεκίνησαν καὶ ἀναζητοῦν τὶς γνήσιες ρίζες τῆς μουσικῆς μας παράδοσης, καταπλήσσοντας μὲ τὴν ὁρξὴ καὶ τὸ μεράκι τους. Ἰδιαίτερα ὁμιλητικὸ παράδειγμα τὰ «Παιδιά τοῦ Ὀδυσσέα», οἱ ἀδελφοὶ Γιάννης καὶ Βαγγέλης Βαφίνης, δύο ἀριστοὶ στιχουργοί, συνθέτες, ἐκτελεστές. Ὡλος τυχαίως ἦρθε στὰ χέρια μας ὁ τελευταῖος τους δίσκος (cd), τὰ «Ἀνήσυχα Ταξίδια», ἓνα ἔργο ξεχωριστῆς ποι-

ότητας και όμορφιάς. Πρώτο τραγούδι ή ψόδι του Ἀλκαίου «*Ἦρος ἀνθεμόεντος...*» Ἀκολουθεῖ ἡ «*Θράκη*» καὶ ἄλλα δώδεκα γλυκύτατα ἑλληνικά ἀστικά τραγούδια, πού τελειώνουν μὲ τὸν «*Ὑν Ἀθήναις Πυρρίχιον*». Ἡ ὀρχήστρα τοὺς ἀποτελεῖται μόνο ἀπὸ παραδοσιακά ὄργανα χωρὶς ἠλεκτρικοὺς ἐνισχυτές, ἀφοῦ οἱ ἠλεκτρικὲς συγχρότητες γιὰ τὸν Γιάννη «*ἀντὶ νὰ γαληνεύουν, τρελλαίνουν*». Τὴν μελωδικώτατη καὶ μεγάλων δυνατοτήτων φωνή του συνοδεύουν ὁ αὐλὸς τοῦ Πανὸς-ἡ πανάρχαια σύριγξ, ἡ φλογέρα, τὸ οὔτι, ὁ ταμπουράς (πανδουρίς), ἡ κλασσικὴ κιθάρα, ἡ στάμνα, τὸ φλάουτο, ἡ φυσαρμόνικα καὶ πολλὰ ἀκόμη παραδοσιακά ὄργανα, πού ἐναλλάσσονται ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ κάθε τραγουδιοῦ.

Ἡ σύνδεση μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ

«*Ἀπὸ μικρὸ παιδί –λέει ὁ Γιάννης– εἶχα μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὴν ἱστορία. Ἦταν τὸ κίνητρο, γιὰ νὰ ἐρευνήσω τίς μουσικὲς πτυχὲς πὺν ἀναφέρονται ἀπ’ τοὺς Ἑλληνας, τίς ὁποῖες σπινίως συναντοῦμε σήμερα. Πολὺ γρήγορα κατάλαβα, ὅτι γιὰ νὰ ἐκφρασθῇ καὶ νὰ ἐπικοινωνήσῃς μουσικά, πρέπει πρῶτα νὰ δοῇς τίς ρίζες σου. Καθὼς ἀγγίζω φαντασιακά τοὺς μεγάλους Ἑλληνας δημιουργούς, ἔρχονται μέσα μου κάποιες μουσικὲς συγχρότητες καὶ μὲ διεγείρουν*».

Καὶ οἱ δύο γνωρίζουν πολὺ καλὰ τὴν ἀξία τῆς μουσικῆς παιδείας στὴν ἀρχαιότητα καὶ δηλώνουν, ὅτι ὡς πρότυπο ἔχουν τὴν ἀποψη τοῦ Πλάτωνος: «*μουσικὴν ποιεῖ καὶ ἐργάζου*». Ἡ μουσικὴ γιὰ τὸν μεγάλο φιλόσοφο ὄχι μόνο διαμορφώνει ἡθὴ καὶ ἔθιμα ἀλλὰ καὶ ὑγιεῖς κοινωνίες. Καὶ συμφωνοῦν, ὅτι ἡ λειτουργία αὐτὴ τῆς μουσικῆς ἔχει σήμερα «νεκρωθῇ» ἀκριθῶς ἀπὸ ἐκείνους, πὺν μεταχειρίζονται τὴν μουσικὴ ἐμπορικά καὶ διαλυτικά γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα. Ὁ Βαγγέλης σημειώνει: «*Ὁ Ἀριστείδης ὁ δίκαιος ἔλεγε, ὅτι μπορεῖ νὰ διαβάσῃ τὸν χαρακτήρα μιᾶς φυλῆς, μιᾶς ὁμάδος, ἀπὸ τίς ῥυθμικὲς ἀγωγὲς καὶ τίς μελωδίες πὺν ἔχει*. Ἀς σκεφθοῦμε λοιπὸν τὸν τεράστιο ρόλο πὺν παίζει ἡ μουσικὴ. Καὶ νὰ τὸ πῶ ἀλλιῶς: Ἡ ῥυθμικὴ ἀγωγή στοχεύει στὴν σύλληψη τοῦ ῥυθμοῦ, πὺν ὑπάρχει καὶ ἐνυπάρχει παντοῦ μέσα στὸ Σύμπαν, καὶ οἱ Ἑλληνας τὸν εἶχαν συλλάβει· τὸν εἶχαν ἀποδώσει ἐκτὸς ἀπὸ μουσικά καὶ ἀρχιτεκτονικά (ξέρουμε τὸν ἰωνικὸ, δωρικὸ καὶ κορινθιακὸ ῥυθμὸ, πὺν δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ στατικὲς στιγμιαῖες ἀποδόσεις τοῦ συμπαντικοῦ ῥυθμοῦ). Αὐτὲς εἶναι οἱ σπουδαῖες κατακτήσεις τῶν Ἑλλήνων». Ὅπως λοιπὸν ὁ ἀνθρώπινος λόγος εἶναι ὁ ἀντικατοπτρισμὸς τῆς λειτουργίας τοῦ Συμπαντος μέσα στὸν ἀνθρώπινο νοῦ, ἔτσι καὶ ἡ σωστὴ μουσικὴ ἀγωγή ἀντικατοπτρίζει τὴν μουσικότητα τοῦ Συμπαντος. Μεγάλες ἀλήθειες κατακτημένες ἀπὸ δύο νεαροὺς μουσικοὺς.

Μὲ τὴν σημερινὴ ὅμως μουσικὴ τί γίνεται; Αὐτὴ τὴ «μοδάτη» πὺν ἀκοῦνε οἱ σημερινοὶ νέοι ἀπὸ τὰ «διντεοκλίπ», τὴν τηλεόραση, τὸ ραδιόφωνο, στὰ κέντρα διασκέδασης; «*Αὐτὸ πὺν ἀκοῦμε σήμερα –λέει ὁ Βαγγέλης– εἶναι ὁ ρυθμὸς τῶν 4/4, γιὰ νὰ μιλήσουμε μουσικά. Οἱ κινήσεις δηλαδὴ πὺν κάνουμε ἀνάγονται σὲ τέσσερις τὸν ἀριθμὸ. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ παιχθῇ βέβαια μὲ πολλοὺς καὶ διαφορετικοὺς τρόπους*. Ὅμως σήμερα ἔχει ἐπικρατήσῃ στὴν δισκογραφία ἓνας, πὺν ἴσως εἶναι ὁ ἀρχαῖος “κόρδαξ”, τὸ τοιφετετὲλι πὺν λέμε, τὸ κοννιστό. Αὐτὴ ἡ μουσικὴ στοχεύει στὸ “ἡλιακὸ πλέγμα”, τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως λέμε, βγάζοντας τὰ κατώτερα ἐνστικτα τοῦ ἀνθρώπου καὶ κυρίως αὐτὸ τῆς ἑλλειψης τοῦ ἐρωτικοῦ συντροφίου καὶ τῆς ἀναζητήσῃς του μὲ χορευτικὲς φιγούρες. Καλὸς, δὲ λέω, ἀλλὰ μόνο αὐτός;» Καὶ ὁ Γιάννης συμπληρώνει: «*Πρόσφατα ἓνας φίλος μᾶς εἶπε, ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔχει μετατραπῇ σὲ ἓνα ἀπέραντο “ἀερόμπικ”. Καὶ ἔχει δίκιο. Ἐπικρατεῖ ὁ ρυθμὸς τῶν 2/4, ἓνα ξερό “μπίτ”, ὅπως λέμε μουσικά. Ἐνα-δύο, ἓνα-δύο. Δηλαδὴ αὐτὸ τὸ καθημερινὸ ἀγχωτικὸ τρέξιμο τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἐπιβάλλεται καὶ μὲ τὴν μουσικὴ. Τρέχουμε λοιπὸν νὰ προλάβουμε τὴν ζωὴ, ἀκριτα, ἀσυνεῖδητα, ἐκτελώντας τὸ πρόσταγμα τῶν ἐξουσιαστῶν-γυμναστῶν μᾶς: Ἐνα-δύο, ἓνα-δύο*». Καὶ βέβαια στὸν ἴδιο ρυθμὸ τρέχει ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα, χωρὶς νὰ προλαβαίνει

κανείς να σκεφτή ότιδήποτε ή να κυττάξη δεξιά και αριστερά του.

Ποιά όμως μουσικά είδη μπορούν να ήρεμήσουν και να ανυψώσουν πνευματικά τόν άνθρωπο; Ἀπαντᾷ ὁ Βαγγέλης: «Ὁ ρυθμός τῶν 9/8, ὅπως εἶναι τὸ ζεϊμπέκικο, ἕνας πανάρχαιος ἑλληνικός σκοπός, ἀναπτερώνει τὸ ἠθικό καὶ τὸ πνεῦμα. Ἀνοίγεις τὰ χέρια σου διάπλατα, ζητώντας ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο ἐλευθερίας· παίρνεις τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ ἢ τῆς τετρακτύος». Προσθέτει ὁ Γιάννης: «Ἀν πᾶμε ἀπ' τὸ χορευτικό στοῦ ἀκουστικό τραγούδι, θὰ δοῦμε τοὺς ἀρχαίους παιᾶνες, πὺν ἦταν ὕμνοι θεραπευτήριοι. Αὐτὴ ἡ πτυχή σήμερα δὲν ὑπάρχει. Ἴσως νὰ ἐπιδιώγῃ λίγο στοῦ ἔντεχνο τραγούδι, στοῦ “Νέο Κῦμα” τῆς δεκαετίας τοῦ '60. Ὄντως τὰ τραγούδια τοῦ Κουγιουμτζή, τοῦ Λοῖζου φέρουν μιὰ ψυχικὴ ἀγαλλίαση».

Ἄκρατη ἐμπορευματοποίηση καὶ ἀφελληνισμός

Οἱ δύο νέοι μουσικοὶ εἶναι αὐτοδίδακτοι. Τὶς πρώτες μουσικὲς τους βάσεις τὶς ἔλαβαν ἀπ' τὸν πατέρα τους, πὺν ἦταν ἐρασιτέχνης μουσικός. Ὅπως εἶπαν, ἔφυγαν πολὺ νωρὶς ἀπ' τὰ ῥοδεῖα, διότι ἐκεῖ κυριαρχεῖ ἡ ἀποψη ὅτι ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ εἶναι κατώτερη ἀπ' τὴν κλασσικὴ εὐρωπαϊκὴ ἀποψη πὺν ἀρνήθηκαν νὰ ἀποδεχθοῦν. «Ὅταν ἐπανασυνέθεσα τὴν “Ῥοδὴ τοῦ Ἀλκαίου” –λέει ὁ Γιάννης–, κάποιοι μοῦ εἶπαν ὅτι μοιάζει μὲ τὴν κινεζικὴ μουσικὴ. Τὸν εἶπα, ὅτι οἱ Κινέζοι ἔχουν περισσότερὴ μουσικὴ ταύτιση μὲ τὴν ἀρχαιότητα. Ἀλλωστε καὶ μιὰ ἐπαρχία τῆς Κίνας ὀνομάζεται “Γιοννάν” (Ἰωνία), ὅπου συναντῶνται καὶ ἀρχαιοελληνικά ἔθιμα».

Πιστεύουν, ὅτι τὰ τραγούδια τους θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν μεγαλύτερη ἀπήχηση. Ὅμως οἱ κυρίαρχοι ἐμπορικοὶ κύκλοι τῆς Ἑλλάδας τὰ βλέπουν ἐχθρικά, ἀφοῦ δὲν εἶναι κάτω ἀπ' τὸν δικό τους ἔλεγχο καὶ ξεφεύγουν ἀπ' τὸ εἶδος μουσικῆς πὺν προβάλλουν. Τὸ τραγούδι τους, πὺν μέχρι σήμερα εἶναι περισσότερο γνωστό, εἶναι τὸ «Δαχτυλίδι», μιὰ μπαλλάντα, πὺν ἀγγίξει τὸ δυτικότροπο εἶδος. Ἴσως καὶ γι' αὐτὸ νὰ μὴν ἐμποδίστηκε...

Ὁ Γιάννης καὶ ὁ Βαγγέλης Βαφίνης ἀρνοῦνται τὴν ἄκρατη ἐμπορευματοποίηση τῆς μουσικῆς. Ἀπὸ πέρυσι ἄφησαν τὶς μεγάλες πίστες τῆς νύχτας, τὰ χρήματα καὶ τὴ φτηνὴ διασημότητα πὺν προσφέρουν καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἀσχοληθοῦν ἀποκλειστικά μὲ τὴ δημιουργία. Εὐελπιστοῦν, ὅτι ὁ νέος τους δίσκος, τὰ «Ἀνήσυχα Ταξίδια», θὰ τύχῃ μεγαλύτερης ἀπήχησης. Καὶ συμφωνοῦν ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι νέοι ὁμότεχνοί τους, πὺν ἔχουν στραφῇ μὲ ζῆλο στὶς ῥίζες τῆς μουσικῆς μας παράδοσης. Ἴσως τὸ μέλλον νὰ εἶναι περισσότερο αἰσιο ἀπ' ὅ, τι προδιαγράφει ἡ σημερινὴ πραγματικότητα.

Ἡ δισκογραφικὴ ἐταιρεία RIA Music, πὺν ἐκδίδει τὸ ἔργο τῶν ἀδελφῶν Βαφίνης, εἶναι αὐτὴ τὴν στιγμὴ ἡ μόνη ἑλληνικὴ δισκογραφικὴ ἐταιρεία πὺν δραστὴρ ἐν Ἑλλάδα. Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀκτῆς Γκολφίδης –ἕνας ἄνθρωπος πὺν ἐμφορεῖται ἀπὸ ἀκέραιες ἑλληνικὲς ἀξίες– μίλησε στὸν «Δαυλό»: «Τὰ “Παιδιὰ τοῦ Ὀδυσσεύ” καὶ σὰν ἔννοια καὶ σὰν τρόπος σκέψης εἶναι ἄκρως ἑλληνικά καὶ σὲ νότες καὶ σὲ λόγο, πράγμα ἰδιαίτερα σπάνιο σήμερα. Διότι, γιὰ νὰ ἀντέξῃ κανεὶς στὸν κνκεῶνα πὺν λέγεται “δισκογραφία”, πρέπει νὰ φέρῃ κάτι τὸ νέο, τὸ διαφορετικό. Χαίρομαι, πὺν εἶναι στὴν ἐταιρεία μου· καὶ πρέπει νὰ τοὺς μιμηθοῦν κι ἄλλοι καλλιτέχνες, ἂν θέλουν νὰ τιμήσουν τὸν τόπο πὺν ζοῦν καὶ πὺν λέγεται Ἑλλάδα». Καὶ συνεχίζει: «Ἡ RIA Music εἶναι ἡ μόνη ἑλληνικὴ δισκογραφικὴ ἐταιρεία μὲ ἑλληνικά κεφάλαια, ἑλληνικὴ μουσικὴ· καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἔχει σκοπὸ νὰ ἐκδίδῃ δύο μὲ τρία ἔργα τὸ χρόνο, μὲ ἀναφορὰ στὸν ἑλληνικὸ μουσικὸ πολιτισμό, ὅπως δὲν εἶναι γνωστός σήμερα. Ὅπως θὰ ξέρετε, ὅταν προσπαθῇ νὰ κἀνῃ κάτι διαφορετικό, ὑπάρχει πόλεμος. Τὸ μόνο πὺν ἔχω νὰ πῶ εἶναι, ὅτι ὅλες οἱ μεγάλες δισκογραφικὲς ἐταιρεῖες σ' ὅλο τὸν κόσμον εἶναι ἐδραϊκῶν συμφερόντων».

Παν. Α. Κουβαλάκης

Κερδοφόροι «συγγραφείς»

Πολύ ευχαριστήθηκα με την από τηλεοράσεως δήλωσιν ενός κυρίου Νίκου Δήμου, ότι «Η αγγλική γλώσσα είναι πλουσιώτερη της ελληνικής». «Ε! Λοιπόν, δεν θα το πιστέψετε. Στο ίδιο συμπέρασμα είχα καταλήξει κι εγώ, αλλά δίσταζα να το διατυπώσω, γιατί δεν είχα σφαιρική άποψη της αγγλικής λογοτεχνίας από τον Όμηρο μέχρι τον Σεφέρη. Τώρα όμως, πού ό κ. Δήμου μās θεδαίωσεν ότι είναι άριστος γνώστης της Αγγλικής, μου έφυγε ένα δάρος. Προοδεντικός διανοούμενος ό περι ού ό λόγος κύριος, άφου άπέτυχεν ως έπιχειρηματίας, και παλαιότερον είχεν εκφράσει την άγάπην του για τον Έλληνισμόν διά του περισπουδάστου συγγράμματος «Η δυστυχία του να είσαι Έλληνας», προτου δέδαια κυκλοφορήση τó θαρύνδουπον έργον του «Γάτες» με φωτογραφίες των συμπαθών αυτών τετραπόδων. Όταν κάποτε, σνν Γιαχδέ, άποφάσιση να κυκλοφορήση και τά άπομνημονεύματά του, προτείνω, μιά και γνωρίζει καλά την Αγγλικήν, να τά τιτλοφορήση «The memories of a masturbator» («Οί άναμνήσεις ενός χειρώναντος»...).

Αλλά αν ό κύριος Νίκος Δήμου δεν είναι και τόσον σαΐνι περι τά οικονομικά, ό κύριος Βενιαμίν Βιλκομίρσκι άπεδείχθη «γάτα με πέταλα». Ό εν λόγω, εκ περιστάσεως Έλβετός συγγραφεύς, πήρε μελάνι και χαρτί και άρχισε να συγγράφη έμμανώς. Τέλος, τó 1995 παρουσίασε στά Γερμανικά τó διβλίό του «Θραύσματα/Τά παιδικά χρόνια 1939-1948», εις τó όποιον παρουσιάζει την παιδική του ήλικία εις τó στρατόπεδον του Άουσβιτς. Θά ήτο θεδαίως περιττόν να τονίσω, ότι ό κύριος Βενιαμίν Βιλκομίρσκι είχε τόση σχέσιν με τó Άουσβιτς όσο κι εγώ με τόν έπίσκοπον τής Κανταβρυγίας. Ώστόσον ή «μηχανή» έπιασε! Έπese και τó ραβδινάτο από κοντά και ό πανέξπντος αυτός Έλβετός άρχισε «να κόδη μονέδα», άφου τά «παθήματά» του παρουσιάστηκαν από τά Μ.Μ.Ε. και τó διβλίό του μετεφράσθη πάραντα σέ δέκα γλώσσες! Έτσι λοιπόν και τó «Θραύσματα/Τά παιδικά χρόνια 1939-1948» άποκτά την έγκυρότητα του άνυπόκτον «Ήμερολογίου τής Άννας Φράνκ», διά του όποιου μās είχαν ζαλίσει, άντε μñν πω τώρα τί, τόσα χρόνια.

Παρ' όλα αυτά ή παρούσα άπάτη θγάξει ένα λογικό συμπέρασμα: Τό όλοκαύτωμα πουλάει. Γι' αυτό προτείνω εις όλους τούς προοδεντικούς συγγραφείς, μηδε του κυρίου Δήμου έξαιρουμένον, ν' άρχίσουν να γράφουν γι' αυτό. Κι έπειτα ντυμένοι με τσουνδάλια και κάμποση στάχτη στά μαλλιά να περιφέρουν τά πονήματά τους μεταξν Ίσραηλινής προσθείας και συναγωγής. Καλό μάλιστα θά ήτο να δούρυνται κι όλας εις ένδειξιν πένθους και εν άνάγκη να κρατούν και μιάν ενμεγέθη έπτάφωτον λυχρία. Δεν μπορεί! Όλο και κάποιος θά τούς προσέξη. Κι ύστερα ποιός τούς πιάνει. Θά εκδώση τó πόνημά τους ό κύριος Φονντουκιώτης, θά αναλάβουν έργολαδικώς την προώθησιν του τά κανάλια και οί έφημερίδες κι ό Κίτσος ό λεβέντης, ό καραμπουζονκλής, θά μεταφραστή σέ καμμία σαρανταριά γλώσσες και θεδαίως-θεδαίως θά μοσχοπουληθή. Χωρίς έντολή και ντιρεκτίδα: αυθόρμητα θά προσέρχεται τó άναγνωστικό κοινό, πατείς με πατώσε, διά να τó προμηθευθή. Για να μñν πούμε, ότι θά πωλήται και στην μαύρη άγορά.

Υπερβολές; Καλέ, τί μās λέτε! Μē πνευματικούς ανθρώπους σάν τούς άπαρτίζοντας την μονίμως εις λήθαργον ενύρισκομένην Ακαδημίαν τί περιμένετε; Να ασχοληθούν οί συγγραφείς μας με έθνικά-φασιστικά ζητήματα; Γιαχδέ φυλάξοι! Τέτοια τρε μπανάλ θέματα είναι προωρισμένα για άσημαντότητες όπως ό Κάλδος, ό Σολωμός, ό Δραγούμης, ό Παλαμās ή ό Σεφέρης. Γι' αυτό γράψτε, παιδιά, κανένα άνθελληνικό διβλίό και θά είναι άξιος ό μισθός σας (σέ δολάρια) και οί εύλογίες του μακαριωτάτου πατριάρχου Νέας Ρώμης κ. Βαρθολομαίου, ό όποιος εκήρυξε «άίρεσιν» τόν «έθνικισμόν».

Γιώργος Πετρόπουλος

Νέα τάξεις εξουσιασμοῦ

Πρὶν τρία χρόνια κυκλοφόρησε στὴν Ἀμερικὴ τὸ βιβλίο τῆς δημοσιογράφου Τζάνετ Λόουι μὲ τίτλο «Ἡ Μυστικὴ Αὐτοκρατορία – Πῶς 25 πολυεθνικὲς κυβερνοῦν τὸν κόσμον», στὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς, ὅτι τὰ πάλαι ποτὲ παντοδύναμα ἐθνικὰ κράτη φαντάζουν ὡς νάνοι μπροστὰ στὴν γιγαντιαία οἰκονομικὴ –ἐκ πρώτης ὄψεως– δύναμιν τῶν μεγάλων πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν. Τὸ βιβλίο αὐτὸ δείχνει, ὅτι τὸ ἀκαθάριστο ἐθνικὸ προϊόν (ΑΕΠ) τῶν περισσοτέρων χωρῶν τοῦ κόσμου εἶναι κατὰ πολὺ μικρότερο ἀπὸ τὸν ἐτήσιο κύκλο ἐργασιῶν («τζίρο») πολλῶν μεγάλων ἐταιρειῶν. Γιὰ παράδειγμα ἡ ἰαπωνικὴ τράπεζα Dai-Ichi Kangyo παρουσιάζει ἐτήσιο «τζίρο» μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ΑΕΠ τῆς Κίνας καὶ σχεδὸν ἴσο μὲ αὐτὸ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Exxon, μιὰ ἀμερικανικὴ ἐταιρεία πετρελαιοειδῶν, ἔχει πωλήσεις μεγαλύτερες ἀπὸ τὸ ΑΕΠ τῆς Ἰνδονησίας, ἐνῶ ὁ «τζίρος» τῆς ἀμερικανικῆς «ἄλυσιδας» σούπερ μάρκετ Wal-Mart ξεπερνᾷ τὸ συλλήβδην ΑΕΠ 160 χωρῶν!

Ἀκόμη στὰ χέρια τέτοιων μεγάλων οἰκονομικῶν συγκροτημάτων περιέρονται σταδιακὰ τόσο οἱ δημόσιες ὅσο καὶ οἱ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις ἐθνικῆς ἐμβελείας, ὀδηγώντας τὰ ἐπόμενα χρόνια στὸν ὀλοκληρωτικὸ ἀφανισμό τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν. Τὴν ἐπομένην τριετία λόγου χάριν τὸ 50% τοῦ ἑλληνικοῦ λιανεμπορίου, πού διενεργοῦν κυρίως τὰ σουπερμάρκετ, θὰ περάσῃ σὲ ἐταιρεῖες ξένων συμφερόντων. Καὶ φυσικὰ τὸ φαινόμενο αὐτὸ παρατηρεῖται σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Τὰ παραπάνω στοιχεῖα δείχνουν, ὅτι ἡ καλπάζουσα οἰκονομία τῆς λεγομένης «ἐλεύθερης ἀγορᾶς» ἀφαιρεῖ πλέον τὴν δύναμιν ἀπὸ τοὺς παραδοσιακοὺς φορεῖς ἐξουσίας, τὰ κράτη, καὶ τὴν παραδίδει στὰ χέρια τῶν πολυεθνικῶν. Στὸν στίβο τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἡγεμονικὴν θέσιν κατέχουν πλέον οἱ ἀμερικανικὲς ἐταιρεῖες ἐξ αἰτίας τῶν μεταπολεμικῶν ἐξελίξεων. Ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου ἡ ἐρειπωμένη Δυτικὴ Εὐρώπη δέχτηκε τὴν οἰκονομικὴν βοήθεια τῶν ΗΠΑ καὶ διὰ τοῦ «σχεδίου Μάρσαλ» εἰσέργρευσαν στὴν γηραιὰν ἡπειρὸ 35 περίπου δισεκατομμύρια δολάρια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ἀντάλλαγμα ἦταν –πέρα ἀπ' τὸν ἀκολουθούμενο δανεισμό γιὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἀνορθώσεως– ἡ κατάργησις τῶν δασμῶν ἀπὸ τίς εὐρωπαϊκὲς χώρες γιὰ τὰ ἀμερικανικὰ προϊόντα πού εἰσήγαν. Ἡ συμφωνία γιὰ τοὺς δασμοὺς (ἡ περίφημη GATT) ὑπογράφεται τὸ 1947. Τὸν ἐπόμενο χρόνο (1948) ἱδρύεται καὶ ὁ ΟΟΣΑ (Ὁργανισμὸς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως) γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ, δηλαδὴ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀμερικανικῆς ἡγεμονίας στὴν Εὐρώπη ὅπως καὶ στὸν ὑπόλοιπο κόσμον, μέσα ἀπὸ τὴν ἀστυνόμευσιν τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν γιὰ τὴν ὑποτιθέμενη σωστή τους ἀνάπτυξιν· στὴν οὐσία ὅμως γιὰ τὴν ὁμαλὴν διείσδυσιν τῶν ἀμερικανικῶν ἐταιρειῶν στὶς ἐσωτερικὲς ἀγορὰς τῶν κρατῶν. Ὁ ἴδιος αὐτὸς ὀργανισμὸς σὲ συνεργασία μὲ τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο (ΔΝΤ) –ἰδρυθὲν γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους– ἐνεργοποιεῖται μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Ἡ ὑποταγὴ τῶν κρατῶν δικαιο-

ολογείται και από το γεγονός, ότι σήμερα όλες σχεδόν οι χώρες, συμπεριλαμβανομένων και των ισχυρών ευρωπαϊκών, παρουσιάζουν μεγάλα «έξω-τερικά» δημόσια χρέη, αν και οι οικονομίες τους ακόμη ευημερούν. Τα χρέη αυτά, που προέρχονται από δάνεια από μεγάλους διεθνείς πιστωτικούς οργανισμούς, ελήφθησαν και κατασπαταλήθηκαν από επιτήδειους πολιτικούς τις δύο προηγούμενες δεκαετίες στο όνομα του «κοινωνικού κράτους» και του «προοδευτισμού». Οι διεθνείς τράπεζες έδιναν ευχαρίστως τέτοιες πιστώσεις, χωρίς μάλιστα να απαιτούν αρχικώς τις ανάλογες εξοφλητικές δόσεις, έχοντας προσχεδιάσει αυτή την μορφή οικονομικής υποδουλώσεως.

Ήταν αναμενόμενο, οι κατέχοντες τα κεφάλαια των μεγάλων πολυεθνικών και των διεθνών πιστωτικών οργανισμών να έρχονται σε συνεννόησιν μεταξύ τους, ώστε να επιβάλλουν και να διασφαλίζουν το καθεστώς της ένοποιημένης παγκόσμιας αγοράς. Οι διάφορες «λέσχες», που έρχονται κατά καιρούς στο φως της δημοσιότητας (ή Λέσχη της Ρώμης, του Παρισιού, των Μπίλντεμπεργκερς, των Τραϊλάτεραλς και πολλές άλλες) αυτόν τον ρόλο επιτελούν. Η διακηρυσσόμενη «νέα τάξις πραγμάτων», που αρχίζει να επιβάλλεται, θέλει τον άνθρωπο ως παραγωγική και καταναλωτική μονάδα, αδιαφοροποίητο έθνικά, ιστορικά, πολιτιστικά. Οι ευρείας κλίμακας μετακινήσεις πληθυσμών που παρατηρούνται, αποσκοπούν στην απώλεια της εθνικής και ιστορικής συνειδήσεως των λαών, ώστε να επιτευχθῇ διὰ τῆς ἀναμίξεως αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο ὑπόδειγμα. Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος ἡ Παγκόσμιος Ἀκαδημία τοῦ Πολιτισμοῦ ὑποδεικνύει «διασταύρωσιν τῶν φυλῶν, γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ εἰρήνη» (δὲς καὶ «Δαυλὸς», τεύχος 193: «Ἀπόστολοι τοῦ Νέου Μεσαίωνα»).

Εἶναι πλέον πασιφανές, ὅτι οἱ ἀστικές δημοκρατίες ὄχι μόνο δὲν ἐκφράζουν τὴν βούλησιν τῶν λαῶν ποὺ ἀντιπροσωπεύουν (ἄλλωστε αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιπροσωπευτικότητος ἀπὸ μόνῃ τῆς στέκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐννοία τῆς πολιτικῆς καὶ πλησιέστερα στὴν θεολογία), ἀλλὰ στεροῦνται καὶ ὅποια-δήποτε πραγματικὴν ἰσχύ. Οἱ πολιτικοὶ τῆς φορεῖς (κόμματα, κυβερνήσεις) στὸ ἄμεσο μέλλον φαίνεται ὅτι δὲν θὰ ἔχουν κανένα λόγο ὑπάρξεως. Σήμερα ἔχουν μετατραπῇ σὲ ὄργανα προπαγάνδας τῆς ἐπερχόμενης «Νέας Ἐποχῆς» ἢ σὲ φορεῖς ἀστυνομεύσεως καὶ καταστολῆς πιθανῶν ἀντιδραστικῶν κινήσεων. Τὸν ρόλο αὐτὸ στὴν «Νέα Τάξις Πραγμάτων» καλοῦνται νὰ παίξουν οἱ πόλεις, ὅχι βέβαια ὡς κοινωνίες πολιτῶν ἀλλὰ ὡς οἰκιστικά σύνολα.

Ὁ νῦν δήμαρχος τῆς Ἀθήνας, ὑποδεικνύοντας τὶς προδιαγραφές τῆς πολιτικῆς τοῦ μέλλοντος, ἐπαναλαμβάνει συχνά, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς παγκόσμιας κοινωνίας θὰ στηρίζεται στὶς πόλεις καὶ ὄχι στὰ κράτη, ἀφοῦ τὰ σύνολα θὰ ἔχουν καταργηθῇ. Κι αὐτὸ γιατί ἡ ἀστυνόμευσις, ἡ διασφάλισις τῆς τάξεως θὰ ἐπιτυγχάνεται εὐκολώτερα στὸ ἐπίπεδο τῶν πόλεων. Ἀλλωστε στὴν περίπτωσιν διευρυμένων ἀντιδράσεων καὶ ταραχῶν τὸν λόγο ἔχει ἤδη ἡ παγκόσμια στρατιωτικὴ «συμμαχία», στὴν ἰδέα τῆς ὁποίας καὶ τὰ τελευταῖα γεγονότα μᾶς κάνουν νὰ συνηθίζουμε.

Παν. Α. Κουβαλάκης

«Δέν θὰ ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ Ἀμερική, ἂν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥ
κ. ΝΙΚ. ΜΠΕΡΝΣ ΣΤΟΝ «Δ»

**«Τὸ πιὸ φυσικὸ πρᾶγμα εἶναι
νὰ εἶναι κανεῖς φιλέλληνας»**

Μία ἡμέρα πρὶν ἐκδηλωθῇ ἡ Νατοϊκὴ ἐπίθεση στὸ Κοσσυφοπέδιο, εἴχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ συνομιλήσουμε μὲ τὸν πρέσβυ τῶν ΗΠΑ στὴν Ἑλλάδα κ. Νίκολα Μπέρνς. Προσιτὸς, ἰδιαίτερα φιλικὸς καὶ ὅπωςδήποτε γνώστης τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας μᾶς μίλησε γιὰ τὸν φιλελληνισμό καὶ τὴν προσφορὰ τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος στὴν ἀνθρωπότητα. «Ὁλόκληρη ἡ πνευματικὴ μας παράδοση προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ ὀφείλουμε μεγάλο χρέος στοὺς Ἕλληνες: Δέν θὰ ὑπῆρχε ἡ Ἀμερική, ὅπως εἶναι, ἂν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα», λέγει ὁ κ. Μπέρνς, μιλώντας σὰν ἄνθρωπος καλλιεργημένος καὶ σὰν Ἀμερικανὸς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐπίσημη πολιτικὴ τῆς χώρας του.

– Κύριε Μπέρνς, κατ' ἐπανάληψη ἔχετε δηλώσει φιλέλληνας! Τί νόημα προσδίδετε στὴν λέξη αὐτή;

– Ὁ φιλελληνισμὸς εἶναι μία σπουδαία ἔννοια. Ἀποδίδει σεβασμὸ καὶ θαυμασμὸ στὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν ἱστορία, τοὺς Ἕλληνες καὶ τὴν ἵδρυση τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους. Ἀπὸ τὴν στιγμή πού ἡ Ἑλλάδα μᾶς προσέφερε τὸν δυτικὸ πολιτισμὸ καὶ ἐμεῖς ἀποτελοῦμε τοὺς πνευματικὸς κληρονόμους του, νομίζω, ὅτι ὅλοι ὀφείλουμε μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο νὰ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας φιλέλληνες. Βεβαίως καὶ θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου φιλέλληνα. Γνωρίζω, ὅτι τὸ σύνταγμα στὴν πατρίδα μου γράφτηκε ἀπὸ πνευματικὸς κληρονόμους τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφίας γιὰ τὴν δημοκρατία: Τζῶν Ἄνταμς, Τζέιμς Μάντισον καὶ Τόμας Τζέφερσον. Ὅλοι τους, πρὶν ἰδρῦσουν τὸ ἀμερικανικὸ κράτος, μελέτησαν στὸ πανεπιστήμιο τοὺς κλασσικοὺς. Κι εἶχαν τὴν Ἑλλάδα στὸ μυαλό τους ὡς τὸν ἰδανικὸ τύπο τῆς δημοκρατίας γιὰ τὴν νεογέννητη τότε ἀμερικανικὴ δημοκρατία. Εἶναι σημαντικὸ ἐμεῖς, ὡς Ἀμερικανοί, νὰ ἀναγνωρίζουμε τὴν

συμβολή της Ελλάδας στον δυτικό πολιτισμό. Γι' αυτούς τους λόγους αισθάνομαι υπερόψανος, που θεωρώ τον éαυτό μου φιλέλληνα.

Ώς Ἀμερικανός, που πιστεύει στην δημοκρατία και ότι οι δύο χώρες – Ἀμερική και Ελλάδα – πρέπει να έχουν φιλικές σχέσεις, είναι για μένα τὸ πιὸ φυσικὸ πρᾶγμα στὸν κόσμος, νὰ σκέφτωμαι τὴν συνεισφορά τῆς Ελλάδας στὴν ἀνθρωπότητα, τὴν ἐλληνικὴ φιλοσοφία, τὶς ἐννοιες τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ νόμου, τὴν ἰδέα τῆς δημιουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ κράτους, ὅπου οἱ πολῖτες ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιλέγουν τοὺς ἡγέτες τους... ὅλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν Ελλάδα, 2500 χρόνια πρὶν. Μ' αὐτὴν τὴν ἐννοια τὸ πιὸ φυσικὸ πρᾶγμα στὸν κόσμος, γιὰ ὁποιοδήποτε θεωρεῖ τὸν éαυτό του δημοκράτη, σὲ ὁποιοδήποτε μέρος τοῦ κόσμου, εἶναι τὸ νὰ ἀποκαλῇ τὸν éαυτό του/της φιλέλληνα.

«Χωρὶς τὴν Ελλάδα δὲν θὰ ὑπῆρχε Ἀμερική»

Ὑπάρχουν ἑκατοντάδες πόλεις στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, που ἔχουν ἐλληνικὰ ὀνόματα: πάνω ἀπὸ 50 ἀμερικανικὲς πόλεις που ὀνομάζονται «Ἀθῆναι». Ἐὰν κυττάξῃ κανεὶς τὰ δημόσια κτίρια στίς ΗΠΑ, ἀπὸ τὸν Λευκὸ Οἶκο, τὸ Καπιτώλιο, τὰ Ἐθνικὰ Ἀρχεῖα, τὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, τὰ μνημεῖα τῶν Λίνκολν καὶ Τζέφερσον, ὅλα αὐτὰ τὰ ὑπέροχα νεοκλασσικὰ κτήρια εἶναι ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Κυττάξτε τὰ νομίσματά μας: τὸ ἴδιο. Κυττάξτε καὶ τὴν πνευματικὴ μας παράδοση. Ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὴν Ελλάδα. Πραγματικὰ ὀφείλουμε μεγάλο χρέος στοὺς Ἕλληνες. Μὲ αὐτὴ τὴν ἐννοια λοιπὸν δὲν θὰ ὑπῆρχε Ἀμερική, μὲ τὸν τρόπο που τὴν γνωρίζουμε, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ἡ ἀρχαία Ελλάδα.

Εἶναι εἰρωνικὸ καὶ ταυτοχρόνως σημαντικὸ τὸ γεγονὸς, ὅτι τὰ δύο σύγχρονα κράτη, τῆς Ελλάδας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, γεννήθηκαν σχεδὸν τὸν ἴδιο χρόνο. Ἐμεῖς τὴν δεκαετία τοῦ 1770 καὶ ἡ Ελλάδα τὴν δεκαετία τοῦ 1820. Καὶ οἱ δύο χώρες ἰδρύθηκαν τὴν ἐποχὴ τοῦ Διαφωτισμοῦ. Οἱ Ἀμερικανοὶ δοθήσαν τοὺς Ἕλληνες στὸν ἀγῶνα τους γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία. Στίς ΗΠΑ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ πρῶτο θέμα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς ἦταν ἡ ἐλληνικὴ ἀνεξαρτησία. Ἀκόμη καὶ στίς μικρὲς πόλεις τῆς Ἀμερικῆς οἱ πολῖτες συγγέντρωναν ἔστω καὶ λίγα δολλάρια, γιὰ νὰ στηρίξουν τοὺς Ἕλληνες ἐπαναστάτες. Καὶ ἡ ἱστορία ἔχει καταγράψει Ἀμερικανούς φιλέλληνες, οἱ ὅποιοι ταξίδεψαν στὴν Ελλάδα καὶ πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐνδυναμώνει τὴ σχέση τῶν δύο κρατῶν.

– **Ἄν δὲν κάνω λάθος, στὴν Ἀθῆνα ὑπάρχει τὸ ἄγαλμα ἐνὸς Ἀμερικανοῦ φιλέλληνα.**

– Πραγματικὰ, ὑπάρχει ἓνα ἄγαλμα κοντὰ στὸ Δημαρχεῖο, τὸ ὁποῖο ἀνεγέρθηκε τὸ 1930 στὴ μνήμη τῶν Ἀμερικανῶν Φιλελλήνων, που πολέμησαν γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἀνεξαρτησία. Δυστυχῶς, ἡ κατάσταση τοῦ ἀγάλματος εἶναι ἄσχημη. Χρειάζεται ἀναστήλωση καὶ συντήρηση. Ἐχῶ συζητήσει τὸ θέμα αὐτὸ μὲ τὸν δήμαρχο, τὸν κ. Ἀδραμόπουλο, καὶ ἀποφασίσαμε νὰ συντονίσουμε τίς προσπάθειές μας γιὰ τὴν ἀναστήλωση καὶ περαιτέρω ἀξιοποίησή του.

«Πανταχοῦ παροῦσα ἡ παρουσία τῆς Ελλάδος»

– **Τὶ προσέφερε τὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα στὴν ἀνθρωπότητα;**

– Βλέπουμε τὴν παρουσία τῆς ἀρχαίας Ελλάδας παντοῦ. Ἐχουμε πάνω ἀπὸ 200 πα-

νεπιστήμια στις ΗΠΑ με τμήματα κλασσικών σπουδών, όπου διδάσκονται ή άρχαία έλληνική, ή άρχαία φιλοσοφία και ή 'Ελληνική Σκέψη. Στην Βοστώνη, πού είναι ή ιδι-αίτερη πατρίδα μου, δημιουργείται τώρα νέα έδρα έλληνικών σπουδών και ένα έλλη-νικό κέντρο· έτοιμάζονται έδρες έλληνικών σπουδών και στο Χάρβαρντ και στο Τζωρ-τζτάουν. Φυσικά έχουμε και την σύγχρονη εκπροσώπηση της 'Ελλάδας, ή οποία συν-δυνάξεικατά κάποιο τρόπο την άρχαία και την σύγχρονη 'Ελλάδα: Οί 'Ολυμπιακοί άγώνες –ή ιδέα του νά παραμερίζουν τά κράτη τις διαφορές τους (έκεχειρία) και νά συ-ναγωνίζονται– προέρχεται από την άρχαία 'Ελλάδα. Γι' αυτό τόν λόγο ως 'Αμερικανοί είμαστε περήφανοι, πού ή 'Ελλάδα ανέλαβε την επόμενη 'Ολυμπιάδα του 2004. 'Υπάρ-χουν πολλοί τρόποι, με τους όποιους αισθανόμαστε την παρουσία της άρχαίας 'Ελλά-δας και την έλληνική παράδοση στην σύγχρονη ζωή μας.

– "Ήσαστε παρών στην παρουσίαση της ιδρύσεως του θυγατρικού ιδρύματος του 'Ωνάσειου. Τί ρόλο πιστεύετε, ότι μπορεί νά διαδραματίσει;

– Είμαι πολύ ευτυχής, πού τó 'Ωνάσειο αποφάσισε νά προχωρήσει στην δημιουργία ενός θυγατρικού ιδρύματος, ενός έλληνοαμερικανικού πολιτιστικού κέντρου στη Νέα 'Υόρκη. 'Ο κ. Στέλιος Παπαδημητρίου και ό τέως πρέσβυς Μάικ Σωτήρχος, και οί δύο στενοί μου φίλοι, διευθύνουν τó κέντρο. Πιστεύω, ότι θά άποτελέσει ένα κέντρο, όπου δέν θά προσελκύη μόνο 'Ελληνοαμερικανούς αλλά και 'Αμερικανούς όλων τών έθνικο-τήτων. Είμαι θερμός ύποστηρικτής αυτής της προσπάθειας, πού θά συμβάλει στην διά-δοση του έλληνισμού.

– Νέες ακαδημαϊκές τάσεις στις ΗΠΑ, οί οποίες επιχειρούν την «ανάδομηση» της πα-γκόσμιας ιστορίας, κερδίζουν συνεχώς έδαφος...

– Σπούδασα ιστορία στο Κολλέγιο της Βοστώνης και έχω τις δικές μου άπόψεις. Προ-σωπικά θά έλεγα, ότι, όσον άφορά στην ιστορία, είμαι παραδοσιακός. Δέν άνήκω σ' αυτούς πού επιχειρούν νά «ανάδομήσουν» την ιστορία, για νά την προσαρμόσουν στις ανάγκες της εποχής μας. Προσπαθώ νά εκτιμήσω την ιστορία, όπως πραγματικά έξε-λίχθηκε και τους άρχαίους πολιτισμούς, για ό,τι ήταν στην εποχή τους. Νομίζω, ότι αυτό είναι σημαντικό. Δέν έχω καμμία άπολύτως άμφιβολία για την ύπαρξη της άρχαί-ας 'Ελλάδας. 'Ο πολιτισμός της άρχαίας 'Ελλάδας υπήρξε και ήταν καρπός και έργο τών 'Ελλήνων: του Πλάτωνα, του Σωκράτη, του 'Αριστοτέλη και άλλων.

‘Η σχέση της νέας με την άρχαία 'Ελλάδα

– Πώς βλέπετε την σύγχρονη 'Ελλάδα σέ σχέση με τó λαμπρό της παρελθόν;

– Προφανώς είναι δύο διαφορετικοί κόσμοι. "Αλλωστε έχουν μεσολαδήσει τουλάχισ-τον δυόμισι χιλιετίες. Πιστεύω, ότι ή σύγχρονη 'Ελλάδα είναι μιá άμορφη χώρα. Μία χώρα, ή οποία διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στόν κόσμο. Στα Βαλκάνια μπορεί νά συμβάλει στην πολιτική σταθερότητα. Οί ΗΠΑ ύποστηρίζουν την προσπάθεια της 'Ελλάδος νά επεκτείνει την οικονομική της επιρροή πρós τόν βορρά. 'Ως μέλος του NATO και της Ε.Ε. ταυτοχρόνως, είναι ή μοναδική χώρα στη νοτιοανατολική Εύρώπη πού άνήκει και στους δύο όργανισμούς. 'Η 'Ελλάδα τώρα επεκτείνει την επιρροή της πρós όλες τις κατευθύνσεις σ' αυτήν την περιοχή. 'Η οικονομία της, με τις μεταρρυθμίσεις πού επιχειρεί, άρχίζει νά προσαρμόζεται στην τεχνολογική επανάσταση πού άλλαξε τόν τρόπο της ζωής μας. Είμαι αισιόδοξος· πιστεύω, ότι ή έλληνική οικονομία δελτιώνεται σέ τέτοιο βαθμό, πού και τó επίπεδο ζωής του 'Ελληνα θά δελτιωθεί κατά πολύ στά επό-

μενα 50 χρόνια. Προβλέπω, ότι ή Ελλάδα θα είναι στον επόμενο αιώνα ένα σταθερό κράτος στην Ευρώπη και θα ευημερή. Και αναμένω βελτίωση των έλληνοαμερικανικών σχέσεων.

– Συχνά επισκέπτεσθε, έσείς και ή σύζυγός σας, αρχαιολογικούς χώρους στην πατρίδα μας. Ποιός από αυτούς σάς έχει γοητεύσει ιδιαίτερώς;

– Είμαι δύσκολο να απαντήσω. Κι εγώ και ή σύζυγός μου έχουμε ένα ιδιαίτερο ένδιαφέρον για την αρχαιολογία και γι' αυτό έχουμε επισκεφθή αρκετούς αρχαιολογικούς χώρους σ' ολόκληρη την χώρα. Ίσως θα πρέπη να όμολογήσω, ότι ή αίσθηση πού έχεις, όταν στέκεσαι στους Δελφούς, είναι μοναδική. Σέ κανένα μέρος της Ελλάδας αλλά και γενικώτερα τού κόσμου δέν αισθάνθηκα έτσι. Για μένα κατά κάποιον τρόπο αποτελεί πραγματικά τó κέντρο τού Σύμπαντος, τόν όμφαλό της Γης και κατά συνέπεια τόν σπουδαιότερο αρχαιολογικό χώρο στην Ελλάδα για την κατανόηση της ανάπτυξης τού ανθρώπου. Επιπλέον είναι και ένας πανέμορφος τόπος. Μ' άρεσει και ή Κόρινθος και συγκεκριμένα ή Άκροκόρινθος με τά κάστρα της αλλά και τούς αρχαιολογικούς της χώρους. Πρόσφατα, με την επίσκεψη της κ. Τιλέγ Γκόρ στην Ελλάδα, είχα την ευκαιρία να ταξιδέψω στην Σαντορίνη και να επισκεφθώ τούς αρχαιολογικούς χώρους τού νησιού. Ήταν γοητευτικό νά έρχεσαι σέ έπαφή με τόν πολιτισμό, πού είχε αναπτυχθή στην Σαντορίνη λίγο πριν από την μεγάλη έκρηξη τού ήφαιστείου. Μου άρεσει και ή Σάμος. Είναι τόσο όμορφη ή Ελλάδα, με τόσο πλούτο και όμορφιά, πού είναι δύσκολο κανείς να απομονώσει συγκεκριμένες περιοχές.

– Είχατε την ευκαιρία να μελετήσετε ελληνική φιλοσοφία;

– Στο Κολλέγιο είχα την ευκαιρία για ένα ολόκληρο χρόνο να σπουδάσω την ελληνική φιλοσοφία.

– Αυτή ήταν ή πρώτη σας έπαφή με τόν έλληνισμό;

– Μεγάλωσα στο Wellesley στην Μασσαχουσέττη, όπου υπήρχε ελληνική κοινότητα. Στόν δρόμο, απέναντι από τó σπίτι μου υπήρχε μία ελληνική εκκλησία. Ώρισμένοι από τούς φίλους μου στό σχολείο ήσαν Έλληνες. Έτσι από τά 16 μου χρόνια άρχισα να μαθαίνω για την ιστορία της Ελλάδας. Ώστόσο θα έλεγα, ότι ή ουσιαστική μου έπαφή με τόν έλληνισμό έγινε στό πανεπιστήμιο.

Πώς βλέπει τούς σημερινούς Έλληνες

– Είστε πολύ φιλικός στις σχέσεις σας με τούς Έλληνες. Τί σάς άρεσει στόν σύγχρονο Έλληνα;

– Θαυμάζω πολλά στοιχεία στόν χαρακτήρα τού Έλληνα. Τό γεγονός ότι είναι έκδηλωτικός, έξωστρεφής. Τό Σαββατοκύριακο, πού επισκεφθήκαμε με την κ. Τίπετ Γκόρ την Σαντορίνη και την Κρήτη, ό κόσμος έβγαινε από τά σπίτια ή τά καταστήματά του και μās χαιρετούσε. Αυτή ή έκδήλωση της φιλοξενίας, της γνωστής ελληνικής φιλοξενίας, είναι ένα ακόμη στοιχείο πού θαυμάζω σ' αυτή τή χώρα. Θαυμάζω και την οικογενειακή δομή, τίς σχέσεις της ελληνικής οικογένειας. Στίς ΗΠΑ μās άρεσει νά όμιλούμε για τίς οικογενειακές μας σχέσεις, γιατί τίς θεωρούμε σημαντικές για την συνοχή της κοινωνίας. Αλλά πιστεύω στόν τομέα αυτόν, πώς έχουμε νά διδαχθούμε από την Ελλάδα. Οί οικογενειακές σχέσεις έδω είναι τόσο στενές και τó γεγονός αυτό βοηθά στην παραγωγή μās κοινωνίας χωρίς έγκληματικότητα. Η ελληνική κοινωνία έχει χαμηλά ποσοστά στην χρήση τού αλκοόλ και στην αυτοκτονία... Με αυτήν την έννοια μπορούμε

νά διδαχθούμε από την Έλλάδα. Νά διδαχθούμε τὸν σεβασμὸ πρὸς τὶς μεγαλύτερες γενιές. Μ' ἀρέσει πολὺ, πού στὴν ἑλληνικὴ οἰκογένεια οἱ γονεῖς πολλὲς φορὲς μένουν μὲ τὴν οἰκογένεια τῶν παιδιῶν τους.

Θαυμάζω ὅλα αὐτὰ πού προανέφερα, καθὼς καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι, ὅταν οἱ Ἕλληνες ὁμιλοῦν γιὰ τὴν πολιτικὴ, μπορεῖ νὰ διαφωνήσουν ἔντονα ἀλλὰ στὴν συνέχεια δειπνοῦν μαζί. "Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι πολὺ εὐθεῖς στὶς σχέσεις τους.

- Τὰ παιδιά σας μαθαίνουν ἑλληνικά;

- Οἱ τρεῖς κόρες μου, 8, 13, 15 χρόνων ὁμιλοῦν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καλύτερα ἀπὸ ἐμένα, διότι μελετοῦν τὰ ἑλληνικά κάθε μέρα στὸ σχολεῖο καὶ ὅλες τους ἔχουν Ἑλληνίδες φίλες. Τὰ παιδιά μου ἔχουν ἐνσωματωθῇ στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ ἔχουν γίνει κοινωνοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ προοπτικὲς τῶν ἑλληνοαμερικανικῶν σχέσεων

- Πῶς βλέπετε στὸ μέλλον τὶς ἑλληνοαμερικανικὲς σχέσεις;

- Πιστεύω, ὅτι ἔχουμε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐνδυναμώσουμε σημαντικὰ τὶς ἑλληνοαμερικανικὲς σχέσεις. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι στὸ πρόσφατο παρελθόν, τὰ τελευταῖα 25-30 χρόνια, δοκιμάσθηκαν οἱ σχέσεις μας· εἴχαμε τὶς καλὲς ἀλλὰ καὶ τὶς ἄσχημες στιγμὲς σ' αὐτὴ τὴν σχέση. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ἐπίσης, ὅτι κυττάζοντας στὸ μέλλον ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις, πού εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν βελτίωση τῶν σχέσεών μας. Εἴχαμε στρατιωτικὴ σχέση, ἡ ὁποία εἶναι πάρα πολὺ καλὴ, τώρα ἔχουμε καὶ πολιτικὴ σχέση γιὰ συνεργασία στὸ Κοσσυφοπέδιο, στὴν Βοσνία, στὴν εἰρηνευτικὴ διαδικασία στὴν Μέση Ἀνατολή. Ἔχουμε στενὴν συνεργασία στὴν Κύπρο. Οἱ ΗΠΑ καὶ ἡ Ἑλλάδα συνδέονται στενά. Κατὰ συνέπεια γιὰ πολιτικούς λόγους ὀφείλουμε νὰ εἴμαστε φίλοι στὴν ἐπόμενη δεκαετία· ἀλλὰ καὶ στὸν οἰκονομικὸ τομέα ὑπάρχουν προοπτικὲς. Τὸν τελευταῖο καιρὸ βλέπουμε τὶς ἀμερικανικὲς ἐταιρεῖες νὰ ἐπιστρέφουν στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐπενδύουν. Γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια, τὸ 1998, παρουσιάσθηκε αὔξηση στὶς ἐξαγωγὲς ἀμερικανικῶν ἀγαθῶν στὴν Ἑλλάδα. Σὲ γενικὲς γραμμὲς πιστεύω, ὅτι οἱ σχέσεις μας βελτιώνονται καὶ θὰ βελτιωθοῦν ἀκόμη περισσότερο στὸ μέλλον.

- Τί θὰ θέλατε νὰ ἔχετε ὀλοκληρώσει, ὅταν λήξη ἡ θητεία σας ὡς πρέσβυ στὴν Ἀθήνα καὶ θὰ ἐγκαταλείψετε τὴν Ἑλλάδα;

- ...Δὲν θέλω οὔτε νὰ σκέφτωμαι τὴν προοπτικὴ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Ἑλλάδα. Μ' ἀρέσει ἐδῶ πολὺ. Ἀλλὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅταν ὀλοκληρωθῇ ἡ θητεία μου καὶ κληθῶ σὲ ἕνα-δύο χρόνια νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Ἑλλάδα, ἐλπίζω νὰ εἶμαι σὲ θέση νὰ πῶ στὸν ἑαυτό μου: ἔκανα κάθε προσπάθεια καὶ ἀνάλωσα ὅλη μου τὴν ἐνέργεια γιὰ τὴν ἐνδυνάμωση τῶν ἑλληνοαμερικανικῶν σχέσεων μὲ ἕναν θετικὸ τρόπο. Αὐτὸ πού μὲ ἐνοχλεῖ μερικὲς φορὲς εἶναι, ὅτι τόσο ἐμεῖς οἱ Ἀμερικανοὶ ὅσο καὶ οἱ Ἕλληνες διαφωνοῦμε τόσο ἔντονα γιὰ θέματα τοῦ παρελθόντος. Θὰ ἦταν καλύτερα, ἐὰν στρέφαμε τὴν προσοχή μας στὸ μέλλον. Οἱ ἱστορικοὶ μποροῦν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ παρελθόν. Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἐστιάζουμε τὴν προσοχή μας στὸ μέλλον. Θὰ εἶμαι λοιπὸν ἱκανοποιημένος, ἐὰν πετύχουμε νὰ συνδέσουμε τὶς δύο σημαντικὲς χώρες, τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Ἀμερική. Πρέπει νὰ δουλὲψουμε πολὺ σκληρὰ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Καὶ σὰς εἶπα, ὅτι γιὰ αὐτὸ τὸν σκοπὸ θὰ ἀναλώσω ὅλη μου τὴν ἐνέργεια.

Νάνσυ Μπίσκα

Ἑλληνικὴ καὶ ἰουδαϊκὴ ἔννοια τοῦ «θεοῦ»

Ἀκόμα κι ἂν παραδεχθοῦμε πὼς τὸν φυσικὸν νόμο τὸν ἔθεσε ὁ Θεός, θὰ πρέπη νὰ παραδεχθοῦμε πὼς ὁ φυσικὸς νόμος εἶναι μίᾱ ἀπαραβίαστη θεία τάξις, ποὺ θὰ πρέπη νὰ τὴν σέβεται ὁ πρῶτος θέσας αὐτὴν· γι' αὐτὸ ὅποιος μιλᾷ γιὰ θαύματα δὲν ξέρει τὴν ἔννοια τοῦ θεοῦ. Οἱ διατριψαντες καὶ ἐγκύψαντες στὴν μελέτη πάντων τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων πραγμάτων πλέον ἐπισταμένως, οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλήνες, ποτὲ δὲν ἰσχυρίσθηκαν πὼς γνώριζαν κάποια ἐπιστήμη γιὰ τὸν θεό, γι' αὐτὸ καὶ μετὰξὺ τους δὲν παρατηρήθηκε καμμιά φανατικὴ θρησκευτικὴ ἀναμέτρησης. Δὲν ὑπῆρχε στὴν Ἑλλάδα καμμιά ἱερὰ βίβλος, ποὺ νὰ τοὺς ὀδηγῇ θεολογικά. Ἀπειναντίας ἢ ἐλευθερία ἦταν ὁ ὀδηγὸς τους· κι οἱ φιλόσοφοι ὅποιας ἀποκλίσεως, θεωρίας ἢ ἀντιλήψεως δὲν κινδύνευαν νὰ καταστοῦν «ἀποσυνάγωγοι», κι ἂν ἀκόμα ἠρνοῦντο δημοσίως τὴν ὑπαρξιν τοῦ θεοῦ. Δὲν γνώριζαν κανένα θεολογικὸν πανελλήνιον ὄρο ἢ κανόνα ἔστω, κάποιον Δελφικό, ποὺ καθέννας νὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ τηρῇ. Ἡ θεία λατρεία ἦταν θεσμός τῆς κάθε πόλεως, μὰ καὶ πάλι δὲν ὑπῆρχε κανένας νόμος ποὺ ν' ἀπαγόρευε τὴν πίστιν σ' ἄλλους ἢ σ' ἄλλο θεό.

Χαρά τους ἦταν νὰ μαθαίνουν τίς θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις ἄλλων λαῶν, ὁ δὲ περιδότος πολυθεϊσμός στοὺς φιλοσοφικοὺς διαλόγους ἦταν τόσο μονοθεϊστικός, ποὺ στὴν πραγματικότητα λατρευόταν τὸ *θεῖον*. Ἐνῷ εἶχαν θρησκεία, δὲν εἶχαν ὅμως ὀργανωμένη ἐκκλησία καὶ ἐπαγγελματικὸ (ἀμειβόμενο) ἱερατεῖο καὶ ἡ πίστις δὲν ἦταν αὐτὴ ποὺ ῥυθμίζε τὴν μετὰ θάνατον ζωὴ. Βέβαια τὴν τήρησιν τῆς τάξεως τοῦ κόσμου τὴν ἀπέδιδαν στὸν θεό ἢ στοὺς θεούς, μὰ ποτὲ μὲ τὴν ἔννοια πὼς ὁ θεὸς ῥυθμίζει ἀκόμα καὶ τὸν θάνατο ἐνὸς σπουργιτιοῦ. Γιατὶ θαύμαζαν βέβαια τὴν σοφία, τὴν τάξιν, τὴν ἀρμονία τοῦ Σύμπαντος κι αὐτὸ τὸ Ἀριστοτελικὸ «*πρῶτον κινεῖν*», μὰ ποτὲ δὲν τὸ εἶδαν σὰν πηδάλιο ποὺ ῥυθμίζει ὅλους ὅσους κάτω ἀπ' τὸν ἴδιο ἥλιο διαδιοῦν. Ὁ ἀρχαῖος σοφὸς πᾶσιζε νὰ βρῇ μὴν ἄκρη γιὰ τὴν προέλευσιν τοῦ κόσμου· κι ἂν ἔγραφε σύγγραμμα, μὲ τὴν ἀποψιν πὼς ὁ Κόσμος προήλθε ἀπὸ τὸ νερὸ ἢ ἀπὸ τὸ πῦρ ἢ ἀπὸ τὸν ἀέρα, ποτὲ δὲν τὸν κινδύνευε νὰ ἔλθῃ ἀντιμέτωπος μὲ τὸ ὅποιο ἱερατεῖο.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε, πὼς ὁ Ὅρφεύς, ὁ Ὅμηρος κι ὁ Ἡσίοδος ἦσαν παγκοσμίως οἱ πρῶτοι θεολόγοι· ὥστόσο καμμιά γενιά τῶν Ἑλλήνων ἀνὰ τοὺς αἰῶνας δὲν εἶδε τὰ ἔργα τους ὡς «ἀγία γραφὴ». Μὰ κι ὁ Σωκράτης, κι ὁ Πλάτων καὶ πολλοὶ ἄλλοι πάρα πολλὰ εἶπαν γιὰ τὸν θεό, μὰ ποτὲ ἡ διδασκαλία τους δὲν ἐλήφθη ὡς θρησκευσιολογία ἢ ὡς θρησκευτικὴ κατῆχησις ἢ ὡς θεολογικὸ δόγμα, γιατί ἡ ἑλληνικὴ σκέψις δὲν ὑποτάχθηκε ποτὲ στὴν ὅποια θρησκευτικὴν πίστιν. Μπορεῖ ἡ θεία λατρεία νὰ προστατευόταν ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς πόλεως, δηλαδὴ ἀπαγορευόταν στὸν ὁποιονδήποτε νὰ τὴν ἐμποδίσῃ νὰ τελεῖται ἢ νὰ τὴν παραμελῇ, ὅμως δὲν ἀπαγορευόταν ἡ πίστις σ' ἄλλους ἢ σ' ἄλλο θεό.

Παρατηροῦμε λοιπόν, πὼς τὸ ὄνομα *θεός* στὴ γλῶσσα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔχει διαφορετικὴν ἔννοια ἀπ' αὐτὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Στὸν Χριστιανισμό ὁ Θεός εἶναι ὄνομα κύριο, γράφεται μὲ Θ κεφαλαῖο, εἶναι συγκεκριμένος Θεός, εἶν' ὁ Θεὸς τοῦ Μωϋσέως, εἶναι ὁ Γιαχβὲ καὶ μόνον αὐτὸς ὑπάρχει κι ὄχι ἄλλος κανένας, μοναδικὸς καὶ ἀληθινός· ἐνῷ στοὺς Ἑλλήνες ἡ λέξις δὲν εἶναι κύριο ὄνομα. Ἀκόμα κι ὅταν ὑποτονίστηκε ὁ πολυθεϊσμός, κουβέντιαζαν γιὰ ἓνα ὑπέρτατο «ὄν» καὶ τὸ θαυμαστὸ εἶναι, πὼς μὲ μίᾱ τέτοια ἀντίληψιν περὶ τοῦ θείου οἱ θεοὶ ἐξανθρωπίζοντο καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐθεοποιούντο. Ἔτσι γιὰ ὅποιον Ἑλληνα δὲν ἠσπάζετο τὸν πολυθεϊσμό, δὲν ὑπῆρχε κανένας ἐκκλησιαστικὸς θεσμός ἢ ὁργάνωσις τέτοια ποὺ νὰ τὸν καθιστοῦσε «ἀποσυνάγωγος»· κι ὅποιαν ἀντίληψιν ἔτρεφε γιὰ τὸν θεό, δὲν κινδύνευε... νὰ μὴ δρεθῇ παπάς, σὰν πέθαινε, νὰ τὸν θάψῃ, γιατί δὲν ὑπῆρχε καμμιά παλαιὰ καὶ καινὴ «διαθήκη» οὔτε χαρᾶγμένος «λόγος Θεοῦ» καὶ οὔτε καμμιά λεγόμενη «Πατερικὴ θεολογικὴ ἀποψις» μόνον οἱ συγγραφεῖς τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης αὐτοανακηρύχθηκαν «*θεόπνευστοι*», ἐνῷ βλέπουμε πὼς κανένας σοφὸς ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν παραλογίζεται οὔτε στιγμὴ, γιὰ νὰ ὀνομάσῃ τὰ ἔργα του «*θεόπνευστα*». Ὁ Ἱπποκράτης, γιὰ παράδειγμα, στὴν ὥρα τῆς ἱατρικῆς του ἐπιδόσεως μιλοῦσε καὶ γνωμάτευε, ὅτι ἀφωροῦσε μόνον στὸ ἀνθρώπινο σῶμα κι ἔμε-

νε έξω από κάθε θρησκευτική ή φιλοσοφική λαϊκή αντίληψη» και τοῦ ἦταν δύσκολο τὴν ὅποιαν θεραπεία νὰ τὴν δλέπῃ ὡς θεϊὰν ἐπέμβασιν. Οἱ σοφοὶ πρόγονοὶ μας τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου πάσχιζαν νὰ τὴν βροῦν έξω ἀπὸ τὸν θεό, καὶ σὲ τούτῃ τὴν ἐρευνα πάνω στηρίζεται τὸ «μέτρον πάντων ἀνθρώπος». Ὡς ἀρὰ καὶ τῶν θεολογικῶν. Καὶ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν διώχθηκε· μὰ οὔτε κι ὁ Εὐριπίδης, ὅταν «κλίνη τὸν αὐχένα» μπροστὰ στὸν «Λόγο» ὡς θεὸν του, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ἀπὸ κανένα «ἐκκλησιαστικὸ» κατεστημένο δὲν διώχθηκε.

Διαπιστώνουμε λοιπόν, πὼς ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ τηρῇ τοὺς νόμους τῆς πόλεως-κράτους, νὰ μετέχῃ στὰ κοινὰ καὶ μόνο ὅταν ἀδιαφοροῦσε, ἦταν ἀσυγχώρητο ἀμάρτημα. Ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ὑπάρχῃ συγκεροτημένη ἐκκλησία μὲ ὠρισμένο θεολογικὸ «πιστεύω», ἐνιωθε ἐλεύθερος καὶ στὴν σκέψιν, καὶ στὸν λόγο, καὶ σὰν πολίτης, καὶ σὰν ποιητῆς, καὶ σὰν φιλόσοφος. Ἐπομένως πίστις καὶ ἀμαρτία εἶναι σὰν ἐννοίες ἀσυσζήτητες στὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα· δυστυχῶς μόνον ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ ὁ Χριστιανισμός τὶς παρήγαγαν.

Βέβαια ἀπ' τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος διαπιστώνουμε, πὼς ἐκεῖνο τὸν καιρὸ μία ξεχωριστὴ «κάστα» σοφιστῶν ἐπέδρασε στὰ ἤθη τῶν Ἀθηναίων καὶ πὼς ὁ Σωκράτης τοῦ Σωφρονίσκου ἀντιτάχθηκε σ' αὐτοὺς «ἐνώπιος ἐνωπίω», κατηγορῶντας τοὺς πὼς ἀπὸ ἐγωισμό καὶ γιὰ χρηματισμὸ μὲ τὴν ρητορικὴ τοὺς τέχνη ὑπερασπίζονται τὴν ἀδικία, ἐνῶ δὲν πιστεύουν. Ὅπως μάλιστα ἀπροκατάληπτος μελετητῆς εὐκόλα διαπιστώνει, πὼς ἡ ζωὴ καὶ πολιτεία τοῦ Σωκράτους «ἐπικολλήθηκε» στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ἡ ζωὴ δὲ καὶ τὸ ἠθικὸ ποῖον τῶν σοφιστῶν σ' αὐτὸ τῶν γραμματέων, φαρισαίων καὶ σαδουκαίων. Ὁ Χριστὸς τῶν Εὐαγγελίων εἶναι ὁ πιὸ ριψοκίνδυνος στοχαστῆς καὶ ὁ ἠθικώτατος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (=Σωκράτης), καὶ λέγεται μάλιστα πὼς ἀργότερα μετάνοισαν οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ τὴν καταδικὴ τοῦ Σωκράτους καὶ ὅτι οἱ μνηστῆς του αὐτοκτόνησαν (=Ἰούδας). Νὰ ὑπογραμμίσουμε ἀκόμα πὼς ὁ Σωκράτης δὲν κατηγορήθηκε γιὰ ἄθεος (οὔτε κι ὁ Χριστός). Στὴν ἀπολογία του δὲν μίλησε γιὰ θεοὺς καὶ μιλοῦσε μὲ ἄνεσιν γιὰ θεὸ (οὔτε κι ὁ Χριστὸς μίλησε γιὰ Τριαδικότητα, μὰ καὶ πὼς θὰ τοῦ ἦταν δυνατόν;). Ὁ Σωκράτης κατηγορήθηκε ὅτι παρὰμέλησε τοὺς τοπικοὺς θεοὺς καὶ ὅχι ὅτι τοὺς ἀπέρριψε. Τοῦ καταλόγισαν ἀμέλεια στοὺς θεοὺς τῆς πόλεως καὶ καταπάτησιν τοῦ γοήτρου τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ κατηγοροὶ του καὶ οἱ δικαστῆς του τὸν εἶδαν σὰν ταρὰξία καὶ ἀνακαινιστῇ, πού τάραττε τὴν ἀκηδία τοὺς (καὶ ὅλα αὐτὰ μεταφέρθηκαν στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ).

Βέβαια φιλοσοφία εἶναι ἡ λεπτομερὴς καὶ ἡ διακαὴς ἐπίδοσις τοῦ ἀνθρώπου νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ μελετήσῃ πράγματα πού τὸν ἐνδιαφέρουν. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους ἦταν μία ἐπιστημονικὴ ἀνατομία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ὡς θείας καὶ πάντιμης· «κατέδρασε τὸν οὐρανὸν στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνέδρασε τοὺς ἀνθρώπους στὸν οὐρανόν», κηρύττοντας ἓνα πνευματικώτερον θεὸ πού κατοικεῖ σὲ πνευματικοὺς ναοὺς, δηλαδὴ στὴν ψυχὴ τοῦ καθενὸς μας· μὰ ἐννοια περὶ τοῦ θεοῦ, πού τὴν σφετερίστηκε ὁ Χριστιανισμός. Ἄλλοι πάλι φιλόσοφοι προσπάθησαν μὲ τὴν ἐρευνα καὶ μὲ τὴν λογικὴ νὰ ἐξηγήσουν τὴν προέλευσιν τοῦ Κόσμου. Κι ἀπὸ ὅ,τι ξέρουμε, κανένα δὲν ἐξώργισαν, ἀν διακήρυξαν ἄλλοτε πὼς προέρχεται ἀπὸ τὸ «πῦρ», ἄλλοτε ἀπὸ τὸ «ὔδωρ», ἄλλοτε ἀπὸ τὸν «Δία», ἄλλοτε ἀπὸ κάποιον «θεῖον αἶτιον». Καὶ ἄλλοτε τὴν δύναμιν πού συγκρατεῖ καὶ διέπει τὸν κόσμον τὴν ὠνόμασαν «Λόγον».

Ὅμως ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ ὁ Χριστιανισμός μὴ ἔχοντες καμμιάν ἐφεσιν σὲ καμμιάν ἐπιστήμην καὶ φιλοσοφίαν ἐφεύραν τὴν πιὸ εὐκολὴν «φιλοσοφίαν»: τὸν Θεὸ πού τὰ δλέπει ὅλα καὶ τὰ τιμωρεῖ ὅλα καὶ ἐδῶ καὶ στὴν «ἄλλῃ ζωῇ»· πού θὰ δώσῃ κάποτε στὸν μέλλοντα ἄγνωστο χρόνον, τελικὴ κρίσιν γιὰ τὴν ἀδικία τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ἀπορεῖ κανεὶς πὼς δὲν θεωρεῖται ἀδικία ἡ προσμονὴ τῶσων ἀδικημένων νὰ δοῦν, πότε ἄγνωστο, τὴν ἀπόδοσιν δικαιοσύνης.

Ἔτσι διαπιστώσαμε μὲ τὰ ὅσα λεχθέντα, πὼς ἡ ἐννοια τοῦ θεοῦ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν μόρφωσιν κάθε λαοῦ. Ὅπως μάλιστα ἐκ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ καταλήγω μ' αὐτὰ του τὰ λόγια, εἶπε: «Ἀν τὰ ζῶα εἶχαν καὶ λόγον, εἶχαν καὶ χέρια, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κáμνουν ἀγάλατα καὶ ζωγραφίες, σίγουρα οἱ θεοὶ τῶν ἀλόγων θὰ ἦσαν ἄλογα καὶ ταῦροι οἱ θεοὶ τῶν ταύρων».

Ἄτταβύριος

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

DAVID DUNCAN, *Καλαντάρι*

Ἡ δημοσιογραφικὴ ιδιότητα τοῦ συγγραφέα (D.D.) διαφαίνεται καθαρὰ μὲ τὰ σὺν καὶ πλὴν της. Τὸ βιβλίον δὲν εἶναι παρὰ πληροφοριακὸ (χωρὶς νέες ιδέες) ἀλλὰ μὲ στρωτὴ γλῶσσα, διηγηματικὴ πλοκὴ καὶ γλαφυροὺς τίτλους. Τί πραγματεύεται; Ὁ πρωτότυπος τίτλος καθορίζει τὶς προθέσεις του: CALENDAR-Humanity's Epic = ἡμερολόγιο. Ὁ ἐπικὸς ἀγὼν τῆς ἀνθρωπότητος νὰ καθορίσῃ τὸ ἀκριβὲς ἔτος. (Ὁ ἑλληνικὸς τίτλος ὡς ἐκ τούτου ἀτυχής.). Παρ' ὅλο πὺν ὁ D.D. βασίστηκε σὲ ἀστρονομικὰς ἐργασίες, τὸ ἡμερολόγιο φαίνεται ὡς «ἀφορμὴ» γιὰ συγγραφὴ εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας (κυρίως τῆς Δύσεως) μὲ ἀναγκαστικὴ ἀναφορὰ στὴν Ἀνατολὴν (Ἀσσυρία, Αἴγυπτος, Ἰνδία, Ἀραβία).

Ὅσο γιὰ τὴν ἑλληνικὴ συμβολὴ στὴν μέτρησιν τοῦ χρόνου, ὑποχρεώνεται νὰ ἀναφέρῃ ὀνόματα (Ἀρίσταρχος, Ἰππάρχος, Πτολεμαῖος, Μέτων σ.σ.), χωρὶς νὰ δηλώνῃ τὴν καταγωγὴν τους, παρ' ὅλο πὺν ἀπευθύνεται σὲ πλατὺ διεθνὲς κοινόν. Οὔτε δεδαίως ἐπισημαίνει τὴν ἀδιαφιλονίκητη πρωϊμότητα τῆς ἑλληνικῆς γνώσεως/ἐρευνας, ἀλλὰ καὶ τὰ θαυμαστὰς ἀκριβείας ἀποτελέσματα στὴν ἀστρονομία καὶ τὰ μαθηματικά. Δὲν μνημονεύει τὸν ἀκριβέστερο ἀπὸ τὸν σημερινόν «Κλεοστράτους ἐνιαυτόν» (-600 π.Χ.), ὁκταετὴ κύκλος μὲ λάθος 18 ὥ. ἀνὰ αἰῶνα! Πολλῷ μᾶλλον τὸ μινωϊκὸ ἡλιο-σεληνιακὸ ἡμερολόγιο μὲ 9 γνωστοὺς μῆνες (ἐνθετον «Καθημερινή» 27-12-98) ὡς καὶ τὰ ὑπολείμματα τῶν προκατακλυσμαίων πολιτισμῶν (Πυραμίδες, Κυκλώπεια, Στόνχετζ).

Στὴν προεισαγωγὴν (Εὐρετήριο, σ. 9) ἀναφέρει: «Ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ ἔτος = 354 ἡμ. μὲ προσθήκην ἡμερῶν» ἀντὶ τοῦ «Ὀκταετηρεῖς Κλεοστράτους Μ.Ο. = 365,24!» καὶ στὸ «Ἔτος 2000 θὰ εἶναι...»· ξεχνᾷ τὴν ἑλληνικὴν ἀρίθμησιν «τὸ 1ο ἔτος 694η Ὀλυμπιάδος». Παρ'

Ἡ ἀναχρονολόγησις τῆς προϊστορίας

Ἡ συμβολὴ τῆς ἀνὰ χεῖρας ἐκδόσεως στὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἐξόχως σημαντικὴ γιὰ δύο λόγους: Πρῶτον, εἰσάγεται μὲ αὐτὴν γιὰ πρώτη φορὰ μία θετικὴ καὶ ἀσφαλὴς μέθοδος χρονολογήσεως τῶν κρίσιμων γεγονότων τοῦ ὁμιχλώδους ἀπωτάτου παρελθόντος, πὺν θεμελίωσαν τὴν ἀνάβασιν τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ζῴου στὴν ἱστορικὴ ζωὴ, μὲ βάσιν κυρίως τὶς πληροφορίες ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων γιὰ ἀστρονομικὰ φαινόμενα πὺν συνέδησαν στὶς πανάρχαιες περιόδους καὶ τὶς ἐπελθοῦσες ἀφ' ἑτέρου μεταβολὰς στὴν γεωμορφικὴ εἰκόνα περιοχῶν καὶ τόπων, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πὺν αὐτοὶ ὑπῆρξαν οἱ χῶροι καταγραφέντων συμβάντων ἕως σήμερα· καί, δεύτερον, ἐφαρμόζεται ἡ ἀστρονομικὴ καὶ τοπογραφικὴ αὐτὴ μέθοδος συστηματικὰ γιὰ τὴν χρονοεντόπισιν σημαντικῶν «προϊστορικῶν» συμβάντων, προσώπων, καταστάσεων, ἀνακαλύψεων, πολιτιστικῶν ἐπιτευγμάτων κ.λπ.,

όλο πού ὁ D.D. (ὡς ἀνταποκριτὴς τῆς «Christian Sience Monitor») ἀπὸ τὸ 4ο κεφ. συνεχῶς ἀναφέρεται στοὺς «σοφοὺς» ἱερωμένους καὶ στὸ μείζον θέμα (; τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ Πάσχα, ἔχει ὡς ἀντίπαρο τὴν ἀντικειμενικότητα ὡς πρὸς τοὺς Ρωμαίους, Χριστιανούς καὶ Φράγκους. Π.χ. «οἱ Ρωμαῖοι ἱερεῖς κατέστρεψαν τὸ (ἐξ Ἑλλάδος) ἡμερολόγιό τους προσθαφαιρώντας μῆνες γιὰ πολιτικούς λόγους» (σ. 73). «Ἡ Ἐκκλησία (ἀπέκτησε) μία πνευματικὴ νομιμοποίησιν ἀπὸ τὴν φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων» (σ. 124). «Ἱερά... κατεστραμμένα ἀπὸ Χριστιανούς...».

Ὅσον ἀφορᾷ στὰ μαθηματικά τῶν Ἀρίων Ἰνδῶν, θεωρεῖ τὴν χρυσοῦ ἐποχὴ (800 π.Χ. - 200 μ.Χ.) ὡς «αὐτόνομη» (μὲ κορυφαῖο εὗρημα τὴν θεσιακὴ γραφὴ τῶν ἀριθμῶν μὲ 9 σύμβολα καὶ τὸ μηδέν) παρ' ὅλη τὴν ἀπορία του: «... πῶς οἱ Ἰνδοὶ ἔφθασαν στὸ ἐκκλησικὰ ἀπλὸ σύστημα, παραμένει μυστήριον». (σ. 222). Εἶναι μυστήριον;

Συμπέρασμα: Ἕνα εὐκολοδιάδαστο βιβλίον πού, παρὰ τὴν ἐξειδίκευσιν, καλύπτει τὸ θέμα «Χρόνος» (ἀντίστοιχα βιβλία τοῦ καθ. Θεοδοσίου, «Ὁδύσσεια ἡμερολογίων» καὶ «Μετρώντας τὸν Ἀχρὸν Χρόνον»).

Κων. Καρμιράντζος

ΘΑΝΑΣΗΣ Π. ΚΩΣΤΑΚΗΣ, *Χρονικά τῶν Τσακῶνων*, τόμ. ΙΔ'

Οἱ σημερινές συνθήκες ζωῆς (ἐπικοινωνία, πληροφόρησις, ἀνάπτυξις τῶν ἐπιστημῶν, ἐνιαία παιδεία κ.λπ.) τείνουν νὰ ἐξαφανίσουν τὶς ἰδιαιτερότητες τῶν τοπικῶν κοινωνιῶν. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει ὄχι μόνον στὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα ἀλλὰ ἀκόμα καὶ στὴν γλῶσσα. Σπάνια ἀκούει κανεὶς νὰ ὁμιλοῦνται οἱ τοπικὲς διάλεκτοι. Ἄν δὲ ἐξέλειπαν (καὶ τείνουν νὰ ἐκλείψουν) οἱ διαφορὲς ἐκφορᾶς τοῦ λόγου, δὲν θὰ ἦταν δυνατόν νὰ μαντεύσουμε τὸν τόπο καταγωγῆς τοῦ ὁμιλοῦντος. Εἶναι ἄξια ἢ προσπάθεια ὧσων μοχθοῦν, γιὰ νὰ διασώσουν τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ἐνὸς τόπου. Ὁχι τόσο γιὰ τὴν ἀναδίωσίν τους ὅσο γιὰ τὴν ἱστορικὴν γνῶσιν. Ἄλλωστε ἡ ἀναδίωσίς τους δὲν εἶναι δυνατόν πλέον νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ κάθε τέτοια ἀπόπειρα λαμβάνει χαρακτῆρα «φολκλορικῶς»-τουριστικοῦ θεάματος,

μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκύπτουν ριζοσπαστικὰ πορίσματα, τὰ ὁποῖα ἀνατρέπουν ἄρδην τὴν ἰσχύουσα ἕως τώρα χρονολόγησιν καὶ προεκτείνουν χρονικὰ προηγηθεῖσες φάσεις τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, πού ἕως τώρα γιὰ διαφόρους λόγους χρονοεντοπίζονταν ἀπὸ τὴν κρατοῦσα ἐπιστήμη σὲ πολὺ νεώτερες ἐποχές.

Ἔτσι γεγονότα πού εἶχε γίνῃ γενικῶς ἀποδεκτό, ὅτι χρονολογοῦνται σὲ συγκεκριμένες περιόδους τοῦ παναρχαίου παρελθόντος, ἀποδεικνύεται μὲ ἀναμφισβήτητη θετικὴ ἐπιχειρηματολογία, ὅτι ἔχουν χρονοεντοπισθῇ λανθασμένα. Π.χ. οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες θεσπίστηκαν τὸ 7.320 π.Χ. (καὶ ὄχι τὸ 776 π.Χ., ὅπως ἀκράδαντα ἐπίστευε ἕως τώρα ἡ κατεστημένη ἐπιστήμη)· ὁ Τρωικὸς πόλεμος διεξήχθη μεταξὺ 3.087 καὶ 3.078 π.Χ. (καὶ ὄχι τὸ 1.193 π.Χ.)· οἱ κατακλυσμοὶ τοῦ Ὠγύγον καὶ τοῦ Δευκαλίωνος συνέβησαν τὸ 8.255 καὶ τὸ 3.615 π.Χ. ἀντίστοιχα· ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῶν Ἑλλήνων-Πελασγῶν, ὁμιλούντων μίαν πανάρχαια μορφὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, σημειώνεται τὸ 28.000 π.Χ.· ἡ παρουσία τοῦ Ἀδάμ,

ἀφοῦ δὲν ἔχουν πιά ὀργανικὴν ἐνότητα μὲ τὴν καθημερινήν ζωή. Ὅμως στὸν ἸΔ' τόμο τῶν «Χρονικῶν τῶν Τσακῶνων» ὁ συγγραφεὺς Θ. Π. Κωστάκης περισφύζει ἡθὴ καὶ ἔθιμα, ποὺ ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν λαϊκὴν λατρεία. Καὶ εἶναι διπλὴ ἡ ἀξία ἐνὸς τέτοιου ἐγγχειρήματος, ἀφοῦ καὶ διασφύζονται, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύουν, ὅτι οὔτε κατ' ἐλάχιστον ἔχουν ἀλλάξει τὸ τυπικὸ τους παρὰ μόνον στίς θεϊκὰς ἐπικλήσεις. Συμβαίνει δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ εἶχε ἐπισημάνει καὶ ὁ Στ. Κυριακίδης, ὅτι ἀσύνειδα στὸν λαὸ καὶ οἱ δύο θρησκείες συνυπάρχουν, χωρὶς νὰ μέλλῃ τὸν καθένα αὐτὴ ἡ ἀντίφασις τῆς συνυπάρξεως. Καὶ εἶναι σίγουρο, ὅτι καὶ τὴν τέτοιον βοήθῃ στὴν αὐτογνωσίαν μας.

ἈΘ. Κουζοβίστας

Α. ΜΠΕΝΑΡΔΗΣ-Κ. ΣΠΙΝΟΣ, *Τί εἶπαν οἱ ξένοι γιὰ τὴν Ἑλλάδα*

Ὑψιστο ὀρόσημο τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητας ἀπετέλεσε ἡ πνευματικὴ στροφὴ τῆς νεώτερης Εὐρώπης πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμό. Ὁ κόσμος ποὺ σήμερα ζοῦμε εἶναι προῖον τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖο ἡ Εὐρώπη συνέλαβε καὶ ἐξέφρασε τὴν Ἑλλάδα. Ἡ εὐρωπαϊκὴ διανόησις σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις της (φιλοσοφικὴ, ἐπιστημονικὴ, καλλιτεχνικὴ, πολιτικὴ), καθὼς ἄγγιξε τὰ νάματα τῆς ἐλληνικότητος, ἐκυριεύετο ἀπὸ τὰ αἰσθήματα τοῦ δέους καὶ τοῦ ἀπολύτου θαυμασμοῦ. Κι ὅπως προχωρεῖ ὁλοένα καὶ θαυότερα στὴν κατανόησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, τόσο τὸ δέος της καὶ ὁ φιλελληνισμὸς της μεγαλώνει.

Ἡ Εὐρώπη καὶ μαζί της ὁλόκληρος ὁ πολιτισμένος κόσμος, τίμησαν τὴν Ἑλλάδα ὡς μητέρα, τὴν λάτρεψαν, τὴν ὕμνησαν μ' ὅλη τους τὴν ποιητικότητα. Οἱ δύο συγγραφεῖς τοῦ παρόντος διβλίου συγκέντρωσαν μὲ περίσσια ἐπιμέλεια χαρακτηριστικὰς ῥήσεις μεγάλων προσωπικοτήτων παγκοσμίου κύρους, ποὺ ἐξυμνοῦν –ὁ καθένας μὲ τὸν τρόπο του– τὸ Ἑλληνικὸν Μεγαλεῖο. Οἱ ῥήσεις αὐτὲς –ποὺ ἀριθμοῦν μερικὰς ἑκατοντάδες– εἶναι, καθ' ὁμολογίαν τῶν συγγραφέων, ἓνα μικρὸ δείγμα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν γραφῇ καὶ εἰπωθῇ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν παγκόσμια προσφορά της. Ὁ Ἑλλήν ἀναγνώστης, διαβάζοντάς τα, σίγουρα θὰ αἰσθανθῇ ὑπερήφανος καὶ θὰ εὐλογήσῃ τὴν τύχη του, ποὺ γεννήθηκε Ἑλλη-

τοῦ φερομένου ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν παράδοσιν ὡς πρῶτον ἀνθρώπου, δὲν εἶναι παλαιότερη, δάσει τῶν ὑπὸ τῆς Π. Διαθήκης παρεχομένων ἀστρονομικῶν πληροφοριῶν, τοῦ ἔτους 2.331 π.Χ.· ἡ ἐμφάνισις τῆς Αἰγύπτου στὴν ἱστορία γίνεται μετὰ τὸ 3.934 π.Χ., δεδομένου ὅτι ἕως τότε ἡ σημερινὴ Αἴγυπτος ἦταν ποταμὸ-κόλπος τοῦ Νείλου κ.ο.κ.

Ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ὑπέφερε δεινῶς, ὡς γνωστόν, ἀπὸ διαστρεβλώσεις, ἀποσιωπήσεις, παραχαράξεις καὶ συρρικνώσεις χρονικὰς ἀλλὰ καὶ ἀξιακὰς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες, καὶ ὑποφέρει καὶ σήμερα ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ ἀσχολούμενοι μ' αὐτήν, ξένοι κατὰ κανόνα, ἐσκεμμένα συνήθως θυσιάζουν τὴν ἀλήθεια σὲ διάφορες σκοπιμότητες, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἕλληνες λόγῳ τῆς μακραίωνος ἱστορικῆς καὶ πνευματικῆς ἀφασίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν μπόρεσαν ποτὲ νὰ ἀντιτάξουν ἀρθρωμένον ἐπιστημονικὰ ἀντίλογο καὶ περιορίσθηκαν στὴν στεῖρα ἀναπαράγωγὴ ἁλλοτριῶν ἐπιστημονικῶν δογμάτων. Ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα ἀγνοεῖ καὶ τὴν πασιδὴλη πραγμα-

νας. Ίσως νά αισθανθῇ καί ἐνοχές, διότι ὡς φυσικός ἀποδέκτης τῆς ἀξεπέραστης αὐτῆς κληρονομιάς ἐλάχιστα νοιάστηκε γι' αὐτήν, καί ἔτσι νά κατανοήσῃ, ὅτι γιὰ νά σταθῇ ὡς ἄξιος ἀπόγονος τῶν γεννητόρων τοῦ Πολιτισμοῦ, θά πρέπη ὄχι μόνο νά γνωρίσῃ τὸ ἔργο τους, ἀλλά, ἔχοντας αὐτὸ ὡς πηγὴν ἐμπνεύσεως, νά πρωτοστατήσῃ καί πάλι στὴν παγκόσμια δημιουργία. Ἀλλιῶς θά ἐξακολουθήσῃ νά φουσκώνει τὰ στήθη του μὲ ἀνόητη φιλαυτία, διαλαλώντας πρὸς κάθε κατεύθυνσιν τὸ ἐνδοξον παρελθόν του, πού ποτὲ δὲν θέλησε νά γνωρίσῃ πραγματικά, δικαιώνοντας τὸ στίχο τοῦ Καδάφῃ:

«Ἀδοξα πράγματα καὶ κινδυνώδη
οἱ ἔπαινοι γιὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ ἰδεώδη».

Παν. Α. Κουδαλάκης

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΓΑΡΗΣ, *Ἡ ἐποποιΐα τῆς Ἀντίστασης 1941-1944*

Παρ' ὅλο πὺν ἔχουν περάσει 59 χρόνια ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος στὸν Β' Παγόσμιο Πόλεμο καὶ 47 χρόνια ἀπὸ τὴν λήξιν τοῦ ἐμφυλίου, ἡ περίοδος αὕτη καλύπτεται ἀπὸ ὀμίχλη. Αὐτὸ συμβαίνει, γιὰτὶ ἡ κάθε μία πλευρὰ θέλει νά φορέσῃ τὸ φωτοστέφανο τῆς δόξας στὸ δικὸ της κεφάλι. Καὶ ὁ τρόπος εἶναι διττός: ἀπὸ τὴν μία ἐκτοξεύονται κατηγορίες κατὰ τῶν ἀντιπάλων καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γίνεται ὑπερεκτίμησις τῶν φίλων. Μέχρι σήμερα κανεὶς συγγραφεὺς δὲν κατώρθωσε νά ἀναχθῇ ὑπεράνω τῶν περιστάσεων καὶ νά κρίνῃ μακρὰ ἀπὸ τὸ αἶμα πὺν ἐχύθη. Καὶ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει οἰκογένεια, πὺν νά μὴν ἔχῃ θύματα μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς κατὰ τὴν περίοδον αὕτη. Ἰδιαίτερα ἡ ἀπόδοσις εὐθυνῶν κατ' ἀλλήλων ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς παράνοιας, ὅταν ἀναφέρονται στὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Ίσως ἡ χρονικὴ περίοδος πὺν πέρασε ἔχει ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸν Ἰ. Μάργαρη τὸ στοιχεῖο τοῦ φανατισμοῦ· ἴσως αὐτὸ νά ὀφείλεται καὶ στὴν μετριοπάθεια τοῦ συγγραφέως. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, χωρὶς νά ἀπαρνῆται τίς θέσεις του καὶ τίς προσωπικὲς του κρίσεις (πρᾶγμα ἀπολύτως θεμιτό), ὁ Μάργαρης στὸ βιβλίο του φροντίζει νά προβληθοῦν γεγονότα πὺν ἔζησε ὁ ἴδιος ἢ εἶχε ἄμεση πληροφόρησιν ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς τους. Καλύπτει δὲ τὴν ἱστο-

τικότητα, ὅτι ὁ σημερινὸς Παγκόσμιος Πολιτισμὸς εἶναι ἐλληνικὸς (ἐπιστήμη, θεωρία, τεχνολογία, γλῶσσα-λόγος, διάλογος, δημοκρατία, λογική, φιλοσοφία, μαθηματικά, θέατρο, ἀθλητισμὸς κ.λπ., κ.λπ. – ἅπαντα ἐλληνικά) ἀλλὰ καὶ τὴν χρονικὴν προτεραιότητα τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἐναντι τῆς ἱστορίας ὄλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Ἡ «σκληρότητα» τῆς μεθόδου πὺν εἰσάγει ὁ κ. Κ.Β.Κ. στὴν παροῦσαν ἔρευνα ἔγκειται στὸ γεγονός, ὅτι τὰ θετικὰ δεδομένα (ἀστρονομικά καὶ τοπογραφικά), ἐπὶ τῶν ὁποίων κυρίως στηρίζεται, εἶναι μαθηματικά καὶ συνεπῶς ἀμάχητα ἀπὸ τίς ἰσχύουσες ἀπόψεις τῆς χρονολογήσεως, οἱ ὁποῖες βασίσθησαν ἀποκλειστικὰ σὲ ἀδέβαιες ἢ καὶ ἀσαφεῖς μαρτυρίες, πὺν ὑπάρχουν ὡς γνῶμες σὲ ἀρχαῖα κείμενα, γνήσια ἢ ἀλλοιωμένα γιὰ διαφόρους λόγους καὶ σὲ διάφορες ἐποχές, πὺν κατὰ κανόνα ἐπικρατοῦσαν ὁ ἀνθελληνισμὸς, ὁ δογματισμὸς καὶ ὁ σκοταδισμὸς. Συνεπῶς ἡ μελέτη αὕτη δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς μὴν ἄποψιν, πὺν προστίθεται στὸ ρεῦμα τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας, ἀλλὰ σταθμὸν καὶ καμπὴν στὴν πορεία πρὸς τὴν

ρίαν τῆς κατοικικῆς ἀντιστάσεως κυρίως τῶν περιοχῶν τῶν Ἰονίων, τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Ἠπείρου. Ὁ συγγραφέας ὑπῆρξε μαχητῆς τοῦ ΕΔΕΣ. Τὸ βιβλίο του εἶναι ἓνα χρήσιμον «ἐργαλεῖο» στὰ χέρια ὅλων ἀνεξαιρέτως, πὺν ἐπιθυμοῦν νὰ σχηματίσουν μιὰ σφαιρική γνώμη γιὰ τὰ γεγονότα καὶ τὶς αἰτίες πὺν τὰ προεκάλεσαν.

Ἄθ. Κουζοβίστας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΙΚΑΣ, *Ἑλληνογένεια*

Ποίηση ἱστορικῆς αὐτογνωσίας χαρακτηρίζει τὴν νέα του συλλογὴ ὁ λογοτέχνης κ. Γ. Γκίκας. Ὡς περιπλάνησις στὸ ἱστορικὸν μεγαλεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ ἔργο ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη ἀξία ὅχι μόνο λόγῳ τῆς γενικώτερης παρακμῆς τοῦ ποιητικοῦ ἥθους, ὕφους καὶ θεματολογίου, τὴν ὁποία ὅλοι λίγο-πολύ ἀντιλαμβάνομαστε, ἀλλὰ κυρίως διότι ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἔμμετρος λόγος παραμένει ἱκανὸς ν' ἀντικαταστήσῃ μιὰν ξερὴ ἱστορικὴν ἀφήγησιν, προσδίδοντας παλμὸ καὶ ἔμφασιν στὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα τοῦ παρελθόντος μας.

Οἱ στίχοι ὁμως τοῦ κ. Γκίκας δὲν χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν αἴσθησιν τῆς στασιμότητος καὶ τῆς στεῖρας προγονολογίας, ἀλλὰ μεταστοιχειώνονται ἐν πολλοῖς σὲ μέσα πὺν γκρεμίζουν τὰ σαθρὰ ἰδεολογικὰ καὶ πολιτισμικὰ σύνορα καὶ στεγανά, τὰ ὁποῖα ἡ ἔξουσία ἐπέβαλε ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ διαιρῇ καὶ νὰ βασιλεύῃ εὐκολώτερα καὶ καλύτερα. Χαρακτηριστικὰ εἶναι δύο ἐκτεταμένα ποιήματα, ἀπ' αὐτὰ πὺν περιέχονται στὸ βιβλίο, ἀφιερωμένα στοὺς «Τούρκους πὺν σκέπτονται ἑλληνικά». Μὲ ἀπόλυτη φρόνησιν ὁ ποιητῆς προάγει τὴν οἰκουμενικὴν ἑλληνικὴν σκέψιν, πὺν φωτοδότησε τὴν ἀνθρωπότητα, γυρνώντας τὴν πλάτη σ' ὅλα τὰ ἀναφανέντα κατὰ καιροὺς ἀρνητικὰ φαινόμενα καὶ τὴν γνωστὴ πλέον πηγὴ τους.

Μάριος Μαρμανέας

ἀλήθεια· Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ προβλεφθῇ δάσιμα, ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ διαλύσῃ τὸ πλαστὸ οἰκοδόμημα τῆς ἰσχύουσας ἱστορίας καὶ θὰ συμβάλῃ προσδιοριστικὰ στὴν ἐξαλήθευσίν της.

Ὁ ὑπογραφόμενος, πὺν ἐπὶ πολλὰ χρόνια συνεργάζομαι μὲ τὸν κ. Κ.Β.Κ. στὸν «Δαυλό», εἶμαι εὐτυχεῖς, διότι ἐκδίδω σὲ «σῶμα» βιβλίων τὸ σύνολο τοῦ ἔργου του, κωδικοποιημένου, προσιτοῦ καὶ εὐχρηστοῦ γιὰ τὴν παροῦσα καὶ τὶς ἐπόμενες γενεές, πὺν μὲ τὴν δοῆθεια τῆς γνώσεως τοῦ ἀληθινοῦ, ὅχι παραχαραγμένου, παρελθόντος θὰ μποροῦν νὰ κατανοοῦν βαθύτερα τὸ παρὸν καὶ νὰ πορεύονται ἀσφαλέστερα στὸ μέλλον.

Δημ. Ι. Λάμπρου

Διευθυντῆς Περιοδικοῦ «Δαυλός»

Σημείωση: *Τὸ ἀνωτέρω κείμενο εἶναι ὁ πρόλογος τοῦ ἐκδότῃ τοῦ ριζοσπαστικοῦ βιβλίου τοῦ κ. Κ.Β. Κουτρονδέλη «Ἡ ἀναχρονολόγησις τῆς προϊστορίας κυρίως μὲ δάση τὶς ἀστρονομικὲς πληροφορίες ἀρχαίων συγγραφέων», πὺν μόλις ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν «Δαυλό».*